

บทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมกรอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชนของพระสงฆ์เขตการปกครอง

คณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม

โดย

พระมหาโชคทอง นนท์ศิริ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาจิตวิทยาชุมชน

ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2559

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

บทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมกรอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชนของพระสงฆ์เขตการปกครอง

คณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาจิตวิทยาชุมชน

ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2559

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

THE ROLES OF MONKS IN NAKHON PATHOM BUDDHIST COUNCIL IN PROMOTING
PEOPLE TO LIVE TOGETHER IN SOCIETY

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree

Master of Arts Program in Community Psychology

Department of Psychology and Guidance

Graduate School, Silpakorn University

Academic Year 2016

Copyright of Graduate School, Silpakorn University

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร อนุมัติให้วิทยานิพนธ์เรื่อง “บทบาทการส่งเสริม
พฤติกรรมกรอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน ของพระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัด
นครปฐม” เสนอโดย พระมหาโชคทอง นนท์ศิริ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาชุมชน

(รองศาสตราจารย์ ดร.ปานใจ ธารทัศน์วงศ์)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

1. อาจารย์ ดร. นงนุช โรจนเลิศ
2. รองศาสตราจารย์ ดร. นवलวี ประเสริฐสุข

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(อาจารย์ ดร.กานดา พุ่มพุ่ม)
...../...../.....

.....กรรมการ
(ผศ.ดร. พระครูศรีปริยัติคุณาภรณ์)
...../...../.....

.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร. นงนุช โรจนเลิศ)
...../...../.....

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. นवलวี ประเสริฐสุข)
...../...../.....

55256303: สาขาวิชาจิตวิทยาชุมชน

คำสำคัญ: พระสงฆ์/บทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการณ์อยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน/ความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตน/ความตระหนักถึงบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการณ์อยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน/สัมพันธภาพกับชุมชน/แรงสนับสนุนจากคณะสงฆ์

พระมหาโชคทอง นนทศิริ : บทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการณ์อยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชนของพระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม. อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : อ.ดร.นงนุช โรจนเลิศ และ รศ.ดร.นวลฉวี ประเสริฐสุข. 157 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการณ์อยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน ความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตน ความตระหนักถึงบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการณ์อยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน สัมพันธภาพกับชุมชน แรงสนับสนุนจากคณะสงฆ์ ของพระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม 2) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการณ์อยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน ของพระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม ที่มี อายุพรรษา ระดับการศึกษาแผนกธรรม ระดับการศึกษาแผนกสามัญ ประสบการณ์การสอนในสถานศึกษา ตำแหน่งทางคณะสงฆ์ แตกต่างกัน 3) เพื่อศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตน ความตระหนักถึงบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการณ์อยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน สัมพันธภาพกับชุมชน แรงสนับสนุนจากคณะสงฆ์ และบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการณ์อยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน ของพระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม กลุ่มตัวอย่างเป็นพระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม จำนวน 298 รูป ได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ความถี่ (n) ร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การทดสอบค่าที (t-test) การทดสอบความแปรปรวนทางเดียว (One-Way-ANOVA) และการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient)

ผลการวิจัยพบว่า

1. บทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการณ์อยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน ความตระหนักถึงบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการณ์อยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน สัมพันธภาพกับชุมชน และความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตน อยู่ในระดับมาก ส่วนแรงสนับสนุนจากคณะสงฆ์ อยู่ในระดับปานกลาง

2. พระสงฆ์ที่มีระดับการศึกษาแผนกธรรมต่างกัน มีบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการณ์อยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน แตกต่างกัน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 พระสงฆ์ที่มีประสบการณ์การสอนในสถานศึกษาต่างกัน มีบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการณ์อยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน แตกต่างกัน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 พระสงฆ์ที่มีตำแหน่งทางคณะสงฆ์ต่างกัน มีบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการณ์อยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน แตกต่างกัน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 พระสงฆ์ที่มีระดับการศึกษาแผนกสามัญต่างกัน มีบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการณ์อยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนพระสงฆ์ที่มีอายุพรรษาต่างกัน มีบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการณ์อยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชนไม่แตกต่างกัน

3. ความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตน ความตระหนักถึงบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการณ์อยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน สัมพันธภาพกับชุมชน และแรงสนับสนุนจากคณะสงฆ์ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการณ์อยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน ของพระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ลายมือชื่อนักศึกษา.....

ปีการศึกษา 2559

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ 1.....2.....

55256303: MAJOR: COMMUNITY PSYCHOLOGY

KEYWORDS: MONKS/ ROLES IN PROMOTING PEOPLE TO LIVE TOGETHER IN SOCIETY
/SELF-EFFICACY /AWARENESS OF ROLES IN PROMOTING PEOPLE TO LIVE TOGETHER IN
SOCIETY/ RELATIONSHIP WITH THE COMMUNITY /SUPPORT FROM SANGKA
COMMUNITY

PHRAMAHA CHOKTHONG NONSIRI: THE ROLES OF MONKS IN NAKHON PATHOM
BUDDHIST COUNCIL IN PROMOTING PEOPLE TO LIVE TOGETHER IN SOCIETY. THESIS ADVISORS:
NONGNUCH ROTJANALERT, Ed. D., AND ASSOC. PROF. NUANCHAVEE PRASERTSUK. Ph.D. 157 pp.

The purposes of this research were 1) to study levels of roles in promoting people to live together in society, self-efficacy, awareness of roles in promoting people to live together in society, relationship with the community and support from Sangka community in Nakhon Pathom buddhist council 2) to study and compare roles of monks in Nakhon Pathom buddhist council in promoting people to live together in society classified by age of ordination, level of dhamma study, educational level, teaching experience and title of Sangka community 3) to study the relationships among self-efficacy, awareness of roles in promoting people to live together in society, relationship with the community and support from Sangka community in Nakhon Pathom buddhist council. The samples of this study consisted of 298 monks with stratified random sampling in Sangka community, Nakhon Pathom buddhist council. The data were analyzed by percentage, mean, standard deviation, t-test, One-Way-ANOVA and Pearson's Correlation Coefficient Analysis.

The results of this study were:

1) The level of roles in promoting people to live together in society, awareness of roles in promoting people to live together in society, relationship with the community, self-efficacy were high and support from Sangka community was at moderate level.

2) Roles of monks in Nakhon Pathom buddhist council in promoting people to live together in society classified by level of dhamma study, teaching experience, educational level, title of Sangka community were different at statistical significance of .05. On the other hand, age of ordination was not significantly different in promoting people to live together in society.

3) Self-efficacy, awareness of roles in promoting people to live together in society, relationship with the community, and support from Sangka community, were positively related with roles of monks in Nakhon Pathom buddhist council in promoting people to live together in society at progressively statistical level of .01.

Department of Psychology and Guidance

Graduate School, Silpakorn University

Student's signature.....

Academic Year 2016

Thesis Advisors' signature1.....2.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความสามารถ ความเมตตา กรุณาของ อาจารย์ ดร. นงนุช โรจนเลิศ รองศาสตราจารย์ ดร. นวลฉวี ประเสริฐสุข ซึ่งเป็นอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ และอาจารย์ ดร. กานดา พุ่มพุ่ม ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำปรึกษา เสียสละ เวลาอันมีค่า ตลอดจนตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ เป็นอย่างดี จนทำให้วิทยานิพนธ์สำเร็จได้ด้วยดี ขอขอบคุณคณาจารย์เจ้าหน้าที่ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากรทุกท่าน ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ แนะนำสั่งสอนความรู้อันเป็นประโยชน์สูงสุดต่อการทำวิทยานิพนธ์ ผู้วิจัยซาบซึ้งในพระคุณเป็นอย่างยิ่งและขอเจริญพรขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้

กราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พระครูศรีปริยัติคุณาภรณ์ อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ในพระราชูปถัมภ์ ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ได้ให้ความเมตตาเสียสละเวลาให้คำแนะนำปรึกษาที่เป็นประโยชน์ในการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้

กราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. พระครูสุนทรธรรมโสภณ อาจารย์ ดร. อรุณีย์ เกิดในมงคล และอาจารย์ ดร. อุดม ศรีนนท์ ผู้เชี่ยวชาญ ที่เมตตาให้คำแนะนำในการตรวจเครื่องมือวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้

กราบขอบพระคุณ อาจารย์พระครูโชติธรรมมาทร ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดเสนาหาพระอารามหลวง ที่ให้กำลังใจศิษย์ด้วยดีตลอดมา และพระสงฆ์สามเณรวัดเสนาหาพระอารามหลวงทุกรูป ที่ให้กำลังใจด้วยดีเสมอมา

กราบขอบพระคุณพระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณ พระราชวินยานุภาคย์ (มานิต ฐิตมโน) อดีตเจ้าอาวาสวัดเสนาหาพระอารามหลวง พระอุปฌาย์ ที่เป็นต้นแบบที่ดีในการดำรงเพศสมณะตลอดมา

กราบขอบพระคุณพระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม ทั้งฝ่ายมหานิกาย และฝ่ายธรรมยุตทุกรูป ที่ได้เมตตาให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลเป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณโยมแม่อนัญพร จุณินิพัทธ์วงษ์ คุณภริยานัฐ จุณินิพัทธ์วงษ์ และครอบครัวที่ให้ทุนสนับสนุนการศึกษาและช่วยเหลือในการเก็บรวบรวมแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง และขอขอบคุณ พระอริชษฐ์ ยโสโร สามเณรคมสันต์ กัปโก สามเณรกุลกร สงครามสงค์ สามเณรพัชรินทร์ สงครามสงค์ สามเณรสมโชค สงครามสงค์ สามเณรพิทักษ์กร แสงบุญ สามเณรมงคล แสงบุญ สามเณร นราวิชญ์ สายสี และคุณกัณฑ์พิชญ์ แสงบุญ ที่ช่วยเหลือในการเก็บรวบรวมข้อมูลในวิจัยในครั้งนี้

ขอขอบคุณโยมพี่จักรี ปิลพี เป็นอย่างยิ่งที่คอยช่วยเหลือด้วยดีตลอดมาและโยมเพื่อนๆ จิตวิทยาชุมชนทุกท่านที่คอยเป็นกำลังใจให้กันเสมอมาและให้ความช่วยเหลือในทุก ๆ เรื่อง ขอขอบพระคุณอาหารบิณฑบาตพร้อมด้วยปัจจัย 4 ของญาติโยมชาวจังหวัดนครปฐมทุกท่าน ที่ตักบาตให้อาตมาได้ขบฉัน ตลอดระยะเวลา 10 กว่าปีที่ผ่านมา

คุณค่าและประโยชน์อันพึงได้จากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบให้แก่คุณพ่อโสภา คุณแม่อุดม นนทศิริ บิดามารดา ผู้ให้กำเนิดขึ้นมาผู้มีพระคุณอันหาที่สุดมิได้ และคณาจารย์ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ ซึ่งเป็นผู้อยู่เบื้องหลังความสำเร็จในวันนี้

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ญ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	11
ปัญหาของการวิจัย.....	11
สมมติฐานของการวิจัย.....	12
ขอบเขตของการวิจัย.....	12
นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย.....	14
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย.....	17
2 แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	18
แนวคิดเกี่ยวกับพระสงฆ์และบทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์.....	18
หลักธรรมเกี่ยวกับ สังคหวัตถุ 4.....	21
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมกรอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน.....	24
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมกรอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน.....	28
แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตน.....	40
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตน.....	47
แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับความตระหนักถึงบทบาทของพระสงฆ์.....	48
งานวิจัยเกี่ยวกับความตระหนักถึงบทบาทของพระสงฆ์.....	53
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสัมพันธภาพกับชุมชน.....	55
งานวิจัยเกี่ยวกับสัมพันธภาพกับชุมชน.....	63
แนวคิดเกี่ยวกับแรงสนับสนุนจากคณะสงฆ์.....	64
งานวิจัยเกี่ยวกับแรงสนับสนุนจากคณะสงฆ์.....	73
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคล.....	74
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	79
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	80
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	80
ตัวแปรที่ศึกษา.....	81
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	82
การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ.....	87
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	88
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	89

บทที่	หน้า
4 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	91
ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	93
ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ระดับ ความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตน ความตระหนักถึงบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมกรอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ ประชาชน สัมพันธภาพกับชุมชน แรงสนับสนุนจากคณะสงฆ์ และบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมกรอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน ของพระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม โดยใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.).....	94
ตอนที่ 3 การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของบทบาท การส่งเสริมพฤติกรรมกรอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชนของพระสงฆ์เขตการ ปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม โดยจำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ .. ระดับการศึกษาแผนกธรรม ประสพการณ์การสอนในสถานศึกษา และตำแหน่งทางคณะสงฆ์โดยใช้การทดสอบค่า (t-test).....	94
ตอนที่ 4 การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของบทบาท การส่งเสริมพฤติกรรมกรอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน ของพระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม โดยจำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ อายุพรรษา ระดับการศึกษาแผนกสามัญ โดยใช้วิเคราะห์ความแปรปรวนแบบ ทางเดียว (One-way ANOVA).....	96
ตอนที่ 5 การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ได้แก่ บทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมกรอยู่ร่วมกันในสังคม แก่ประชาชนของพระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม ความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตน ความตระหนักถึงบทบาทการส่งเสริม พฤติกรรมกรอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน สัมพันธภาพกับชุมชน และแรงสนับสนุนจากคณะสงฆ์ โดย การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient).....	98
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	100
สรุปการวิจัย.....	101
การอภิปราย.....	102
ข้อเสนอแนะ.....	113
ข้อเสนอแนะของการวิจัย	113
ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป	114
รายงานการอ้างอิง.....	116
ภาคผนวก.....	127

บทที่	หน้า
ภาคผนวก ก ชื่อคัมภีร์พระไตรปิฎก.....	128
ภาคผนวก ข แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย.....	130
ภาคผนวก ค ค่าเฉลี่ยของแบบสอบถามจำแนกเป็นรายชื่อ.....	147
ประวัติผู้วิจัย.....	157

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างในแต่ละอำเภอที่สุ่มได้.....	81
2	แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามอายุพรพช ระดับการศึกษาแผนก ระดับการศึกษาแผนกสามัญ ประสบการณ์การสอนในสถานศึกษา และตำแหน่งทางคณะสงฆ์	93
3	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตน ความตระหนักถึงบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน สัมพันธภาพกับชุมชน แรงสนับสนุนจากคณะสงฆ์ และบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการ อยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชนของกลุ่มตัวอย่าง.....	94
4	แสดงการเปรียบเทียบบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน ของพระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐมจำแนกตาม ระดับการศึกษาแผนกธรรม.....	95
5	แสดงการเปรียบเทียบบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน ของพระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐมจำแนกตาม ประสบการณ์การสอนในสถานศึกษา.....	95
6	แสดงการเปรียบเทียบบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน ของพระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม จำแนกตามตำแหน่งทางคณะสงฆ์.....	95
7	แสดงค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าระดับบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการ อยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชนของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตาม อายุพรพช.....	96
8	แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการ อยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชนของพระสงฆ์เขตการปกครอง คณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม จำแนกตามอายุพรพช.....	96
9	แสดงการเปรียบเทียบบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคม แก่ประชาชนของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับการศึกษาแผนกสามัญ.....	97
10	แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการ อยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชนของพระสงฆ์เขตการปกครอง คณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม จำแนกตามระดับการศึกษาแผนกสามัญ.....	97
11	แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ของบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการ อยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน ของพระสงฆ์เขตการปกครอง คณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม ที่มีระดับการศึกษาแผนกสามัญต่างกัน ด้วยวิธีของเชฟฟ์ (Scheffe').....	98

ตารางที่	หน้า
12	แสดงการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตน ความตระหนักถึงบทบาทในการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคม แก่ประชาชน สัมพันธ์ภาพกับชุมชน แรงสนับสนุนจากคณะสงฆ์ และบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน.....99
13	แสดงผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าระดับรายข้อของ บทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน ของกลุ่มตัวอย่าง..... 148
14	แสดงผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าระดับรายข้อของ ความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตน ของกลุ่มตัวอย่าง.....151
15	แสดงผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าระดับรายข้อ ของความตระหนักถึงบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน ของกลุ่มตัวอย่าง..... 152
16	แสดงผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าระดับรายข้อ ของสัมพันธภาพกับชุมชน ของกลุ่มตัวอย่าง.....153
17	แสดงผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าระดับรายข้อ ของแรงสนับสนุนจากคณะสงฆ์ ของกลุ่มตัวอย่าง..... 154

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังคมไทยในปัจจุบัน มีการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคม ชุมชน และครอบครัว เมื่อประชาชนอยู่ร่วมกันเป็นจำนวนมากนั้น มีการติดต่อสื่อสารเกี่ยวข้องกันและกันและมีความสัมพันธ์กันในทุกขณะ มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตในชุมชนสังคมนั้นๆ ทำให้เกิดปัญหาการอยู่ร่วมกันในชุมชนเพราะในสังคมปัจจุบัน คนในสังคมเห็นคุณค่าทางวัตถุมากกว่าคุณค่าทางจิตใจ ยิ่งพัฒนาไปเท่าใด จะยิ่งเกิดปัญหาจากการพัฒนาเท่านั้น สำนักงานพัฒนาการประชาสัมพันธ์ (2556) กล่าวไว้ว่า ยิ่งมีวัตถุประสงค์ของความต้องการมากเท่าใดยิ่งไม่รู้จักอ้อม ไม่รู้จักพอ คนไทยในยุคโลกาภิวัตน์ จึงมีปัญหาทางจิตเกิดขึ้นมากมาย เช่น มีพฤติกรรมการแสดงออกที่รุนแรง ขาดเมตตา ทั้ง ๆ ที่พระพุทธศาสนาสอนว่า เมตตาธรรมเป็นเครื่องค้ำจุนโลก มาณี ไชยธีรานันต์ศิริ และคณะ (2541: ค-1) ได้กล่าวไว้ว่า ในสภาพการณ์ปัจจุบันของไทยที่มีปัญหาสังคมเกิดขึ้นมากมาย ปัญหานี้มีที่มาจากทั้งภายในและภายนอกตัวมนุษย์ เช่น ปัญหาความยากจน ปัญหาอาชญากรรม และปัญหาสิ่งแวดล้อม เป็นต้น หากประมวลปัญหาเหล่านี้เข้าด้วยกันและจัดลำดับหมวดหมู่ก็อาจจำแนกออกได้เป็นปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาจากความเจริญทางวัตถุ ปัญหาสังคม ปัญหาสิ่งแวดล้อม จึงส่งผลให้ประชาชนในชุมชนมีปัญหาการอยู่ร่วมกันในชุมชน ดังที่ นาฏระวี บุณธรรม (2557) ได้กล่าวว่า คนในชุมชนเห็นแก่ตัวเพิ่มมากขึ้น ขาดความรักใคร่สามัคคีกัน มีการทะเลาะเบาะแว้งหรือเกิดการระแวงซึ่งกันและกัน มีการลักขโมยทรัพย์สินกัน ในขณะที่เจ้าของบ้านไปทำธุระนอกบ้าน ไม่ยอมปรึกษาหารือกัน หรือไม่ช่วยเหลืองานของเพื่อนบ้าน ขาดการเสียสละแบ่งปันสิ่งของให้ แก่กัน และกัน ประชาชนในชุมชนมีวาทะที่ก้าวร้าวพูดไม่ไพเราะ ชอบพูดคำหยาบคาย ไม่มีความเคารพนอบน้อมต่อผู้ที่มีความอาวุโสกว่าตนเอง ผู้คนในชุมชนเอาตัวรอดเฉพาะตนเองไม่เห็นแก่ประโยชน์ของคนอื่นหรือส่วนรวม เอารอดเอาเปรียบชอบแข่งขันเอาชนะซึ่งกันและกัน ผู้ที่มีการศึกษาสูงจะไม่ยอมคบค้าสมาคมกับคนที่มีการศึกษาต่ำ และผู้มีที่ฐานะทางสังคมร่ำรวยนั้น คงจะถูกเหยียดหยามคนจน

นภาพร คุณแสน (2556) ได้กล่าวว่า สังคมไทยในปัจจุบันนี้เกิดความขัดแย้งในสังคม ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางสังคม และปัญหาในสังคมต่างๆตามมา ไม่ว่าจะเป็นปัญหาการเมือง ปัญหาสังคม ปัญหาครอบครัวและปัญหาอาชญากรรม ความขัดแย้งในสังคมมีสาเหตุและมีลักษณะอย่าง ที่กล่าวมาเบื้องต้นเกิดขึ้นได้อย่างไร มีข้อสังเกตว่า สังคมทุกสังคมย่อมหลีกเลี่ยงความขัดแย้งไม่ได้ ความขัดแย้งในสังคมจึงเป็นเรื่องปกติ เป็นแต่เพียงว่าความขัดแย้งดังกล่าวยังสามารถหาข้อยุติได้ในกรอบของโลกที่มีอยู่สังคมนั้นก็สามรถดำเนินต่อไป หรือทราบเท่าที่ปัญหาความขัดแย้งอยู่ในสัดส่วนที่ไม่แพร่กระจายไปทั่วทั้งสังคมจนหาวิธีการหรือกลไกเพื่อยุติความขัดแย้งไม่ได้สังคมนั้นก็สามรถดำเนินต่อไป โดยในภาพรวมจะถือได้ว่าสังคมนั้นยังอยู่ได้อย่างมีความสมานฉันท์ แต่เมื่อใด

ก็ตามที่ความขัดแย้งถึงจุดที่ไม่สามารถจะแก้ไขเยียวยาได้ ทางเลือกของสังคมก็จะถูกจำกัดลง โดยมีทางออกอยู่สองทางคือ การพยายามแก้ไขความขัดแย้งโดยสันติวิธี ด้วยการเจรจาหรือไกล่เกลี่ย หรือมิฉะนั้นก็คงต้องแก้ไขความขัดแย้งด้วยการใช้กำลังหรือความรุนแรง ผลที่ออกมาก็คือ การที่ฝ่ายหนึ่งชนะ อีกฝ่ายหนึ่งพ่ายแพ้

การสำรวจเกี่ยวกับสถานการณ์ความรุนแรงในภาพรวม 76 จังหวัด ศูนย์การเฝ้าระวังและเตือนภัยทางสังคม สำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2556) ได้สรุปผลการสำรวจข้อมูลสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัว ในสถานที่ทำงานและที่สาธารณะ ชุมชน ทั่วประเทศ จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 32,833 ตัวอย่างพบว่า มีประเด็นที่สำคัญ ดังต่อไปนี้กลุ่มตัวอย่างมีความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัวไม่อบอุ่น ร้อยละ 13.42 และมีบุคคลที่มีอารมณ์รุนแรงหรือชอบใช้กำลัง ร้อยละ 10.53ในรอบ 1 ปี ที่ผ่านมา ในครอบครัวของกลุ่มตัวอย่าง มีผู้ที่เคยถูกระทำความรุนแรง (ทางร่างกาย จิตใจ ทางเพศ) ร้อยละ 8.12 ของกลุ่มตัวอย่างและใน รอบ 1 ปีที่ผ่านมา มีการกระทำความรุนแรงต่อกันโดยบุคคลในครอบครัว ร้อยละ 9.05 โดยส่วนใหญ่ มีการกระทำความรุนแรงฯ ทางจิตใจ ทางร่างกายและทางเพศ ตามลำดับ ทั้งนี้ มีผู้ที่ไม่เคยคิดหรือไม่เคยทำเพื่อการป้องกันแก้ไขการกระทำความรุนแรงในครอบครัวถึงร้อยละ 5.58 ของกลุ่มตัวอย่าง สาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดความรุนแรงในครอบครัว คือ เมาสุรา ความเครียด ปัญหาสุขภาพจิต และปัญหาการเสพยาเสพติด ตามลำดับ โดยความสัมพันธ์ของผู้กระทำและผู้ถูกระทำความรุนแรง ส่วนใหญ่เป็นคู่ (สามีภรรยา) และกลุ่มบุคคลที่ถูกกระทำหรือได้รับผลกระทบจากความรุนแรงส่วนใหญ่ เป็นกลุ่มสตรี กลุ่มเด็ก เยาวชน และกลุ่มผู้สูงอายุหรือผู้พิการ ตามลำดับ ด้านความรุนแรงในครอบครัวของคนในชุมชนในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา มีผู้ที่เคยพบเห็น ทราบการกระทำความรุนแรงในครอบครัว (ทางร่างกาย จิตใจ เพศ) ของคนในชุมชน ร้อยละ 14.10 โดยมีความรุนแรง ทางร่างกาย จิตใจ และทางเพศ ตามลำดับ และสถานที่เกิดความรุนแรงฯ ส่วนใหญ่คือ ที่บ้าน ทางเท้า ถนนสวนสาธารณะ และที่พัก หอพัก ตามลำดับ สาเหตุสำคัญของความรุนแรงฯ ที่เกิดขึ้นในครอบครัวของคนในชุมชน ส่วนใหญ่เกิดจากการเมาสุรา การเสพยาเสพติด และหึงหวง นอกใจ ตามลำดับ ทั้งนี้ ในครอบครัวของคนในชุมชนฯ ผู้กระทำ ผู้ถูกระทำความรุนแรงส่วนใหญ่เป็นคู่สมรส (สามีภรรยา) และกลุ่มบุคคลที่ถูกกระทำหรือผู้ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงในครอบครัว ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มเด็ก เยาวชน กลุ่มสตรี และกลุ่มผู้สูงอายุหรือผู้พิการ ตามลำดับ มีผู้ไม่คิดแก้ไขปัญหา ถ้ามีความรุนแรงในครอบครัวของคนในชุมชนถึงร้อยละ 7.52 ของกลุ่มตัวอย่างความรุนแรงในที่สาธารณะชุมชนในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา ส่วนใหญ่คนในชุมชนเคยถูกระทำความรุนแรงจากบุคคลอื่นที่รู้จักกัน (เช่น ญาติ แฟน กิ๊ก เพื่อน เพื่อนบ้าน หรือคนในชุมชน) ร้อยละ 26.93 ของกลุ่มตัวอย่างด้านความรุนแรงในสถานที่ทำงานในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา ส่วนใหญ่มีผู้ที่ทำงานคิดเป็นร้อยละ 50.15 ของกลุ่มตัวอย่าง โดยมีผู้ที่ทำงานดังกล่าวเคยถูกระทำหรือพบเห็นการกระทำความรุนแรงในสถานที่ทำงานโดยบุคคลในสถานที่ทำงาน(โดยหัวหน้า ลูกน้อง เพื่อน ร่วมงาน เจ้าของกิจการ) ร้อยละ 12.78 และเป็นความรุนแรงทางจิตใจมากที่สุด

จากสภาพปัญหาของสังคมไทยดังกล่าวจะเห็นว่า ประชาชนในสังคมไทยในปัจจุบันนี้มีปัญหาในเรื่องของ การใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหาคาชาด ความสามัคคีมีน้ำใจต่อกันและกันไม่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน รากเหง้าแห่งปัญหาที่แท้จริงคือการที่ประชาชนขาดการกล่อมเกลาคจิตใจ และปลุกฝังในเรื่องของความสามัคคีปรองดองกัน จนทำให้ความสามัคคีต่อหน้าที ความรู้สึกผิดชอบชั่วดีลดน้อยถอยลง และแสดงออกมาเป็นพฤติกรรมภายนอกที่ไม่เหมาะสมกับชุมชนสังคมนั้นๆ

พระราชวรมุนี (2527:60-61) ได้กล่าวไว้ว่า ปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นในปัจจุบันมีความเกี่ยวข้องกับพระสงฆ์อยู่ไม่น้อย เพราะหน้าที่โดยตรงของพระสงฆ์นั้นมีบัญญัติไว้ว่า เป็นผู้ให้ธรรมทานคือการให้ธรรมะ เป็นการพยายามชี้แจงแนะนำในเรื่องหลักความดีงาม หรือหลักการที่จะช่วยให้มนุษย์ได้ประสบแต่สิ่งที่ดีงาม ซึ่งมีความหมายกว้างขวาง เราต้องการให้สังคมประสบแต่สิ่งที่ดีงาม สามารถแก้ไขปัญหาคาชาดที่เป็นความทุกข์ความขัดข้องต่างๆ จึงนับว่าเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับธรรมะอยู่ด้วย ซึ่งสอดคล้องกับ พระมหาชาคริต บำเพ็ญ (2549:1) ได้กล่าวไว้ว่า ตามพุทธบัญญัติหรือพระธรรมวินัย พระสงฆ์มีบทบาทและหน้าที่ในการปฏิบัติธรรมเผยแผ่พุทธธรรม และช่วยเหลือชาวบ้านทั่วไปให้พ้นทุกข์ตามความเหมาะสมและความสามารถดังที่พระพุทธองค์ตรัสในโอกาสส่งพระสาวกกลุ่มแรกออกประกาศพระศาสนาว่า "ภิกษุทั้งหลายเธอทั้งหลายจงจาริกไป เพื่อประโยชน์และความสุขของชนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์ทั้งหลาย" (วิ.มหา.4/32/32) หรือที่ตรัสเตือนให้ภิกษุได้ระลึกอยู่เสมอถึงความเป็นอยู่ของตนว่า "บรรพชิตพึงพิจารณาเนืองๆ ว่า ความเป็นอยู่ของเราเนื่องด้วยผู้อื่น" (อัง.ทสก.24/48/92) หรือที่ตรัสในคราวหนึ่งว่า "ภิกษุทั้งหลาย ชาวบ้านมีอุปการะแก่เธอ บำรุงเธอด้วยปัจจัย 4 แม้พวกเธอก็จะมีอุปการะแก่ชาวบ้านด้วย ด้วยการแสดงธรรมอันงามในเบื้องต้น ท่ามกลาง และที่สุด ให้แจ่มแจ้งทั้งอรรถทั้งพยัญชนะแก่ชาวบ้านเกิดเพราะศฤหส์และบรรพชิตต่างต้องอาศัยกันด้วยอาวาสทานและธรรมทาน" (ขุ.อิติ.25/257/315) หรืออีกพระดำรัสที่ว่า "ภิกษุพึงแผ่เมตตาด้วยจิต เพื่อที่จะไม่ให้เกิดการฉันทของชาวบ้านเป็นของเปล่า" (อัง.เอก.20/54/238) พระดำรัสเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า นอกจากพระสงฆ์จะรับผิดชอบในการศึกษาพระธรรมวินัยแล้ว ยังต้องรับภาระในการเกื้อกูลประโยชน์สุขแก่สังคมอีกด้วย ทั้งนี้ ด้วยเหตุผลที่เห็นได้ง่าย ๆ 3 ประการ คือ ประการแรก การดำเนินชีวิตของพระสงฆ์ต้องอาศัยปัจจัยที่ชาวบ้านถวาย ประการที่สอง สภาพและเหตุการณ์ในสังคมย่อมมีผลเกี่ยวข้องกับการบำเพ็ญสมณธรรมของพระสงฆ์ ประการสุดท้าย โดยเมตตาธรรมของพระสงฆ์ที่ต้องช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นทุกข์

นอกจากนี้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555-2559 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554: 9) มีวัตถุประสงค์และเป้าหมายข้อ 1 เพื่อเสริมสร้างสังคมที่เป็นธรรมและเป็นสังคมสันติสุข ข้อ 2 เพื่อพัฒนาคนไทยทุกกลุ่มวัยอย่างเป็นองค์รวมทั้งทางกายใจ สติปัญญา อารมณ์ คุณธรรม จริยธรรม และสถาบันทางสังคมมีบทบาทหลักในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ ทำให้ทราบว่าพระสงฆ์จะต้องเข้ามามีบทบาทมากยิ่งขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในฐานะเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาในการช่วยกันพัฒนาสังคม และพระมหาชาคริต บำเพ็ญ (2549:1) กล่าวว่า โดยเฉพาะการพัฒนาคนให้มีคุณธรรมจริยธรรมให้มากขึ้นอันเป็นหน้าที่หลักของพระสงฆ์ และถือ

ว่าพระสงฆ์เป็นบุคคลที่ประชาชนให้การยอมรับในการอบรมและการสอน โดยเฉพาะนำหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนามาอบรมและสั่งสอนให้แก่เยาวชนและประชาชน และถือว่าพระสงฆ์เป็นบุคคลที่สำคัญของสังคม เพราะเมื่อประชาชนมีปัญหาหรือเกิดปัญหาด้านจิตใจ หลายคนได้อาศัยพระสงฆ์เป็นที่พึ่งในการแก้ปัญหาในชีวิต จึงนับว่าพระสงฆ์เป็นที่พึ่งของคนทุกคนในสังคม

ซึ่งสมบุรณ์ สุขสำราญ (2530:29) ได้สรุปหน้าที่ของพระสงฆ์ว่า “พระสงฆ์ก็ได้ทำหน้าที่สำคัญตามที่พระพุทธเจ้าทรงมอบหมายให้พระสงฆ์พึงปฏิบัติอยู่ 2 ประการ คือ หน้าที่ตามพระธรรมวินัยและหน้าที่ต่อสังคม ในปัจจุบันพระสงฆ์หลายรูปได้ตระหนักถึงหน้าที่ของตนและพยายามทำหน้าที่ให้สมบุรณ์ไม่ย่อท้อถึงแม้ว่าจะมีปัญหาและอุปสรรคเกิดขึ้น ก็ยังปฏิบัติหน้าที่ของตนและได้ช่วยเหลือสังคมด้วย จึงถือว่าภารกิจที่หลักของพระสงฆ์คือการทำงานให้แก่สังคมเพื่อให้สังคมอยู่รอด เพื่อให้ประจักษ์แก่สายตาประชาชนทั่วไปในสังคมและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เป็นที่ยอมรับ ซึ่งจากการที่เรามองว่าพระสงฆ์มีบทบาททางสังคมเฉพาะด้านศาสนาพิธี แต่โดยพื้นฐานความเป็นจริงแล้ว บทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์มีมากกว่าที่จะเป็นเพียงผู้ประกอบศาสนพิธีเท่านั้นและพระไพศาล วิสาโล (2529: 459-461) กล่าวว่า ในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา พระสงฆ์เข้าไปมีบทบาทในการสงเคราะห์ช่วยเหลือชุมชน แทนที่จะจำกัดตัวเองอยู่กับการเทศน์ การสอนและการสวดเท่านั้น พระสงฆ์เหล่านี้จำนวนไม่น้อยทำงานสงเคราะห์ชุมชนด้วยความศรัทธาเริ่มของตนเอง การให้กิจกรรมทางโลกหรือกิจกรรมที่ส่งเสริมความเป็นอยู่มาเป็นสื่อส่งเสริมธรรม และการใช้หลักธรรมเป็นสื่อส่งเสริมกิจกรรมทางโลก จัดว่าเป็นพัฒนาการที่น่าสนใจของพระสงฆ์ พัฒนาการที่สำคัญอีกประการหนึ่งของพระสงฆ์ที่ทำงานชุมชนก็คือ การส่งเสริมให้ชาวบ้านรวมกลุ่มกันและเป็นหลักในการทำกิจกรรมชุมชน มีพระสงฆ์จำนวนมากขึ้นที่เปลี่ยนบทบาทเป็นผู้กระตุ้นชักชวนให้ชาวบ้านรวมกลุ่มกันจัดทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยตนเอง โดยท่านเป็นเพียงที่ปรึกษา ให้ข้อคิดความเห็นในการทำงาน หรือช่วยประสานงานให้เกิดความสามัคคีในกลุ่ม ซึ่งในสภาวะการณ์ที่สังคมกำลังประสบปัญหาด้านจิตใจ จึงต้องมีบุคคลซึ่งเป็นที่เคารพนับถือของคนในสังคม เข้ามามีบทบาทให้ความรู้แนะนำสั่งสอนอบรมให้กับประชาชนในสังคมให้มีหลักในการยึดถือประพฤติปฏิบัติตาม ชุมชนแต่ละชุมชนมีวัดประจำหมู่บ้านหรือชุมชน โดยมีพระสงฆ์ในวัดที่ชาวบ้านศรัทธาให้ความเคารพนับถือ เป็นจุดแข็งอย่างหนึ่งของสังคมไทย ก็คือ การมีพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติและได้รับการยอมรับโดยพฤตินัยว่าประเทศไทยเป็นเมืองแห่งพระพุทธศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับพระมหากษัตริย์ สิวรานุกุล (2551 :2) กล่าวว่า วัดและชุมชนยังได้มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันในการดำเนินวิถีชีวิตประจำวันมาเป็นเวลานาน จนนับได้ว่าวัดและชุมชนต่างก็มีความผูกพันต่อกันเป็นอย่างดีจนกล่าวได้ว่าสิ่งเหล่านี้ เป็นทุนทางจิตวิญญาณ (Spiritual capital) และทุนทางวัฒนธรรม (Cultural capital) ในสังคมไทยมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ตั้งแต่เกิดจนตาย ดังนั้น บ้าน กับ วัด โรงเรียน จึงเป็นทุนมรดกทางสังคม ที่มีมาคู่กับสังคมไทย สถาบันทั้ง 3 จึงมีความสัมพันธ์ในทางสังคม และเป็นตัวเชื่อมโยงกิจกรรมในชุมชน ทั้งด้านเศรษฐกิจ และวัฒนธรรม พระพุทธศาสนาเป็นพื้นฐานสำคัญอย่างยิ่งที่จะกำหนดวิถีของคนในสังคมไทย เพราะพระพุทธศาสนาได้เข้ามาเผยแผ่ในแผ่นดินอันเป็นที่อยู่ของคนไทยนานหลายร้อยปี

ชาวไทยส่วนใหญ่ยอมรับหลักธรรมในพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต พิธีกรรม คำสอน และการปฏิบัติตามแนวคำสอนในพระพุทธศาสนาบางอย่างได้กลายเป็นขนบธรรมเนียม วัฒนธรรมและประเพณีของคนไทย ดังจะเห็นได้จากปัจจุบันประชาชนชาวไทยนับถือพระพุทธศาสนา ถึงร้อยละ 94 (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2558)

และวัดก็ยังเป็น ศูนย์กลางที่รวมจิตใจของประชาชนในชุมชนส่วนพระสงฆ์ซึ่งเป็นตัวแทนของ วัดมีบทบาทหน้าที่ในการประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัยอันเป็นรากแก่นของพระพุทธศาสนา และการเผยแผ่พระพุทธศาสนา การแนะนำอบรมสั่งสอน เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับประชาชน ให้การ สาธารณสงเคราะห์ และการส่งเสริมการดำเนินชีวิตประจำวัน สิ่งเหล่านี้ก็กลายเป็นที่รวมจิตใจของ ประชาชนเป็นศูนย์รวมแห่งความเคารพเชื่อถือและร่วมมือประชาชนในฐานะพระสงฆ์เป็นที่ยึดเหนี่ยว ของประชาชนให้มีความสามัคคีและให้รวมตัวกันเข้าเป็นหน่วยหนึ่งๆได้ แสง จันทรงาม (2530) กล่าวว่า วัดเป็นที่พำนักของพระสงฆ์ พระสงฆ์มีความสำคัญและความผูกพันกับวิถีชีวิตของคนไทยมา ตั้งแต่สมัยโบราณกาลวัดมีความสำคัญคือเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมและเป็นศูนย์รวมของคนใน ชุมชนวัดจึงเป็นโบราณสถานที่สำคัญแสดงถึงประวัติศาสตร์ในยุคหนึ่งๆ จากอดีตสู่ปัจจุบันความสำคัญ ของวัดได้มีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยในอดีตวัดจะถูกสร้างในสถานที่ไม่ห่างไกลจากชุมชน ความสำคัญของวัดคือเป็นสถานที่ พึ่งพิง พึ่งธรรม ชาวบ้านต้องไปทำบุญที่วัดทุกวันพระ ถ้ามี การประชุมหารือกันจะใช้วัดเป็นสถานที่ประชุม วัดในสมัยก่อนเปรียบเสมือนแหล่งศึกษาหาความรู้ พระสงฆ์ที่วัดเป็นผู้สั่งสอนอบรมประชาชนให้รู้เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตควบคู่ไปกับการเรียนทางธรรมะ การจัดงานบุญงานกุศลก็มักจะจัดกันที่วัด เมื่อมีการทะเลาะวิวาทก็มักไปตกลงไกลเกลี่ยกันที่วัด โดยมีพระสงฆ์เป็นตัวกลางในการไกลเกลี่ย แม้กระทั่งเมื่อตายก็นำศพไปทำพิธีและเผาที่วัดชีวิตคน ไทยสมัยก่อนจึงผูกพันกับวัดตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตายเลยทีเดียว พระสงฆ์และประชาชนในชุมชน มี ส่วนเกี่ยวเนื่องกันในการสงเคราะห์เกื้อกูลกันมาแต่ครั้งอดีตกาลของไทย โดยจะเห็นได้ว่าบทบาทของ พระสงฆ์ในการอบรมสั่งสอนให้ประชาชนมีความรู้ นั้นเป็นบทบาทที่สำคัญอย่างหนึ่งในการขัดเกลา พฤติกรรมและจิตใจให้ประชาชนมีความรู้ที่สามารถประกอบสัมมาอาชีพได้ และเป็นคนดีของสังคม ด้วย การอบรมสั่งสอนประชาชนให้อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุขและมีความสามัคคีปรองดองกัน ต้องอาศัยปัจจัยหลาย ๆ อย่างเข้ามาช่วยในการสนับสนุน บทบาทของพระสงฆ์ในสังคมนอกจาก อบรมสั่งสอนศีลธรรมแก่ประชาชนแล้ว พอสรุปได้ดังนี้ พระราชวรมุนี (2527: 205 -207) ได้กล่าวว่า เป็นสถานศึกษาสำหรับชาวบ้านส่งกุลบุตรมาอยู่รับใช้พระรับการฝึกอบรมทางศีลธรรม และเล่าเรียนวิชาการต่างๆตามที่มีสอนในสมัยนั้นเป็นสถานสงเคราะห์ที่บุตรหลานชาวบ้านที่ยากจน ได้มาอาศัยเลี้ยงชีวิตอยู่และศึกษาเล่าเรียนด้วยตลอดถึงผู้ใหญ่ที่ขัดสนมาอาศัยเลี้ยงชีพและยังจะเป็น สถานพยาบาลที่แจกจ่ายบอกยาและรักษาผู้เจ็บป่วยตามภูมิรัฐของคนสมัยนั้น วัดยังเป็นที่พักคน เดินทางเป็นสโมสรที่ชาวบ้านมาพบปะสังสรรค์พักผ่อนหย่อนใจหาความรู้เพิ่มเติมวัดเป็นที่จัดงาน เทศกาลและมหรสพต่างๆสำหรับชาวบ้านทั้งหมด พระสงฆ์ผู้ที่ไกลเกลี่ยข้อพิพาทเป็นที่ปรึกษา แก้ปัญหาชีวิตครอบครัวและความทุกข์ต่างๆ พระสงฆ์ยังเป็นผู้ที่มีบทบาทในการสนับสนุนประชาชน

ให้มีความรักสามัคคีกันในสังคมอีกด้วย พระสงฆ์มีความสำคัญต่อสังคมและชุมชนโดยรอบในการ
 ให้บริการแก่พุทธศาสนิกชนและประชาชนทั่วไปในด้านต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสังคมไทยในปัจจุบัน
 นี้ เกิดปัญหาความขัดแย้งขาดความสามัคคีปรองดองกัน คนในสังคมมีความเห็นแก่ตัวเพิ่มมากยิ่งขึ้น
 การเอาใจเอารัดเอาเปรียบ ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนร่วม ใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหาต่อกันและกัน ไม่มี
 น้ำใจไมตรีช่วยเหลือเกื้อกูลต่อกันเหมือนอย่างอดีตที่ผ่านมาซึ่งจากการศึกษาของ มาโนช ตัณชวินิชย์
 (2529: บทคัดย่อ) พบว่าในส่วนของรูปแบบการพัฒนาสังคมนั้น ชาวบ้านและผู้นำท้องถิ่นมีความเห็น
 สอดคล้องกันว่าควรทำในรูปแบบคณะกรรมการ โดยมีพระสงฆ์เป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำ ซึ่งโครงการ
 พัฒนาที่ชาวบ้านต้องการ คือด้านอาชีพและศีลธรรมมากกว่าพัฒนาการทางด้านศึกษาและ
 สาธารณสุข ประเวศ วะสี (2539: 116-117) อธิบายว่า แกนกลางของพุทธศาสนาอยู่ที่การพัฒนา
 คน โดยการพัฒนาปัญญาซึ่งเกิดจากการเรียนรู้ ภารกิจที่สำคัญของพระสงฆ์และวัดคือ ส่งเสริมการ
 เรียนรู้ ไม่ว่าจะเป็นสถานที่ พิธีกรรมหรือระบบการปกครอง ซึ่งการพัฒนาคนนี้ยังรวมถึง การพัฒนา
 ครอบครัว ชุมชน และสังคม เนื่องจากชุมชนเป็นจุดยุทธศาสตร์หลัก หากชุมชนเข้มแข็งย่อมทำให้
 บุคคลและครอบครัวเข้มแข็งด้วย การที่วัดเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนและส่งเสริมความเข้มแข็งของ
 ชุมชน เป็นแนวทางที่สำคัญที่สุดในเรื่องของพระสงฆ์ที่มีบทบาทต่อชุมชน และสุขภาพ มากแจ้ง
 (2545:51) กล่าวว่า พระสงฆ์เป็นบุคลากรสำคัญที่สุดในการทำให้วัดประสบความสำเร็จแก่ประชาชน
 มิงงานวิจัยที่กล่าวถึงคุณูปการของเจ้าอาวาสหรืออดีตเจ้าอาวาสที่เป็นที่เคารพนับถือของชุมชน ทำให้
 วัดและชุมชนมีสายสัมพันธ์อันดีต่อกัน ซึ่งบทบาทของพระสงฆ์ที่อยู่วัดระดับมาก ซึ่งมีบทบาท 8
 ด้าน ได้แก่ การเผยแผ่ การสาธารณสุขสงเคราะห์ การประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน การ
 ส่งเสริมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม การส่งเสริมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การเป็นต้นแบบที่ดีงาม
 ของประชาชน การพัฒนาจิตวิญญาณและการให้ คำปรึกษา การศึกษา ของพระมหาเจริญ คำราช
 (2546 : บทคัดย่อ) กล่าวว่า พระสงฆ์มีบทบาทในการเป็นผู้นำชุมชน ด้วยการกระตุ้นปลุกจิตสำนึก
 นำเทคนิควิธีการในการเข้าถึงชุมชน การสื่อสารกับชุมชน ผ่านการเทศนา บรรยายป้ายข้อความด้วย
 หลักธรรม การส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมและเป็นผู้ให้คำปรึกษาในการพัฒนากิจกรรมกลุ่ม และ
 ผลการศึกษาของ สมบูรณ์ สุขสำราญ (2530:28-29) พบว่า พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้นำ
 ท้องถิ่นช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนชาวชนบท ทั้งทางด้านวัตถุ และทางด้านศีลธรรม
 เพราะพระสงฆ์มีความใกล้ชิดกับชาวบ้านที่อยู่รอบวัด จึงสามารถสังเกตเห็นความทุกข์ ยากของ
 ประชาชนว่าเกิดจากสาเหตุใด อาทิเช่น เกิดจากการขาดความรู้ด้านการเกษตร ขาดความรู้ด้านการ
 ครอบครองเรือ ขาดความรู้ด้านสุขภาพอนามัย และขาดความรู้ด้านอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เป็นต้น จึงทำให้
 พระสงฆ์เข้าใจและสามารถวิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ ของประชาชนได้เป็นอย่างดี ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อ
 การพัฒนาเพื่อแก้ปัญหาความยุ่งยากเหล่านั้น และประชาชนได้ให้ความร่วมมือกับพระสงฆ์สูง เพราะ
 ศรัทธาในความมีเมตตา ความเสียสละของพระสงฆ์ และตระหนักดีว่าพระสงฆ์เข้ามาร่วมทำงานด้วย
 เจตนาช่วยเหลือประชาชนให้ได้ยั่งยืนได้อย่างแท้จริงยอมเสียสละความสุขส่วนตัวเพื่อส่วนรวม
 พระสงฆ์นำประชาชนด้วยจิตใจที่มุ่งมั่นจะพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยไม่มุ่งหวัง

ผลประโยชน์จากกลุ่ม พรรคการเมือง หรือลัทธิใด ๆ จึงสามารถเข้าไปพัฒนาได้ทุกพื้นที่และทุกสถานการณ์

ความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตน (Albert Bandura 1994:43, อ้างถึงใน พระมหาประสิทธิ์ สระทอง, 2548:4) กล่าวว่า เป็นความคาดหวังที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อในลักษณะที่เฉพาะเจาะจง และความคาดหวังนี้เป็นตัวกำหนดการแสดงออกของพฤติกรรมต่างๆ และเป็นการที่บุคคลตัดสินใจที่จะจัดการและดำเนินการกระทำพฤติกรรมให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตนของบุคคลนั้นพัฒนามากจากปัจจัยหลัก 4 ประการ คือ 1. ความสำเร็จในการกระทำ 2. การได้เห็นประสบการณ์ของผู้อื่น 3. การชักจูงด้วยคำพูด และ 4. การกระตุ้นอารมณ์ และตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนานั้นได้มีหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตน ได้แก่ เวสาลีธรรม ธรรม คือธรรมที่ทำให้เกิดความกล้าหาญ(พระไตรปิฎก , 2539: 22:144) ได้แบ่งไว้ 5 ประการ คือ 1. ศรัทธา เชื่อในสิ่งที่ควรเชื่อ 2. สติ การรักษากายวาจาให้เรียบร้อย 3. พาหุสัจจะ ความเป็นผู้ศึกษา มาก 4. วิริยารัมภะ ความปรารถนาความเพียร และ 5. ปัญญา ความรอบรู้ในกองสังขาร และปัจจัยด้านความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตนนั้น ฐิติพัฒน์ สงบกาย (2533:บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลของการกำกับตนเองต่อความคาดหวังเกี่ยวกับความเชื่อประสิทธิภาพแห่งตน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนความคาดหวังเกี่ยวกับความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตนและคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์สูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุม นอกจากนี้ พระมหาประสิทธิ์ สระทอง (2548 :บทคัดย่อ) ได้ศึกษาบทบาทการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนของพระสงฆ์ในอำเภอปรางค์กู๋ จังหวัดศรีสะเกษ โดยใช้กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเป็นเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาสหรือผู้ช่วยเจ้าอาวาส และพระสงฆ์ จำนวน 205 รูป ผลการศึกษาพบว่า ความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตนของพระสงฆ์ อยู่ในระดับปานกลาง และยังพบว่า ความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับบทบาทการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนของพระสงฆ์ในอำเภอปรางค์กู๋ จังหวัดศรีสะเกษ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากแนวคิดและงานวิจัยข้างต้นนี้จะเห็นว่า ความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตนเป็นตัวแปรทางจิตวิทยาที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมที่พึงประสงค์หรือการทำงานของบุคคล การที่พระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐมมีความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตนสูงน่าจะมีความสัมพันธ์กับบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมความร่วมมือกันในสังคมแก่ประชาชนได้ดีด้วย

ความตระหนักถึงบทบาท (Awareness of role) เป็นพฤติกรรมที่แสดงถึงการรับรู้ของบุคคลหรือการที่บุคคลแสดงความรู้สึกรับผิดชอบต่อปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น (Benjamin S. Bloom,อ้างถึงใน พระมหาอดิเรก สีตวรานุกูล , 2551 :7) กล่าวว่า ความตระหนักเป็นขั้นต่ำสุดของจิตพิสัยหรือจิตปริเขต (Affective domain) เกือบคล้ายกับความรู้ตรงที่ความตระหนักไม่จำเป็นต้องเน้นปรากฏการณ์หรือสิ่งหนึ่งสิ่งใด ความตระหนักจะเกิดขึ้นเมื่อมีสิ่งเร้าทำให้เกิดความตระหนัก และ

บทบาทก็เป็นการแสดงออกหรือการปฏิสัมพันธ์ของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับตำแหน่งนั้นๆ ในสังคม ฉะนั้น ความตระหนักบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมกรอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน คือ การที่พระสงฆ์ เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐมรับรู้หน้าที่ของตน การศึกษาของ นพพร การถัก (2535:บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยกับการรับรู้บทบาทกับการปฏิบัติงานของ หัวหน้าแผนกพยาบาล โรงพยาบาลชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการศึกษาพบว่า การรับรู้ บทบาทมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการปฏิบัติงานของหัวหน้าแผนกการพยาบาล และการศึกษาของ กุณชรี ก้องสมุทร (2533: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการรับรู้บทบาทและการปฏิบัติงานอนามัยแม่และ เด็กของหัวหน้าฝ่ายส่งเสริมสุขภาพโรงพยาบาลชุมชนในภาคกลาง พบว่า การรับรู้มีความสัมพันธ์เชิง บวกกับการปฏิบัติงานอนามัยแม่และเด็กของหัวหน้างานด้านการบริหารสาธารณสุขของหัวหน้าฝ่าย ส่งเสริมสุขภาพ นอกจากนี้ กรรณิการ์ โอมุณเณ (2526:บทคัดย่อ) ได้ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ต่อการ พัฒนาท้องถิ่น: ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการสหบาลข้าวหมูบ้านท่าสว่าง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ ผลการศึกษาพบว่า พระสงฆ์เป็นสื่อบุคคลที่มีความสามารถทรงคุณค่าในการพัฒนาท้องถิ่นได้เป็น อย่างดี และประชาชนเห็นว่าพระสงฆ์เป็นผู้มีความน่าไว้วางใจ มีความสามารถในการติดต่อสื่อสาร และมีความกระตือรือร้นในการพัฒนาท้องถิ่นและเสนอว่าน่าจะทำให้การสนับสนุนพระสงฆ์มีบทบาทใน การเป็นผู้นำทางความคิดเพื่อนำการพัฒนาชนบท

จากแนวคิดของความตระหนักถึงบทบาทข้างต้นพอสรุปได้ว่า ความตระหนักถึงบทบาทการ ส่งเสริมพฤติกรรมกรอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน หมายถึง การที่พระสงฆ์มีความสำนึก รับผิดชอบ และเห็นความสำคัญในบทบาทหน้าที่ของตนเอง ตั้งใจทำงานด้วยความละเอียดรอบคอบ ตรงต่อเวลา และเห็นความสำคัญในบทบาท การส่งเสริมพฤติกรรมกรอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ ประชาชนมากขึ้น ทั้งนี้ ความตระหนักจะเกิดขึ้นได้ ก็ต่อเมื่อมีเหตุการณ์สภาพแวดล้อมในสังคม หรือ สิ่งเร้าภายนอกมากกระตุ้นให้เกิดความตระหนัก ดังนั้น ถ้าพระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัด นครปฐมมีความตระหนักถึงบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมกรอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน ก็จะมี ส่งผลให้พระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐมมีบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมกรอยู่ ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน มากขึ้น

สัมพันธ์ภาพกับชุมชน เป็นการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน เพราะสังคมไทยเคารพศรัทธาต่อ พระสงฆ์มาก เนื่องจากเชื่อว่า พระสงฆ์ นั้นเป็นผู้มีความรู้มากกว่าฆราวาส เป็นผู้ทรงศีล ย่อมพูดแต่สิ่ง แท้จริง และเป็นครูบาอาจารย์ ความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนที่มีต่อวัดจึงผูกพันแนบแน่นกับวิถี ชีวิตของ ทุกคนนับแต่เกิดจนตาย รับฟังคำสั่งสอนจึงได้รับความเชื่อถืออย่างไร้ความกลางแคลงใจ ดังนั้น พระสงฆ์จึงกลายเป็นที่พึ่งของสังคมในทุกๆเรื่อง ไม่ว่าจะในทางที่เป็นมงคลและอัปมงคล ส่วนวัดนั้นเป็นสถานที่รับใช้บริการงานประเพณีการทำบุญต่างๆเพื่อให้เกิดกุศลบุญแก่ ฆราวาส เนื่อง ในวันสำคัญทางศาสนาซึ่งมีอยู่แทบตลอดทั้งปี รวมทั้งเป็นสถานที่ให้การศึกษาแก่ชุมชน นับแต่การ บวชเณรจนถึงบวชเป็นพระภิกษุ ให้ความสงบเยือกเย็นทางใจ เช่น การแสดงพระธรรมเทศนา การฝึก ปฏิบัติ ธรรม สมาธิ เป็นสถานที่ชุมนุมของสังคมทุกกาลวาระ เช่น การประชุมกรรมการหมู่บ้าน งาน

เทศกาลรื่นเริงที่มีการออกร้าน มีมหรสพต่างๆ เป็นต้น เป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมเนื่องในการตาย เช่น การตั้งศพสวดพระอภิธรรม การเผาศพ พระมหาชาคริต บำเพ็ญ (2459:4) ได้กล่าวว่า สัมพันธภาพหรือปฏิภานที่สัมพันธ์เกี่ยวข้องกับผู้อื่นการได้รับการยอมรับ ความเอาใจใส่จากบุคคลรอบข้างมีความสำคัญต่อการปฏิบัติงานไม่น้อยกว่าปัจจัยอื่น ๆ สุรพล พยอมแย้ม (2548 : 17-18) กล่าวว่า เมื่อกล่าวถึงการทำงาน เรามักนึกถึงตัวงานที่รวมถึงระบบวิธีการและขั้นตอนการทำงานและการใช้อุปกรณ์หรือเครื่องมือที่ใช้ในการทำงานมากกว่าที่จะคิดถึงตัวบุคคลที่ทำงานนั้น และถ้าหากพูดถึงตัวผู้ทำงานด้วย เรามักจะนึกถึงความสามารถในการทำงานของแต่ละคนว่าใครทำอะไรได้มากหรือน้อย หรือเก่งขนาดไหนเป็นหลัก ส่วนมากจะละเลยหรือไม่นึกถึงการทำงานร่วมกันของบุคคลที่อยู่ในองค์กรเดียวกันหรือต้องมีความรับผิดชอบในงานนั้นด้วยกัน การวิเคราะห์และประเมินผลของการทำงานร่วมกันหรือการทำงานเป็นทีมที่อาศัยการสัมพันธ์ภาพระหว่างผู้ทำงานด้วยกันเป็นเรื่องที่มักมองข้ามไปเสมอ ทั้งที่ต่างยอมรับว่า ประสิทธิภาพในการทำงานเป็นผลมาจากความร่วมมือและมีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้ทำงานรวมอยู่ด้วยไม่น้อยเลยกลุ่มในลักษณะนี้เป็นเรื่องยืนยันถึงความสำคัญของสัมพันธภาพในการทำงานเป็นอย่างดี อันแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของสัมพันธภาพที่มีต่อการปฏิบัติงาน ซึ่งโดยทั่วไปแล้วพระสงฆ์มักจะได้รับความร่วมมือจากประชาชน การศึกษาของ พูลทรัพย์ สิทธิพรธม (2532:บทคัดย่อ) ที่พบว่าประชาชนมีความเชื่อถือและไว้วางใจในตัวพระสงฆ์ เชื่อในความสามารถและสติปัญญาไหวพริบของพระสงฆ์ในการแก้ปัญหาให้กับชาวบ้าน เชื่อในความกระตือรือร้นของพระสงฆ์และเชื่อในทักษะการสื่อสารของพระสงฆ์ ซึ่งความเชื่อเหล่านี้ของคนในชุมชนจะมีความสัมพันธ์กับการยอมรับและการเข้าร่วมโครงการของชาวบ้านในพื้นที่พัฒนา

จากแนวคิดของสัมพันธภาพกับชุมชนข้างต้นพอสรุปได้ว่า การที่พระสงฆ์มีปฏิสัมพันธ์มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันมีการกระทำตอบโต้กันอันดีกับประชาชนซึ่งแสดงออกทั้งทางกายวาจาและทางจิตใจ อันได้แก่ การร่วมกันทำกิจกรรมทั้งในชุมชนและนอกชุมชน การพูดคุยด้วยความสนทนใจ มีความคุ้นเคยกันเป็นอย่างดี การให้ความเคารพนับถือที่มีต่อกัน อันก่อให้เกิดความเข้าใจ เกิดปฏิบัติสัมพันธ์อันดีต่อกันที่ทำให้ประชาชนให้ความเคารพนับถือต่อพระสงฆ์และยอมรับให้ความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน

แรงสนับสนุนจากคณะสงฆ์ (Social support) การได้รับการสนับสนุนทางสังคมทำให้ผลทางด้านจิตใจเกิดความรู้สึกในการเป็นเจ้าของ การเป็นที่ยอมรับการได้รับความรักและรู้สึกมีคุณค่าซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญสำหรับทุกคน บุญเยี่ยม ตระกูลวงษ์ (2528:594) กล่าวว่า การได้รับการสนับสนุนทางสังคมเป็นการได้รับความช่วยเหลือด้านข้อมูลข่าวสาร วัตถุประสงค์ หรือด้านจิตใจ ซึ่งก่อให้เกิดผลดีต่อสุขภาพของผู้รับ จากการศึกษาของพระมหานราธิป แก้วประสิทธิ์ (2544:74) พบว่า การได้รับการสนับสนุนการปฏิบัติงานนับว่ามีสำคัญในการที่พระสงฆ์จะสามารถทำหน้าที่ในการให้การปรึกษาแนะนำชุมชน เนื่องจากการได้รับการสนับสนุนการปฏิบัติงาน จะมีผลให้บุคคลปฏิบัติหรือกระทำไปในแนวทางที่ต้องการหรือแนวทางที่พึงประสงค์ พระมหาวรวิฑู ศุภมณี (2547:บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการปฏิบัติหน้าที่ต่อสังคมด้านพัฒนาจริยธรรมของพระนิสิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ

ราชวิทยาลัย พบว่า พระนิสิตปฏิบัติหน้าที่ต่อสังคมด้านการพัฒนาจริยธรรมอยู่ในระดับมาก พระมหาสอนประจันทร์ เสียงเย็น: (2548: 115) ได้ศึกษาการปฏิบัติตามบทบาทในการพัฒนาจิตใจประชาชนของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดมุกดาหาร พบว่า พระสังฆาธิการในจังหวัดมุกดาหาร ได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมจากหน่วยงานของรัฐ แรงสนับสนุนทางสังคมจากคณะสงฆ์ และแรงสนับสนุนจากประชาชน อยู่ในระดับปานกลาง

จากแนวคิดและงานวิจัยข้างต้น สรุปได้ว่า แรงสนับสนุนจากคณะสงฆ์ส่งผลต่อพฤติกรรม การปฏิบัติงานของมนุษย์อย่างมาก การที่พระสงฆ์จะส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือ ความร่วมมือจากคณะสงฆ์ ในด้านวัตถุประสงค์ของ ข้อมูล ข่าวสาร การให้กำลังใจ ชื่นชมยกย่อง ในความสามารถ และ แรงสนับสนุนจากคณะสงฆ์ ดังนั้นแรงสนับสนุนทางคณะสงฆ์น่าจะมีความสัมพันธ์กับบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรม การอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน

ในประเทศไทยนั้น มีวัดทั้งหมด จำนวน 33,902 แห่ง (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2558) และในจังหวัดนครปฐมเป็นอีกหนึ่งจังหวัดที่มีพระสงฆ์เป็นจำนวนมาก มีพระสงฆ์ระดับเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ จังหวัดนครปฐมนั้น มีอยู่ 7 อำเภอ ประกอบไปด้วย 221 วัด ซึ่งมีพระสงฆ์ทั้งหมด 4 ,152 รูป (สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครปฐม, 2558) มีบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชนเพื่อให้ประชาชนเข้าใจหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาตลอดจนเป็นการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่ประชาชน พระสงฆ์ในฐานะเป็นบุคคลที่ชาวบ้านให้ความเคารพศรัทธา เลื่อมใสเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตประจำวันเป็นเวลาช้านานหลายร้อยปี จำเป็นอย่างยิ่งที่จะเข้ามามีบทบาทในการอบรมสั่งสอนแก่ประชาชนให้อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข โดยนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นตัวช่วยในการอบรมแนะนำสั่งสอนแก่ประชาชนในชุมชนสังคม และ หลักธรรมที่เหมาะสมแก่ประชาชนสำหรับยึดเหนี่ยวน้ำใจซึ่งกันและกันให้มีความสามัคคีกันที่สามารถเอื้อประโยชน์ต่อการประพฤติปฏิบัติให้แก่ประชาชนในการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข คือ หลักสังคหวัตถุ 4 อันประกอบด้วย 1. ทาน การให้ การเอื้อเฟื้อแผ่เสียสละแบ่งปันช่วยเหลือกัน ด้วยการให้สิ่งของหรือให้ความรู้และแนะนำสั่งสอนด้วยน้ำใจไมตรีมีความโอบอ้อมอารีจะช่วยผูกใจคนไว้ได้การทำทานจะไม่สูญเปล่าผู้ที่ให้สิ่งที่ดีย่อมได้รับสิ่งที่ดีตอบแทน 2. ปิยวาจาหรือเปยยวัชชะ ความเป็นผู้มีวาจาน่ารัก วาจาพูดดีมีน้ำใจ หรือวาจาซาบซึ้งใจกล่าวคือ วาจาสุภาพไพเราะอ่อนหวานมีหางเสียงสมานสามัคคีซาบซึ้งใจทำให้เกิดไมตรีรักใคร่นับถือตลอดถึงคำแสดงประโยชน์ประกอบด้วย เหตุผลเป็นหลักฐานจูงใจให้นิยมยอมตาม 3. อัตถจริยา การประพฤติประโยชน์ทำประโยชน์แก่เขา หลักธรรมข้อนี้มุ่งสอนตน 2 ด้านคือ การทำตนให้เป็นประโยชน์และการทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ ตลอดถึงช่วยแก้ไขปรับปรุงส่งเสริมในทางจริยธรรม 4. สมานัตตตา เอาตัวเข้าสมานคือการทำตนเสมอต้นเสมอปลายตลอดถึงวางตนเหมาะสมแก่ฐานะภาวะบุคคลเหตุการณ์และสิ่งแวดล้อม

ดังนั้น ผู้วิจัย ในฐานะเป็นพระสงฆ์ จึงสนใจศึกษาบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน ของพระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม ว่า พระสงฆ์ที่มีอายุพรรษา ระดับการศึกษาแผนกธรรม ระดับการศึกษาแผนกสามัญ ประสบการณ์การสอนในสถานศึกษา ตำแหน่งทางคณะสงฆ์ ความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตน ความตระหนักถึงบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน สัมพันธภาพกับชุมชน และแรงสนับสนุนจากคณะสงฆ์ ต่างกัน จะมีบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน แตกต่างกันหรือไม่ อีกทั้งความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตน ความตระหนักถึงบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน สัมพันธภาพกับชุมชน แรงสนับสนุนจากคณะสงฆ์ มีความสัมพันธ์บทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน ของพระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐมหรือไม่ อย่างไร และในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและกำหนดกรอบแนวคิดที่จะทำการวิจัยออกเป็น 2 ด้าน คือด้านการอบรมสั่งสอน และด้านสาธารณสุข สงเคราะห์ ทั้งนี้เพื่อจะได้นำประโยชน์จากผลการศึกษาที่ได้มาพัฒนาบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน ของพระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม ให้มีบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน มากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับ บทบาท การส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน ความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตน ความตระหนักถึงบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน สัมพันธภาพกับชุมชน แรงสนับสนุนจากคณะสงฆ์ ของพระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบบทบาท การส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน ของพระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม ที่มีอายุพรรษา ระดับการศึกษาแผนกธรรม ระดับการศึกษาแผนกสามัญ ประสบการณ์การสอนในสถานศึกษา ตำแหน่งทางคณะสงฆ์ แตกต่างกัน
3. เพื่อศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่าง ความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตน ความตระหนักถึงบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน สัมพันธภาพกับชุมชน แรงสนับสนุนจากคณะสงฆ์ และบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน ของพระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม

ปัญหาของการวิจัย

1. ความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตน ความตระหนักถึงบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน สัมพันธภาพกับชุมชน แรงสนับสนุนจากคณะสงฆ์และบทบาทการ

ส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน ของพระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัด นครปฐม อยู่ในระดับใด

2. บทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันสังคมแก่ประชาชน ของพระสงฆ์เขตการ ปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม ที่มี อายุพรรษา ระดับการศึกษาแผนกธรรม ระดับการศึกษา แผนกสามัญ ประสบการณ์การสอนในสถานศึกษา ตำแหน่งทางคณะสงฆ์ แตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

3. ความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตน ความตระหนักถึงบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน สัมพันธภาพกับชุมชน แรงสนับสนุนจากคณะสงฆ์ มีความสัมพันธ์กับ บทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน ของพระสงฆ์เขตการปกครองคณะ สงฆ์จังหวัดนครปฐม หรือไม่ อย่างไร

สมมติฐานการวิจัย

ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานการวิจัยดังต่อไปนี้

1. พระสงฆ์ที่มีอายุพรรษา ต่างกัน มีบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ ประชาชน แตกต่างกัน
2. พระสงฆ์ที่มีระดับการศึกษาแผนกธรรม ต่างกัน มีบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน แตกต่างกัน
3. พระสงฆ์ที่มีระดับการศึกษาแผนกสามัญ ต่างกัน มีบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน แตกต่างกัน
4. พระสงฆ์ที่มีประสบการณ์การสอนในสถานศึกษา ต่างกัน มีบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรม การอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน แตกต่างกัน
5. พระสงฆ์ที่มีตำแหน่งทางคณะสงฆ์ ต่างกัน มีบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันใน สังคมแก่ประชาชน แตกต่างกัน
6. ความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตน ความตระหนักถึงบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน สัมพันธภาพกับชุมชน แรงสนับสนุนจากคณะสงฆ์ บทบาทการส่งเสริม พฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน ของพระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัด นครปฐม มีความสัมพันธ์กัน

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ ประชาชน ของพระสงฆ์ในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม

จึงได้กำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ดังนี้

1. ขอบเขตด้านประชากร

กลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ พระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม ประกอบด้วยพระสงฆ์ระดับ เจ้าอาวาส รักษาการแทนเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส และพระสงฆ์ที่มีพรรษาตั้งแต่ 5 พรรษาขึ้นไป จำนวน 1,156 รูป ในปี พ.ศ. 2558 (สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครปฐม, 2558)

2. ขอบเขตด้านกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นพระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม ประกอบด้วยพระสงฆ์ระดับ เจ้าอาวาส รักษาการแทนเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส และพระสงฆ์ที่มีพรรษาตั้งแต่ 5 พรรษาขึ้นไป จำนวน 298 รูป โดยคำนวณจากสูตรยามาเน่ (Yamane 1967:886, อ้างถึงใน พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2543:285) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 โดยกำหนดค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมให้เกิดขึ้นได้ร้อยละ 5 และสุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามสัดส่วนประชากรแต่ละอำเภอ

3. ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ตัวแปรต้น

ข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่

- 1 . อายุพรรษา
- 2 . ระดับการศึกษาแผนกธรรม
- 3 . ระดับการศึกษาแผนกสามัญ
- 4 . ประสบการณ์การสอนในสถานศึกษา
- 5 . ตำแหน่งทางคณะสงฆ์

ตัวแปรตาม ได้แก่ บทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน

ตอนที่ 2 ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่

1. ความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตน

2. ความตระหนักถึงบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมกรอยู่ร่วมกันในสังคม
แก่ประชาชน

3. สัมพันธภาพกับชุมชน

4. แรงสนับสนุนจากคณะสงฆ์

5. บทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมกรอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน

นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

1. พระสงฆ์ หมายถึง พระภิกษุในพระพุทธศาสนา ที่มีตำแหน่งเจ้าอาวาส หรือรักษาการ
แทนเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส และพระสงฆ์ที่มีพรรษาตั้งแต่ 5 พรรษาขึ้นไป
ทั้งฝ่ายมหานิกายและธรรมยุต ที่อยู่ในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม ปี พ.ศ. 2558

2. อายุพรรษา หมายถึง จำนวนพรรษาที่พระสงฆ์ได้เข้ามาจำพรรษา จนถึงปัจจุบัน โดย
แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่

1. 5 ถึง 10 พรรษา

2. 11 ถึง 20 พรรษา

3. 21 พรรษาขึ้นไป

3. ระดับการศึกษาแผนกธรรม หมายถึง ระดับการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีที่
พระสงฆ์ศึกษาจบแล้วในชั้นสูงสุด แบ่งออกเป็น 2 ระดับ ได้แก่

1. เป็นเปรียญธรรม

2. ไม่เป็นเปรียญธรรม

4. ระดับการศึกษาแผนกสามัญ หมายถึง ระดับการศึกษาแผนกสามัญที่พระสงฆ์ศึกษาจบ
แล้วในชั้นสูงสุด แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่

1. ต่ำกว่าปริญญาตรี

2. ปริญญาตรี

3. สูงกว่าปริญญาตรี

5. ประสบการณ์การสอนในสถานศึกษา หมายถึง การที่พระสงฆ์เข้าไปมีส่วนร่วมในการสอน
ในสถานศึกษา แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ

1. มีประสบการณ์การสอนในสถานศึกษา

2. ไม่มีประสบการณ์การสอนในสถานศึกษา

6. ตำแหน่งทางคณะสงฆ์ หมายถึง การเป็นพระสังฆาธิการของพระสงฆ์ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

1. เป็นพระสังฆาธิการ

2. ไม่เป็นพระสังฆาธิการ

7. เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม หมายถึง เขตพื้นที่การปกครองของคณะสงฆ์ที่มหาเถรสมาคมได้กำหนดขึ้นเพื่อใช้ในการดำเนินงานทางคณะสงฆ์ในระดับจังหวัด มี 7 อำเภอ ได้แก่

1. อำเภอเมืองนครปฐม

2. อำเภอกำแพงแสน

3. อำเภอดอนตูม

4. อำเภอสามพราน

5. อำเภอนครชัยศรี

6. อำเภอบางเลน

7. อำเภอพุทธมณฑล

8. สังคหัตถ์ 4 หมายถึง หลักธรรมเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจของผู้อื่น ประสานหมู่ชนไว้ในความสามัคคี สงเคราะห์ซึ่งกันและกันและทำให้อยู่กันด้วยความรักความปรารถนาดีต่อกันหรือหลักธรรมครองใจคนได้แก่ 1. ทาน การให้ การเสียสละ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แบ่งปันช่วยเหลือกันด้วยสิ่งของด้วยความเต็มใจ การให้ความรู้แนะนำสั่งสอนด้วยน้ำใจไมตรี 2. ปิยวาจา การพูดที่อ่อนหวาน สุภาพ ไพเราะ เป็นผู้มีวาจาน่ารัก การพูดด้วยความจริงใจ พูดในสิ่งที่เป็นประโยชน์ เหมาะสมกับกาลเทศะ เว้นจากการพูดเท็จ ส่อเสียด คำหยาบ เพ้อเจ้อ 3. อตถจริยา การประพฤติสิ่งที่เป็นประโยชน์ กับผู้อื่น การทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน อาสาช่วยเหลือผู้อื่น การบำเพ็ญสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมด้วยความเต็มใจโดยไม่หวังผลตอบแทน 4. สมานัตตตา การเป็นคนวางตนเสมอต้นเสมอปลาย การเป็นผู้มีความสม่ำเสมอ มีความเสมอภาคกับผู้อื่น ปฏิบัติตนเหมาะสม ไม่เอา رأตเอาเปรียบ ไม่วางตนข่มผู้อื่น การปฏิบัติตนอย่างเท่าเทียมกับทุกคน

9. บทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมกรอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน หมายถึง การที่พระสงฆ์แสดงออกด้วยพฤติกรรมกรกระทำหรือการปฏิบัติ แนะนำอบรมสั่งสอน การให้การปรึกษาแนะนำ สนับสนุน เกื้อกูลประชาชน และให้การสาธารณสงเคราะห์ การส่งเสริมการดำเนินชีวิตประจำวัน เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมกรอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชนตามหลักสังคหัตถ์ 4 คุณธรรมทั้ง 4 อย่างนี้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจของผู้อื่นไว้ได้ และสงเคราะห์ซึ่งกันและกันในสังคม เป็นคุณธรรมสร้างความสัมพันธ์และมิตรไมตรีที่ดีกรทำให้ประชาชนมีพฤติกรรมกรอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข ร่วมกันกับบุคคลอื่น มีความคิดที่ดีต่อบุคคลอื่น ครอบครั้ว ชุมชน และสังคม ในการวิจัยนี้ได้แบ่ง

บทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชนให้ปฏิบัติตามหลักสังคหวัตถุ 4 แบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ

9.1 ด้านการอบรมสั่งสอน หมายถึง บทบาทของพระสงฆ์ในการอบรมสั่งสอนสังคหวัตถุ 4 ด้วยการเทศนา การสอนให้เกิดความรู้ความเข้าใจ การให้ความรู้แก่ประชาชน ให้คำปรึกษา ชี้แนะแนวทางที่ดีในการดำเนินชีวิตประจำวันแก่ประชาชนหรือจัดโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ แนะนำให้ความร่วมมือให้การสนับสนุน ให้อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

9.2 ด้านการสาธารณสงเคราะห์ หมายถึง บทบาทของพระสงฆ์ในการสาธารณสงเคราะห์สังคหวัตถุ 4 ด้วยการช่วยเหลือ เกื้อกูล การอุดหนุน ให้ความร่วมมือ ให้การสนับสนุน ร่วมพัฒนาส่งเสริมอำนวยความสะดวกแก่ประชาชน และสงเคราะห์ด้านอาคารสถานที่ต่าง ๆ เพื่อให้เป็นที่สะดวกแก่การศึกษาธรรมและปฏิบัติธรรมอันเป็นการสงเคราะห์ที่ทำให้คนส่วนรวมได้รับประโยชน์ในการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุข

10. ความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตน หมายถึง การที่พระสงฆ์มีความเชื่อว่า ตนเองมีความรู้มีความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ มีความมุ่งมั่นที่จะทำงานและสามารถทำงานนั้นให้สำเร็จกล้าคิดกล้าตัดสินใจที่จะกระทำสิ่งต่าง ๆ ให้สำเร็จ และถูกต้องเหมาะสม มีความหวังว่าจะประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย ในการที่จะส่งเสริมให้ประชาชนเกิดความตระหนักความเข้าใจในหลักธรรมหรือสังคหวัตถุ 4 และให้ปฏิบัติตามหลักสังคหวัตถุ 4 เพื่อประโยชน์ในการอยู่ร่วมกันในสังคม

1. 1. ความตระหนักถึงบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน หมายถึง การที่พระสงฆ์มีความสำนึกรับผิดชอบ และเห็นความสำคัญในบทบาทหน้าที่ของตนเอง ตั้งใจทำงานด้วยความละเอียดรอบคอบ ตรงต่อเวลาและเห็นความสำคัญในบทบาทการ ส่งเสริมพฤติกรรมกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชนให้ปฏิบัติตามหลักสังคหวัตถุ 4

12. สัมพันธภาพ กับชุมชน หมายถึง การที่พระสงฆ์มีปฏิสัมพันธ์ และมีความเกี่ยวข้องกับชุมชน มีอิทธิพลต่อกัน มีการกระทำตอบโต้กันอันดีกับประชาชนซึ่งแสดงออกทั้งทางกายวาจา และทางจิตใจ ได้แก่ การร่วมกันทำกิจกรรมทั้งในชุมชนและนอกชุมชน การพูดคุยด้วยความสนิใจ มีความคุ้นเคยกันเป็นอย่างดี การให้ความเคารพนับถือที่ ดีต่อกัน อันก่อให้เกิดความเข้าใจ เกิดปฏิสัมพันธ์อันดีต่อกันที่ทำให้ประชาชนให้ความเคารพนับถือต่อพระสงฆ์และยอมรับให้ความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน

13. แรงสนับสนุนจากคณะสงฆ์ หมายถึง การที่พระสงฆ์ ได้รับการช่วยเหลือ สนับสนุน ได้รับความร่วมมือ ในการส่งเสริมพฤติกรรมกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชนตามหลักสังคหวัตถุ 4 จากคณะสงฆ์พระเถระผู้ใหญ่ เพื่อนสหธรรมิกที่ปฏิบัติงานร่วมกัน โดยแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ

13.1 การสนับสนุนด้านอารมณ์ หมายถึง ได้รับการช่วยเหลือ หรือสนับสนุน ได้รับความร่วมมือ ดูแล การให้กำลังใจ ชื่นชม เอาใจใส่ การยอมรับ ตีชม ให้ความสนใจ อันทำให้เกิดความสบายใจที่เป็นกำลังใจและมั่นใจในการส่งเสริมพฤติกรรมความร่วมมือกันในกลุ่มประชาชนให้ปฏิบัติตามหลักสังคหวัตถุ 4

13.2 การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร หมายถึง ได้รับการช่วยเหลือ หรือสนับสนุน ได้รับความร่วมมือ การให้ความรู้ ข้อมูลข่าวสาร จัดหาวิทยากร คำแนะนำและการแนะแนวทาง การให้คำปรึกษาในการส่งเสริมพฤติกรรมความร่วมมือกันในกลุ่มประชาชน ให้ปฏิบัติตามหลักสังคหวัตถุ 4

13.3 การสนับสนุนด้านวัสดุ อุปกรณ์ สิ่งของและปัจจัย หมายถึง ได้รับการช่วยเหลือ หรือสนับสนุนได้รับความร่วมมือ เกี่ยวกับ วัสดุ อุปกรณ์ สิ่งของและปัจจัย ในการส่งเสริมพฤติกรรมความร่วมมือกันในกลุ่มประชาชนให้ปฏิบัติตามหลักสังคหวัตถุ 4

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงระดับบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมความร่วมมือกันในกลุ่มประชาชนของพระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม
2. ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมความร่วมมือกันในกลุ่มประชาชนของพระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม
3. เพื่อนำผลวิจัยที่ได้ไปเป็นข้อมูลพื้นฐานให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการหาแนวทางส่งเสริมพฤติกรรมความร่วมมือกันในกลุ่มประชาชนของพระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม ให้มีการปฏิบัติงานส่งเสริมมากยิ่งขึ้น

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเรื่อง “บทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมกรอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน ของพระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม” ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับพระสงฆ์และบทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์
2. หลักธรรมเกี่ยวกับ สังคหวัตถุ 4
3. แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมกรอยู่ร่วมกันในสังคมของประชาชน
4. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมกรอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน
5. แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยเกี่ยวกับความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตน
6. แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยเกี่ยวกับความตระหนักถึงบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมกรอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน
7. แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยเกี่ยวกับสัมพันธภาพกับชุมชน
8. แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยเกี่ยวกับแรงสนับสนุนจากคณะสงฆ์
9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรส่วนบุคคล

1. แนวคิดเกี่ยวกับพระสงฆ์และบทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์

1.1 ความหมายของพระสงฆ์

พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต , 2559 : 98) ได้ให้ความหมายของพระสงฆ์ไว้ว่า พระสงฆ์ หมายถึง หมู่สาวกผู้ปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า

พระครูสุนทรธรรมโสภณ (2550) ได้ให้ความหมายของพระสงฆ์ไว้ว่า พระสงฆ์ หมายถึง หมู่สาวกของพระพุทธเจ้า ผู้ซึ่งฟังคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าแล้วเลื่อมใส สละเรือนออกบวช ถีว้ตรปฏิบัติ ตามพระธรรมวินัยที่พระบรมศาสดาสั่งสอนและกำหนดไว้ พระสงฆ์ จัดเป็นหนึ่งในพระรัตนตรัย ซึ่งได้แก่ พระพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์ โดยพระสงฆ์ในพระรัตนตรัย หมายถึง เฉพาะพระอริยสงฆ์คือบุคคลไม่ว่าคฤหัสถ์หรือนักบวช และไม่ว่ามนุษย์หรือเทวดา ที่ปฏิบัติธรรมจนได้บรรลุมรรคผล แต่โดยทั่วไปมักเข้าใจว่าพระสงฆ์คือภิกษุหรือภิกษุณี คือมนุษย์ที่ได้ฟังคำสั่งสอนแล้ว

เกิดความเลื่อมใสจนสละเรือนอกบวชตามพระพุทธเจ้า เพราะต้องการจะได้บรรลุธรรมตาม
พระพุทธเจ้าสั่งสอนไว้ ถือเป็นนักบวชในพระพุทธศาสนา พระภิกษุปฏิบัติตามสิกขาบทที่กำหนดไว้
จำนวน 227 ข้อ ส่วนพระภิกษุณีรักษาสิกขาบท 311 ข้อ

ณัฐพงษ์ สังข์กลิ่นหอม (2551) ได้ให้ความหมายว่า พระสงฆ์ หมายถึง สาวกของ
พระพุทธเจ้า ผู้ซึ่งฟังคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าแล้วเลื่อมใส สละเรือนอกบวช ถือวัตร ปฏิบัติ
ตาม พระธรรมวินัย ที่พระบรมศาสดา สั่งสอนและกำหนดไว้ ภิกษุคือ พระในพระพุทธศาสนา
พระภิกษุสงฆ์ คือ พระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา

จากที่กล่าวมาข้างต้น พอสรุปได้ว่า พระสงฆ์ หมายถึง หมู่สาวกผู้ฟังคำสั่งสอนขององค์
สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้วเลื่อมใส ถือวัตรปฏิบัติตามพระธรรมวินัยที่พระพุทธเจ้าตรัสสอนไว้
พระสงฆ์คือพระ ภิกษุสงฆ์ในพระพุทธศาสนา ฝ่ายเถรวาท ปฏิบัติตามสิกขาบทที่กำหนดไว้ จำนวน
227 ข้อ

1.2 ความสำคัญของพระสงฆ์

ณัฐพงษ์ สังข์กลิ่นหอม (2551) ได้สรุปความสำคัญของพระสงฆ์ไว้ดังนี้

1. พระสงฆ์เป็นสถาบันทางสังคมที่สำคัญ เป็นที่มุ่งสนองประโยชน์ของสังคมเป็นสำคัญ โดย
เปิดโอกาสให้คนทุกกลุ่มได้เข้ามาฝึกฝนพัฒนาตนเอง และนำหลักธรรมมาปฏิบัติในการดำเนินชีวิต
2. พระสงฆ์เป็นสาวกของพระพุทธเจ้า เป็นองค์ประกอบสำคัญของพระพุทธศาสนา
พระรัตนตรัย และเป็นสาวกผู้ปฏิบัติธรรมตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า และเผยแผ่ให้
พุทธศาสนิกชน
3. พระสงฆ์เป็นต้นแบบของการประพฤติปฏิบัติหรือเป็นบุคคลที่ควรเคารพบูชา คือ ต้องปฏิบัติ
ตามหลักธรรมคำสอน ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายของการบวช และมีหน้าที่ยึดหลักอันประกอบด้วยธรรมที่
เป็นไปเพื่อประโยชน์ของคนหมู่มาก คือ มีทั้งการศึกษา การเผยแผ่ และการสงเคราะห์

1.3 บทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์

บทบาท (Role) ของพระสงฆ์ในสังคมไทยจะเห็นได้ชัดเจนมาก เพราะสังคมไทยตั้งแต่เกิด
จนกระทั่งตายจะมีความเกี่ยวข้องกับบทบาทของพระสงฆ์ตลอด เช่น งานแต่งงานก็ต้องนิมนต์
พระสงฆ์มาในงานแต่งด้วย พอเกิดก็ต้องนิมนต์พระมาในงานวันเกิด หรือใส่บาตรทำบุญวันเกิด
เจ็บป่วยก็ไปหาพระทำบุญ และบางแห่งพระอาจเป็นหมอกกลางบ้าน เป็นเจ้าของตำราหมอยาพื้นบ้าน
ตามภูมิปัญญาชาวบ้าน บทบาทก็มีความชัดเจนมากขึ้น

หน้าที่หลักของพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา ได้แก่การศึกษาหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา
แล้วปฏิบัติตาม พร้อมทั้งนำหลักคำสอนมาเผยแผ่แก่ประชาชน

สำหรับพระสงฆ์ไทย มีหน้าที่และบทบาทที่ต้องรับผิดชอบ ซึ่งได้รับการแต่งตั้งโดยตรงและเป็นหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติ ดังนี้

1. ด้านการปกครองคณะสงฆ์ ได้แก่ งานด้านการบริหารพระภิกษุสามเณรซึ่งพระสงฆ์ที่มีความรู้ ความสามารถจะได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าคณะต่างๆ ตำแหน่งสังฆราช เป็นตำแหน่งสูงสุด รองลงมาได้แก่เจ้าคณะหน เจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส และเลขานุการแต่ละเจ้าคณะ เป็นตำแหน่งสุดท้าย , มหาเถรสมาคม ถือว่าเป็นองค์กรปกครองสูงสุดของคณะสงฆ์ทั้งสองนิกาย
2. ด้านการจัดการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรและประชาชนทั่วไป ได้แก่ งานบริหาร และเป็นอาจารย์สอนตามสถาบันการศึกษาของสงฆ์ที่มีอยู่ ได้แก่ มหาวิทยาลัยสงฆ์ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม-บาลี และแผนกสามัญศึกษา
3. ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ได้แก่ การสอน การอบรม การแสดงธรรม การปาฐกถาธรรม และการเขียนตำรา และการปฏิบัติธรรม โดยเผยแผ่ผ่านสื่อต่างๆ เช่นวิทยุ โทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ เป็นต้น
4. ด้านการก่อสร้างและการบูรณะปฏิสังขรณ์วัดวาอาราม หมายถึง การเป็นผู้ดูแลการ สร้างวัดวาอาราม และรักษาบูรณะซ่อมแซม
5. ด้านการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์แก่สังคม ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการทำประโยชน์แก่สังคมด้านต่างๆ เช่น การจัดการศึกษาแก่เด็กด้อยโอกาส การต่อต้านยาเสพติด การบริจาคเงินทุนแก่หน่วยงานต่างๆ และการส่งเสริมวิชาชีพต่างๆ เป็นต้น

1.4 บทบาทของพระสงฆ์ในปัจจุบันที่ปรากฏในสังคมไทย

พระสงฆ์ไทยมีบทบาทที่ได้ปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมไทยเกี่ยวกับเรื่องเหล่านี้

1. การจัดการศึกษาแก่ชาวบ้าน (ทั้งมหาวิทยาลัย และระดับมัธยมศึกษา ตลอดจนเด็กเล็ก)
2. การเป็นครูผู้สอนตามสถาบันการศึกษาต่างๆ
3. การช่วยเหลือสังคมด้านการบริจาคทุนทรัพย์แก่หน่วยงานต่างๆ
4. การช่วยเหลือด้านการรักษาโรคพยาบาลแก่ผู้ยากจน
5. การเป็นผู้นำชุมชนในการพัฒนาชุมชน
6. การเป็นผู้นำในการแก้ไขปัญหายาเสพติด
7. การช่วยเหลือด้านการสร้างสถานที่ราชการ
8. การเผยแผ่หลักธรรมผ่านสื่อวิทยุ โทรทัศน์ โดยการเป็นผู้แสดงธรรม ปาฐกถาธรรม และการประพฤติปฏิบัติธรรมๆ

1.5 หน้าที่ของพระสงฆ์ตามพระธรรมวินัย

พระภิกษุสงฆ์ ซึ่งเป็นบรรพชิตในพระพุทธศาสนา มีหน้าที่ศึกษา ปฏิบัติธรรม เผยแผ่คำสอน และสืบต่อพระพุทธศาสนาโดยตรง มีคุณธรรมและหลักความประพฤติที่ต้องปฏิบัติมากมาย แต่กล่าวตามหน้าที่ทางศาสนาแล้ว มี 6 อย่าง ได้แก่

1. ห้ามปรามสอนให้เว้นจากความชั่ว
2. แนะนำสั่งสอนให้ตั้งอยู่ในความดี
3. อนุเคราะห์ด้วยความปรารถนาดี
4. ให้ได้ฟัง ได้รู้สิ่งที่ยังไม่เคยรู้ ไม่เคยฟัง
5. ชี้แจงอธิบาย ทำสิ่งที่เคยฟังแล้วให้เข้าใจแจ่มแจ้ง
6. บอกทางสวรรค์ สอนวิธีดำเนินชีวิตให้ประสบความสำเร็จในชีวิต

จากที่กล่าวมาข้างต้นนี้ พอสรุปได้ว่า บทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์ หมายถึง การที่พระสงฆ์ ศึกษาหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาและปฏิบัติตามจนเกิดความชำนาญสามารถนำหลักธรรม คำสอนมาเผยแผ่แก่ประชาชน ให้ความอนุเคราะห์ ช่วยเหลือ สนับสนุน แนะนำ การดำรงชีพในชีวิตประจำวัน เพื่อให้ประชาชนอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

2. หลักธรรมเกี่ยวกับ สังคหวัตถุ 4

2.1 ความหมายและความสำคัญของ “สังคหวัตถุ”

คำว่า สังคหวัตถุ ได้มีนักวิชาการและท่านผู้รู้ได้ให้ความหมายและความสำคัญไว้ดังต่อไปนี้

พระไตรปิฎก เล่มที่ 21 พระสุตตันตปิฎก เล่มที่ 13 อังคุตตรนิกาย จตุกนิบาต ได้ให้ความหมายว่า เป็นเครื่องสงเคราะห์โลกประดุจสลักเพลาควบคุมรถที่เล่นไปอยู่ไว้ได้ ฉะนั้นถ้าธรรมเครื่องสงเคราะห์เหล่านี้ ไม่เพียงมีไซ้มารดาหรือบิดาไม่เพียงได้ความนับถือหรือบูชาเพราะเหตุแห่งบุตร ก็เพราะเหตุที่บัณฑิตพิจารณาเห็นธรรมเครื่องสงเคราะห์เหล่านี้ ฉะนั้นพวกเขาจึงถึงความยิ่งใหญ่ และเป็นที่น่าสรรเสริญ ๓

พระพรหมคุณาภรณ์(ป.อ.ปยุตโต) (2548) ได้ให้ความหมายว่า ธรรมเครื่องยึดเหนี่ยวใจบุคคล และประสานหมู่ชนไว้ในสามัคคี หลักการสงเคราะห์การอยู่ร่วมกัน

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช) ราชบัณฑิต (2548) ได้ให้ความหมายของคำว่า สังคหวัตถุ แปลว่า ธรรมที่เป็นที่ตั้งแห่งการสงเคราะห์กัน, ธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจกัน หมายถึง หลักการครองใจคน , หลักยึดเหนี่ยวใจกันไว้ , วิธีทำให้คนรัก , หลักสังคมสงเคราะห์ ซึ่งเป็นเครื่องประสานใจและเหนี่ยวรั้งใจคนให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้ และทำให้อยู่กันด้วยความรักความปรารถนาดีต่อกัน เหมือนลิมสลักรถที่ตรึงตัวรถไว้มิให้ชิ้นส่วนกระจายไป ทำให้รถแล่นไปได้ตามที่ต้องการ

พระอริการประทีป สุมะโร (2556) ได้ให้ความหมายว่า หลักธรรมคำสอนที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจของผู้อื่นผู้ใดไม่ตรีเอื้อเพื่อ เกื้อกูล หรือเป็นหลักการสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน

สุจินต์ บริหารวนเขตต์ (2553) ได้ให้ความหมายว่า “สังคห” อ่านว่า สัง - ขะ - หะ ก็คงจะเหมือนกับคำว่า “สงเคราะห์” ที่เราใช้ในภาษาไทย “วัตถุ” ในภาษาบาลีใช้คำนี้ เป็นเรื่องหรือเป็นสิ่ง หรือเป็นหัวข้อ หรือเป็นธรรมะใดๆก็ตามจะใช้คำว่าวัตถุ เพราะฉะนั้นสังคหวัตถุ ก็เป็นธรรมะที่สงเคราะห์ หรือช่วยในการที่จะให้ทุกคนมีความสุขในชีวิตประจำวัน

สาวิตรี ขำนาญพุดชา (2549) ได้ให้ความหมายว่า เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวบุคคลแต่ละคนให้มีความผูกพันกัน เพื่อสังคมจะได้ดำรงอยู่ในความสงบ และได้รับการพัฒนาให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น

มณีนุช ไพโรติ (2552:5) ได้ให้ความหมายว่า หลักธรรมอันเป็นเครื่องจรโลงสังคม เป็นหลักที่สร้างความสมานสามัคคีของคนในองค์กร อันประกอบด้วย ทาน คือ การให้, ปิยวาจา คือ การสื่อสารกันด้วยถ้อยคำที่ดีมีประโยชน์ต่อผู้อื่น, อุตถจริยา คือ การสร้างสรรค์สิ่งที่ดี มีคุณประโยชน์ต่อกัน และ สมานัตตตา คือ การประพฤติตนอย่างเสมอต้นเสมอปลาย การไม่เลือกปฏิบัติ การร่วมทุกข์ร่วมสุขกันต่อเพื่อนร่วมงาน ผู้บังคับบัญชา และต่อองค์กร

2.2 สังคหวัตถุตามความหมายของพระพุทธศาสนามีลักษณะสำคัญ ดังนี้คือ

- สังคหวัตถุ 4 ประการดังกล่าวมาแล้ว อำนวยประโยชน์ที่มองเห็นได้เป็นรูปธรรมดังต่อไปนี้
1. ช่วยให้ผู้คลดดำรงตนอยู่ในสังคมด้วยความสุข
 2. เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจ สมานไมตรีระหว่างกัน
 3. เป็นเครื่องส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ให้มีความเคารพนับถือกันตามสมควรแก่ฐานะ
 4. เป็นเครื่องประสานองค์ประกอบต่างๆ ของสังคมให้คงรูปอยู่และดำเนินไปได้ด้วยดี
 5. ช่วยส่งเสริมศีลธรรมและป้องกันความประพฤติเสื่อมเสียในสังคม

สังคหวัตถุ 4

สังคหวัตถุ แปลว่า วิธีสงเคราะห์ หมายถึง วิธีปฏิบัติเพื่อยึดเหนี่ยวน้ำใจคนอื่นที่ยังไม่เคยรักใคร่ นับถือ หรือที่รักใคร่ นับถืออยู่แล้วให้สนิทแนบยิ่งขึ้น พุดง่าย ๆ สังคหวัตถุ ก็คือ เทคนิควิธีทำให้คนรัก หรือมนต์ผูกใจคน นั่นเอง มีทั้งหมด 4 ประการ ดังนี้

1. ทาน คือ การให้ ได้แก่ การเสียสละ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การแบ่งปันช่วยเหลือกันด้วยสิ่งของ การให้ทานให้เพื่อขจัดกิเลส เช่น การบริจาคทานแก่สมณชีพราหมณ์ ผู้ทรงศีล เพื่อขจัดความโลภหรือความตระหนี่ เป็นการชำระจิตใจให้สะอาด ยกกระดับจิตใจให้สูงขึ้น และการให้เพื่อสงเคราะห์หรือเพื่อยึดเหนี่ยวน้ำใจคนอื่น การทำทานโดยใช้สังคหวัตถุนี้ ในแง่ปฏิบัติ หมายถึง การเฉลี่ยหรือแบ่งให้จากส่วนที่คนมีอยู่ มิใช่ให้มากมายจนไม่เหลือ หรือให้จนผู้รับร่ำรวย จุดประสงค์เน้นที่การแสดงอัธยาศัยไมตรีมากกว่าความมากหรือน้อยของวัตถุที่ให้ เพราะฉะนั้น คนยากจนหรือคนที่มัววัตถุสิ่งของเล็กน้อยก็สามารถแบ่งปันให้ทานผู้อื่นได้ตามอัธยาศัยของตน เช่น การแบ่งปันอาหารให้เพื่อน แบ่งปัน

เครื่องเขียนให้เพื่อน เป็นต้น คุณธรรมข้อนี้จะช่วยให้ไม่เป็นคนละโมภ ไม่เห็นแก่ตัว เราควรคำนึงอยู่เสมอว่า ทรัพย์สินของที่เราหามาได้ มิใช่สิ่งจริงยั่งยืน เมื่อเราสิ้นชีวิตไปแล้วก็ไม่สามารถจะนำติดตัวเอาไปได้

2. ปิยวาจา ได้แก่ การพูดคำสุภาพ อ่อนหวาน เพื่อให้เกิดความสมานสามัคคี ปิยวาจาทำได้ง่าย เพราะวาจานั้นมีในตัวเรา เพียงเรามีสติ มีเมตตาในใจก็สามารถพูดออกมาได้ คำพูดมีอยู่ 2 ประเภท ได้แก่

1. คำพูดที่พูดออกไปแล้วคนฟังเกลียด เช่น คำหยาบ คำ ต่ำ คำ ประชด คำ กระทบกระทั้ง คำแดกดัน คำสบถ เป็นต้น คำพูดเหล่านี้เรียกว่า "อัปปิยวาจา"

2. คำพูดที่พูดออกไปแล้วทำให้คนฟังรัก เช่น คำอ่อนหวาน คำชมเชยจากใจจริง คำพูดที่ชวนให้เกิดความสมัครสมานไมตรี เป็นต้น

3. อัตถจริยา หมายถึง การบำเพ็ญประโยชน์ช่วยเหลือกันและกันในวงแคบ และบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ในวงกว้าง หลักธรรมข้อนี้มุ่งสอนให้คนพัฒนาตน 2 ด้าน คือ การทำตนให้เป็นประโยชน์ และทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ การทำตนให้เป็นประโยชน์ หมายถึง ทำตนให้มีคุณค่าในสังคมที่ตนอาศัยอยู่ อย่างคำพังเพยที่ว่า "อยู่บ้านท่านอย่างนั่งดูตาย บั้นวับันควายให้ลูกท่านเล่น" หรือ "อยู่ก็ให้เขาไว้ใจไปก็ให้เขาคิดถึง" คนที่ไม่นั่งดูตายมีอะไรพอจะช่วยเหลือคนอื่นและสังคมได้ก็เอาใจใส่ชวนช่วยช่วยเหลือตามสติกำลัง ทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า "คนทำหมู่คณะให้ดังงาม" อยู่ที่ไหนก็สร้างความเจริญที่นั่น วิธีทำตนให้เป็นประโยชน์และทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ อาจทำได้หลายวิธี เช่น การตั้งใจศึกษาเล่าเรียน ฝึกฝนอบรมตนให้เป็นคนเจริญด้วยความรู้ ความสามารถ เป็นบุตรที่ดีของบิดามารดา เป็นศิษย์ที่ดีของครูอาจารย์เป็นนักเรียนที่ดีของสถานศึกษา เป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติ ตลอดจนเป็นศาสนิกชนที่ดีของพระพุทธศาสนา

4. สมานัตตตา การวางตนเสมอต้นเสมอปลาย หมายถึง การวางตนได้เหมาะสม มีความหมาย 2 ประการ คือ

1. วางตนได้เหมาะสมกับฐานะที่ตนมีอยู่ในสังคม เช่น เป็นหัวหน้าครอบครัว เป็น บิดามารดา เป็นครูอาจารย์ เป็นเพื่อนบ้าน เป็นต้น ตนอยู่ในฐานะอะไรก็วางตนให้เหมาะสมกับฐานะที่เป็นอยู่ และทำได้อย่างเสมอต้นเสมอปลาย

2. ปฏิบัติตนอย่างสม่ำเสมอต่อคนทั้งหลาย ให้ความเสมอภาค ไม่เอารัดเอาเปรียบผู้อื่น เสมอในสุขและทุกข์ คือ ร่วมสุขร่วมทุกข์ ร่วมรับรู้ปัญหา และร่วมแก้ปัญหาเพื่อประโยชน์ของสังคม

คุณธรรมข้อนี้จะช่วยให้เราเป็นคนมีจิตใจหนักแน่นไม่โลเล รวมทั้งยังเป็นการสร้างความนิยมและไว้วางใจให้แก่ผู้อื่นอีกด้วย

จากที่กล่าวมาข้างต้นนี้ พอสรุปได้ว่า สังคหวัตถุ 4 หมายถึง หลักการครองใจคน , หลักยึดเหนี่ยวใจกันไว้, วิธีทำให้คนรัก, หลักสังคมสงเคราะห์ ซึ่งเป็นเครื่องประสานใจและเหนี่ยวรั้งใจคนให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้ และทำให้อยู่กันด้วยความรักความปรารถนาดีต่อกัน ได้แก่ 1. ทาน การให้

การเสียสละ การแบ่งปันเพื่อประโยชน์แก่คนอื่น ช่วยปลูกฝังให้เป็นคนที่ไม่เห็นแก่ตัว แบ่งปันกัน
 2. ปี ยะวาจา การพูดจาด้วยถ้อยคำไพเราะอ่อนหวาน จริงใจ ไม่พูดหยาบคายก้าวร้าว พูดในสิ่งที่เป็นประโยชน์ เหมาะกับกาลเทศะ พูดดีต่อกัน 3. อุตถจริยา ประพฤติสิ่งที่ประเสริฐแก่ผู้อื่น
 4. สมานัตตตา การเป็นผู้มีความสม่ำเสมอ โดยประพฤติตัวให้มีความเสมอต้นเสมอปลายทางตัวดีต่อกัน

3. แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมกรอยู่ร่วมกันในสังคมของประชาชน

ความหมายของพฤติกรรม

ลักษณะ สรีรวัฒน์ (2544:16-17) ได้สรุปความหมายของพฤติกรรม ไว้ดังนี้

1. พฤติกรรม หมายถึง การกระทำการแสดงอาการของอินทรีย์ (Organism) ที่แสดงออกซึ่งความรู้สึก ความคิด และจิตนาการ ซึ่งเจ้าของเท่านั้นที่รู้ได้ และในส่วนของบุคคลอื่นก็สามารถรู้ได้ เรียกว่า พฤติกรรมภายนอก และพฤติกรรมภายใน

2. พฤติกรรม หมายถึง การกระทำหรือปฏิกิริยาที่ปรากฏออกทางร่างกาย ทางกล้ามเนื้อ ทางสมอง ทางอารมณ์ และทางความรู้สึกนึกคิด ซึ่งเป็นเรื่องปกติที่มนุษย์ และสัตว์ย่อมจะแสดงออกมาให้เห็นได้อย่างชัดเจน เช่นการพูด เดิน ร้องไห้ เป็นต้น หรืออาจไม่สามารถเห็นชัดได้ เช่น ความพอใจ หรือการนึกคิด เป็นต้น

3. พฤติกรรม หมายถึง กิริยาของสิ่งมีชีวิตในทุกรูปแบบที่แสดงออกมาเพื่อตอบสนองต่อสิ่งเร้าที่มากระตุ้น ทั้งสิ่งเร้าที่อยู่ภายในและภายนอกร่างกาย เพื่อเป็นไปได้อย่างเหมาะสมในการอยู่รอดของชีวิต โดยสิ่งมีชีวิตทุกชนิดต้องมีการปรับพฤติกรรมให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมตลอดเวลา เพราะสภาพแวดล้อมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ พฤติกรรมจึงเกิดจากการประสานงานกันระหว่างระบบประสาท ระบบกล้ามเนื้อ และระบบต่อม

4. พฤติกรรม หมายถึง กิจกรรมทุกประเภทที่มนุษย์กระทำไม่ว่าสิ่งนั้นจะสังเกตได้หรือไม่ก็ตาม เช่น การทำงานของหัวใจ การทำงานของกล้ามเนื้อ การพูด การแสดงความรู้สึก เป็นต้น

5. พฤติกรรม หมายถึง กิจกรรมใดๆ ของร่างกายที่มีความสัมพันธ์โดยตรงกับกระบวนการทางจิตซึ่งถูกจูงใจด้วยสิ่งเร้าต่างๆ เช่น ความคิด อารมณ์ เป็นต้น

6. พฤติกรรม หมายถึง การแสดงออกในลักษณะต่าง ๆ ของสิ่งมีชีวิตซึ่งอาจจะเกิดขึ้นทั้งมนุษย์ สัตว์ พืช ซึ่งเป็นการตอบสนองต่อสิ่งเร้าที่เกิดขึ้นจากภายในร่างกายหรือภายนอกร่างกาย พฤติกรรมนี้สามารถสังเกตได้โดยตรง หรือใช้เครื่องมือวัดได้ หรืออาจสังเกตได้ทางอ้อม เช่น การพูด การเคลื่อนไหว การทำงานของระบบต่างๆ ภายในร่างกาย การจำ การคิด ตลอดจนความรู้สึก ทัศนคติ เป็นต้น

สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต (2543) ผู้เชี่ยวชาญด้านการปรับพฤติกรรมได้ให้ความหมายพฤติกรรม ว่าหมายถึง สิ่งที่คุณกระทำ แสดงออกมา ตอบสนอง หรือโต้ตอบต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง สภาพการณ์ใดสภาพการณ์หนึ่งโดยที่ผู้อื่นสามารถสังเกตได้

ราชบัณฑิตยสถาน (2546) ได้นิยามความหมายของพฤติกรรมไว้ว่า เป็นการกระทำหรืออาการที่แสดงออกทางกล้ามเนื้อ ความคิด และความรู้สึกเพื่อตอบสนองสิ่งเร้า

จากความหมายพฤติกรรมข้างต้นสรุปได้ว่า พฤติกรรม หมายถึง การตอบสนองต่อสิ่งต่างๆ ที่เข้ามากระทบกับบุคคลทั้งภายในและภายนอกโดยการตอบสนองนั้นอาจจะสามารถสังเกตได้โดยตรงหรือไม่ก็ได้ การแสดงออกนั้นอาจเกิดขึ้นในช่วงที่เรามีสติรู้สึกตัวหรือไม่รู้ตัวก็ได้ล้วนจัดเป็นพฤติกรรมทั้งสิ้น

ที่มาของพฤติกรรม

สุรพล พยอมแย้ม (2556:19) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมว่า การกระทำอันเนื่องมาจากการกระตุ้นหรือถูกจูงใจจากสิ่งเร้าต่าง ๆ การกระทำหรือพฤติกรรมเหล่านี้เกิดขึ้นหลังจากบุคคลได้ใช้กระบวนการกลั่นกรองทางความคิด ตัดแต่งและตั้งใจทำให้เกิดขึ้นเพื่อให้ผู้อื่นได้สัมผัสรับรู้ตามที่คาดหวังไว้ ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าพฤติกรรมจำนวนมากที่แม่จะกระทำด้วยสาเหตุหรือสิ่งกระตุ้นอันเดียวกัน มีจุดมุ่งหมายเช่นเดียวแต่ลักษณะท่าทีอาการอาจแตกต่างกัน เมื่อบุคคล โอกาส สถานที่สิ่งแวดล้อม หรือสถานการณ์อื่นเปลี่ยนไป โดยทั่วไปแล้วการทำความเข้าใจกระบวนการเกิดพฤติกรรมจะเริ่มด้วยการวิเคราะห์การกระทำซึ่งส่วนใหญ่จะจำแนกการกระทำออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

1. ส่วนความรู้สึก (Feeling)
2. ส่วนการคิด (Thinking)
3. ส่วนการแสดงออก (Action)

ดังนั้น การพิจารณาพฤติกรรมของคน ควรแยกวิเคราะห์ออกเป็น ส่วน ๆ เพราะจะทำให้ทราบถึงต้นตอของการกระทำได้มากและชัดเจนที่สุด

ประเภทของพฤติกรรม

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2543 : 23) แบ่งพฤติกรรมเป็นประเภทได้หลายรูปแบบดังนี้

1. ประเภทของพฤติกรรมตามสาเหตุการเกิด แบ่งเป็นพฤติกรรมที่เกิดจากสิ่งกระตุ้นภายในตัวคน และพฤติกรรมที่เกิดจากสิ่งกระตุ้นภายนอกตัวคน
2. ประเภทของพฤติกรรมแบ่งตามการแสดงออก แบ่งเป็น พฤติกรรมที่แสดงออกภายนอก และพฤติกรรมที่เก็บงำไว้ภายใน
3. ประเภทของพฤติกรรมแบ่งตามผลการทำงาน แบ่งเป็น 3 อย่างคือ
 - 3.1 พฤติกรรมด้านพุทธิพิสัย หมายถึง พฤติกรรมที่เป็นผลของการแสดงออกทางความรู้ ความจำ ความคิดเห็น
 - 3.2 พฤติกรรมด้านเจตนาพิสัย หมายถึง พฤติกรรมที่เป็นผลของการแสดงออกทางด้านอารมณ์ ความรู้สึก ความสนใจ ทักษะคติ ค่านิยม

- 3.3 พฤติกรรมด้านทักษะพิสัย หมายถึง พฤติกรรมที่เป็นผลของการแสดงทางลักษณะการกระทำที่เป็นความชำนาญ เช่น การสอน
4. ประเภทของพฤติกรรมแบ่งตามการกระทำทางร่างกายและจิตใจ แบ่งเป็น พฤติกรรมทางกาย พฤติกรรมทางวาจา พฤติกรรมทางใจ
5. ประเภทของพฤติกรรมแบ่งตามความคาดหวังของสังคม แบ่งเป็น พฤติกรรมที่พึงประสงค์ และพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์

พฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคม

พรออุซา ประสงค์วรรณะ (2556:27) ได้กล่าวไว้ว่า การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขเป็นสิ่งที่มนุษย์ทุกคนปรารถนาที่จะให้เกิดขึ้นในสังคมของตนแต่บางครั้งการที่มีคนอยู่ร่วมกันหลายกลุ่ม มีความหลากหลายแตกต่างกัน ก็ย่อมมีการขัดแย้งกันบ้าง คงไม่มีใครสามารถสร้างสังคมที่ปราศจากความขัดแย้งได้โดยสิ้นเชิง แม้เพียงคนๆ เดียวก็อาจมีความขัดแย้งในตนเองได้เพราะมนุษย์ย่อมมีความขัดแย้งกันเป็นธรรมดาอันเป็นธรรมชาติของมนุษย์ปุถุชนซึ่งมีความต้องการที่ไม่จำกัดแต่สิ่งที่สนองความต้องการนั้นมีอยู่จำกัดความขัดแย้งจึงเป็นเรื่องธรรมดาที่มีอยู่ทั่วไปในสังคมมิใช่เป็นสิ่งที่เลวร้ายเสมอไปเพราะบางครั้งความขัดแย้งก็เป็นประโยชน์ ก่อให้เกิดความหลากหลายในการสร้างสรรค์ใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อมนุษย์ที่อยู่ในสังคมนั้นๆ ได้ หากแต่ถ้าเมื่อเกิดความขัดแย้งขึ้นแล้ว มีวิธีการต่างๆ ในการแก้ปัญหาหรือดำเนินใดๆ ที่เหมาะสมกับชุมชน และสังคมนั้นๆ ก็จะทำให้อยู่ร่วมกันได้อย่างสงบ

พื้น ดอกบัว (2549: 158) กล่าวว่า พระพุทธศาสนานั้น ถือหลักการอยู่ร่วมกันอย่างสันติโดยยึดหลักสามัคคีธรรม อปริหานิยธรรม และสังคหวัตถุ ทั้งนี้โดยมีความเมตตา กรุณาเป็นหลักธรรมประจำใจ ชาวพุทธที่แท้ต้องยึดมั่นในโอวาทปาฏิโมกข์ ไม่เบียดเบียนไม่ว่าร้าย ไม่ประทุษร้ายผู้อื่น โดยเฉพาะบทบาทของนักบวชหรือนักการศาสนาที่เป็นหัวหน้าของชุมชน สังคมแต่ละหน่วยนั้นย่อมมีความหลากหลายทั้งด้านเชื้อชาติ ศาสนา ภาษาและวัฒนธรรม แต่หากถือว่าทุกคนเกิดมาเป็นมนุษย์ เป็นเพื่อนร่วมโลกก็ควรที่จะช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ดังพระพุทธโอวาทว่า มนุสสา นาม อุปการกา - ขึ้นชื่อว่ามนุษย์ต้องอุปการะช่วยเหลือซึ่งกันและกัน บุคคลอาจมีความเชื่อและความเห็นแตกต่างกันได้ แต่ไม่ควรที่จะให้ใช้ความรุนแรงประทุษร้ายซึ่งกันและกัน ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงประพฤติเป็นแบบอย่างไว้ในการผูกมิตรกับศาสนาและเจ้าลัทธิทั้งหลายในสมัยพุทธกาล

การอยู่ร่วมกันเป็นสังคม

ธรรมบุญ เพ็งทอง (อ้างถึงใน อริสโตเติล Aristotle, 2549:1-6) นักปราชญ์ชาวกรีกได้กล่าวไว้ว่า มนุษย์เป็นสัตว์สังคม (Social animal) ซึ่งหมายความว่า มนุษย์จะมีชีวิตโดยอยู่ร่วมกันเป็นหมู่เหล่า มีความเกี่ยวข้องกันและกัน และมีความสัมพันธ์กันในหมู่มวลสมาชิก โดยสาเหตุที่มนุษย์มาอยู่ร่วมกันเป็นสังคม เพราะมีความจำเป็นด้านต่างๆดังนี้

1. มนุษย์มีระยะเวลาของการเป็นทารกยาวนานและไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ในระยะเริ่มต้นของชีวิต ทำให้มนุษย์แตกต่างไปจากสัตว์อื่น และด้วยความจำเป็นที่จะต้องมีการเลี้ยงดูทารกเป็นระยะเวลานานนี้เอง ทำให้มนุษย์จำเป็นต้องใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน สร้างแบบแผนความสัมพันธ์กันเป็นครอบครัว เป็นเพื่อนบ้าน และมีความสัมพันธ์กับคนในสังคมอื่นๆ

2. มนุษย์มีความต้องการทางสมอง เพราะสามารถคิดค้นวิธีการในการควบคุมธรรมชาติ เพื่อมาใช้ตอบสนองความต้องการ ทำให้ชีวิตดำเนินไปอย่างมีความสุข ซึ่งการควบคุมธรรมชาติ จำเป็นต้องอาศัยการแบ่งงานและความร่วมมือจากบุคคลอื่น เพื่อให้งานบรรลุผลสำเร็จ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องอยู่ร่วมกันกับหลายๆคน เช่นการแสวงหาอาหาร ผลิตสิ่งของ เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค การสร้างที่อยู่อาศัย เป็นต้น

3. มนุษย์มีความสามารถในการที่จะสร้างวัฒนธรรมและส่งผ่านวัฒนธรรมไปสู่คนรุ่นหลังให้ได้รับรู้ เพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน วัฒนธรรมเหล่านี้มีทั้งที่เป็นปัจจัยพื้นฐานในการดำเนินชีวิต และวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับความต้องการอื่นๆนอกเหนือไปจากสิ่งที่จำเป็นต่อชีวิภาพ เช่น ต้องการความรัก ความอบอุ่น การจัดระเบียบทางสังคม ความเชื่อ ศาสนา ศิลปะ ขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นต้น สังคมมนุษย์มีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้

1. ประชากร จะต้องมีจำนวนตั้งแต่ 2 ขึ้นไปสังคมที่มีขนาดเล็กที่สุดคือ ครอบครัวที่มีพ่อ-แม่หรือ พ่อ-แม่-ลูก ในขณะที่ชุมชนหรือหมู่บ้านจะมีสมาชิกเพิ่มขึ้นจนกลายเป็นอำเภอ จังหวัด ภาค ประเทศ ตลอดจนสังคมโลก ที่มีประชากรอาศัยอยู่ร่วมกัน

2. ความสัมพันธ์ ประชากรหรือสมาชิกในสังคมนั้นจะต้องมีความสัมพันธ์และการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน

3. พื้นที่หรืออาณาเขต คนในสังคมจะอาศัยอยู่ในบริเวณแห่งใดแห่งหนึ่ง พื้นที่อาจมีขนาดจำกัด เช่น บริเวณบ้านของครอบครัวหนึ่งหรือบริเวณกว้างขวาง เป็นอำเภอหรือจังหวัดโดยไม่ถูกจำกัดพื้นที่ เช่น การสื่อสารระหว่างบุคคลทางอินเทอร์เน็ต

4. การจัดระเบียบทางสังคม การอยู่ร่วมกันในสังคมนั้น สมาชิกจะต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบหรือบรรทัดฐานที่ควบคุมตามตำแหน่ง สิทธิและหน้าที่ของสมาชิกแต่ละคน บรรทัดฐานทางสังคมจะมีระบบแบบแผน เป็นที่ยอมรับและเข้าใจร่วมกันของคนในสังคม เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุข

5. การมีวัฒนธรรมของตนเอง เมื่อมนุษย์มาอยู่ร่วมกันเป็นหมู่เป็นเหล่าภายใต้สภาพแวดล้อมเดียวกันทั้งทางกายภาพและประวัติศาสตร์ พวกเขาก็สร้างวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีขึ้นเพื่อตอบสนองต่อความต้องการ ก่อให้เกิดเป็นวัฒนธรรมเฉพาะของตนเอง

หน้าที่ของสังคมคือการดูแลสมาชิกให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข สร้างความเป็นธรรมด้วยการประสานประโยชน์ให้สมาชิกทำหน้าที่ของตนเองได้อย่างลงตัว ผลักดันให้เกิดการคิดอย่างสร้างสรรค์ และประดิษฐ์สิ่งใหม่ๆ เพื่อความเจริญก้าวหน้าของสังคม รวมทั้งสร้างสำนึกให้คนในสังคมร่วมกันอนุรักษ์รักษาวัฒนธรรมของตนเองและถ่ายทอดให้กับอนุชนรุ่นหลังได้ประพฤติปฏิบัติให้เป็นสมบัติของสังคม

4. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการณ์อยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน

4.1 ความหมายของบทบาท

คำว่า “บทบาท” ได้มีผู้ให้ความหมายไว้ต่าง ๆ ดังนี้

บทบาท ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า Role เป็นเรื่องของพฤติกรรมและหน้าที่ความรับผิดชอบ (function) เพื่อเป็นการแสดงให้เห็นว่า เมื่อบุคคลดำรงตำแหน่งใด ก็ควรแสดงพฤติกรรมให้ตรง และเหมาะสมกับหน้าที่ ความรับผิดชอบนั้น มีนักการศึกษาได้ให้ความหมายของคำว่า บทบาท หรือ role ไว้ ดังต่อไปนี้

จันทร์ฉาย ปันแก้ว (2546: 10) กล่าวว่า บทบาท หมายถึง พฤติกรรมที่บุคคลกระทำหรือปฏิบัติเมื่อเข้าดำรงตำแหน่งนั้นๆ โดยพฤติกรรมที่แสดงออกนั้นขึ้นอยู่กับความคิดเห็นของตนเองและตามความคาดหวังในตำแหน่งอาชีพที่ครองอยู่

ไพรัช เจริญบรรจง (2523 : 80) ได้กล่าวถึงความหมายของบทบาท สรุปได้ว่า คำว่า บทบาท หมายถึงการปฏิบัติตามตำแหน่ง ในแง่จิตวิทยา บทบาท คือการแสดงออกหรือการปฏิสัมพันธ์ของบุคคล และในแง่จิตวิทยาสังคม บทบาท คือ การแสดงออกหรือการปฏิสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับตำแหน่งนั้น ๆ ของบุคคลในสังคม

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานฉบับปี พ.ศ. 2532 (2532 : 315) ได้ให้ความหมายของคำว่าบทบาท ไว้ว่า คำว่า บทบาท (Role) หมายถึง หน้าที่หรือพฤติกรรมที่สังคมกำหนดและคาดหวังให้บุคคลกระทำ

พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถานฉบับปี พ.ศ. 2542 (2542: 602) ให้ความหมายของคำว่า บทบาทไว้ว่า บทบาท (role) หมายความว่า การทำหน้าที่ที่กำหนดไว้ เช่น บทบาทของพ่อ แม่ บทบาทของครู เป็นต้น

นิตย ประจงแต่ง (2548:5-23) กล่าวว่า บทบาท หมายถึง ลักษณะของพฤติกรรมที่แสดงออกตามตำแหน่งที่บุคคลนั้นได้รับการแสดงออกนั้นย่อมผูกพันกับความคิดของผู้ดำรงตำแหน่งเอง และตามความคาดหวังของผู้อื่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับตำแหน่งนั้น

พระมหาพนมมนคร มีราคา (2549: 26) กล่าวว่า บทบาท หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่ตามสถานภาพที่เป็นมาโดยธรรมชาติ หรือตามสถานภาพที่ถูกกำหนดหรือถูกคาดหวังจากสังคม อันเป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน ของสมาชิกในสังคม

สำเร็จ กล่าวหาญ (2549:7- 12) กล่าวว่า บทบาท หมายถึง แนวทางของการแสดงออกหรือปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ที่กำหนดไว้ในตำแหน่งทางสังคม ทางหน้าที่การงาน ตามสภาพแวดล้อมของแต่ละบุคคลที่เป็นอยู่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

จิตยา สุวรรณชฎ : (อ้างถึงใน พระบุญเลิศ ต้นทอง, 2543: 18) ได้กล่าวถึงความหมายของบทบาทไว้ว่า บทบาทมีลักษณะ 2 ประการ ดังนี้

1. บทบาทอุดมคติ คือ บทบาทของผู้ดำรงตำแหน่งทางสังคมที่จะปฏิบัติ ซึ่งจะถูกกำหนดโดยการอบรมคำแนะนำสั่งสอน หน้าที่และความรับผิดชอบที่ได้รับมอบหมายตามตำแหน่งนั้น ๆ
2. บทบาทที่ปฏิบัติจริง คือ บทบาทผู้ดำรงตำแหน่งทางสังคมที่จะปฏิบัติ โดยผู้ดำรงตำแหน่งทางสังคมได้นำเอาบทบาทอุดมคติไปแปลเพื่อปฏิบัติ บทบาทที่ปฏิบัติจริงจะใกล้เคียงหรือแตกต่างจากบทบาทที่ปฏิบัติจริงมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับความสามารถในการแปลความหมายของบทบาทนั่นเอง

จากความหมายที่นักวิชาการได้กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า บทบาท หมายถึง หน้าที่ตามสถานภาพของบุคคลที่กำหนดไว้ในตำแหน่งทางสังคม และคาดหวังให้บุคคลแสดงออกหรือการกระทำปฏิสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับตำแหน่ง นั้น ๆ ของบุคคลในสังคม

4.2 แนวคิด เกี่ยวกับบทบาท

คำว่า “บทบาท” เป็นพฤติกรรมของบุคคลที่กระทำตามหน้าที่ ตำแหน่ง และสถานในสังคม ตามที่นักจิตวิทยา นักสังคมวิทยา และนักวิชาการทั้งหลายได้ให้ความหมายดังกล่าวข้างต้นแตกต่างกันตามมุมมองต่าง ๆ ดังนี้

ไพบุลย์ ช่างเรียน (2516 : 27) ได้กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทไว้ว่า บทบาทของบุคคลในสังคมย่อมขึ้นอยู่กับสภาพที่ตนครองอยู่และสมบัติของบุคคล ดังนั้น บทบาทของบุคคลจึงแตกต่างกันออกไปตามลักษณะ อุปนิสัย ความคิด ความรู้ ความสามารถ มูลเหตุจูงใจ การอบรมเลี้ยงดู และความพอใจ

เดโช สนวนานท์ (2518 : 104) ได้กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทซึ่งสรุปได้ว่าบทบาทจะต้องประกอบด้วยลักษณะ 4 ประการ ดังต่อไปนี้

1. รู้สภาพของตนในสังคม

2. คำนึงถึงพฤติกรรมที่การแสดงออกในสถานการณ์นั้น ๆ ที่เหมาะสมกับสถานภาพของตน
3. คำนึงถึงพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น
4. ประเมินผลการแสดงบทบาทของตนเอง

โคเฮน (Cohen, 1987:22 อ้างถึงใน นงเยาว์ ปิฎกฤษต์ , 2532: 12) ได้กล่าวสรุปทฤษฎีบทบาทไว้ว่า การที่สังคมกำหนดเฉพาะเจาะจงให้บุคคลปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทใดบทบาทหนึ่งนั้น เรียกว่า บทบาทที่ถูกกำหนด ถึงแม้ว่าบุคคลบางคนมิได้ประพฤติปฏิบัติตามบทบาทที่สังคมกำหนดให้ ส่วนบทบาทที่ปฏิบัติจริง หมายถึง การที่บุคคลได้แสดงหรือปฏิบัติออกจริงตามตำแหน่งของเขา ความไม่ตรงกันของบทบาทที่ถูกกำหนดกับบทบาทที่ปฏิบัติจริงนั้น อาจมีสาเหตุมาจากสิ่งต่างๆ เหล่านี้

1. บุคคลขาดความเข้าใจในบทบาทหน้าที่สังคมต้องการ
2. ความไม่เห็นด้วยหรือไม่ลงรอยกับบทบาทที่ถูกกำหนด
3. บุคคลไม่มีความสามารถที่จะแสดงบทบาทนั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

มีด (Mead, 1989:40 อ้างถึงใน นงเยาว์ ปิฎกฤษต์ , 2532:11) ได้กล่าวถึงทฤษฎีบทบาทว่า บทบาทเป็นองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติจริง หรือบทบาทที่เป็นจริง ซึ่งจะต้องประกอบด้วยสิ่งต่อไปนี้

1. การรู้จักตนเองตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย
2. พฤติกรรมตามสถานการณ์ที่กำหนดให้จะต้องมีความเหมาะสมกับการส่งเสริมฐานะของตนเอง
3. ภูมิหลังของการกระทำที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่นนั้น การเป็นแบบอย่างเพื่อให้การกระทำบางอย่างเป็นไปตามแนวทางที่ต้องการ
4. การประเมินผลการกระทำตามบทบาท สามารถดำเนินการด้วยตนเองหรือโดยคนอื่น

4.3 ลักษณะของบทบาท

ลักษณะของบทบาท นักวิชาการได้กล่าวไว้ดังนี้

สงวนศรี วิรัชชัย (2527 : 23-24) ได้สรุปบทบาทไว้ 5 ประการ คือ

1. บทบาทตามที่กำหนด (Prescribed roles) หมายถึง บทบาทที่สังคม กลุ่มหรือองค์กร กำหนดไว้ว่าเป็นรูปแบบของพฤติกรรมประจำตำแหน่งต่าง ๆ ที่มีอยู่ในสังคม กลุ่มหรือองค์กรนั้น ๆ
2. บทบาทที่ผู้อื่นคาดหวัง (expected roles) หมายถึง บทบาทหรือรูปแบบของพฤติกรรมที่คนอื่น ๆ คาดหวังว่าผู้อยู่ในตำแหน่งจะถือปฏิบัติ

3. บทบาทตามความคิดของผู้อยู่ในตำแหน่ง (Subjective roles) หมายถึง รูปแบบพฤติกรรมที่บุคคลผู้อยู่ในตำแหน่งคิด เชื่อว่าเป็นบทบาทของตำแหน่งที่ตนดำรงอยู่

4. บทบาทที่ปฏิบัติจริง (enacted roles) หมายถึง รูปแบบพฤติกรรมที่ผู้อยู่ในตำแหน่งได้ปฏิบัติหน้าที่แสดงออกมาให้เห็น ซึ่งมักจะเป็นพฤติกรรมที่สอดคล้องกับบทบาทตามความคิดของผู้อยู่ในตำแหน่งแต่อาจมีกรณีที่บุคคลแสดงพฤติกรรมคาดหวังผู้อื่นทั้งๆ ที่บทบาทนั้นไม่ตรงกับบทบาทตามความคิดของตน

5. บทบาทที่ผู้อื่นรับรู้ (perceived roles) หมายถึง รูปแบบพฤติกรรมที่ผู้อื่นได้รับทราบเกี่ยวกับการปฏิบัติบทบาทของผู้อยู่ในตำแหน่ง ซึ่งโดยธรรมชาติการรับรู้ของเราก็จะมีการเลือกรับรู้ และ มีการรับรู้ที่ผิดพลาดไปจากความเป็นจริงได้ด้วยอิทธิพลจากประสบการณ์หลายอย่างดั่งนั้น เมื่อผู้อยู่ในตำแหน่งปฏิบัติบทบาท โดยแสดงพฤติกรรมอยู่อย่างหนึ่ง ผู้ที่ได้พบเห็นอาจรับรู้พฤติกรรมหรือบทบาทนั้น ในทางที่แตกต่างกันและอาจแตกต่างไปจากบทบาทตามความคิดของผู้อยู่ในตำแหน่งด้วย

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2543) และจางง อติวัฒน์สิทธิ์ และคณะ (2545: 37-38) ได้กล่าวถึงลักษณะของบทบาทที่คล้ายกันไว้ 3 ลักษณะคือ

1. บทบาทในอุดมคติ (Ideal Roles) เป็นบทบาทที่กำหนดไว้เป็นกฎหมาย หรือตามความคาดหวังของบุคคลทั่วไปในสังคม เป็นแบบฉบับที่สมบูรณ์ซึ่งผู้มีสถานภาพหนึ่ง ๆ ควรกระทำแต่อาจไม่มีใครทำตามนั้นก็ได้
2. บทบาทที่บุคคลเข้าใจ (Perceived roles) เป็นบทบาทที่ขึ้นอยู่กับบุคคลนั้น ๆ ที่คาดคิดด้วยตัวเองว่าควรเป็นอย่างไร ทั้งนี้เกี่ยวข้องกับค่านิยม ทัศนคติ บุคลิกภาพและประสบการณ์ของแต่ละบุคคล
3. บทบาทที่แสดงออกจริง (Actual or Enacted Roles) เป็นการกระทำที่บุคคลปฏิบัติจริง ซึ่งขึ้นอยู่กับสถานการณ์เฉพาะหน้าในขณะนั้นด้วย สถานการณ์ดังกล่าวอาจเป็นสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและทางสังคม เช่น การกอดตัวของกลุ่มต่างๆ และบทบาทที่กระทำจริงอาจสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับบทบาทในอุดมคติหรือบทบาทที่บุคคลรับรู้ก็ได้

4.4 บทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อสังคม

พระราชวรมณี (ประยูรค์ ปยุตโต , 2527:205-206) ได้กล่าวสรุปบทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาสังคมไว้ว่า ควรมีดังต่อไปนี้

1. เป็นสถานที่ศึกษาสำหรับชาวบ้าน ส่งกุลบุตรมารับใช้พระรับการอบรมทางศีลธรรมและเล่าเรียนวิชาการต่าง ๆ ตามที่มีสอนในสมัยนั้น รวมทั้งเป็นศูนย์รวมของเยาวชนด้วย

2. เป็นสถานสงเคราะห์บุตรหลานของชาวบ้านที่ยากจน ได้มาอาศัยเลี้ยงชีวิตอยู่และศึกษาเล่าเรียน
3. เป็นสถานพยาบาลที่แจกจ่ายพวักยา รักษาผู้เจ็บป่วย
4. เป็นที่พักคนเดินทาง
5. เป็นสโมสรที่ชาวบ้านมาพบปะสังสรรค์ หย่อนใจ หาความรู้เพิ่มเติม
6. เป็นสถานบันเทิงที่จัดงานเทศกาลและมหรสพต่าง ๆ สำหรับชาวบ้าน
7. เป็นที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เป็นที่ปรึกษาแก้ปัญหาชีวิตครอบครัวและความทุกข์ต่าง ๆ
8. เป็นศูนย์กลางศิลปวัฒนธรรมที่รวบรวมศิลปกรรมต่าง ๆ ของชาติเปรียบเสมือนพิพิธภัณฑ์
9. เป็นคลังวัสดุสำหรับเก็บของไว้ ซึ่งชาวบ้านจะได้ใช้ร่วมกันเมื่อมีงานวัดและขอยืมไปใช้เมื่อมีงานต่าง ๆ
10. เป็นศูนย์กลางการปกครอง ที่กำนันหรือผู้ใหญ่บ้านจะเรียกลูกบ้านมาประชุมกันเพื่อบอกแจ้งกิจกรรมต่าง ๆ
11. เป็นที่ประกอบพิธีกรรมหรือให้บริการด้านพิธีกรรมอันเป็นเรื่องผูกพันกับชีวิตของทุกคนในระยะต่าง ๆ

อนันต์ วิริยะนินิจ (2525 : 45-46) รัชนิกร เศรษฐโชติ (2526: 246-247) สมพร เทพสิทธิ (2538:12) ได้กล่าวถึงบทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อสังคมไว้ดังนี้

1. บทบาทการพัฒนาจิตใจของประชาชน คือ การให้คำแนะนำทางด้านจิตใจ เป็นที่ปรึกษาเกี่ยวกับปัญหาชีวิตต่าง ๆ และเป็นที่พึ่งให้มีความสุขทางใจ
2. บทบาทการส่งเสริมการศึกษาของประชาชนและเยาวชน
3. บทบาทการช่วยพัฒนาชุมชนให้เป็นแผ่นดินธรรม แผ่นทอง (สมพร เทพสิทธิ , 2538: 12)
4. ฝึกหัดอาวุโส หรือสมภารวัดทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษา ผู้ประนีประนอม
5. บทบาทเป็นผู้ช่วยส่งเสริมความสามัคคีในหมู่บ้าน โดยขจัดความขัดแย้งของประชาชนในหมู่บ้านได้ เพราะคนโดยส่วนใหญ่ให้ความเชื่อฟังพระผู้ทรงศีลอยู่แล้ว (อนันต์ วิริยะนินิจ , 2525 :45-46)
6. บทบาทเป็นผู้ช่วยสอนเทคนิคขั้นพื้นฐานซึ่งสามารถเรียนรู้ได้จากวัด เช่น สถาปัตยกรรม ช่างไม้ ช่างปูน ช่วยปรับปรุงการเกษตร และการรักษาโรค ในปัจจุบันพระสงฆ์ได้เรียนรู้วิธีการสาธารณสุขแล้วนำไปเผยแพร่แก่ประชาชนให้รู้จักส้วมซึม บ่อน้ำ เป็นต้น

7. บทบาทการเป็นผู้นำไม่เป็นทางการของหมู่บ้าน ทำหน้าที่ช่วยวางแผนแนะนำสนับสนุนงานของชาวบ้าน โครงการพัฒนาต่าง ๆ ในเมืองไทยที่สำเร็จไปได้นั้นส่วนหนึ่งเป็นเพราะเจ้าหน้าที่ของรัฐขอความร่วมมือจากชาวบ้าน โดยผ่านพระสงฆ์ซึ่งชาวบ้านเคารพนับถือ (รัชนิกร เศรษฐ์ , 2526: 246-247)

8. บทบาทสงเคราะห์ชุมชน บทบาทด้านนี้เป็นบทบาทหลักของพระสงฆ์ทุกยุคทุกสมัยในปัจจุบันจะเห็นได้ชัดเจนว่า มีพระสงฆ์หลายรูปที่ทำการสงเคราะห์ชุมชน ในหลาย ๆ ด้าน เช่น พระราชาธรรมนิเทศ (พระพะยอม กลฺยาโณ) วัดสวนแก้ว จังหวัดนนทบุรี ได้ทำการสงเคราะห์ผู้เดือดร้อนให้มีงานมีอาชีพทำ พระอุดมประชานารถ (พระอาจารย์อลงกต ติกุขปญฺโญ) วัดพระบาทน้ำพุ จังหวัดลพบุรี ได้ให้การสงเคราะห์ผู้ป่วยเอดส์ เป็นต้น (ภัทรพร สิริกาญจน, 2536: 28)

รัชนิกร เศรษฐ์ (2526 : 246-247) กล่าวถึงบทบาทที่สำคัญของพระสงฆ์ในชนบทไทยพอสรุปได้ดังนี้

1. พระสงฆ์ทำหน้าที่สั่งสอนอบรมศีลธรรมและส่งเสริมให้ชาวบ้านทำกุศลต่าง ๆ
2. พระสงฆ์ทำหน้าที่อบรมสั่งสอนเด็กด้อยที่พ่อแม่หมดความสามารถจะอบรมได้ด้วยตนเองรวมทั้งอนุเคราะห์เด็กกำพร้า
3. พระสงฆ์เป็นผู้นำชุมชนในทางวิญญูณเป็นที่พึ่งทางใจ พระสงฆ์สามารถแก้ปัญหาส่วนตัวของผู้เดือดร้อนใจ
4. พระสงฆ์ทำหน้าที่เป็นพระธรรมทูตและพระธรรมจาริกซึ่งเผยแผ่ ผู้หลักธรรมแก่ชาวเขาทำให้ชาวบ้านเกิดความรู้สึกรักชาติ ไม่ทำไร่เลื่อนรอยและหันมานับถือพระพุทธศาสนา

พระมหาสอนประจันต์ เสียงเย็น : (2548:28) กล่าวว่า พระสงฆ์คือบุคคลที่สละบ้านเรือนเข้ามาบวชในพุทธศาสนา ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย ที่พระพุทธเจ้าผู้เป็นศาสดาได้บัญญัติไว้ ด้วยสาเหตุที่เป็นผู้ที่ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย จึงเป็นผู้ที่ประชาชนให้ความเคารพนับถือ เป็นที่พึ่งและเป็นที่ปรึกษาของชาวบ้าน โดยเฉพาะทางด้านจิตใจในขณะที่เดียวกันพระสงฆ์ก็ต้องพึ่งชาวบ้านในด้านปัจจัย 4 เช่นเดียวกันด้วยเหตุที่ต่างฝ่ายต่างต้องพึ่งพาอาศัยกัน พระสงฆ์และชาวบ้านจึงมีความสัมพันธ์กัน และช่วยเหลือกันและกันตามฐานะตามความเหมาะสม หน้าที่ ของพระสงฆ์เป็นไปตามความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับชาวบ้าน ดังพระพุทธพจน์ ว่า

“ภิกษุทั้งหลาย พรหมณ์และชาวบ้านทั้งหลายเป็นผู้มีอุปการะมากแก่เธอทั้งหลายเป็นผู้บำรุงเธอทั้งหลายด้วย จีวร บิณฑบาต เสนาสนะ แม้พวกเธอก็เป็นผู้มีอุปการะมาก แก่พรหมณ์และชาวบ้านทั้งหลาย ด้วยแสดงธรรมอันงามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง งามในที่สุด ประกาศพรหมจรรย์พร้อมทั้งอรรถ พร้อมทั้งพยัญชนะ บริสุทธิ์บริบูรณ์สิ้นเชิง แก่พรหมณ์และชาวบ้านเหล่านั้น ภิกษุทั้งหลาย คฤหัสถ์และบรรพชิต ต่างอาศัยซึ่งกันและกัน อยู่ประพฤติพรหมจรรย์นี้ เพื่อ

มุ่งหมายจะสลัดเสียซึ่งโอบะ เพื่อทำความจบสิ้นทุกข์โดยชอบด้วยประการฉะนี้ “ (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: 314)

พระราชวรมุณี : (2527:277) ได้กล่าวถึงบทบาทของพระสงฆ์ว่า พระสงฆ์ควรตระหนักมัน อยู่เสมอในหน้าที่เดิมแท้ของตนตามธรรมวินัย และจากฐานะนี้จึงเริ่มบทบาทใหม่หรือปรับปรุง บทบาทเก่าขึ้นในรูปใหม่ให้เหมาะสมกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป แทนที่จะดึงหรือหวงแหนห่วง เหนี่ยว บทบาทเดิมไว้และปัจจุบันพระสงฆ์ก็โน้มเอียงไปในทางที่จะทำเช่นนั้น ส่วนการที่จะเริ่ม บทบาทใหม่ หรือปรับปรุงบทบาทเก่าขึ้นในรูปใหม่อย่างไรมัน ก็รวมอยู่ในหลักการเดิม 3 อย่าง การศึกษา การเผยแผ่ และการสงเคราะห์

สุภาพรณ ฌ บางช้าง (2527 : 79) ได้กล่าวถึงบทบาทของพระสงฆ์ว่า พระสงฆ์ในฐานะเป็น ผู้นำชุมชนมีบทบาท 2 ทาง ดังนี้

1. บทบาทหลักหรือบทบาทโดยตรง คือเป็นผู้นำชุมชนในทางด้านจิตใจ ส่งเสริมศีลธรรม สติปัญญาที่ถูกต้องแก่ชุมชน
2. บทบาทรอง ในฐานะที่พระสงฆ์เป็นผู้ที่ได้รับความศรัทธาจากชาวบ้านอาจแนะนำ ประชาชนในท้องถิ่นให้เห็นลู่ทางของการพัฒนาด้านวัตถุที่เหมาะสมอาจเป็นผู้ประสานการรวมตัวของ ชาวบ้านในการพัฒนาวัตถุอาจให้วัดเป็นสถานที่รวมกลุ่ม เป็นต้น

ทินพันธ์ นาคะตะ (2529 :6) กล่าวว่า พระสงฆ์เป็นผู้ได้รับการเคารพยกย่องให้มีเกียรติที่สุดในสังคมในฐานะเป็นผู้ที่ประพฤติปฏิบัติธรรมโดยเคร่งครัด เป็นตัวอย่างที่ดีในด้านศีลธรรมและ จริยธรรมทั่วไปจึงได้รับความเชื่อถือจากประชาชนมาก พระภิกษุสงฆ์เป็นผู้ให้คำแนะนำช่วยเหลือใน การแก้ปัญหาชีวิตประจำวันของราษฎรในชนบท เป็นครูสอนหนังสือมาแต่สมัยโบราณ เป็นที่ปรับ ทุกข์ เป็นที่พึ่งทางใจ เป็นผู้ไกลเกลียดคดีความ และเป็นผู้ประกอบพิธีทางศาสนาในทุกวงจรชีวิตของ ชาวบ้าน และในพิธีการทางราชการ ฉะนั้น พระภิกษุสงฆ์จึงมีส่วนช่วยเหลือและแก้ปัญหาให้แก่สังคม

พระราชวรมุณี (ป.อ. ปยุตโต , 2527 :34) กล่าวว่า วัฏศาสนาในประเทศไทยมีวัดและ พระสงฆ์เป็นศูนย์กลางของสังคมและเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชน โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้แทน ของ วัดที่คอยชี้แนะแนวทางในการปฏิบัติตนของพุทธมามกะให้ไปในทางดีที่ เพื่อก่อให้เกิดความศรัทธา เชื่อถือว่า พระสงฆ์เป็นผู้มีสติปัญญารอบรู้วิชาการต่างๆ เหนือกว่าประชาชนทั่วไปซึ่งสามารถให้ คำปรึกษาแก่ประชาชนที่มาขอคำปรึกษาได้ เพราะประชาชนส่วนใหญ่ในประเทศไทยนับถือพุทธ ศาสนาและยอมรับถึงความสามารถของพระสงฆ์ตลอดมา ดังในสมัยสุโขทัยพระเจ้าแผ่นดินได้ใช้วัด เป็นสถานที่ให้การศึกษอบรมประชาชนควบคู่ไปกับการทำพิธีทางศาสนาส่วนพระสงฆ์ก็จะทำหน้าที่ เผยแผ่พุทธศาสนาและอบรมให้ประชาชนมีคุณภาพเพื่อสนองนโยบายบ้านเมือง และต่อมาในสมัย กรุงศรีอยุธยาสภาพสังคมมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้นทำให้วัดมีบทบาทต่อประชาชนมากตามไปด้วย โดยเฉพาะในด้านให้คำปรึกษากับประชาชน วัดจะจัดให้ตามความสามารถเท่าที่พระสงฆ์ในวัดนั้นๆ

จะจัดให้ได้ หรือถ้าประชาชนมีความต้องการความรู้เพิ่มเติม ก็จะแสวงหาพระสงฆ์ที่มีความรู้ความสามารถตรงกับความต้องการของเขาเหล่านั้น และนิยมฝากลูกหลานให้เป็นศิษย์เข้ารับการศึกษเล่าเรียนวิชาความรู้ ในด้านที่เกี่ยวกับการป้องกันตัวและการเขียนหนังสือทั้งภาษาไทยและภาษาบาลีเพื่อเตรียมเข้าสู่การอุปสมบทต่อไป และสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ตอนต้นถึงรัชกาลที่ 4 การศึกษาต่างๆ ก็ยังจัดให้อยู่ในวัด ดังจะเห็นได้จากการสร้าง หอมนเทียรธรรมในวัดพระศรีรัตนศาสดาราม เพื่อใช้เป็นที่ให้ราชบัณฑิตสอบพระปริยัติธรรมแก่พระภิกษุสามเณร และสร้างวัดโพธิ์ขึ้นพร้อมกับวาดภาพฤกษ์ตัดตน เขียนตำรายาต่างๆ ไว้ตามระเบียงโบสถ์และวิหารเพื่อให้ประชาชนทั่วไปได้ศึกษาหาความรู้

ประเวศ วะสี (2540 : 71) กล่าวถึงบทบาทของพระสงฆ์และวัดไว้ ดังนี้

1. พระสงฆ์สร้างชุมชนสงฆ์ให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้
2. พระสงฆ์ชี้นำทิศทางการพัฒนาที่ถูกต้องให้แก่สังคม
3. ทำวัดให้เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน และส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน
4. การบริหารจัดการทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นการวัดหรือการปกครองคณะสงฆ์ เป็นไปเพื่อสนับสนุนวัตถุประสงค์ ทั้ง 3 ดังกล่าวข้างต้น

สุรพล พยอมแย้ม (2541 :59) ได้กล่าวถึงบทบาทของพระสงฆ์ไว้ว่า บทบาทของวัดหรือบทบาทของพระสงฆ์ที่เคยทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางของชุมชนและให้ความอนุเคราะห์แนะนำช่วยเหลือแก่ประชาชน ทั้งในด้านการสั่งสอน การฝึกอบรมทางการศึกษา การดำรงชีพในชีวิตประจำวัน รวมทั้งการสาธารณสุขสุขภาพอนามัย ล้วนแต่มีองค์การหรือสถาบันทางสังคมในรูปแบบใหม่เข้ามามีบทบาทและจัดการบทบาทของพระสงฆ์แทบทั้งสิ้น นอกเหนือจากบทบาทของผู้เผยแพร่ธรรมะและอบรมจิตใจประชาชนแล้ว รูปแบบหรือบทบาทของพระสงฆ์ที่เคยอยู่ในกรอบหรือแนวปฏิบัติที่ใกล้เคียงกันได้แปรเปลี่ยนไปตามสภาพแวดล้อม ตามความต้องการและตามความจำเป็นของสังคม หรือชุมชนที่พระสงฆ์เกี่ยวข้อง

4.5 บทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน

พระมหาสอนประจันต์ เสียงเย็น (2548 :31) ได้กล่าวไว้ว่า วัดและพระสงฆ์กับชุมชน หรือวัดกับบ้านนั้นมีความสัมพันธ์กันมาโดยตลอด เพราะต้องพึ่งพาอาศัยกัน มีความเกี่ยวเนื่องกัน พระก็มีความเป็นอยู่ที่เนื่องกับชาวบ้าน ชาวบ้านก็ต้องพึ่งพาอาศัยพระสงฆ์ในการสั่งสอนหลักธรรม วิธีการในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาแนะนำปรึกษาด้านอาชีพ และเป็นที่พักทางใจ ฉะนั้นพระสงฆ์จึงมีบทบาทต่อชุมชนมาก ทั้งในอดีตและปัจจุบัน อนึ่งในสังคมปัจจุบันนี้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก การที่พระสงฆ์จะเข้าไปมีบทบาทในการพัฒนาสังคมนั้นจำเป็นต้องรู้เท่าทันสังคม เพื่อให้ทำหน้าที่ของ

พระสงฆ์ได้อย่างถูกต้องและเกิดประโยชน์มากที่สุด ในเรื่องของบทบาทพระสงฆ์ในปัจจุบันได้มีผู้รู้ได้กล่าวไว้ ดังนี้

ขำเลียง วุฒิจันทร์ (2526 : 38-40) กล่าวว่าไว้ว่า บทบาทพระสงฆ์ในสังคมปัจจุบันแบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ การพัฒนาคุณภาพของพลเมือง การสงเคราะห์ประชาชน และการช่วยเหลืองานของทางราชการ ดังต่อไปนี้

1. การพัฒนาคุณภาพของพลเมือง คุณภาพของพลเมืองโดยเฉพาะด้านคุณธรรมจริยธรรม ความสำคัญต่อความมั่นคงแห่งชาติอย่างยิ่ง งานของพระสงฆ์ในด้านนี้ได้แก่

1.1 การให้บรรพชาอุปสมบทแก่กุลบุตรของชาติทุกระดับอายุให้เข้ามาอยู่ในพระธรรมวินัยศึกษาและปฏิบัติพระธรรมวินัย

1.2 การเทศนา อบรม สั่งสอนประชาชนที่มาทำบุญที่วัดในวันพระและในงานทำบุญบำเพ็ญกุศลต่างๆ ตามประเพณีหรือในงานเทศกาลต่างๆ การเทศน์ทางวิทยุ โทรทัศน์ การบรรยายธรรม การสนทนาธรรม การปาฐกถาธรรม การเขียนบทความเผยแพร่ทางหนังสือพิมพ์ การเรียบเรียงหนังสือธรรมะเผยแพร่ในงานและโอกาสต่างๆ ตลอดจนกิจกรรมเผยแผ่พุทธศาสนาทั้งปวง เช่น งานพระธรรมทูต งานพระธรรมจาริก งานตามโครงการอบรมประจำตำบล

1.3 การจัดสอนศาสนศึกษาแก่เด็กและประชาชน

1.4 การดำเนินกิจกรรมคณะสงฆ์และการพระศาสนาของวัดต่างๆ ทั่วประเทศ

2. การสงเคราะห์ประชาชน เป็นหน้าที่สำคัญของพระสงฆ์ พระสงฆ์ได้สงเคราะห์ประชาชนทั้งทางด้านขวัญและกำลังใจและวัตถุอีกด้วยดังนี้

2.1 การให้ความสะดวกในการบำเพ็ญกุศลแก่ประชาชนตามประเพณีเกี่ยวกับชีวิตและตามประเพณีเกี่ยวกับส่วนรวม

2.2 การช่วยประกอบศาสนพิธีในงานทำบุญ บำเพ็ญกุศลต่างๆ

2.3 การให้ที่พักอาศัยแก่นักเรียน นิสิต นักศึกษาต่างท้องถิ่นที่มาศึกษาเล่าเรียนอยู่ในเมือง การให้ที่พักอาศัยแก่บุคคลที่มารักษาโรค การให้ที่ดินหรือให้เช่าที่ดินในราคาถูกให้ประชาชนที่ขาดเงินปลูกบ้านอาศัย

2.4 การให้ทางราชการหรือส่วนรวมใช้สถานที่ของวัดประชุมราษฎร เป็นหน่วยเลือกตั้งจัดงานหารายได้เพื่อสาธารณกุศล ตลอดจนการให้ใช้ที่ดินของวัดสร้างสาธารณสถานต่าง ๆ

2.5 การรักษาโรคภัยไข้เจ็บ การให้คำปรึกษาในหน้าที่การงาน การเป็นผู้นำในการก่อสร้าง สิ่งสาธารณประโยชน์ในท้องถิ่น

2. 6 การให้ที่พักพิงแก่ประชาชนผู้ประสบสาธารณภัยและภัยจากธรรมชาติ การรวบรวมสิ่งของจากผู้บริจาคไปให้การสงเคราะห์แก่ผู้ประสบภัยต่างท้องถิ่น

3. การช่วยเหลืองานทางราชการ พระสงฆ์พยายามที่จะช่วยเหลืองานทางราชการนั้นในด้าน การปกครอง การสงเคราะห์ประชาชน และการรักษาความปลอดภัยของชาติ เช่น

3.1 ช่วยในการอบรมชี้แจงราษฎรให้รู้จักผิดชอบชั่วดี การปฏิบัติตามคำแนะนำ ชักชวนของรัฐบาลหรือผู้ปกครองบ้านเมืองระดับต่างๆ

3.2 ช่วยสงเคราะห์ประชาชนโดยรับช่วยงานจากเจ้าหน้าที่รัฐบาลให้การสงเคราะห์ ในท้องถิ่นกันดารที่วัดที่อยู่

3.3 การช่วยทางราชการเกี่ยวกับกิจการอันเกี่ยวกับความมั่นคง

พระมหาสุภา อุทโท (2540 : 21) ได้สรุปบทบาทของพระสงฆ์ในปัจจุบัน 6 ประการ คือ

1. บทบาทในการพัฒนาจิตใจ
2. บทบาทในการส่งเสริมการศึกษา
3. บทบาทในการเป็นที่ปรึกษา
4. บทบาทการเป็นครู
5. บทบาทผู้นำชุมชน
6. บทบาทในการสงเคราะห์ชุมชน

พระมหาชูศักดิ์ น้อยสันเทียะ (2545 : 27) ได้สรุปบทบาทของพระสงฆ์ไว้ว่า พระสงฆ์ซึ่งเป็น ส่วนหนึ่งของสังคมไทย จึงควรที่จะเข้ามามีบทบาทให้สอดคล้องและรู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงของ สังคม พระสงฆ์ควรดำเนินบทบาทต่อสังคมที่ไม่ขัดกับหลักพระธรรมวินัย ดังต่อไปนี้

1. บทบาทผู้เรียนรู้และวิจัย คือ การแสวงหาความรู้และความเข้าใจอย่างเป็นระบบในด้าน ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาชุมชน กฎหมาย การสื่อ สาร เทคโนโลยีการสื่อสาร เป็นต้น เพื่อการ ทำงานพัฒนาและช่วยเหลือสังคมหรือชุมชนของพระสงฆ์อย่างมีประสิทธิภาพ

2. บทบาทผู้สอนศีลธรรม คือ การชี้แจงหรืออธิบายหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าที่ถูกต้องแก่ ประชาชน

3. บทบาทผู้เป็นที่ปรึกษา คือ การให้คำปรึกษาในปัญหาชีวิตส่วนตัวแก่ประชาชนทุกระดับ เพราะในอนาคต ปัญหาต่างๆ มีแนวโน้มว่ามีความรุนแรงและมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น

4. บทบาทผู้ปลุกจิตสำนึก คือ การปลุกจิตสำนึกให้คนมีความขยัน ประหยัด และรับผิดชอบ และไม่ให้ตกเป็นทาสบริโภคนิยม โดยการประยุกต์หลักธรรมศาสนาที่สอดคล้องและทันสมัย

5. บทบาทผู้อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือ พระสงฆ์ควรจัดวัดให้ร่มรื่น สงบ สะอาดและมีที่ปฏิบัติธรรม เพื่อเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับพัฒนาศีลธรรมและจิตใจ

6. บทบาทผู้ประสานงาน คือ พระสงฆ์ควรประสานทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นประชาชนเจ้าหน้าที่เอกชน หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ชุมชน

7. บทบาทผู้ส่งเสริมและพัฒนาภูมิปัญญาชาวบ้าน คือ พระสงฆ์ควรเป็นผู้นำในการใช้ยาสมุนไพร ให้คำแนะนำและส่งเสริมอาชีพการปลูกสมุนไพร รวมทั้งส่งเสริมการฝึกอบรมเรื่องยาสมุนไพร เป็นต้น

8. บทบาทผู้รวมกลุ่ม คือ พระสงฆ์ควรกระตุ้นให้คนร่วมกันคิดแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน

4.6 บทบาทของพระพุทธศาสนาที่มีต่อสังคมไทย

ประเวศ วะสี (2540 : 3) ได้กล่าวถึงพระพุทธศาสนาที่มีต่อสังคมว่า พระพุทธศาสนาจะมีความหมายก็ต่อเมื่อมีประโยชน์ที่แท้จริงต่อสังคม ถ้าพุทธศาสนาไม่มีประโยชน์ที่แท้จริงต่อสังคมพุทธศาสนาก็จะเสื่อม พุทธศาสนาจะมีประโยชน์ต่อสังคมก็ต่อเมื่อพุทธบริษัทมีพระสงฆ์เป็นอาทิรู้เท่าทันสังคม การรู้เท่าทันเกิดจากการเรียนรู้ การเรียนรู้ทำให้เกิดปัญญา ปัญญาทำให้รู้ความจริงการรู้ความจริงทำให้รู้ความถูกต้อง การรู้ความถูกต้องทำให้ปฏิบัติถูกต้อง การปฏิบัติถูกต้องทำให้เจริญ

ทินพันธุ์ นาคะตะ (2529 :1-3) กล่าวว่าไว้ว่า สถาบันทางพระพุทธศาสนาเป็นสถาบันที่สำคัญที่สุดอย่างหนึ่ง ในการให้ความช่วยเหลือสังคมไทยตลอด โดยมีส่วนช่วยกล่อมเกลาคิดใจและลักษณะนิสัยของคนไทย ตลอดจนการให้บริการตามความจำเป็นตามความต้องการของประชาชน อีกทั้งมีส่วนช่วยในการแก้ปัญหาทางสังคม แม้กระทั่งในปัจจุบัน ความสำคัญในประการดังกล่าวก็คงมีอยู่ พระภิกษุสงฆ์กับวัดยังต้องรับภาระหน้าที่ในการช่วยเหลือสังคมและทางราชการของเราอยู่ตลอดไป สถาบันแห่งนี้จึงอำนวยความสะดวกต่อการปกครองและการบริหารของไทยอยู่มาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มประชาชนแถบชนบท และได้กล่าวถึงความสำคัญของวัดที่มีต่อสังคม พอสรุปได้ว่า วัดมีหน้าที่ต่อสังคมดังต่อไปนี้

1. เป็นแหล่งหรือศูนย์กลางของชุมชน สิ่งนี้เป็นหน้าที่ทางสังคมที่สำคัญที่สุดของวัดประชาชนจะมาร่วมพิธีและกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งทางสังคมและทางศาสนา วัดจะเป็นแหล่งสำหรับฉลองกันในทุกชั้นตอนของชีวิต ความเป็นอยู่และชีวิตของคนไทยมีความสัมพันธ์อยู่กับวัดมาเป็นเวลานาน หลายศตวรรษแล้ว

2. เป็นโรงเรียน วัดในสมัยก่อนเป็นแหล่งการศึกษาแห่งแรกและแห่งเดียวที่ให้การศึกษแก่ราษฎร โดยให้ทั้งความรู้และวิชาชีพ โดยมีวัดเป็นโรงเรียนและพระภิกษุสงฆ์เป็นครูอาจารย์ ยิ่งกว่านั้นวัดยังเป็นแหล่งการศึกษาสำหรับพระภิกษุสงฆ์และเด็กวัด แม้ในปัจจุบันเราก็ยังมีโรงเรียนตั้งอยู่ในวัดเป็นจำนวนมาก

3. เป็นสถานที่ให้คำแนะนำ คำปรึกษา และการปลอบใจ มีชาวบ้านที่วัดเพื่อขอคำแนะนำคำปรึกษาหาหรือจากเจ้าอาวาสหรือพระภิกษุบางรูป เกี่ยวกับปัญหายุ่งยากภายในบ้านหรือในธุรกิจ การงาน ทำให้คลายความทุกข์กังวลไปได้

4. เป็นสถานพยาบาลและสถานจ่ายยา วัดเป็นสถานที่พักพิงสำหรับผู้เจ็บป่วย คนพิการ คนทุพพลภาพหรือวิกลจริต ผู้ถูกทอดทิ้ง บุคคลเหล่านี้ถ้าไม่มีครอบครัวหรือครอบครัวช่วยอะไรไม่ได้ จะมากินอยู่ภายในวัด พระภิกษุสงฆ์มีส่วนสำคัญในการรักษาโรคทางใจของคนไทยอยู่เสมอมา

5. เป็นสถานสงเคราะห์และที่พักพิงสำหรับผู้ยากจน คนชรา และเด็กกำพร้า บางครั้งก็เป็นที่อาศัยพักแรมชั่วคราวสำหรับผู้เดินทางมาจากที่อื่น

6. เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจและเป็นศูนย์กลางการเล่นกีฬา แม้เพียงเหยียบย่างเข้าไปในวัด ความทุกข์เดือดร้อนก็บรรเทาลง การละเล่น การรื่นเริงหรืองานฉลองต่างๆ ที่วัดกับประชาชนร่วมกันจัดขึ้นจะมีอยู่เป็นประจำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมัยก่อนต้องไปอาศัยที่วัดเสมอนอกจากนั้น วัดยังเป็นทั้งสนามกีฬาและสนามเด็กเล่น

7. เป็นที่ทำการธุรกิจ ชาวบ้านอาจเช่าที่ดินปลูกบ้านด้วยค่าเช่าในอัตราถูก วัดอาจให้ความช่วยเหลือด้วยการให้ยืมเงินหรือสิ่งของเครื่องใช้ในกรณีฉุกเฉิน หรือเกิดความทุกข์เดือดร้อนหรือรับฝากเงินตามควรแก่กรณี ยิ่งกว่านั้นวัดยังเป็นหอานาฬิกาอีกด้วย โดยมีกลองและระฆังเป็นสัญญาณบอกเวลาซึ่งจะได้ยินไปทั่วหมู่บ้าน

8. เป็นแหล่งจ่ายน้ำดื่มน้ำใช้แก่ประชาชน วัดอาจมีบ่อน้ำ สระน้ำ หรือถังเก็บน้ำที่ให้บริการแก่ชุมชนที่อยู่รอบๆ วัดโดยเฉพาะอย่างยิ่งในฤดูแล้ง

9. เป็นแหล่งข่าวหรือศูนย์รวมข่าว วัดจะเป็นที่ปิดประกาศแจ้งความของทางราชการเจ้าอาวาสกับชาวบ้านจะมีการแลกเปลี่ยนข่าวสารต่างๆ กันเป็นประจำ วัดทำหน้าที่เป็นสโมสรที่ประชาชนจะมีโอกาสมาพบประสังสรรค์กันในวันทำบุญ หรือในวันเทศกาลและวันนักขัตฤกษ์อื่นๆ

10. เป็นฌาปนกิจสถานและเป็นที่เกิดศพ

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าพุทธศาสนาได้มีความสัมพันธ์และผูกพันกับสังคมไทยมาช้านานทั้งวิถีชีวิต วัฒนธรรม ทัศนคติ ความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ค่านิยม และมีบทบาทในการส่งเสริมหลักธรรม ทางศาสนาให้กับประชาชนได้ยึดถือปฏิบัติ สร้างเสริมสังคมให้เป็นเอกภาพไม่มีการขัดแย้งถึงขั้นรุนแรง

อีกทั้ง ยังเป็นที่พึ่งแก่ประชาชนทั้งทางกายและจิตใจ เป็นศูนย์รวมแห่งความสามัคคี เป็นสถานที่พักผ่อนทางใจ และเป็นที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา

จากแนวคิดที่ได้กล่าวมาข้างต้น พอสรุปได้ว่า บทบาทของพระสงฆ์ มีหน้าที่ศึกษา ปฏิบัติ ธรรม และเผยแผ่หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา การช่วยพัฒนาชุมชน การให้คำแนะนำ ทางด้านจิตใจ เป็นที่พึ่งทางใจ ให้การปรึกษาแก้ปัญหาชีวิตครอบครัวและความทุกข์ต่าง ๆ ช่วย ส่งเสริมความสามัคคีและความเข้มแข็งในหมู่บ้าน ทำหน้าที่ช่วยวางแผนแนะนำสนับสนุนงานของ ชาวบ้านและโครงการพัฒนาต่าง ๆ เป็นศูนย์กลางของชุมชน และให้ความอนุเคราะห์ช่วยเหลือแก่ ประชาชนทั้งในด้านการสอน การฝึกอบรมทางการศึกษา การดำรงชีพในชีวิตประจำวัน ปลูกฝัง ขนบธรรมเนียมประเพณีในท้องถิ่น รวมทั้งการสาธารณสุขภาพอนามัย เป็นหน้าที่ที่พระสงฆ์พึง กระทำต่อประชาชน โดยการที่พระสงฆ์นำเอาหลักธรรมไปขัดเกลาจิตใจแก่ประชาชนให้ตั้งอยู่ใน ความดี พระสงฆ์จึงควรตระหนักให้มั่นในบทบาทอันสำคัญอันนี้ เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนอยู่ร่วมกันใน สังคมอย่างมีความสุขได้ ในที่นี้ ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษา บทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมกรอยู่ ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชนตามหลักสังคหวัตถุ 4 เป็นหลักการอยู่ร่วมกัน หลักการยึดเหนี่ยวน้ำใจให้ รักผูกพัน ช่วยเหลือเกื้อกูล ซึ่งกันและกัน และเป็นเครื่องประสานชุมชนไว้ในความสามัคคีอยู่ร่วมกัน ในสังคมแก่ประชาชนอย่างมีความสุขได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงใช้แนวทางการแบ่งประเภทบทบาทของ พระสงฆ์ตามแนวทางของพระราชวรมนี (ป.อ.ปยุตโต) ออกเป็น 2 ด้าน คือ การอบรมสั่งสอน และ การสาธารณสุขสงเคราะห์

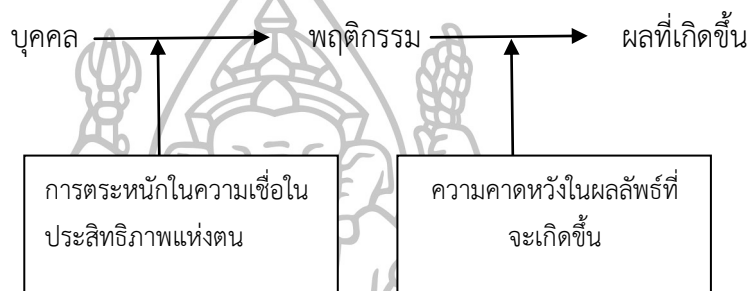
5. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตน

5.1 ความหมายของความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตน

ทฤษฎีความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตน (Self-efficacy Theory) พัฒนามาจากแนวคิด พื้นฐานของทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคม โดย แบนดูรา นักจิตวิทยาชาวแคนาดา (Bandora 1977, อ้างถึงใน พระมหาประสิทธิ์ สระทอง, 2548: 37) ได้เสนอแนวคิดของความหวัง ความเชื่อใน ประสิทธิภาพแห่งตน (Efficacy Expectation) โดยให้ความหมายว่า เป็นความคาดหวังที่เกี่ยวข้อง กับความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตนในลักษณะที่เฉพาะเจาะจง และความคาดหวังนี้เป็นตัว กำหนดการแสดงออกของพฤติกรรม ต่อมา แบนดูรา (Bandora) ได้ใช้คำว่า การตระหนักในความเชื่อ ประสิทธิภาพแห่งตน (Perceived Self-Efficacy) โดยให้คำจำกัดความว่า เป็นการที่บุคคลตัดสินใจ เกี่ยวกับความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตน ที่จะจัดการและดำเนินการกระทำพฤติกรรมให้บรรลุ เป้าหมายที่กำหนดไว้ และไม่กล่าวถึงความคาดหวังอีกเลย ในการศึกษาเดิมของแบนดูรา เชื่อว่า การ ตระหนักในความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตนมีผลต่อการกระทำของบุคคลโดยบุคคลสองคนจะมีความ เชื่อประสิทธิภาพแห่งตนแตกต่างกัน ก็อาจแสดงพฤติกรรมที่แตกต่างกันได้ แบนดูราเห็นว่า ประสิทธิภาพของคนเรานั้นไม่ตายตัว สามารถยืดหยุ่นได้ตามสถานการณ์ ดังนั้นสิ่งที่กำหนด ประสิทธิภาพของการแสดงออก จึงขึ้นอยู่กับการตระหนักในความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตนต่อ

สถานการณ์นั้นๆ นั่น คือ ถ้าเรามีความเชื่อว่าเรามีประสิทธิภาพ เราก็จะแสดงออกถึงประสิทธิภาพ นั้นออกมา คนที่เชื่อว่าตนมีประสิทธิภาพ จะมีความอดทน ไม่ท้อถอย และจะประสบความสำเร็จในที่สุด

แบนดูรา (Bandora: 1977) จึงได้พัฒนาและทดสอบทฤษฎีการตระหนักถึงความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตน โดยมีสมมติฐานของทฤษฎี คือ ถ้าบุคคลสามารถตระหนักหรือมีความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตน โดยทราบว่าจะต้องทำอะไรบ้าง และเมื่อทำแล้วจะได้ความที่คาดหวังไว้ บุคคลก็จะปฏิบัติตามนั้น โครงสร้างที่สำคัญของทฤษฎีดังแสดงในแผนภูมิที่ 1

แผนภูมิที่ 1 ความแตกต่างระหว่างการตระหนักในความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตน และความคาดหวังในผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้น

ที่มา : Albert Bandora: (1977), อ้างถึงใน พระมหาประสิทธิ์ สระทอง, “บทบาทการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนของพระสงฆ์ในอำเภอปราจีนบุรี จังหวัดศรีสะเกษ” (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาชุมชน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2548), 38.

จากโครงสร้างของทฤษฎี แสดงให้เห็นส่วนประกอบที่สำคัญของทฤษฎี คือ

1. การตระหนักในความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตน (Perceived of self-efficacy) แบนดูรา ให้ความหมายการตระหนักในความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตนว่า เป็นความเชื่อของบุคคลที่ว่าตนสามารถทำพฤติกรรมต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ได้ เพื่อนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ต้องการ เป็นความหวังที่เกิดขึ้นก่อนกระทำพฤติกรรม
2. ความคาดหวังในผลลัพธ์ (Outcome Expectation) หมายถึง ความเชื่อที่บุคคลประมาณค่าถึงพฤติกรรมเฉพาะอย่างที่จะปฏิบัติ เพื่อนำไปสู่ผลลัพธ์ตามที่คาดหวังไว้เป็นการคาดหวังในผลที่จะเกิดขึ้นที่สืบเนื่องจากพฤติกรรมที่ได้ทำ

บุคคลจะตัดสินใจว่าจะกระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือไม่นั้นส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับ การตระหนักในความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตน และอีกส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับความคาดหวังเกี่ยวกับผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น ความสัมพันธ์ดังแสดงในแผนภูมิที่ 2

ความคาดหวังเกี่ยวกับผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้น

สูง ต่ำ

สูง
การตระหนักในความเชื่อใน
ประสิทธิภาพแห่งตน
ต่ำ

มีแนวโน้มที่จะทำ แน่นอน	มีแนวโน้มที่จะไม่ทำ
มีแนวโน้มที่จะไม่ทำ	มีแนวโน้มที่จะไม่ทำ แน่นอน

แผนภูมิที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างการตระหนักในความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตนและความคาดหวังเกี่ยวกับผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นต่อการตัดสินใจกระทำพฤติกรรมของบุคคล

ที่มา: Albert Bandura: (1977), อ้างถึงใน พระมหาประสิทธิ์ สระทอง, “บทบาทการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนของพระสงฆ์ในอำเภอปรางค์ภู่ จังหวัดศรีสะเกษ” (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาชุมชน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2548), 39.

จากแผนภูมิที่ 2 แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างการตระหนักในความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตนกับความคาดหวังเกี่ยวกับผลของการกระทำที่จะเกิดขึ้นได้ว่า ถ้าหากบุคคลมีการตระหนักในความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตนสูง และมีความหวังเกี่ยวกับผลของการกระทำที่จะเกิดขึ้นสูงด้วย ก็จะทำให้บุคคลมีแนวโน้มที่จะกระทำพฤติกรรมนั้นแน่นอน ถ้าหากบุคคลมีการตระหนักในความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตนสูง แต่มีความหวังเกี่ยวกับผลของการกระทำที่จะเกิดขึ้นต่ำ ก็จะทำให้บุคคลมีแนวโน้มที่จะไม่กระทำพฤติกรรมนั้น ในทางตรงกันข้าม ถ้าบุคคลมีการตระหนักในความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตนต่ำ และมีความคาดหวังเกี่ยวกับผลของการกระทำที่เกิดขึ้นต่ำด้วย ก็จะทำให้บุคคลมีแนวโน้มที่จะไม่กระทำพฤติกรรมนั้นแน่นอน และถ้าบุคคลมีการตระหนักในความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตนต่ำ แต่มีความคาดหวังเกี่ยวกับผลของการกระทำที่จะเกิดขึ้นสูง ก็จะทำให้บุคคลมีแนวโน้มที่จะไม่กระทำพฤติกรรมนั้น

ดัชนีที่จะเป็นตัววัดว่าบุคคลจะมีความพยายามในการทำงานมากน้อยเพียงใด คือ ความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตน เมื่อบุคคลมีความตระหนักในความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตนสูง จะทำให้บุคคลนั้นมีความพยายามที่จะทำงาน มีความมุ่งมั่นที่จะทำงานนั้นให้สำเร็จ โดยไม่เกิดความวิตกกังวล และสามารถที่จะทำงานนั้นให้สำเร็จทันกำหนด และถ้างานที่ทำสำเร็จนั้นเป็นงานยากและมีความลำบากที่จะทำให้สำเร็จ เมื่องานนั้นเสร็จตามความคาดหวัง ยังจะเป็นแรงเสริมให้บุคคลนั้นมีความตระหนักในความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตนมากขึ้น ถ้าประสบกับเหตุการณ์เดิมก็สามารถที่จะแก้ไขได้ง่าย ในทางตรงกันข้ามถ้าหากบุคคลนั้นที่อ้อยหรือล้มเลิกการทำงานโดยง่ายก็จะทำให้บั่นทอน

ความเชื่อประสิทธิภาพแห่งตนลดต่ำลงด้วย และเมื่อประสบกับเหตุการณ์หรืองานในลักษณะเดิมก็จะเกิดความวิตกกังวล และพยายามที่จะหลีกเลี่ยง

5.2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตระหนักในความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตน

แบนดูรา (Bandora, 1994. อ้างถึงใน พระมหาประสิทธิ์ สระทอง, 2548: 40-42) ได้กล่าวไว้ว่า การตระหนักในความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตนของบุคคลพัฒนาการมาจากปัจจัยหลัก 4 ประการ คือ

1. ความสำเร็จการกระทำ (Performance Accomplishment) เป็นประสบการณ์ตรงจึงมีผลต่อการตระหนักในความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตนของบุคคลอย่างมาก ซึ่งแบนดูรามีความเชื่อว่าเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด ความสำเร็จในการกระทำจะเป็นตัวเพิ่มการตระหนักในความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตนของบุคคล และการไม่ประสบผลสำเร็จในการกระทำหลายครั้งซ้ำๆ กันจะเป็นตัวลดการตระหนักในความเชื่อประสิทธิภาพแห่งตน ในกรณีที่การตระหนักในความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตนเกิดจากประสบความสำเร็จหลายครั้ง จะทำให้บุคคลไม่ท้อถอยในการทำงานนั้น เมื่อไม่ประสบความสำเร็จในบางครั้ง ถ้าการไม่ประสบความสำเร็จนั้นสามารถแก้ไขความผิดพลาดด้วยความพยายาม ก็จะเป็นแรงเสริมให้การทำงานต่อไป แม้งานจะยากเพียงใดบุคคลจะเพิ่มความพยายามเพื่อให้งานนั้นสำเร็จ

2. การได้เห็นประสบการณ์ของผู้อื่น (Vicarious Experience) เป็นสิ่งแนะหรือต้นแบบที่บุคคลนำมาพิจารณาประสิทธิภาพแห่งตน เมื่อบุคคลสังเกตเห็นผู้อื่นได้รับความสำเร็จในการทำงาน โดยไม่มีผลเสียตามมาทำให้เกิดการตระหนักว่า ตนก็มีประสิทธิภาพที่จะทำงานนั้นได้ ถ้าตั้งใจและพยายาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวัยเดียวกันเพศเดียวกัน ประสิทธิภาพและประสบการณ์ในอดีตไม่แตกต่างกัน การที่บุคคลสามารถเรียนรู้และเลียนแบบพฤติกรรมของตัวแบบได้นั้นต้องประกอบด้วยกระบวนการ 4 ประการ คือ

2.1 กระบวนการใส่ใจ (Attention Process) ความใส่ใจของผู้สังเกตจะทำหน้าที่ตัดสินใจเลือกสิ่งที่ได้รับว่า ตัวแบบแสดงพฤติกรรมใดบ้าง ถ้าผู้สังเกตใส่ใจต่อพฤติกรรมที่เขาสนใจจากตัวแบบได้

2.2 กระบวนการเก็บจำ (Retention Process) เป็นการรวบรวมรูปแบบพฤติกรรมที่ได้จากการสังเกตพฤติกรรมของตัวแบบ แล้วเก็บจำในลักษณะของลักษณะ ซึ่งเป็นมโนภาพและภาษา การที่บุคคลมีการเก็บจำจึงสามารถแสดงพฤติกรรมเลียนแบบตามทันที หรือแสดงพฤติกรรมเลียนแบบภายหลัง การสังเกตพฤติกรรมของตัวแบบผ่านไประยะหนึ่ง โดยมีหรือไม่มีตัวแบบในที่นั้น ปัจจัยเอื้ออำนวยต่อการเรียนในกระบวนการเก็บจำ ได้แก่

- 1 . การที่บุคคลแปลงสัญลักษณ์ทางมโนภาพเป็นลักษณะทางภาษา ทำให้เก็บจำได้ง่ายและนานขึ้น
- 2 . การซักซ้อมในใจหรือติดตาม ท่องจำ หลังจากได้สังเกตพฤติกรรมของตัวแบบซึ่งนอกจากจะทำให้ผู้สังเกตจำแม่นแล้ว ยังช่วยให้เลียนแบบได้ถูกต้องขึ้น
- 3 . การได้เห็นตัวแบบแสดงพฤติกรรมบ่อยๆ หรือหลายๆ ครั้ง จะช่วยทำให้เก็บจำได้ดีขึ้น

2.3 กระบวนการกระทำทางกาย (Motor Reproduction Process) เป็นกระบวนการที่ผู้สังเกตเปลี่ยนสัญลักษณ์จากการเก็บจำมาเป็นการกระทำ ซึ่งถ้ามีการให้ข้อมูลป้อนกลับ จะช่วยให้ผู้สังเกตสามารถปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมเลียนแบบของตน จนเป็นที่พึงพอใจ ปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ในกระบวนการกระทำทางกายได้แก่

1. ความสามารถความพร้อมทางร่างกายในการกระทำพฤติกรรมตามตัวแบบ
2. การมีทักษะเบื้องต้นอันจะนำไปสู่การปฏิบัติตามพฤติกรรมที่ตัวแบบกระทำ
3. การปรับปรุงหรือการฝึกหัดหรือการแสดงบทบาทสมมติตามพฤติกรรมของตัวแบบ

2.4 กระบวนการจูงใจ (Motivation Process) พฤติกรรมที่ผู้สังเกตเรียนรู้จากการสังเกตตัวแบบอาจถูกแสดงออกมาหรือไม่ก็ได้ ถ้าพฤติกรรมของตัวแบบได้ผลลัพธ์ที่น่าพอใจหรือสามารถหลีกเลี่ยงผลลัพธ์ที่ไม่พอใจจะมีแนวโน้มการเลียนแบบสูง เพราะบุคคลเกิดความคาดหวังจะได้รับผลลัพธ์เช่นเดียวกับตัวแบบ หรือเกิดความรู้สึกแค้นว่าตน คือผู้ที่ได้รับผลลัพธ์ที่น่าพึงพอใจนั้น ปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ในกระบวนการจูงใจ ได้แก่

1. การให้ผลลัพธ์ที่น่าพึงพอใจแก่พฤติกรรมของตัวแบบที่เราต้องการให้ผู้สังเกตเลียนแบบทันทีที่ตัวแบบแสดงพฤติกรรมนั้น
2. การให้ข้อมูลย้อนกลับและการเสริมแรงแก่ผู้สังเกตทันทีที่กระทำพฤติกรรมตามตัวแบบที่ต้องการ
3. การชักจูงด้วยคำพูด (Verbal persuasion) เป็นการรับเอาคำแนะนำชักจูงจากผู้อื่นมาเป็นข้อมูล เมื่อพิจารณาประสิทธิภาพแห่งตน ทำให้บุคคลเกิดความเชื่อมั่นว่าตนมีประสิทธิภาพที่จะกระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งให้ประสบความสำเร็จได้ เป็นการเพิ่มกำลังใจและความเชื่อมั่นในการกระทำพฤติกรรมต่างเพิ่มมากขึ้น ซึ่งจะทำให้บุคคลเกิดความพยายามกระทำพฤติกรรมต่าง ๆ ให้

สำเร็จ วิธีนี้เป็นวิธีที่ใช้กันอย่างกว้างขวาง ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างมากวิธีหนึ่งในกรณีที่ไม่สามารถสาธิตให้ดู หรือไม่สามารถให้ลองทำเองได้ด้วยตนเอง

4. การกระตุ้นอารมณ์ (Emotional Arousal) บุคคลจะรับรู้ว่าคุณตื่นตัวมีความวิตกกังวลหรือความกลัว จากอาการกระตุ้นของร่างกาย ในสภาวะที่ร่างกายถูกกระตุ้นมากจะทำให้การทำงานได้ผลไม่ดี หากบุคคลรับรู้ว่าคุณมีความวิตกกังวลในระดับสูง บุคคลจะตระหนักในความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตนต่อการทำงานนั้นระดับต่ำ แต่ให้การปลุกเร้าความรู้สึกอยากจะทำด้วยตนเองด้วยความสำนึกในตนเองอย่างแท้จริง

5.3 ลักษณะการตระหนักในความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตน

แบนดูรา (Bandora, 1994 อ้างถึงใน พระมหาประสิทธิ์ สระทอง, 2548:42-43) ได้เสนอลักษณะการตระหนักในความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตนเป็น 3 มิติ คือ

มิติที่ 1 เกี่ยวกับปริมาณการตระหนัก (Magnitude) การตระหนักในความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตนจะแตกต่างกันในแต่ละบุคคล ในการกระทำพฤติกรรมหนึ่ง หรือบุคคลเดียวกันจะแตกต่างกันพฤติกรรมที่แสดงออกมาในความยากง่ายเป็นการตระหนักในความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตนว่าตนจะทำงานสำเร็จถึงระดับไหน

มิติที่ 2 เกี่ยวกับการนำไปใช้ (Generality) การตระหนักในความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตนในการนำไปปฏิบัติในสภาพการณ์อื่นที่คล้ายกันแต่ในปริมาณที่แตกต่างกันได้ประสบการณ์บางอย่างไม่อาจนำการตระหนักในความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตนไปใช้ในสถานการณ์อื่นได้

มิติที่ 3 เกี่ยวกับความเข้มหรือความมั่นใจ (Stength) ถ้าการตระหนักในความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตนมีความเข้มน้อยบุคคลจะไม่มั่นใจในประสิทธิภาพแห่งตน เมื่อประสบการณ์ไม่เป็นไปตามคาดหวัง จะทำให้การตระหนักในความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตนลดลง ตรงกันข้ามถ้าความเข้มหรือความมั่นใจมาก บุคคลจะมีความบากบั่นพยายามมาก แม้ว่าจะประสบเหตุการณ์ ที่ไม่สอดคล้องกับความคาดหวังบ้างก็ตาม

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้นนี้ สรุปได้ว่า ทฤษฎีความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตน (Self-efficacy Theory) ได้พัฒนามาจากทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม โดย อัลเบิร์ต แบนดูรา (Albert Bandora) ซึ่งมีความคิดพื้นฐานว่า ความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตนเป็นตัวทำนายการกระทำพฤติกรรมนั้นๆ ซึ่งปัจจัยที่จะทำให้เกิดความตระหนักในความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตน ได้แก่ การประสบความสำเร็จ การรับรู้ประสบการณ์ของผู้ที่ประสบความสำเร็จ การชักจูงด้วยคำพูด และการกระตุ้นหรือการให้กำลังใจ เมื่อบุคคลได้รับสิ่งเหล่านี้แล้วจะทำให้มีความตระหนักในความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตนสูงซึ่งจะส่งผลให้เขามีความพยายาม ไม่ท้อถอย มีกำลังใจที่จะทำงานให้สำเร็จตามความคาดหวัง ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยคาดว่า ความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตนน่าจะมีความสัมพันธ์ ต่อบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมความร่วมมือกัน ในสังคมแก่ประชาชน ของพระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัด

นครปฐม จึงนำแนวคิดทฤษฎีความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตนของแบนดูรา มาสร้างเครื่องมือในการวิจัย เพื่อ ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง ความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตน กับ บทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน ของพระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม

5.4 แนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตนตามแนวพุทธศาสนา

ศาสนาเป็นผลอย่างหนึ่งของความพยายามของมนุษย์ที่จะแก้ไขปัญหาบางอย่างของมนุษย์ ซึ่งมีทั้งปัญหาเฉพาะบุคคล และปัญหาเกี่ยวกับความเกี่ยวข้องกันระหว่างมนุษย์ด้วยกันศาสนาจึงเป็นของมนุษย์ จะเกิดขึ้น จะเสื่อม หรือสูญ หรือสูญสลายไป สุดแต่มนุษย์จะบันดาล โดยเฉพาะในตัวบุคคล ในฐานะที่ศาสนาเป็นสถาบันหนึ่ง จึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาตัวบุคคลให้มีความเจริญทั้งทางด้านกาย ด้านวาจา และด้านจิตใจ แต่ในปัจจุบันด้านความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตนนั้น พุทธศาสนาได้แสดงถึงความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตนไว้ใน เวสาลีชกรณธรรม คือ ธรรมที่ทำให้เกิดความกล้าหาญ 5 อย่าง พระไตรปิฎก, 2539:22 (อ้างถึงใน พระมหาประสิทธิ์ สระทอง, 2548: 43) ได้กล่าวไว้ว่า ประกอบไปด้วย

1. ศรัทธา ไตร่ตรองแล้วปลงใจเชื่อคุณของความคิด เห็นโทษของความเชื่อ
2. ศิล กิริยามารยาทเรียบร้อย พุดจาไพเราะอ่อนหวาน และอัธยาศัยสงบเสถียร
3. พาหุสัจจะ สนใจศึกษาและหาความชำนาญในวิชาทุกแขนงอย่างกว้างขวาง
4. วิริยารัมภะ รักหน้าที่การงาน กระตือรือร้นบากบั่นจริงจัง หวังก้าวหน้า
5. ปัญญา ฉลาดและรอบรู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติเป็นอย่างดี

ความหมายทั้ง 5 ข้อนี้มีดังต่อไปนี้

1. ศรัทธา คือ ความเชื่อในสิ่งที่ได้ใช้สติปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตามเหตุผลอย่างรอบครอบแล้วจึงเชื่อ ไม่ได้เชื่ออย่างโง่งมง่าย เช่น การเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมว่า ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ซึ่งผลปรากฏเป็นเช่นนั้นจริงๆ
2. ศิล คือ การรักษากาย วาจาให้เรียบร้อย การรักษาศีลเป็นสิ่งดีมีประโยชน์ต่อตนเองและคนอื่นที่เราไปสัมพันธ์เกี่ยวข้องด้วย เพราะศีลช่วยฝึกตัดกายวาจาให้เรียบร้อยดีงาม
3. พาหุสัจจะ คือ ความเป็นผู้ได้ศึกษาเรียนรู้ศิลปะวิทยา มา กَمَاยไม่ว่าจะเป็นฝ่ายธรรมะหรือฝ่ายวิชาการทางบ้านเมือง ทำให้เป็นคนมีความพร้อม เกิดความมั่นใจในตนเอง ไม่ว่าจะอยู่ในสังคมของคนระดับใดก็ตาม

4. วิริยารัมภะ คือ การปรารถนาความเพียร หรือความขยันพยายามทำหน้าที่ของตนเองอย่างเต็มที่ ไม่หวั่นเกรงหรือย่อท้อต่ออุปสรรคต่างๆ ความเพียรในที่นี้เป็นความเพียรในทางฝ่ายดีไม่มีโทษที่ใครจะตำหนิในภายหลังได้

5. ปัญญา คือ ความรอบรู้ในสิ่งที่ควรรู้ ได้แก่สิ่งที่จะเป็นประโยชน์ต่อตนเอง และประโยชน์ต่อส่วนรวม พึงใช้สติปัญญาศึกษาให้เกิดความรู้อย่างเต็มที่

ธรรม 5 ประการนี้ หากใครมีไว้ครบบริบูรณ์ในตนแล้ว จะทำให้มีความกล้าหาญเชื่อมั่นในตนเอง ไม่ว่าจะอยู่ในสมาคมใดก็ไม่หวั่นเกรง สามารถที่จะแก้ไขปัญหาหรือแก้ความสงสัยช่วยเหลือคนอื่น ๆ ด้วยความถูกต้อง

5.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตนกับบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรม การอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน

พระมหาประสิทธิ์ สระทอง (2548 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษารoles บทบาทการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนของพระสงฆ์ในอำเภอปรางค์กู๋ จังหวัดศรีสะเกษ โดยใช้กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเป็นเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาสหรือผู้ช่วยเจ้าอาวาส และพระสงฆ์ จำนวน 205 รูป ผลการศึกษาพบว่าความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตนของพระสงฆ์ อยู่ในระดับปานกลาง และยังพบว่า ความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตน ความตระหนักในบทบาทของพระสงฆ์ สัมพันธภาพกับชุมชน และการได้รับแรงสนับสนุนทางสังคม มีความสัมพันธ์ทางบวกกับ บทบาทการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนของพระสงฆ์ในอำเภอปรางค์กู๋ จังหวัดศรีสะเกษ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

พระมหาสอนประจันต์ เสียงเย็น (2548 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการปฏิบัติตามบทบาทในการพัฒนาจิตใจประชาชนของพระสังฆาธิการในจังหวัดมุกดาหาร โดยใช้กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเป็นพระสังฆาธิการในจังหวัดมุกดาหาร จำนวน 175 รูป ผลการศึกษาพบว่า ความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตนของพระสังฆาธิการ อยู่ในระดับปานกลาง และยังพบว่า อิทธิบาท 4 และความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตน แรงสนับสนุนทางสังคมจากหน่วยงานของรัฐ แรงสนับสนุนทางสังคมจากคณะสงฆ์ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติตามบทบาทในการพัฒนาจิตใจประชาชน ของพระสังฆาธิการในจังหวัดมุกดาหาร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

พระมหาศุภณัฐ ลอมโฮม (2549: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการให้การปรึกษาแนะนำชุมชนของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครปฐม โดยใช้กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเป็นพระสังฆาธิการในจังหวัดนครปฐม จำนวน 164 รูป ผลการศึกษาพบว่า ความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตน อยู่ในระดับปานกลาง และยังพบอีกว่า ความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตน ทักษะการสื่อสาร ความตั้งใจในการบำเพ็ญประโยชน์ การได้รับการสนับสนุนการปฏิบัติงาน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการให้การปรึกษาแนะนำชุมชนของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครปฐม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ฐิติพัฒน์ สงบกาย (2533 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลการกำกับตนเองต่อความคาดหวังเกี่ยวกับความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์สูง ปานกลาง และต่ำระดับ 20 คน

โดยสุ่มเป็นกลุ่มทดลอง 3 กลุ่ม ระดับละ 10 คน และกลุ่มควบคุม 3 กลุ่ม ระดับ 10 คน เช่นกัน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองทั้ง 3 กลุ่ม มีคะแนนความคาดหวังเกี่ยวกับความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตนและคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์สูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมทั้ง 3 กลุ่ม เมื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ในระดับเดียวกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นักเรียนกลุ่มทดลองทั้ง 3 กลุ่ม มีคะแนนความคาดหวังเกี่ยวกับความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ภายหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยเกี่ยวกับความเชื่อประสิทธิภาพแห่งตนที่ได้กล่าวมาข้างต้นนี้สรุปได้ว่า ทฤษฎีความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตน (Self-efficacy Theory) นั้นมีหลักการมาจากทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม ซึ่งเชื่อว่าปัจจัยทางพฤติกรรม ปัจจัยสภาพแวดล้อมและปัจจัยส่วนบุคคล จะมีความสัมพันธ์แบบกำหนดอาศัยซึ่งกันและกัน คือ เมื่อบุคคลมีทักษะที่จะปฏิบัติตัวอย่างเหมาะสม และมีกำลังใจอย่างพอเพียง การตระหนักในความสามารถจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำนายหรือตัดสินใจว่าบุคคลจะทำพฤติกรรมนั้น ๆ หรือไม่ นอกจากนี้ จากงานวิจัยข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตนเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีผลทำให้บุคคลมีการรับรู้ความสามารถของตนต่อบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคม แก่ประชาชน และความคาดหวังในผลดีจาก บทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคม แก่ประชาชน การทำบทบาทที่แตกต่างกัน เพราะฉะนั้นผู้วิจัยจึงคาดว่าความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตน ซึ่งมีส่วนประกอบสำคัญคือการรับรู้ความสามารถของตนเอง (Perceived of self- efficacy) และความคาดหวังในผลลัพธ์ต่อพฤติกรรม (Outcome Expectation) จะ มีความสัมพันธ์กับ บทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน ของพระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม

6. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับความตระหนักถึงบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน

6.1 ความหมายของความตระหนัก

คำว่า “ความตระหนัก ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า Awareness” และได้มีผู้ให้ความหมายไว้ต่าง ๆ ดังนี้

บลูม (Benjamin S. Bloom, 1971 อ้างถึงใน พระมหาอดิเรก สีตวานุกูล , 2551 :52) กล่าวว่าความตระหนักเป็นขั้นต่ำสุดของจิตพิสัยหรือจิตปริเขต (Affective domain) เกือบคล้ายกับความรู้อย่างที่ความตระหนักไม่จำเป็นต้องเน้นปรากฏการณ์ หรือสิ่งหนึ่งสิ่งใด ความตระหนักจะเกิดขึ้นเมื่อสิ่งเร้ามาเร้าให้เกิดความตระหนัก

คอฟฟ์กา (Koffka, 1978 อ้างถึงใน พระมหาประสิทธิ์ สระทอง, 2548:46) ได้ให้ความหมายของความตระหนักไว้ว่า ความตระหนักเหมือนกับความสำนึกซึ่งเป็นสภาวะทางจิต เกี่ยวกับความรู้สึก

ความคิด และความปรารถนาต่าง ๆ ที่เกิดจากการรับรู้ และประสบการณ์ต่าง ๆ แล้วมีการประเมินค่า คำนึงถึงความสำคัญที่ตนมีต่อสิ่งนั้นๆ

กูต (Good, 1987:3 อ้างถึงใน จินตนา โปธานนท์ , 2541 :8) ได้ให้ความหมายของคำว่า ความตระหนักรู้ว่า หมายถึง ความรู้สึกที่แสดงออกถึงการเกิดความรู้ของบุคคลหรือการที่บุคคลแสดง ความรู้สึกรับผิด ชอบต่อปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานฉบับปี (2532 : 355) ได้ให้ความหมายของความตระหนักรู้ว่า หมายถึง (กิริยา) รู้ประจักษ์ชัด, รู้ชัดเจน

ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2526 : 14) ได้กล่าวว่า ความตระหนักรู้ หมายถึง การที่บุคคลถูกคิดได้ หรือการเกิดขึ้นในความรู้สึกว่าสิ่งหนึ่ง เหตุการณ์หนึ่ง ซึ่งการรู้สึกว่ามีหรือการได้ถูกคิดสิ่งหนึ่งสิ่งใด เป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นในสภาวะของจิตใจ แต่ไม่ได้หมายความว่าบุคคลนั้นสามารถจำได้ หรือระลึกได้ถึงลักษณะบางอย่างของสิ่งนั้น

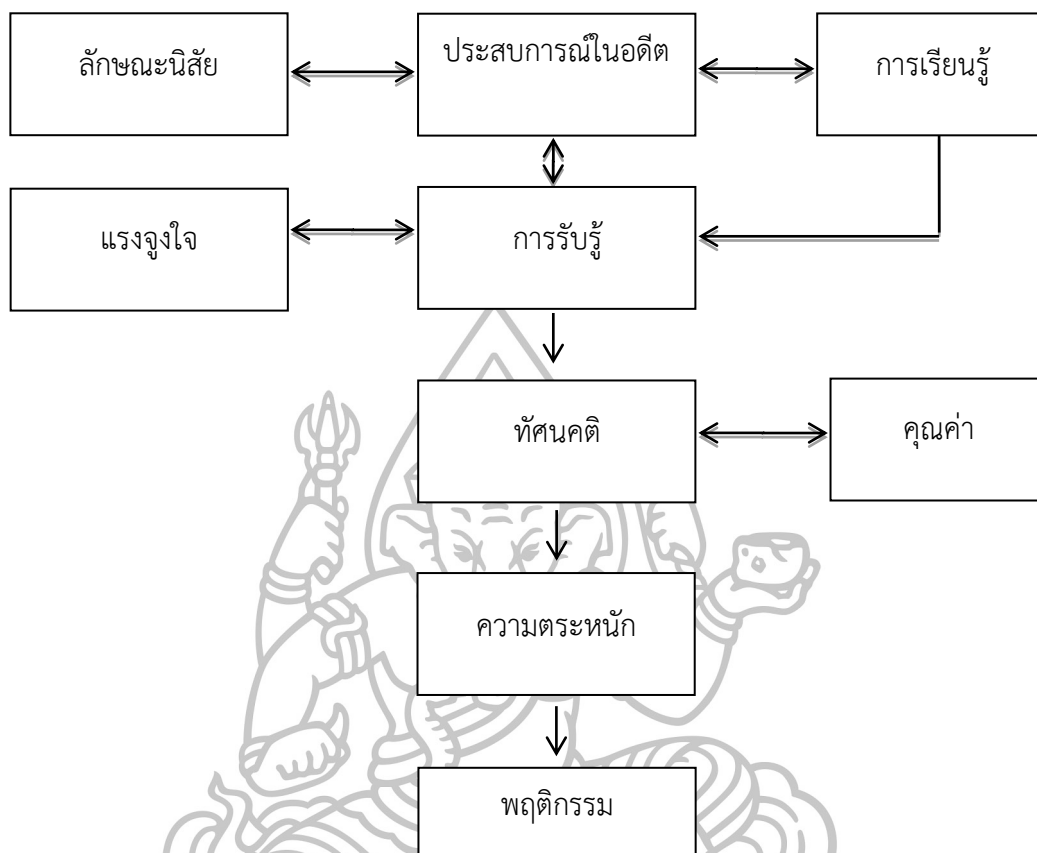
เสนห์ พบพาน (2528 : 14) ได้สรุปความตระหนักรู้ว่า เป็นการแสดงออกมาซึ่งความรู้สึก ความสำนึก ความคิดเห็นหรือการรับรู้ต่อเหตุการณ์หนึ่ง ด้วยการพูด การเขียนหรืออื่นๆ โดยอาศัย ระยะเวลาหรือประสบการณ์ หรือสภาพแวดล้อมในสังคมเป็นสิ่งช่วยในการแสดงออกซึ่งพฤติกรรม นั้น ๆ คือ เมื่อมีสิ่งเร้ามากระตุ้นจึงเกิดความตระหนักรู้

จินตนา โปธานนท์ (2541 :9) ได้ให้ความหมายของคำว่า ความตระหนักรู้ว่า หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงถึงการเกิดความรู้ที่ประจักษ์ชัด มีจิตสำนึก และเห็นคุณค่าของสิ่งนั้นๆ

จากความหมายข้างต้น สรุปได้ว่า ความตระหนักรู้ หมายถึง เป็นการรับรู้ ถูกคิด หรือ ความรู้สึกต่อเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง หรือสำนึกถึงบางสิ่งบางอย่างของประสบการณ์ ได้เห็นคุณค่าของสิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างประจักษ์ ชัดเจน และได้แสดงความรู้สึกรับผิดชอบต่อสิ่งนั้น และเห็น ความสำคัญในบทบาทหน้าที่ของตนเอง ตั้งใจทำงานด้วยความละเอียดรอบคอบ ตรงต่อเวลา

6.2 ขั้นตอนและกระบวนการเกิดความรู้

ความรู้ เกิดจากการที่บุคคลยอมรับหรือรับรู้สิ่งนั้นเป็นสิ่งที่มีความสำคัญสำหรับเขาหรือ แสดงว่าเขาให้ความสำคัญอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งมักใช้ว่า ทศนคติและค่านิยมนี้เป็นผลของลักษณะ ทำทางหรืออุปนิสัย (Personality characteristics) สืบเนื่องมาจากความต้องการหรือสิ่งจูงใจต่าง ๆ (Motives) นับตั้งแต่ความต้องการด้านร่างกายจนถึงความต้องการด้านจิตใจกับข้อมูลที่เก็บสะสม หรือประสบการณ์ในอดีต (Stored information and past experience) ซึ่งเป็นสิ่งที่บุคคลได้ เรียนรู้เรื่องราวต่างๆ ที่ผ่านไปโดยอาจจะเป็นรูปของข่าวสารหรือข้อมูลหรือแม้แต่การได้เคยทำหรือ ประสบการณ์ด้วยตนเองและได้เก็บเอาไว้เป็นความรู้เพื่อใช้ในการแยกแยะพิจารณาและปฏิบัติตอบ ต่อตัวกระตุ้นต่างๆ มาประกอบเข้าด้วยกัน (Engel, Kollat, and Backwell, 19681:34-55 อ้างถึงใน พระมหาอดิเรก สีตวรานุกูล, 2551: 54) ซึ่งสามารถนำมาเขียนเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

แผนภูมิที่ 3 แสดงองค์ประกอบที่ก่อให้เกิดความตระหนัก

ที่มา: D.T. Kollat, J.F. Engle, and R.D. Backwell, *Consumer* (New York: Holt, Rinehart and Winston, 1968); 34-55.

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2525:142) ได้กล่าวถึงรายละเอียดเกี่ยวกับความตระหนักโดยใช้พฤติกรรมทางด้านจิตพิสัยเป็นสิ่งที่แสดงถึงความตระหนัก สรุปได้ดังต่อไปนี้

1. การรับรู้ เป็นขั้นตอนของการทำความรู้จักและเข้าใจในสิ่งเร้า หรือปรากฏการณ์นั้นๆ ได้แก่
 - 1.1 การรู้จักสิ่งเร้า
 - 1.2 ความเต็มใจที่จะรับสิ่งเร้านั้น
2. การคัดเลือกความสนใจที่มีต่อสิ่งเร้านั้น
3. การตอบสนอง เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความพอใจหรือซาบซึ้งในสิ่งเร้าหรือปรากฏการณ์ นั้นๆ ได้
 - 3.1 การยินยอมที่จะตอบสนองต่อสิ่งเร้านั้น

3.2 มีความตั้งใจที่จะตอบสนองสิ่งเร้านั้น

3.3 มีความพอใจที่จะตอบสนองสิ่งเร้านั้น

4. การเห็นคุณค่า เป็นการสำนึกในคุณค่า มีความเชื่อและทัศนคติที่ดีต่อสิ่งเร้าหรือปรากฏการณ์นั้น ๆ ซึ่งจะเป็นค่านิยมของสังคม จนสามารถนำไปใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินคุณค่าในสิ่งต่างๆ ได้คือ

4.1 การยอมรับในคุณค่า

4.2 เกิดการนิยมชมชอบในคุณค่า

4.3 การยึดถือผูกพันในคุณค่า

5. การจัดระบบคุณค่า คือ การจัดระบบค่านิยมเข้าเป็นระบบและหาความสัมพันธ์ระหว่างคุณค่าเหล่านั้น ได้แก่

5.1 มีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับคุณค่า

5.2 การจัดลำดับคุณค่าเหล่านั้นให้เป็นระบบ

6. การนำเอาคุณค่ามาสร้างเป็นลักษณะนิสัยประจำตัว ได้แก่ การเอาคุณค่าต่างๆ มาสร้างเป็นคุณลักษณะของแต่ละคน ซึ่งจะกลายเป็นบุคลิกภาพหรือเอกลักษณ์ของบุคคลนั้น ได้แก่

6.1 การสรุบบระบบคุณค่า

6.2 การสร้างลักษณะนิสัย

แบรคเลอร์ (Brackler 1968, อ้างถึงใน พระมหาอดิเรก สีตวรานุกูล, 55-56) กล่าวว่า ความตระหนัก เกิดจากทัศนคติที่มีต่อสิ่งเร้า อันได้แก่บุคคล สถานการณ์ กลุ่มสังคม และสิ่งต่างๆ ที่โน้มเอียง หรือพร้อมที่จะสนองตอบในทางบวกหรือทางลบ เป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้และประสบการณ์องค์ประกอบที่สำคัญที่ก่อให้เกิดความตระหนักมี 4 ประการคือ

1. พุทธิปัญญา หรือความรู้ความเข้าใจ ซึ่งจะเริ่มต้นจากระดับง่าย และมีการพัฒนาขึ้นตามลำดับ

2. อารมณ์ ความรู้สึก เป็นความรู้สึกด้านทัศนคติ ค่านิยม ความตระหนักชอบหรือไม่ชอบ ดีหรือไม่ดี เป็นองค์ประกอบในการประเมินสิ่งเร้าต่างๆ

3. พฤติกรรมเป็นการแสดงออกทั้งวาจา กิริยา ท่าทาง ที่มีต่อสิ่งเร้าหรือแนวโน้มที่บุคคลจะกระทำ ดังนั้น บุคคล สถานการณ์ กลุ่มสังคม การเรียนรู้ และประสบการณ์จึงเป็นปัจจัยที่มีต่อผล

4. ความตระหนัก โดยมีความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึก และพฤติกรรมเป็นองค์ประกอบที่ก่อให้เกิดความตระหนัก

6.3 การวัดความตระหนัก

ความตระหนัก เป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการรู้สำนึกว่า มีสิ่งนั้นอยู่ จำแนกรู้ซึ่งเป็นการวัดพฤติกรรมที่ละเอียดอ่อนเกี่ยวกับด้านความรู้สึกและอารมณ์ ดังนั้น การที่จะนำการวัดและการประเมินผลมาใช้ จึงต้องมีหลักการและวิธีการ ตลอดจนเทคนิคเฉพาะจึงจะวัดความรู้และอารมณ์ดังกล่าวออกมาให้เที่ยงตรงและเชื่อมั่นได้ เครื่องมือที่ใช้วัดความรู้สึกและอารมณ์นั้นมีหลายประเภทด้วยกัน ซึ่ง ชาวาล แพร์ตูกุล (2526: 201-225) ได้กล่าวไว้ว่าควรมีดังนี้

6.2.1 วิธีการสัมภาษณ์ อาจเป็นการสัมภาษณ์ชนิดที่มีโครงสร้างคำถาม และมีคำตอบให้เลือกเหมือน ๆ กับแบบสอบถามชนิดเลือกตอบ และคำถามจะต้องตั้งไว้ก่อนหลังลำดับก่อนหลังไว้อย่างดี หรืออาจเป็นแบบไม่มีโครงสร้าง ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์ที่มีไว้แต่หัวข้อใหญ่ ให้ผู้ตอบมีเสรีภาพในการตอบมากๆ และคำถามต้องเป็นไปตามโอกาสอำนวย

6.2.2 แบบสอบถามอาจเป็นชนิดเปิด หรือปิด หรือแบบผสมก็ได้

6.2.3 แบบตรวจสอบรายการ เป็นเครื่องมือวัดชนิดที่ให้ตรวจสอบว่าเห็นด้วย ไม่เห็นด้วย หรือมี ไม่มี สิ่งที่กำหนดตามรายการอาจอยู่ในรูปของการทำเครื่องหมายตอบๆ หรือเลือกใช่-ไม่ใช่ก็ได้

6.4 ปัจจัยที่มีผลต่อความตระหนัก

ประสาธ อิศรปรีดา (2523 : 177) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อความตระหนักว่า ความตระหนักเป็นปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมทางอารมณ์ หรือความรู้สึก (affective domain) ซึ่งเกือบคล้ายกับความรู้ (Knowledge) และจะมีความสัมพันธ์กับความรู้ ความคิดเสมอ ทั้งนี้ความรู้เป็นสิ่งที่เกิดจากข้อเท็จจริง ประสบการณ์ การสัมผัส การไตร่ตรองอย่างมีเหตุผล แต่ความตระหนัก เป็นเรื่องของการได้สัมผัสจากสิ่งเร้า หรือสิ่งแวดล้อมที่ผ่านการไตร่ตรองแล้ว จึงเกิดความสำนึกต่อปรากฏการณ์ หรือสถานการณ์นั้น

บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์ (2535:10 -12) ได้กล่าวถึงความตระหนักว่า เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกของความรู้สึกที่เกิดจากจิตใจ ซึ่งได้แก่ความสนใจ เจตคติ ความชอบ-ไม่ชอบ ค่านิยม ความเชื่อและการปรับตัวและคุณค่า การจัดเรียงระดับคุณค่า

พอสรุปได้ว่า ความตระหนักนั้น ได้เกิดขึ้นมาจากการที่บุคคลยอมรับหรือรับรู้สิ่งนั้นทางอารมณ์หรือความรู้สึกเป็นสิ่งที่มีความสำคัญสำหรับเขา หรือแสดงว่าเขาให้ความสำคัญอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งสืบเนื่องมาจากความรู้สึกต้องการหรือสิ่งจูงใจ ต่าง ๆ (Motives) นับตั้งแต่ต้องการด้านร่างกายจนถึงความต้องการด้านจิตใจกับข้อมูลที่เกี่ยวข้อง หรือประสบการณ์ที่ได้รับในอดีต

6.5 งานวิจัยเกี่ยวข้องกับความตระหนักถึงบทบาทของพระสงฆ์กับบทบาทการส่งเสริม พฤติกรรมกรอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน

พระมหาดิเรก สีตวราณกุล (2551:บทคัดย่อ) ได้ศึกษาพฤติกรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ในการส่งเสริมให้นักเรียนปฏิบัติตามหลักศีล 5 โดยใช้กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเป็นพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 14 จำนวน 280 รูป ผลการศึกษาพบว่าความตระหนักถึงบทบาทในการส่งเสริมให้นักเรียนปฏิบัติตามหลักศีล 5 อยู่ในระดับมาก และยังพบว่าความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตน ความตระหนักถึงบทบาทในการส่งเสริมให้นักเรียนปฏิบัติตามหลักศีล 5 การได้รับการสนับสนุนจากกรมการศาสนา การได้รับการสนับสนุนจากคณะสงฆ์ต้นสังกัด และการได้รับการสนับสนุนจากสถานศึกษา มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมส่งเสริมให้นักเรียนปฏิบัติตามหลักศีล 5 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

พระมหาประสิทธิ์ สระทอง (2548 :บทคัดย่อ) ได้ศึกษาบทบาทการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนของพระสงฆ์ในอำเภอปรางค์กู๋ จังหวัดศรีสะเกษ โดยใช้กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเป็นเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาสหรือผู้ช่วยเจ้าอาวาส และพระสงฆ์ จำนวน 205 รูป ผลการศึกษาพบว่า ความตระหนักในบทบาทของพระสงฆ์ อยู่ในระดับมาก และยังพบว่า ความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตน ความตระหนักในบทบาทของพระสงฆ์ สัมพันธ์ภาพกับชุมชน และการได้รับแรงสนับสนุนทางสังคม มีความสัมพันธ์ทางบวกกับบทบาทการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนของพระสงฆ์ในอำเภอปรางค์กู๋ จังหวัดศรีสะเกษ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

กรรณิการ์ โอมุณเณ (2526 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง บทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการสหบาลข้าวหมู่บ้านท่าสว่าง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ เพื่อศึกษาถึงปัจจัยต่าง ๆ ในตัวพระสงฆ์ คือ ความน่าไว้วางใจ ความสามารถในการสื่อสารระหว่างบุคคลของพระสงฆ์กับประชาชนที่ทำให้ประชาชนเกิดการยอมรับและเข้าร่วมเป็นสมาชิกในโครงการสหบาลข้าว ผู้ศึกษาได้ใช้ชีวิตวิธีการวิจัยเชิงสำรวจแบบวัดครั้งสุดท้ายครั้งเดียวโดยแบ่งประชากรออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่เข้าร่วมเป็นสมาชิก จำนวน 97 คน และไม่เข้าร่วมเป็นสมาชิก จำนวน 65 คน ผลการศึกษา พบว่า พระสงฆ์เป็นสื่อบุคคลที่มีความสามารถทรงคุณค่าในการพัฒนาท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี เพื่อประชาชนเห็นว่าพระสงฆ์เป็นผู้มีความน่าไว้วางใจ มีความสามารถในการติดต่อสื่อสาร และมีความกระตือรือร้นในการพัฒนาท้องถิ่นและเสนอว่าน่าจะทำให้การสนับสนุนพระสงฆ์ที่มีบทบาทในการเป็นผู้นำทางความคิดเพื่อนำการพัฒนาชนบท

อริยา ลิมสุวัฒน์ (2526 :บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชนบทไทย (ช่วงไทย พ.ศ. 2500-2520) เพื่อต้องการทราบถึงสาเหตุของการเข้าไปมีส่วนร่วมในโครงการการพัฒนาชุมชนในชนบทระหว่าง พ.ศ. 2500-2520 ของพระสงฆ์ซึ่งมีโครงการพระธรรมทูต โครงการพระธรรมจาริก โครงการอบรมพระภิกษุเพื่อส่งเสริมการพัฒนาท้องถิ่นและโครงการอบรมประชาชนประจำตำบล ซึ่งผลการศึกษาพบว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในชนบทในช่วงระยะเวลาดังกล่าว สรุปได้ดังนี้ การพัฒนาชุมชนที่พระสงฆ์ได้ดำเนินการเองอย่างเสรี ซึ่งส่วนใหญ่จะสามารถช่วยเหลือด้านความเป็นอยู่ของชาวบ้านได้อย่างดีอันเป็นผลมาจากที่ชาวบ้านยอมรับ

ในบทบาทผู้นำของพระสงฆ์ในชุมชนของตน เพราะเป็นผู้มีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับชาวบ้านประกอบกับอุทิศตนเพื่อช่วยเหลือชาวบ้านให้เกิดความเสมอภาค และให้ความร่วมมือสนับสนุนให้งานพัฒนานั้นสำเร็จด้วยดี นี่คือการแรก ส่วนประการที่สอง คือ โครงการที่พระสงฆ์กับรัฐร่วมกันดำเนินงาน เป็นโครงการที่ค่อนข้างประสบกับปัญหาเรื่องการยอมรับจากชุมชน เนื่องจากชาวบ้านสงสัยในบทบาทของรัฐบาลว่าได้อาศัยคณะสงฆ์เป็นเครื่องมือทางการเมือง เพื่อต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ และเพื่อรวมความจงรักภักดีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในชาติ

สมชาย สุรชาติ (2530 :บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทของพระสงฆ์ไทยในการส่งเสริมการใช้สมุนไพรเพื่อการพึ่งตนเองของชาวชนบท : ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดอุบลราชธานี ได้พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นด้วยว่า พระสงฆ์สามารถแนะนำการใช้สมุนไพรแก่ประชาชนได้เป็นอย่างดี เพราะพระสงฆ์อยู่ในฐานะเป็นที่เชื่อถือศรัทธาของประชาชนโดยตลอด บทบาทในการส่งเสริมการใช้สมุนไพร เช่น การแจกพันธุ์พืชสมุนไพรให้ชาวบ้านไปปลูกพระสงฆ์อาจเป็นผู้นำในการปลูกสวนสมุนไพร และควรมีการเผยแพร่ความรู้ทางสาธารณสุขและการใช้สมุนไพรแก่พระสงฆ์ เป็นต้น ในการใช้สมุนไพรเพื่อการพึ่งตนเองของชาวชนบท เห็นควรใช้สถานที่ของวัดซึ่งเป็นศูนย์กลางของชุมชนอยู่แล้วในรูปแบบสหกรณ์ยา หรือคลังสมุนไพร การผลิตบุคลากรทางการแพทย์แผนโบราณ

เฉลิม อุตกฤษฎ์ (2521 :บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาบทบาทพระภิกษุในการพัฒนาชุมชน” ผลการวิจัยพบว่า ในเรื่องการพัฒนาวัดพระภิกษุมีบทบาทมากที่สุด ได้แก่การสร้างปรับปรุงที่อยู่อาศัยการคมนาคม ภายในวัดส่วนบทบาทที่น้อยที่สุด ได้การสร้างปรับปรุงป่าช้า เมรุเผาศพ แหล่งน้ำดื่ม น้ำใช้ เครื่องอำนวยความสะดวกสบาย เรื่องการพัฒนาหมู่บ้านพระภิกษุมีบทบาทมากที่สุด ได้การปรับปรุงการคมนาคมในหมู่บ้าน ส่วนบทบาทที่น้อยที่สุดได้แก่การสร้างปรับปรุงห้องสมุด แหล่งน้ำเพื่อการเกษตรกรรม สถานที่ประกอบกิจกรรมของหมู่บ้าน เรื่องการบริการสังคมพระภิกษุมีบทบาทมากที่สุด ได้แก่ การสร้าง ปรับปรุงบริเวณโรงเรียน และจัดหาอุปกรณ์การศึกษา ส่วนบทบาทที่น้อยที่สุด ได้แก่การบริจาคสิ่งของที่จำเป็นให้โรงพยาบาลและการสร้างโรงเรียน เรื่องการพัฒนาการศึกษา พระภิกษุมีบทบาทมากที่สุด ได้แก่การอบรมศีลธรรมประชาชน การศึกษาด้านปริยัติธรรม ส่วนบทบาทที่น้อยที่สุด ได้แก่ การให้การศึกษาด้านสามัญแก่พระภิกษุสามเณร นักเรียน และอบรมพิเศษแก่ผู้ต้องขังของเรือนจำ

เจียมพงษ์ วงศ์ธรรม (25 19: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม” โดยศึกษากับพระสงฆ์ที่จำพรรษาในกรุงเทพมหานคร จำนวน 516 รูป ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์พยายามปรับปรุงบทบาทของตน เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในสังคม โดยการพัฒนาตนเองทางการศึกษาให้สูงขึ้น นอกเหนือจากการมีศีล และสมาธิ พระสงฆ์สามารถนำสิ่งเหล่านี้ ไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีเพื่อให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ด้านการสงเคราะห์ประชาชน สถาบันสงฆ์ควรเพิ่มการศึกษาวิชาจิตวิทยา และสังคมศาสตร์ เพื่อนำมาปรับปรุงประยุกต์กับหลักธรรมใช้ประโยชน์ในการให้คำปรึกษาปัญหาชีวิตได้ดียิ่งขึ้น ควรจัดกลุ่มและหน่วยพระสงฆ์ไปเยี่ยมเยียนประชาชนโรงพยาบาล บ้าน สถาบันต่างๆ ปรับปรุงบริเวณวัดให้เป็นที่พักผ่อน จัดห้องสมุดขึ้นในวัด และให้การสงเคราะห์เด็กก่อนวัยเรียน ฝ่ายรัฐบาลควรจะทำงานใกล้ชิด และร่วมมือกับสถาบันสงฆ์ เพื่อให้โอกาสและเพิ่มพูนความรู้แก่พระสงฆ์ทางการแพทย์ การเกษตร การสังคมสงเคราะห์ เป็นต้น

ตลอดจนส่งเสริมงานและงบประมาณในการใช้จ่ายเกี่ยวกับกิจกรรมของสงฆ์ที่มีอยู่แล้วให้เพิ่มขึ้น เช่น งานพระธรรมทูต การศึกษาของสงฆ์ เป็นต้น

มาโนช ตัณชวณิชย์ (2529: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาชนบทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” พบว่า พระสงฆ์มีอิทธิพลและบทบาทต่อวิถีการดำเนินชีวิต ของชาวบ้านเป็นอย่างมากทั้งนี้เป็นเพราะวิถีชีวิตของคนไทยผูกพันกับศาสนาพุทธมาโดยตลอด ในส่วนรูปแบบการพัฒนานั้น ชาวบ้านและผู้นำท้องถิ่นมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า ควรเป็นรูปคณะกรรมการโดยมีพระสงฆ์เป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำ ส่วนการพัฒนาที่ชาวบ้านต้องการ คือ การพัฒนาอาชีพและศีลธรรมมากกว่าพัฒนาการทางด้านศึกษาและสาธารณสุข

จากงานวิจัยข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ความตระหนัก ถึงบทบาท การส่งเสริมพฤติกรรมกรอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชนเป็นอีกตัวแปร หนึ่งที่ทำให้พระสงฆ์ได้ปฏิบัติภารกิจเพื่อรับผิดชอบต่อสังคม เช่น การปฏิบัติงานเพื่อแก้ปัญหาความยากจนหรือแก้ปัญหาครอบครัว รวมทั้งเป็นสิ่งที่ทำให้พระสงฆ์ได้มีจิตสำนึกที่จะอบรมสั่งสอน เทศนา หรือ ไปสอนตามโรงเรียนต่างๆ เพื่อให้ความรู้แก่เยาวชนและประชาชนทั่วไปอันเป็นหนทางหนึ่งที่พระสงฆ์จะได้ตอบแทนอุปการคุณที่ประชาชนได้ถวายอาหารแก่พระสงฆ์ตลอดมา ดังนั้น ผู้วิจัยจึงนำความตระหนักถึงบทบาท การส่งเสริมพฤติกรรมกรอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน มาเป็นตัวแปรที่น่าจะ มีความสัมพันธ์กับ บทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมกรอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน ของพระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม

7. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสัมพันธภาพกับชุมชน

7.1 ความหมายของสัมพันธภาพ

ฝน แสงสิงแก้ว (2526 : 15) ได้กล่าวว่า สัมพันธภาพ คือ การอยู่ร่วมกับคนอื่นด้วยความสุข

วิจิตร อวาระกุล (2537 : 25) กล่าวว่า สัมพันธภาพ หมายถึง การติดต่อเกี่ยวข้องระหว่างมนุษย์ อันจะเป็นสะพานทอดไปสู่การสร้างมิตร ชนะมิตรและจงใจคน รวมทั้งการสร้างหรือการพัฒนาตนเองให้เป็นที่รู้จักรักใคร่ชอบพอกันคนทั่วไปอย่างกว้างขวาง ได้รับการสนับสนุนร่วมมือจากบุคคลทุกฝ่าย เป็นการสร้างตนให้เป็นคนดีของสังคม พร้อมทั้งแสดงให้เห็นลักษณะสำคัญของการเป็นผู้นำในอนาคตอีกด้วย

สุรพล พยอมแย้ม (2548: 21) กล่าวว่า สัมพันธภาพเป็นพฤติกรรมหนึ่งที่บุคคลกระทำต่อกัน ถ้าทั้งสองฝ่ายยังไม่มีปฏิสัมพันธ์กัน (Interaction) สัมพันธภาพจะยังไม่เกิดขึ้นการที่บุคคลเข้าไปเกี่ยวข้องกัน (Contact) เป็นจุดเริ่มต้นของการมีสัมพันธภาพ ซึ่งความสัมพันธ์นั้นอาจเกิดขึ้นในด้านบวกหรือด้านลบก็ได้ แต่ส่วนใหญ่เมื่อพูดถึงสัมพันธภาพมักนึกถึงหรือแปลความไปในด้านบวกมากกว่า

ชาติชาย หล้าแหล่ง (2545 : 25) กล่าวว่า สัมพันธภาพ หมายถึง กระบวนการที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป ติดต่อสื่อสารทำความรู้จักคุ้นเคยสนิทสนมกัน ซึ่งบุคคลดังกล่าวจะได้รับผลกระทบซึ่งกันและกัน สัมพันธภาพเกิดขึ้นได้กับบุคคลทุกประเภท

เดวิส (Davis,1987:35, อ้างถึงใน พระมหาประสิทธิ์ สระทอง , 2548:49) กล่าวว่า สัมพันธภาพเป็นวิธีการที่ก่อให้เกิดวัตถุประสงค์และจิตใจให้คนในกลุ่มได้ร่วมกันทำงานอย่างได้ผลและมีประสิทธิภาพ โดยมีความพึงพอใจในทางจิตใจและสังคม

ดูบริน (Dubrin,1980: 55 อ้างถึงใน พระมหาประสิทธิ์ สระทอง , 2548: 49) กล่าวว่า สัมพันธภาพ คือ ศิลปะและการปฏิบัติในการใช้ความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การและวัตถุประสงค์ส่วนตัว

จากความหมายดังกล่าวสรุปได้ว่า สัมพันธภาพ หมายถึง การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับบุคคล กับกลุ่ม กับองค์กร หน่วยงานโดยผ่านกระบวนการติดต่อสื่อสาร การร่วมกันทำงานเป็นหมู่คณะ เพื่อส่งเสริมการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

7.2 ทฤษฎีสัมพันธภาพ

ฮอล และลินเซย์ (Hall and Lindsey 1966, อ้างถึงใน พระมหาชาคริต บำเพ็ญ , 2549:57) ได้กล่าวถึงทฤษฎีสัมพันธภาพระหว่างบุคคลของซัลลิแวน ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับบุคลิกภาพของซัลลิแวน ซัลลิแวนเห็นว่าตลอดเวลาที่มนุษย์มีชีวิตอยู่จำเป็นต้องมีสัมพันธภาพซึ่งกันและกันกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งสิ่งแวดล้อมนี้รวมทั้งบุคคลและสภาพการณ์ต่างๆ ดังนั้นความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเองของแต่ละบุคคลนั้นส่วนหนึ่งเกิดจากการที่บุคคลอื่นมองเขาและเข้าใจเขา มนุษย์มีความปรารถนาขั้นพื้นฐาน 2 ประการคือ ความพอใจและความมั่นคง ซึ่งพื้นฐาน 2 ประการ ทำให้บุคคลเกิดสัมพันธภาพซึ่งกันและกัน

2 .พัฒนาการของบุคลิกภาพตามทัศนะของซัลลิแวน กล่าวว่าการพัฒนาในแต่ละขั้นตอนของชีวิตขึ้นอยู่กับโอกาสตอบสนองความต้องการอย่างเหมาะสมยอมพัฒนาบุคลิกภาพที่พึงประสงค์ แต่ในทางตรงกันข้ามหากในแต่ละขั้นตอนของชีวิตมนุษย์ขาดสัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลอื่น ย่อมพัฒนาบุคลิกภาพที่เหมาะสม

สรุปได้ว่า ซัลลิแวน เน้นสัมพันธภาพระหว่างบุคคลในสังคมเพราะจะเป็นแรงจูงใจให้บุคคลมีพฤติกรรมเกิดขึ้น เน้นความต้องการความมั่นคง และสัมพันธภาพระหว่างบุคคลที่ดีเพื่อสภาพจิตสังคมที่สมบูรณ์ การมีสัมพันธภาพระหว่างบุคคลที่ไม่ดีจะก่อให้เกิดปัญหาขึ้นมากมายอันเป็นผลมาจากการขาดความพึงพอใจ

7.3 สัมพันธภาพระหว่างบุคคล

ไวส์ (Weiss 1974, อ้างถึงใน พระมหาชาคริต บำเพ็ญ, 2549:58 ได้กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับสัมพันธภาพที่ดีในกลุ่มสังคมว่า ประกอบด้วยปัจจัยต่างๆ ดังนี้

1 . ความใกล้ชิดสนิทสนมทำให้บุคคลมีความรู้สึกอบอุ่น ปลอดภัย ซึ่งแต่ละบุคคลมีให้ต่อกัน

2 . การมีส่วนร่วมในสังคม เป็นการแสดงถึงการมีส่วนร่วมในสังคมระหว่างบุคคลกับบุคคลอื่นมีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกัน ทำให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ข่าวสาร ความคิดเห็น ความชื่นชมต่อกัน

3 . พฤติกรรมการดูแลรับผิดชอบ เป็นการแสดงออกถึงความรัก ความเอาใจใส่กันและกันของบุคคลในกลุ่มเดียวกัน

4 . การยอมรับซึ่งจะเกิดขึ้นเมื่อบุคคลมีความสามารถทำงานต่าง ๆ ตามความเหมาะสมซึ่งบทบาทนี้อาจเป็นบทบาทในสังคม หรืออาชีพ การยอมรับทำให้ผู้ได้รับเกิดความมั่นใจ

5 . การช่วยเหลือ เป็นการแบ่งปันในเรื่องต่าง ๆ ซึ่งบุคคลที่มีความสัมพันธ์กันจะมีให้แก่กัน เบเยอร์และมาเชล (Beyer and Marshall 1981, อ้างถึงใน พระม หาชาคริต บำเพ็ญ , 2549:59 ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของสัมพันธภาพระหว่างบุคคลว่า มี 8 ประการ คือ

- 1 . ด้านความมั่นใจและความไว้วางใจ
- 2 . ด้านความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
- 3 . ด้านการสนับสนุนซึ่งกันและกัน
4. ด้านความเป็นมิตรและความสุขใจ
- 5 . ด้านการทำงานเป็นกลุ่มที่มุ่งความสำเร็จตามจุดประสงค์ร่วมกัน
- 6 . ด้านการริเริ่มสร้างสรรค์
- 7 . ด้านการติดต่อสื่อสารแบบเปิด
- 8 . ด้านความเป็นอิสระจากการคุกคาม

สรุปผล พยอมแย้ม (2548: 25-26) กล่าวถึงกระบวนการเกิดสัมพันธภาพดังนี้

1 . การเข้าไปเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์ (Contact) การเข้าไปเกี่ยวข้องนั้นใช้กระบวนการสื่อสารที่ส่งผลให้เกิดการรับรู้ระหว่างกันและต่อเนื่องเป็นความรู้สึก เป็นอารมณ์ เป็นความคิด เป็นความเชื่อ ก่อนที่จะเป็นการกระทำออกมา

2 . การสร้างความคุ้นเคยให้เกิดขึ้น (Familiarity) การสร้างความคุ้นเคยด้วยการมีปฏิสัมพันธ์ให้มากขึ้นและการทำในหลายๆ โอกาส จนรู้จักกันและเข้าใจกันและกัน จึงถือว่าเริ่มมีสัมพันธภาพที่ดีระหว่างกันแล้ว

3 . การให้รางวัลพฤติกรรม (Reward) ทุกครั้งที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน แต่ฝ่ายควรพอใจหรือได้รับรางวัลจากการกระทำนั้น ๆ รางวัลที่ได้อาจเป็นวัตถุสิ่งของหรือเป็นรางวัลน้ำใจ เช่น คำชม การยิ้ม หรือการให้กำลังใจ อื่น ๆ ซึ่งถ้าหากไม่ได้รับ การสร้างสัมพันธ์ภาพคงจะงักหรือยุติลงในที่สุด

4 . การรู้สึกชอบหรือพอใจ (Liking) ถ้าฝ่ายใดยังไม่ชอบหรือยังไม่พอใจกับสิ่งที่เกิดขึ้นถึงแม้ว่าจะได้รับรางวัลตามที่ต้องการ ได้มีปฏิสัมพันธ์บ่อยครั้งจนคุ้นเคยกัน แต่ภายในจิตใจยังไม่รู้สึกชอบหรือพอใจบุคคลนั้น ก็ยังถือว่าสัมพันธ์ภาพที่ตีระหว่างกันยังไม่เกิดขึ้น

7.4 สัมพันธภาพระหว่างผู้ทำงาน

เมื่อกล่าวถึงการทำงาน เรามักนึกถึงตัวงานที่รวมถึงระบบวิธีการและขั้นตอนการทำงาน และการใช้อุปกรณ์หรือเครื่องมือที่ใช้ในการทำงานมากกว่าที่จะคิดถึงตัวบุคคลที่ทำงานนั้นและถ้าหากเป็นพูดถึงตัวผู้ทำงานด้วย เรามักจะนึกถึงความสามารถในการทำงานของแต่ละคนว่าทำงานร่วมกันของบุคคลที่อยู่ในองค์กรเดียวกันหรือต้องมีความรับผิดชอบในงานนั้นด้วยกัน การวิเคราะห์และประเมินผลของการทำงานร่วมกันหรือการทำงานเป็นทีมที่อาศัยการมีสัมพันธภาพระหว่างผู้ทำงานด้วยกันเป็นเรื่องที่มีกฎมองข้ามเสมอไป ทั้งที่ต่างยอมรับว่าประสิทธิภาพในการทำงานเป็นผลมาจากความร่วมมือและมีความสัมพันธ์ที่ตีระหว่างผู้ทำงานรวมอยู่ด้วยไม่น้อยเลยกลุ่มในลักษณะนี้เป็นเครื่องยืนยันถึงความสำคัญของสัมพันธภาพในการทำงานเป็นอย่างดี (สุรพล พยอมแย้ม ,2548: 17-18)

สุรพล พยอมแย้ม (2548: 218-219) กล่าวสรุปพื้นฐานของการมีสัมพันธภาพระหว่างผู้ทำงานไว้ 4 ประการ คือ

- 1 . เป็นเพราะขนาดหรือลักษณะของงาน
- 2 . เป็นเพราะลักษณะนิสัยส่วนตัวของบุคคล
- 3 . เป็นเพราะต้องการลดความขัดแย้งระหว่างกัน
- 4 . เป็นเพราะอำนาจควบคุม

เด็นท์ (Dentsch, 1972:275-319, อ้างถึงใน พระมหาชาคริต บำเพ็ญ , 2549 :60) ได้แบ่งสัมพันธภาพระหว่างผู้ทำงานเป็น 4 ประการ ดังนี้

- 1 . เริ่มสัมพันธภาพด้วยความเชื่อใจไว้วางใจ (Trust orientation)
- 2 . เริ่มสัมพันธภาพด้วยความหวาดระแวง (Antagonistic orientation)
- 3 . เริ่มสัมพันธภาพด้วยการร่วมมือกันทำงาน(Cooperative orientation)
- 4 . เริ่มสัมพันธภาพด้วยการแข่งขันกัน (Competitive orientation)

7.5 การสร้างสัมพันธภาพตามหลักพระพุทธศาสนา

พระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงหลักปฏิบัติเพื่อให้เกิดความรัก ความสามัคคีในหมู่คณะอันเป็นการสร้างสัมพันธภาพไว้หลายวิธีด้วยกัน ซึ่งแต่ละวิธีบุคคลสามารถนำไปปฏิบัติได้

สังคหัตถุ 4 ประการ หมายถึง วิธีปฏิบัติเพื่อยึดเหนี่ยวน้ำใจคนอื่นที่ยังไม่เคยรักใคร่นับถือให้เกิดความรักใคร่นับถือ ที่รักใคร่นับถืออยู่แล้วให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น โดยความหมายที่เข้าใจกันง่าย ๆ สังคหัตถุก็คือวิธีทำให้คนรักนั่นเอง ซึ่งพระพุทธเจ้าแสดงไว้ 4 ประการ (อัง.อัฐก.23/114/222) คือ

- 1 . ทาน การให้ปันสิ่งของ ๆ ตนแก่ผู้ที่ควรให้ หมายถึง การให้เพื่อสงเคราะห์ผู้รับ เจตนาของการให้อยู่ที่ต้องการยึดเหนี่ยวน้ำใจผู้รับเป็นสำคัญ เช่น ญาติพี่น้องแบ่งปันสิ่งของเครื่องใช้เฉลี่ยข้าวปลาอาหารแก่กัน เพื่อร่วมงานช่วยเหลือแบ่งปันกันและกัน
- 2 . ปิยวาจา เจรจาวาจาที่อ่อนหวาน หมายถึง การพูดด้วยวาจาที่สุภาพ อ่อนโยนทำให้ผู้ฟังเกิดความเบิกบานสำราญใจ ซึ่งนอกจากการพูดจาสุภาพอ่อนโยนแล้วท่านยังรวมถึงการให้คำแนะนำปรึกษาในเรื่องต่าง ๆ อันเป็นการสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้อื่นซึ่งจะทำให้ผู้ที่ได้รับการช่วยเหลือเกิดความรัก ความนับถือ ในตัวผู้ช่วยเหลือ
- 3 . อัถถจริยา ประพฤติประโยชน์ หมายถึง การบำเพ็ญประโยชน์ช่วยเหลือกันซึ่งมุ่งหลักสองประการคือ การทำตนให้เป็นคนมีประโยชน์ และการกระทำความดีอันเป็นประโยชน์
- 4 . สมานัตตตา ความเป็นผู้มีตนเสมอ ไม่ถือตัว หมายถึง การวางตนสมฐานะเรามีฐานะหรือสถานภาพเช่นไร ก็วางตัวให้เหมาะสมเช่นเป็นลูกก็วางตัวให้เหมาะสมเคารพเชื่อฟังพ่อแม่ เป็นหัวหน้างาน ก็วางตนให้เป็นที่เคารพนับถือของลูกน้อง อย่าเย่อหยิ่งจองหองเกินฐานะ อย่าปล่อยตัวให้ต่ำต้อยน้อยหน้าจนเกินดี การปรับปรุงตัวเอง วางตัวเองให้เหมาะสมกับฐานะที่เป็นเป็นหลักของสมานัตตตา

หลักธรรมทั้ง 4 ประการนี้เป็นหลักปฏิบัติเพื่อการสงเคราะห์ช่วยเหลือกันและกันอันทำให้เกิดความรักความสามัคคีในหมู่คณะ สังคม ชุมชน ตลอดถึงหน่วยงานองค์ต่าง ๆ

7.6 สัมพันธภาพระหว่างวัดกับชุมชน

ความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชนก็คือความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับประชาชนนั่นเอง จุดเน้นคือ ประชาชนอุปถัมภ์บำรุงพระด้วยปัจจัย 4 เป็นการให้วัตถุ พระสงฆ์ก็ตอบแทนประชาชนด้วยการให้ธรรม คือ แสดงธรรมปฏิบัติธรรมให้ประชาชนเห็นเป็นตัวอย่าง แต่ความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับประชาชนนั้นก็ต้องมีกรอบไม่เกินเลยพระวินัย ซึ่งจะเป็นกรอบรักษาความสัมพันธ์ให้มั่นคง เช่น บทบัญญัติทางวินัยว่า ให้พระสงฆ์พิจารณาลงสารณียธรรม แก่พระภิกษุที่ทำความผิดต่อคฤหัสถ์ เช่น ขวนขวายเพื่อมิใช่ลาภ มิใช่ประโยชน์ เพื่ออยู่ไม่ได้แห่งคฤหัสถ์ ต่ำว่า เปรียบเปรย ยุยงคฤหัสถ์ให้แตกแยกกัน รับคำอันเป็นธรรมแก่คฤหัสถ์แล้วไม่ทำจริงเป็นต้น จากความสัมพันธ์ที่พระ

พุทธองค์ได้แสดงแนวไปได้ทรงทำเป็นตัวอย่าง และพระสงฆ์ได้สืบทอดเจตนารมณ์นั้นต่อๆ กันมา จึงทำให้พระสงฆ์กับคฤหัสถ์ถ้อยทีถ้อยอาศัยกันจวบเท่าพระพุทธศาสนามาตั้งมั่นในดินแดนไทยตลอด ทำให้เกิดความสัมพันธ์กันด้านอื่นๆ อีก กล่าวคือ

1. ความสัมพันธ์กันในการศึกษา พระสงฆ์กับคฤหัสถ์ได้ใช้วัดเป็นศูนย์การศึกษาของชุมชน
2. ความสัมพันธ์ด้านสังคม ประชาชนได้ใช้วัดเป็นที่พบปะพูดคุย เป็นสถานที่จัดงานรื่นเริง งานบุญเป็นสถานที่ปรับทุกข์เรื่องเดือดร้อนต่างๆ กับพระสงฆ์ เป็นคลังเก็บพัสดุสำหรับใช้ในชุมชน เป็นที่พักคนเดินทางเป็นที่สงเคราะห์คนเจ็บไข้ด้วยการแพทย์แผนโบราณ เป็นที่สร้างผู้นำในการพัฒนาชุมชน เช่น การก่อสร้างโรงเรียน การขุดบ่อ ทำถนนหนทาง สร้างสะพาน เป็นต้น
3. ความสัมพันธ์ในการผลิตศิลปกรรมและศิลปวัตถุ ทั้งพระสงฆ์และชาวบ้านต่างช่วยกันสร้างสรรค์งานศิลปกรรม ช่างแกะสลัก ช่างปูน ช่างไม้ต่างๆ และเกิดศิลปวัตถุ เช่น กุฏิ วิหาร โบสถ์ ศาลาการเปรียญ หอไตร เป็นต้น

เมื่อมีความสัมพันธ์อันดีแล้วพระสงฆ์ก็จะสร้างบทบาทของตนต่อสังคมในทางสร้างสรรค์ ในฐานะผู้นำ ทางสติปัญญา ซึ่งจะได้กล่าวในตอนต่อไป

7.7 สัมพันธภาพระหว่างพระสงฆ์กับชุมชน

พระสงฆ์คือผู้ที่สละบ้านเรือนเข้ามาบวชในพระพุทธศาสนา เป็นหนึ่งในพุทธบริษัท 4 ที่พระพุทธเจ้าทรงสถาปนาขึ้นเพื่อเป็นชุมชนตัวอย่าง เป็นอิสระจากการดำเนินชีวิตแบบชาวบ้านแต่พระสงฆ์ก็ยังมี ความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับชุมชนอยู่ การดำเนินชีวิตของพระสงฆ์ นอกจากจะยึดพระธรรมวินัยเป็นหลักการดำเนินชีวิตแล้ว ยังต้องอิงกฎหมายบ้านเมืองและจารีตประเพณีด้วย ดังนั้นพระสงฆ์ยังมีฐานะและความเป็นอยู่ที่ต่างออกไปจากประชาชนเป็นอันมาก มีวัตถุประสงค์ในการดำรงเพศโดยเฉพะ มีระเบียบ วินัยสำหรับกำหนดความเป็นอยู่ต่างออกไป และได้รับความยกย่องจากประชาชนให้อยู่ในฐานะเป็นที่เคารพสักการะ เรียกว่าเป็นอีกสังคมหนึ่งต่างหาก ในความเป็นอยู่นี้มิได้หมายความว่า พระสงฆ์จะต้องแยกตัวออกเด็ดขาดจากชุมชน และปลีกตัวอยู่โดยลำพัง เพราะจุดมุ่งหมายของชีวิตพรหมจรรย์นั้น โดยที่แท้ก็เป็นจุดมุ่งหมายสำหรับทุกคนหรือทุกชีวิต การออกบวชก็คืออุบายหรือวิธีการ ที่จะให้ถึงจุดมุ่งหมายนั้นโดยสะดวกและรวดเร็วขึ้น เมื่อบวชแล้วก็ต้องอาศัยปัจจัย 4 ที่เป็นเครื่องดำรงชีวิตด้านวัตถุจากประชาชน และเมื่อปฏิบัติภารกิจเพื่อเข้าถึงจุดมุ่งหมายนั้นได้ผลสำเร็จทางสติปัญญาหรือจิตใจสูงขึ้น ก็สมควรจะต้องนำมาชี้แจงแนะนำแก่ประชาชน ที่ตนได้อาศัยปัจจัย 4 เลี้ยงชีวิตนั้นด้วย จึงเกิดเป็นข้อผูกพันต่อกันในรูปการตอบแทนหรือให้และให้ตอบเป็นวัตถุฝ่ายหนึ่งและจิตใจฝ่ายหนึ่ง แต่ไม่ใช่การซื้อขายหรือกู้ยืม เพราะประกอบด้วยคุณค่าทางจิตใจ

อย่างน้อยก็ศรัทธาในฝ่ายหนึ่งและเมตตาในอีกฝ่ายหนึ่ง และความผูกพันนี้ ก็ทำให้เกิดความสัมพันธ์
 ในแบบอาศัยกันและกันขึ้น ซึ่งมองเห็นได้ชัดในประวัติการณของพระพุทธศาสนา และแม้ในปัจจุบัน
 ดังนั้น รูปแบบสัมพันธ์ภาพภายในสังคมของพระสงฆ์ อาจแยกได้ 2 ลักษณะคือ สัมพันธภาพ
 ภายในสังคมสงฆ์ และสัมพันธ์ภาพกับชุมชน

1. สัมพันธภาพระหว่างพระสงฆ์ จะเห็นได้ชัดเจนนระหว่างบทบัญญัติต่างๆ ในวินัยของสงฆ์ มี
 การอยู่ร่วมกันเป็นวัด การกำหนดเขตสีมา อุโบสถ การบวระณ การกรรณกฐิน พุทธบัญญัติที่ให้สงฆ์
 เป็นใหญ่ในกิจการต่างๆ ซึ่งเรียกว่าสังฆกรรม มีการอุปสมบท การระงับอธิการณเป็นต้น ตลอดถึง
 ข้อกำหนดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล มีการเคารพกันตามอาวุโส เป็นต้น

2. สัมพันธภาพกับชุมชน พระสงฆ์ถูกกำหนดให้ต้องฝากชีวิตความเป็นอยู่ไว้กับประชาชนเริ่ม
 ตั้งแต่อาหาร ซึ่งพระสงฆ์เป็นอยู่ด้วยบิณฑบาต คืออาหารที่ประชาชนถวาย ตลอดจนถึงปัจจัย 4 อย่าง
 อื่นๆ ความเป็นอยู่ที่ต้องอาศัยประชาชนเป็นประจำเป็นข้อบังคับอยู่ในตัว ทำให้ชีวิตของพระสงฆ์
 ผูกพันอยู่กับชุมชน ความผูกพันนี้มีได้มีกำหนดไว้ในฝ่ายวินัยอย่างเดียวกันนั้น แม้ในทางธรรม
 พระพุทธเจ้าก็ทรงตรัสสอนและเตือนพระสงฆ์ให้ระลึกอยู่เสมอ เพื่อให้เกิดสำนึกในการปฏิบัติหน้าที่
 และความรู้สึกรับผิดชอบของตน (พระมหาประยุทธ์ ปยุตโต, 2531:8) ดังพุทธพจน์ที่ว่า “บรรพชิต
 พึงพิจารณาเนืองๆ ว่า ความเป็นอยู่ของเราเนื่องด้วยผู้อื่น...วันคืนล่วงไปๆ บัดนี้เราทำอะไรอยู่”
 (พระไตรปิฎก, 2539 :24-48)

อันที่จริง ภาระกิจในการสงเคราะห์ชุมชน ในด้านสติปัญญาหรือจิตใจนั้น ว่าตามอุดมคติของ
 พุทธศาสนาแล้ว ไม่ได้หมายเอาหน้าที่ที่เกิดจากข้อผูกพันในการตอบแทน แต่หมายถึงหน้าที่ที่เกิดจาก
 คุณธรรม คือความกรุณา คิดจะช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ ให้มีชีวิตที่ปลอดโปร่งเป็นสุข
 หน้าที่ทางสังคมของพระสงฆ์เกิดขึ้นเพราะความผูกพันในด้านความเป็นอยู่นี้เป็นสำคัญส่วนหนึ่ง
 นอกจากนั้น เมื่อก้าวในแง่คุณธรรม พระสงฆ์ก็ย่อมมีหน้าที่ที่จะต้องช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความ
 ทุกข์ด้วยอาศัยเมตตาและกรุณาธรรมของตน พระพุทธเจ้าตรัสสอนหน้าที่นี้ ตั้งแต่ทรงเริ่มประกาศ
 พระศาสนาทีเดียว (พระมหาประยุทธ์ ปยุตโต, 2513:10)

พระธรรมปิฎก (2542:444) ได้อธิบายถึงหน้าที่ของพระสงฆ์ที่มีความเกี่ยวข้องกับประชาชน
 ไว้ว่า การแสดงออกและการปฏิบัติตนของพระภิกษุ นอกจากมุ่งฝึกเพื่ออบรมตนเองแล้ว พึงคำนึงถึง
 ประโยชน์ของตนและประชาชน อย่างน้อยที่สุดก็ในขั้นต้น จะต้องทำให้คนที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับตน
 หรือคนที่ตนเข้าไปเกี่ยวข้อง มีจิตใจปลอดโปร่งเบิกบานผ่องใสด้วยข้อปฏิบัติทางวินัย ขึ้นต่อไป ถ้ามี
 ความสามารถยิ่งกว่านั้น ก็พึงทำให้ประชาชนเจริญองามด้วยศรัทธา ศีล สุตะ จาคะ และปัญญา
 ด้วยการแนะนำสั่งสอนธรรม

พระสงฆ์มีหน้าที่เพื่อประชาชนในชุมชน 2 ด้าน คือ หน้าที่ทางด้านวินัย ได้แก่ ทำจิตใจของประชาชนให้ผ่องใสด้วยศีลวัตร และหน้าที่ทางธรรม ได้แก่ นำเอาหลักธรรมความเป็นจริงความดีงามไปเผยแผ่ให้เขาเจริญยิ่งขึ้นไป

พระพุทธเจ้าได้ตรัสเตือนพระสงฆ์ให้คำนึงถึงสัมพันธภาพกับชุมชนในแบบพึ่งพาอาศัยกันว่า “ภิกษุทั้งหลาย พราหมณ์และคฤหบดีทั้งหลายเป็นผู้ที่มีอุปการะแก่เธอทั้งหลาย บำรุงเธอทั้งหลาย ด้วยจีวร บิณฑบาต เสนาสนะ และคิลานปัจจัยเภสัชบริขารของชนเหล่าใด (เราจักให้) ปัจจัยของชนเหล่านั้น เป็นของมีผลมาก มีอานิสงส์มาก และการบรรพชาของเราจักไม่เป็นหมัน จักมีผล มีกำไร เธอทั้งหลายพึงศึกษาอย่างนี้แล อนึ่ง เธอทั้งหลาย พึงศึกษาอย่างนี้ว่า เมื่อพิจารณาเห็นประโยชน์ของตน ควรแท้ที่เดียวจะทำประโยชน์ให้สำเร็จด้วยความไม่ประมาทเมื่อพิจารณาเห็นประโยชน์ของผู้อื่น ก็ควรแท้ที่เดียว ที่จะทำประโยชน์นั้นให้สำเร็จด้วยความไม่ประมาท หรือเมื่อพิจารณาเห็นประโยชน์ทั้ง 2 ฝ่าย ก็ควรแท้ที่เดียว ที่จะทำประโยชน์ของทั้ง 2 ฝ่ายนั้นสำเร็จ ด้วยความไม่ประมาท” (พระไตรปิฎก, 2539:23:105)

พระพุทธเจ้าได้จำแนกข้อปฏิบัติที่บุคคลพึงปฏิบัติต่อกันในสังคม คือ ระหว่างมารดาบิดากับบุตร สามีกับภรรยา เพื่อนกับเพื่อน ครูอาจารย์กับศิษย์ นายจ้างกับลูกจ้าง และนักบวชกับประชาชน ดังปรากฏในสังคายนาคถา (พระไตรปิฎก, 2539:11:146) ว่า “ดูก่อนคฤหบดีบุตรสมณพราหมณ์ผู้เป็นทิดเข็ญอัน อัญชลบุตรพึงบำรุงโดยฐานะ 5 คือ 1. ด้วยกายกรรมประกอบด้วยเมตตา 2. ด้วยวจีกรรมประกอบด้วยเมตตา 3. ด้วยมโนกรรมประกอบด้วยเมตตา 4. ด้วยความเป็นผู้ไม่ปิดประตู (เต็มใจต้อนรับ) และ 5. ด้วยจัดหาอาภิวาสนาถวาย

สมณพราหมณ์ผู้เป็นทิดเข็ญอัน เมื่อได้รับการบำรุงจากบุตร โดยฐานะ 5 อย่างแล้ว ย่อมอนุเคราะห์บุตร โดยฐานะ 6 อย่าง คือ 1. ห้ามปราม (สอนให้ละเว้น) จากความชั่ว 2. (แนะนำสั่งสอน) ให้ตั้งอยู่ในความดี 3. อนุเคราะห์ด้วยน้ำใจงาม 4. ให้ได้ฟังได้รู้ในสิ่งที่ยังไม่เคยได้ฟัง 5. (ชี้แจงอธิบาย) ทำสิ่งที่เคยฟังแล้วให้เข้าใจแจ่มแจ้ง และ 6. บอกทางสวรรค์ให้ คือแนะนำวิธีครองชีวิตให้ได้รับผลดีและความสุข)

หลักคำสอนเช่นนี้ นับว่าเป็นรากฐานสัมพันธภาพระหว่างพระสงฆ์กับชุมชนเป็นไปอย่างใกล้ชิดและมั่นคงตลอดมา จะเห็นได้ว่า สัมพันธภาพระหว่างพระสงฆ์กับประชาชนในสังคมพุทธกาล จะเป็นไปในการอุปถัมภ์และขอบเขตแห่งพระธรรมวินัย จึงเป็นการเกื้อกูลกัน เป็นการช่วยควบคุมพฤติกรรมกันและกัน อันก่อให้เกิดประโยชน์แก่สังคมสงฆ์และสังคมตามหลักการของพุทธศาสนานี้เป็นสิ่งจำเป็นหรือเป็นหน้าที่โดยตรงอย่างหนึ่งของพระสงฆ์

กล่าวโดยสรุป หน้าที่และความผูกพันทางสังคมสงฆ์กับชุมชนนั้น เกิดจากองค์ประกอบ 3 ประการคือ

1. การดำเนินชีวิตของพระสงฆ์ ต้องอาศัยปัจจัย 4 ที่ประชาชนถวาย

2. สภาวะและเหตุการณ์ในสังคม ย่อมมีผลเกี่ยวข้องกับการบำเพ็ญสมณธรรม
3. โดยคุณธรรมคือเมตตา กรุณา จะต้องช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ (พระมหาประยุทธ์ ปยุตโต, 2513:12)

7.8 งานวิจัยเกี่ยวกับสัมพันธภาพกับชุมชนกับบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการณ์การอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน

พระมหาประสิทธิ์ สระทอง (2548 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาบทบาทการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนของพระสงฆ์ในอำเภอปรางค์กู๋ จังหวัดศรีสะเกษ โดยใช้กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเป็นเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาสหรือผู้ช่วยเจ้าอาวาส และพระสงฆ์ จำนวน 205 รูป ผลการศึกษาพบว่าพระสงฆ์ในอำเภอปรางค์กู๋ จังหวัดศรีสะเกษมีสัมพันธภาพกับชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง และยังพบว่า ความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตน ความตระหนักในบทบาทของพระสงฆ์ สัมพันธภาพกับชุมชน และการได้รับแรงสนับสนุนทางสังคม มีความสัมพันธ์ทางบวกกับ บทบาทการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนของพระสงฆ์ในอำเภอปรางค์กู๋ จังหวัดศรีสะเกษ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

พระมหาชาคริต บำเพ็ญ (2549:บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานในเครือข่ายองค์การพระผู้นำพัฒนาแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง ของพระสงฆ์นักพัฒนา จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดอำนาจเจริญ โดยใช้กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเป็นพระสงฆ์ผู้นำพัฒนาแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง จำนวน 162 รูป ผลการศึกษาพบว่า พระสงฆ์ผู้นำพัฒนาแผ่นดินธรรม แผ่นดินทองมีความสัมพันธ์กับชุมชนอยู่ในระดับมาก และยังพบอีกว่า ความศรัทธาในพระพุทธศาสนา ความคิด ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน สัมพันธภาพกับชุมชน การสนับสนุนด้านทุนทรัพย์ วัสดุ อุปกรณ์ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติในเครือข่ายองค์การพระผู้นำพัฒนาแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง ของพระสงฆ์นักพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

พุลทรัพย์ สิทธิพรหม (2532 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนากับการเข้าร่วมโครงการแผ่นดินธรรม แผ่นดินทองของชาวบ้านห้วยยาง อำเภอไชยวาน จังหวัดอุดรธานี พบว่าประชาชนมีความเชื่อถือและไว้วางใจในตัวพระสงฆ์ เชื่อในความสามารถและสติปัญญาไหวพริบของพระสงฆ์ในการแก้ปัญหาให้กับชุมชน เชื่อในความกระตือรือร้นของพระสงฆ์และเชื่อในทักษะการสื่อสารของพระสงฆ์ ซึ่งความเชื่อเหล่านี้ของคนในชุมชนจะมีความสัมพันธ์กับการยอมรับและการเข้าร่วมโครงการของชาวบ้านในพื้นที่พัฒนา

พระมหาถวิล พลเดมา (2546 : 69) ได้ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาชุมชนกรณีศึกษาพระครูสุธีปริยัติโยดม พบว่า ความศรัทธาในตัวพระครูสุธีปริยัติโยดมของชุมชน และชุมชนให้กำลังใจท่านในการพัฒนาเป็นปัจจัยสำคัญมากในการพัฒนาให้ประสบความสำเร็จ ส่วนคุณสมบัติเฉพาะตัว เช่นความรู้ ความสามารถ ความขยันหมั่นเพียรของท่าน ตลอดจนความดีของโครงการ ความรับผิดชอบของชุมชนต่อส่วนรวมมีความสำคัญรองลงมา

จากที่กล่าวมาข้างต้นนี้พอสรุปได้ว่า สัมพันธภาพเกิดจากการที่บุคคลได้มีปฏิบัติสัมพันธ์อันดีร่วมกัน ดังนั้น การที่พระสงฆ์จะมีบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการณ์การอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชนนั้นต้องมีปฏิบัติสัมพันธ์อันดีกับชุมชน เพราะเมื่อพระสงฆ์มีปฏิบัติสัมพันธ์อันดีกับประชาชนแล้วประชาชนย่อมให้ความไว้วางใจ ความเคารพศรัทธาแก่พระสงฆ์ ในการทำวิจัยครั้งนี้จึงได้นำ

สัมพันธ์ภาพกับชุมชนมาเป็นตัวแปรที่น่าจะมีความสัมพันธ์กับบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการณ์การอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน ของพระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม

8. แนวคิดเกี่ยวกับแรงสนับสนุนจากคณะสงฆ์

8.1 แรงสนับสนุนจากคณะสงฆ์กับบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการณ์การอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน

ความหมายของการได้รับแรงสนับสนุนทางสังคม

การได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมเป็นปัจจัยอีกประการหนึ่งที่มีผลทำให้บุคคลได้มีกำลังใจ และทรัพยากรในการดำเนินกิจกรรมหรือทำพฤติกรรมต่าง ๆ ได้อย่างไม่ลำบาก แรงสนับสนุนทางสังคม (Social support) ได้มีผู้ให้ความหมายไว้หลายทัศนะ ดังนี้

ไวส์ (Weiss, 1974 อ้างถึงใน พระมหาสอนประจันต์ เสียงเย็น , 2548: 59) ได้ให้ความหมายไว้ว่า แรงสนับสนุนทางสังคม หมายถึง ความรู้สึกอึดใจ หรือพึงพอใจต่อความต้องการซึ่งเกิดจากสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคลในสังคม ซึ่งประกอบด้วยความรักใคร่ผูกพัน ใกล้ชิดสนิทสนม การรับรู้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคม การได้อบรมเลี้ยงดูช่วยเหลือผู้อื่นการได้รับการยอมรับว่ามีคุณค่า และการได้รับความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ

คอบบ์ (Cobb, 1976:300) ได้ให้ความหมายไว้ว่า แรงสนับสนุนทางสังคม หมายถึง การได้รับข้อมูลหรือข่าวสารที่ทำให้บุคคลเข้าใจว่า มีคนรัก สนใจ ยอเย่ง เห็นคุณค่า และรู้สึกว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคมมีความผูกพันซึ่งกันและกัน

แคปแลน และคณะ (Caplan.et al 1967, อ้างถึงใน พระมหาประสิทธิ์ สระทอง , 2548:59) ได้ให้ความหมายไว้ว่า แรงสนับสนุนทางสังคม หมายถึง สิ่งที่บุคคลได้รับการช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ เช่น เงิน ข้อมูลข่าวสาร แรงงานหรือทางด้านอารมณ์ เป็นต้น จากบุคคลหรือกลุ่มบุคคล ซึ่งช่วยให้ผู้ที่ได้รับแรงสนับสนุนได้ดำเนินการตามเป้าประสงค์ได้

ปิลิสุก (Pilisuk, 1982:20) ได้ให้ความหมายไว้ว่า แรงสนับสนุนทางสังคม หมายถึง สัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคล ไม่ใช่เพียงการช่วยเหลือทางด้านวัตถุและอารมณ์เท่านั้น แต่ยังรวมถึงความรู้สึกว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคมด้วย

ทอยท์ส (Thoits, 1982, อ้างถึงใน พระมหาสอนประจันต์ เสียงเย็น , 2548 :59) ได้ให้ความหมายไว้ว่า แรงสนับสนุนทางสังคม หมายถึง การที่บุคคลในเครือข่ายของสังคมได้รับความช่วยเหลือด้านอารมณ์ สังคม สิ่งของ ข้อมูล ซึ่งการช่วยเหลือนี้จะทำให้บุคคลสามารถเผชิญและตอบสนองค่าความเจ็บป่วยหรือความเครียดได้ในระยะเวลาที่รวดเร็วขึ้น

บุญเยี่ยม ตระกูลวงษ์ (อ้างถึงใน รสสุคนธ์ พิไชยแพทย์ , 2543 :32) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การสนับสนุนทางสังคม หมายถึง สิ่งที่ทำให้บริหารสนับสนุน ซึ่งอาจเป็นบุคคลหรือกลุ่ม เช่น บุคคลในครอบครัว ได้แก่ สามี ญาติ พี่ น้อง เพื่อนบ้าน เพื่อนร่วมงาน หรือเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ให้ความช่วยเหลือด้านข้อมูลและข่าวสาร วัสดุสิ่งของหรือการสนับสนุนทางจิตใจแก่ผู้รับแรงสนับสนุนและมีผลให้ผู้รับปฏิบัติไปในทิศทางที่ผู้รับต้องการ

จากแนวคิดดังกล่าวสามารถสรุปความหมายแรงสนับสนุนทางสังคมได้ว่า แรงสนับสนุนทางสังคม หมายถึง การได้รับความช่วยเหลือเกื้อกูลในเรื่องต่าง ๆ ทั้งที่เป็นวัตถุประสงค์ของข้อมูลข่าวสาร อารมณ์ สังคม เช่น การยอมรับ ความห่วงใย การได้รับการปรึกษา ข้อมูลข่าวสารการให้การศึกษา เวลา เป็นต้น ทำให้เกิดความผูกพัน เป็นส่วนหนึ่งของสังคมหรือพึงพอใจต่อความต้องการซึ่งเกิดจากสัมพันธภาพระหว่างบุคคลในสังคม อันจะมีผลให้ผู้รับการสนับสนุนสามารถทำหน้าที่ของตนและของส่วนรวมได้อย่างเหมาะสม ไม่ลำบาก ตลอดถึงบรรลุจุดหมายตามที่ตนต้องการ

8.2 องค์ประกอบของการสนับสนุนทางสังคม

บุญเยี่ยม ตระกูลวงษ์ (2528: 594, อ้างถึงใน พระมหาสอนประจันทร์ เสียงเย็น , 2548 :60) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของแรงสนับสนุนทางสังคมไว้ดังนี้

1. จะต้องมีการติดต่อสื่อสารระหว่าง ผู้ให้ และ ผู้รับ การสนับสนุน
2. ลักษณะการติดต่อสัมพันธ์นั้นจะต้องประกอบด้วย
 - 2.1 ข้อมูลข่าวสารที่มีลักษณะทำให้ ผู้รับ เชื่อว่ามีคนเอาใจใส่ มีความรัก ความหวังดีในตนอย่างจริงจัง
 - 2.2 ข้อมูลข่าวสารนั้นเป็นข่าวสารที่มีลักษณะทำให้ ผู้รับ รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าและเป็นที่ยอมรับในสังคม
 - 2.3 ข้อมูลข่าวสารที่มีลักษณะ ผู้รับ เชื่อว่าเขาเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและมีสิ่งของหรือทางด้านจิตใจ
3. ปัจจัยนำเข้าของการสนับสนุนทางสังคมอาจอยู่ในรูปของข้อมูลข่าวสารวัตถุประสงค์ของหรือทางด้านจิตใจ
4. จะต้องช่วยให้ ผู้รับ ได้บรรลุถึงจุดหมายที่ต้องการ.

8.3 ประเภทของการสนับสนุนทางสังคม

ประเภทของแรงสนับสนุนทางสังคมได้มีผู้กล่าวไว้ต่างกันดังนี้

คอบบ์ (Cobb, 1976:300-301) ได้แบ่งแรงสนับสนุนทางสังคมออกเป็น 3 ชนิด คือ

1. บุคคลเชื่อว่าเขาได้รับความรัก ได้รับการดูแลเอาใจใส่ และมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดมีความผูกพันซึ่งกันและกัน (Emotional Support)

2. แรงสนับสนุนด้านการเห็นคุณค่า (Esteem Support) เป็นข้อมูลที่ทำให้บุคคลรู้สึกว่าคุณเป็นคนมีคุณค่า เป็นที่ยอมรับของบุคคลอื่น

3. แรงสนับสนุนด้านการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม (Socially support of network) เป็นข้อมูลที่ทำให้บุคคลรับรู้ว่าคุณเป็นสมาชิก หรือเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่ายทางสังคม และมีการช่วยเหลือ ซึ่งกันและกัน

คาคัน (Kahn, 1979:85, อ้างถึงใน พระมหาสอนประจันต์ เสียงเย็น , 2548: 61) แบ่งการสนับสนุนทางสังคมออกเป็น 3 ชนิด คือ

1. ความผูกพันด้านอารมณ์และความคิด (Affermation) เป็นการแสดงออกถึงอารมณ์ในทางบวกของบุคคลหนึ่ง ซึ่งจะแสดงออกมาในรูปของความผูกพัน การยอมรับ การเคารพ หรือความรัก

2. การยืนยันและรับรองพฤติกรรมของกันและกัน (Affermation) เป็นการแสดงออกถึงการเห็นด้วย การยอมรับในความถูกต้องเหมาะสมทั้งในการกระทำและความคิดของบุคคล

3. การให้การช่วยเหลือ (Aid) เป็นปฏิสัมพันธ์ที่มีต่อบุคคลอื่นโดยการให้สิ่งของหรือช่วยเหลือโดยตรง การช่วยอาจจะเป็นวัตถุ เงินทอง ข้อมูล ข่าวสาร หรือเวลา

เฮาส์ (House 1981 , อ้างถึงใน พระมหาสอนประจันต์ เสียงเย็น , 2548 :61) แบ่งการสนับสนุนทางสังคมออกเป็น 4 ชนิด คือ

1. การสนับสนุนทางอารมณ์ (Emotional Support) หมายถึง การให้ความรัก ความเอาใจใส่ ความเห็นอกเห็นใจ ยอมรับนับถือ

2. การสนับสนุนทางด้านการประเมินเปรียบเทียบพฤติกรรม (Appraisal Support) เป็นการให้ข้อมูลเพื่อนำไปใช้ในการประเมินตนเอง หรือเรียนรู้ตัวเอง ได้แก่ การเห็นพ้อง การรับรองการให้ข้อมูลป้อนกลับ ซึ่งจะทำให้เกิดความมั่นใจ การสนับสนุนด้านนี้ จึงเปรียบเสมือนการเสริมแรงทางสังคม (Social reinforcement)

3. การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร (Information Support) การให้คำแนะนำข้อมูลเท็จจริงแนวทางเลือก หรือแนวทางปฏิบัติที่สามารถนำไปใช้ในการแก้ไขปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่ได้

4. การสนับสนุนด้านวัสดุสิ่งของ การเงิน หรือแรงงาน (Instrumental Support) เป็นการให้ความช่วยเหลือโดยตรงต่อความจำเป็นของคน เช่น เงิน แรงงาน หรือเวลา เป็นต้น

ทอยส์ (Thoits 1982, อ้างถึงใน พระมหาสอนประจันต์ เสียงเย็น , 2548 :62) แบ่งการสนับสนุนทางสังคมออกเป็น 3 ชนิด คือ

1. การสนับสนุนด้านเครื่องมือ (Instrumental Aid) หมายถึง การได้รับความช่วยเหลือ ด้านแรงงาน วัสดุอุปกรณ์ สิ่งของ เงินทองที่จะทำให้บุคคลได้รับนั้นสามารถดำรงบทบาทหรือหน้าที่รับผิดชอบได้ปกติ

2. การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร (Information Aid) หมายถึง การได้รับข้อมูลข่าวสาร รวมทั้งคำแนะนำและการป้องกัน

3. การได้รับสนับสนุนด้านอารมณ์และสังคม (Socioemotional Aid) หมายถึงการได้รับความรัก การดูแลเอาใจใส่การได้รับการยอมรับเห็นคุณค่า และรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

อิสเรลแลบราวน์ (Israel and Brown, อ้างถึงใน พระมหาสอนประจันต์ เสียงเย็น , 2548:62) แบ่งการสนับสนุนทางสังคมออกเป็น 4 ชนิด คือ

1. แรงแสนับสนุนทางอารมณ์ (Emotional Support) หมายถึง การสนับสนุนด้านการยกย่อง การให้ความรัก ความผูกพัน ความจริงใจ ความเอาใจใส่ ความรู้สึกเห็นอกเห็นใจและการตั้งใจฟัง

2. แรงแสนับสนุนทางด้านการประเมิน (Appraisal Support) หมายถึง การให้ข้อมูลย้อนกลับ เพื่อนำไปประเมินตนเอง และเปรียบเทียบพฤติกรรมและให้การรับรองซึ่งจะทำให้ผู้รับเกิดความมั่นใจนำไปเปรียบเทียบตนเองกับผู้ที่อยู่ร่วมในสังคม

3. แรงแสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร (Information Support) หมายถึง การให้คำแนะนำข้อแนะแนะ ทิศทาง และการให้ข้อมูล ข่าวสาร ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการแก้ปัญหาที่เผชิญอยู่ได้

4. แรงแสนับสนุนทางด้านเครื่องมือ (Instrumental Support) หมายถึง การช่วยเหลือโดยตรงต่อความจำเป็นด้านต่าง ๆ ของบุคคลในเรื่องเงิน แรงงาน เวลา และการปรับสภาพแวดล้อม

ไวส์ (Weiss 1987, อ้างถึงใน พระมหาสอนประจันต์ เสียงเย็น , 2548 :62-63) แบ่งการสนับสนุนทางสังคมออกเป็น 5 ชนิด คือ

1. การได้รับความรักใคร่ ผูกพัน และใกล้ชิดสนิทสนม (Attachment) เป็นสัมพันธ์ภาพแห่งความใกล้ชิด ทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกว่าตนเองมีคนรัก และเอาใจใส่เกิดความรู้สึกอบอุ่นปลอดภัย

2. การรับรู้ว่าคุณเป็นส่วนหนึ่งของสังคม (Social intregation) เกิดจากการที่บุคคลมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ทำให้เกิดการแบ่งปันแลกเปลี่ยนในด้านความคิดกำลังใจ และกำลังคนเพื่อช่วยเหลือกันตามโอกาสอันควร เกิดความห่วงใยและเข้าใจกัน ถ้าขาดความสัมพันธ์กันจะทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกโดดเดี่ยว ขาดเพื่อนขาดผู้เห็นใจ ขาดที่ปรึกษาและเป็นผลทำให้เกิดความเบื่อหน่ายต่อการมีชีวิตอยู่ขาดกำลังใจและสิ้นหวัง

3. การได้มีโอกาสเลี้ยงดู หรือให้ความช่วยเหลือผู้อื่น (Opportunity for nurturance) หมายถึง การที่บุคคลมีความผูกพันกับบุคคลอื่นที่ด้อยกว่า ซึ่งบุคคลที่มีความรับผิดชอบต่อการเจริญเติบโต หรือความสุขสบาย ทำให้รู้สึกว่าเป็นที่ต้องการของบุคคลอื่นและผู้อื่นพึงพาได้

4. การรับรู้ถึงการมีคุณค่าในตนเอง (Reassurance of worth) เป็นการได้รับการยอมรับเมื่อบุคคลมีพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นว่าตนเองมีความสามารถและเป็นข้อมูลที่ทำให้บุคคลทราบว่าเขามีคุณค่าและได้รับการยอมรับนับถือ

5. ความช่วยเหลือด้านต่าง ๆ (Assistances) ได้แก่ การได้รับข้อมูลข่าวสารคำแนะนำการสนับสนุนด้านอารมณ์ และการช่วยเหลือด้านวัตถุสิ่งของ เพื่อนำไปใช้ในการแก้ปัญหาและเผชิญภาวะเครียดของชีวิต

8.4 แหล่งของแรงสนับสนุนทางสังคม

นักวิชาการส่วนใหญ่มีความเห็นเกี่ยวกับแหล่งความช่วยเหลือที่คล้ายคลึงกัน ไว้ ดังนี้

วิลล์ (Wills 1985, อ้างถึงใน พระมหาสอนประจันทร์ เสียงเย็น, 2548:63) กล่าวว่า คู่สมรสเพื่อนสมาชิกในครอบครัว เป็นแหล่งปฐมภูมิที่บุคคลที่อยู่ในภาวะเครียดร้องขอความช่วยเหลือ สิ่งที่บุคคลร้องขอเป็นลำดับแรก คือ การดำรงรักษาความภูมิใจในตนเอง

เพนเดอร์ (Pender 1987, อ้างถึงใน พระมหาประสิทธิ์ สระทอง, 2548:63) ได้แบ่งประเภทของกลุ่มให้การสนับสนุนออกเป็น 5 ประเภทได้แก่

1. กลุ่มสนับสนุนตามธรรมชาติ เช่น ครอบครัวเป็นกลุ่มปฐมภูมิในการให้ความช่วยเหลือที่เหมาะสมซึ่งกันและกัน มีความไวและเห็นความสำคัญของความต้องการของสมาชิกแต่ละคน และมีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ
2. กลุ่มสนับสนุนจากเพื่อน (Peer Support) ประกอบด้วย บุคคลที่ทำหน้าที่อย่างไม่เป็นทางการในการตอบสนองความต้องการทั่วไปและความต้องการที่เฉพาะเจาะจงแก่สมาชิก
3. องค์กรทางศาสนาซึ่งเป็นสถาบัน การสนับสนุนที่เก่าแก่ในสังคม
4. กลุ่มวิชาชีพที่มีทักษะและความชำนาญในการดูแล และให้บริการแก่ผู้ป่วย ซึ่งน้อยครั้ง จะเป็นแหล่งของความช่วยเหลือเป็นอันดับแรก
5. องค์กรให้ความช่วยเหลือที่ไม่ได้เป็นวิชาชีพ เช่น อาสาสมัคร ซึ่งให้ความช่วยเหลือแก่บุคคลบางกลุ่มในการเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่ต้องการทางสุขภาพ

แหล่งการสนับสนุนทางสังคมมีความสำคัญต่อชนิดและปริมาณของการสนับสนุนทางสังคม ที่ได้รับ เนื่องจากชนิดของการสนับสนุนทางสังคมจะเปลี่ยนแปลงไปตามแหล่งที่ให้การสนับสนุน ทางสังคม นอกจากนั้นแหล่งของการสนับสนุนทางสังคมสามารถบอกถึงขนาดของเครือข่าย

(Network size) ทางสังคมซึ่งเป็นตัวกำหนดปริมาณการสนับสนุนทางสังคมที่บุคคลได้รับด้วย ซึ่งส่วนใหญ่แล้วการสนับสนุนทางสังคมมีที่มาจาก

1. ครอบครัว เพื่อนสนิท ญาติ คู่สมรส
2. กลุ่มสังคมในระดับชุมชน เช่น เพื่อนบ้าน ผู้ร่วมงาน บุคลากรในวิชาชีพอาสาสมัครเพื่อช่วยเหลือ ชมรมต่าง ๆ ที่ตั้งขึ้นในสังคมนั้นอาศัยอยู่ (Stewart 1989, อ้างถึงใน พระมหาสอนประจันต์ เสียงเย็น, 2548: 64)

8.5 ระดับของแรงสนับสนุนทางสังคม

กอทท์ลิบ (Gottlieb 1985, อ้างถึงใน พระมหาสอนประจันต์ เสียงเย็น , 2548 :64) ได้แบ่งระดับของการสนับสนุนทางสังคม เป็น 3 ระดับ คือ

1. ระดับมหภาคหรือระดับกว้าง (Macro level) เป็นการพิจารณาถึงการเข้าร่วมในสังคม โดยดูจากลักษณะต่าง ๆ เช่น ความสัมพันธ์กับสถาบันในสังคม การเข้าร่วมกับกลุ่มต่าง ๆ ด้วยความสมัครใจ การดำเนินชีวิตแบบไม่เป็นทางการในชุมชน
2. ระดับกลางหรือระดับกลุ่ม (Mazzo level) เป็นความสัมพันธ์ในระดับที่เฉพาะเจาะจงลงไปถึงกลุ่มบุคคลที่มีการติดต่อกัน เช่น กลุ่มเพื่อนที่ใกล้ชิด
3. ระดับจุลภาคหรือระดับเล็ก (Micro) เป็นระดับความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดที่สุดเพราะเชื่อว่า สิ่งสำคัญของการสนับสนุนทางสังคมมาจากการให้การสนับสนุนทางอารมณ์อย่างลึกซึ้งผู้ที่ให้การสนับสนุนมีเพียงบางส่วนเท่านั้นที่ทำได้ เช่น สามี ภรรยา หรือคนรัก

รสสุคนธ์ พิไชยแพทย์ (2543: 36) ได้กล่าวว่า ระดับของการให้แรงสนับสนุนทางสังคมมี 3 ระดับ คือ

1. Macrolevel คือ การวัดโดยพิจารณาถึงการเข้าร่วม และการมีส่วนร่วมในสังคม โดยวัดจากลักษณะต่าง ๆ เช่น ความสัมพันธ์กับสถาบันในสังคม การเข้าร่วมกับกลุ่มต่าง ๆ ด้วยความสมัครใจ การดำเนินชีวิตแบบไม่เป็นทางการในชุมชน
2. Messolevel คือ การวัดในระดับที่เฉพาะเจาะจงไปถึงกลุ่มบุคคลที่มีการติดต่อยู่เสมอ เช่น กลุ่มเพื่อนที่ใกล้ชิด
3. Microlevel คือ การวัดที่พิจารณาถึงความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดที่สุด เพราะเชื่อว่าสิ่งสำคัญของการสนับสนุนทางสังคมมาจากการได้รับการสนับสนุนทางอารมณ์อย่างลึกซึ้ง ซึ่งผู้ให้การสนับสนุนจะมีเพียงบางคนเท่านั้นที่ทำได้ เช่น สามี ภรรยา หรือคนรัก

8.6 แรงสนับสนุนทางสังคมที่พระสงฆ์ได้รับจากหน่วยงานของรัฐ

หน่วยงานของรัฐในที่นี้หมายถึงหน่วยงานที่อยู่ในการควบคุมดูแลของรัฐบาลหรือเป็นหน่วยงานในส่วนกลางหรือราชการทั้งที่อยู่ในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคทุกกระทรวงทบวงกรมที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับพระสงฆ์โดยตรงคือสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติสำนักนายกรัฐมนตรีและส่วนที่ไม่ได้เกี่ยวข้องโดยตรงแต่ให้การสนับสนุนให้ความช่วยเหลือแก่พระสงฆ์ทั้งข้อมูลข่าวสารความรู้และทักษะในการดำเนินการพัฒนาสังคมโดยเหมาะสมและไม่ลำบากรวดและต้องขอความช่วยเหลือจากพระสงฆ์ในการดำเนินการของรัฐกับประชาชนในชุมชนกรมการศาสนามีหน้าที่ในการทำนุบำรุงและส่งเสริมพระพุทธศาสนาโดยดำเนินงานเพื่อสนองงานคณะสงฆ์ด้านการปกครองด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการและด้านการสาธารณสงเคราะห์ตลอดจนการดำเนินงานตามนโยบายรัฐบาลและกระทรวงศึกษาธิการให้การอุปถัมภ์และคุ้มครองศาสนาอื่นที่ทางราชการรับรองได้แก่ศาสนาอิสลามคริสต์พราหมณ์ -ฮินดูและซิกข์ (กระทรวงศึกษาธิการ, กรมการศาสนา, กองแผนงาน, 2544 : 51) ส่วนที่เกี่ยวกับพุทธศาสนากรมการศาสนายังได้อุปถัมภ์พระภิกษุที่ได้รับแต่งตั้งหรือพระภิกษุผู้ปฏิบัติหน้าที่พิเศษตามที่กำหนดไว้ในบัญชีอัตรา नियัตที่กรมการศาสนาได้ขอทำการตกลงกับทางกระทรวงการคลังและคณะรัฐมนตรีมีมติอนุมัติแล้วการเบิกจ่าย नियัตยัตยัตยัตตามระเบียบกรมการศาสนาว่าด้วยการเบิกจ่าย नियัตยัต พ.ศ. 2542

ถวายแด่พระสมณศักดิ์พระสังฆาธิการเลขานุการพระเปรียญธรรม 9 ประโยคและพระอธิการ เช่นสมเด็จเจ้าพระราชาคณะอัตรา 12,000 บาท เจ้าคณะภาค 10,000 บาทลดหลั่นลงมาจนถึงพระอธิการ 500 บาทต่อเดือนพระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งหลายตำแหน่งจะได้รับการถวาย नियัตยัตยัตให้เพียงตำแหน่งเดียว (กระทรวงศึกษาธิการ, กรมการศาสนา, สำนักงานเลขานุการกรม, 2544: 61)

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเป็นหน่วยงานราชการที่รับช่วงจากกรมการศาสนาที่มีหน้าที่ในการบำรุงและส่งเสริมพระพุทธศาสนากิจกรรมต่างๆของพระสงฆ์ทั้งที่เป็นส่วนการปกครอง การศึกษาการเผยแผ่การพัฒนาสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติต้องมีส่วนรับรู้และดำเนินการเพื่อสนับสนุนงานของพระพุทศาสนาและของพระสงฆ์

จะเห็นได้ว่าการปฏิบัติหน้าที่และแสดงบทบาทของพระสงฆ์จำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือจากสังคมโดยเฉพาะหน่วยงานของรัฐเพื่อเป็นแรงสนับสนุนให้งานของพระศาสนาหรือพระสงฆ์ พระสงฆ์ในสังคมไทยเป็นสถาบันที่ประชาชนให้ความเคารพนับถือและมีข้อวัตรปฏิบัติทั้งที่เป็นพระวินัยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์กฎหมายอาญาและกฎหมายที่สังกัดและกฎหมายบ้านเมืองทำให้พระสงฆ์ไม่สามารถที่จะประกอบอาชีพที่มีรายได้หรือปฏิบัติตัวอย่างคลุกคลีได้จำเป็นต้องอาศัยคุณประโยชน์แก่สังคมตามบทบาทหน้าที่ของตนที่ไม่ขัดกับพระธรรมวินัยเนื่องจากพระสงฆ์นั้นมิศึกษาอยู่แล้วทั้งทางด้านจิตวิทยาและทักษะในการสงเคราะห์ประชาชน

บทบาทการพัฒนาของพระสงฆ์นั้นรัฐบาลต้องให้ความสำคัญให้ความสำคัญสนับสนุนช่วยเหลือพระสงฆ์ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลข่าวสารงบประมาณความรู้ทักษะต่างๆในการปฏิบัติการพัฒนาอาจจะเป็นการอบรมสัมมนาฝึกปฏิบัติการและที่สำคัญควรสร้างความตระหนักให้พระสงฆ์ได้เห็นศักยภาพของพระสงฆ์เองความทุกข์ยากหรือปัญหาของประชาชนและความจำเป็นที่พระสงฆ์จะต้องแสดงบทบาท

ในการพัฒนาชุมชนเพื่อช่วยเหลือสังคมการให้การสนับสนุนนี้จะเป็นตัวกระตุ้นให้พระสงฆ์เห็นความสำคัญและความจำเป็นในการพัฒนาและส่งผลให้พระสงฆ์เกิดความมั่นใจและความมุ่งมั่นในการพัฒนาได้ส่วนหนึ่ง

8.7 แรงสนับสนุนทางสังคมจากคณะสงฆ์

คณะสงฆ์คือพระภิกษุสามเณรในพระพุทธศาสนา นับตั้งแต่พระภิกษุสามเณรลูกวัดเพื่อนสหธรรมิกจนถึงพระภิกษุผู้มีอำนาจหน้าที่ทางการปกครองทุกระดับที่ให้ความร่วมมือให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆ เช่น การให้คำปรึกษาให้ความรู้ฝึกทักษะให้การยอมรับเป็นต้นและนโยบายตลอดถึงงบประมาณเพื่อให้พระสงฆ์จะทำหน้าที่ในการพัฒนาชุมชนได้รับความสะดวกในการดำเนินการได้อย่างเหมาะสม

ในสังคมของพระสงฆ์มีการปกครองที่แยกออกจากการปกครองทางบ้านเมืองมีมหาเถรสมาคมโดยสมเด็จพระสังฆราชเป็นประธานและเป็นพระประมุขของคณะสงฆ์ไทยมีอำนาจหน้าที่ในการปกครองสูงสุดและมีพระสังฆาธิการระดับต่างๆ ทำหน้าที่ในการปกครองตามอำนาจที่ได้รับมอบหมายจนถึงระดับล่างคือ เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาส ท่านผู้มีอำนาจหน้าที่ในการปกครองที่กล่าวนี้เป็นผู้ที่จะสงเคราะห์พระภิกษุสามเณรที่ทำหน้าที่เพื่อพระศาสนาและผู้ที่เป็นสหธรรมิกหรือเพื่อนพรหมจรรย์ด้วยกันเองควรที่จะสงเคราะห์กันตามสมควรเป็นกัลยาณมิตร หลักธรรมที่พระสงฆ์ควรมีเพื่อที่จะเป็นประโยชน์ทั้งที่เป็นส่วนตัวของพระสงฆ์เองและเป็นประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ต่อสังคมคือ กัลยาณมิตรตตวา ซึ่งหมายถึง ความมีกัลยาณมิตรคือมีผู้แนะนำสั่งสอนที่ปรึกษาเพื่อนที่คบหาและบุคคลผู้แวดล้อมที่ดีความรู้จักเลือกเสวนาบุคคลหรือเข้าร่วมหมูกับท่านผู้ทรงคุณทรงปัญญาที่มีความสามารถซึ่งจะช่วยแวดล้อมสนับสนุนชักจูงชี้ช่องทางเป็นแบบอย่างตลอดจนเป็นเครื่องอุดหนุนเกื้อกูลแก่กันให้ดำเนินก้าวหน้าไปด้วยดีในการศึกษาอบรมการครองชีวิตการประกอบกิจการและการปฏิบัติธรรมถ้าพระสงฆ์ผู้ทำหน้าที่ในการพัฒนาสังคมได้รับการช่วยเหลือจากกัลยาณมิตรที่ดีก็จะทำให้การพัฒนานั้นมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

บุคคลที่ให้การสนับสนุนทางคณะสงฆ์แก่พระสงฆ์ที่ทำหน้าที่หรือแสดงบทบาทในการพัฒนาสังคมประกอบด้วย

1. พระภิกษุสามเณรที่อยู่ในการปกครองหรือเป็นลูกวัดโดยเฉพาะการให้การสนับสนุนในด้านการร่วมมือร่วมปฏิบัติในการพัฒนา
2. เพื่อนสหธรรมิกที่ทำหน้าที่ในการพัฒนาที่มีประสบการณ์หรือได้ดำเนินการปฏิบัติอยู่ให้การสนับสนุนในด้านการเป็นที่ปรึกษาร่วมคิดในการดำเนินงานให้แนวทางในการดำเนินการและติดต่อประสานงาน
3. พระสังฆาธิการที่เป็นผู้ปกครองทุกระดับให้การสนับสนุนทางด้านการให้ความรู้ทักษะในการพัฒนาเช่นจัดอบรมสัมมนาให้ความรู้ให้ข้อมูลข่าวสารเป็นต้นประสานงานกับหน่วยงานที่สามารถให้ความช่วยเหลือได้และเป็นที่ปรึกษาตลอดถึงงบประมาณนอกจากการให้การสนับสนุนตามที่กล่าวแล้วการให้การสนับสนุนที่สำคัญอย่างยิ่งคือการให้การสนับสนุนทางด้านอารมณ์ควรให้การยอมรับและยกย่องให้ปรากฏในหมู่คณะและสังคมหลักธรรมที่เป็นเครื่องอยู่ร่วมกันของเพื่อนพรหมจรรย์นั้นคือสารณียธรรม

สารณียธรรม 6 (พระธรรมปิฎก ป.อ. ปยุตโต) 2543 ข: 233 -235) หมายถึงธรรมเป็นที่ตั้งแห่งการระลึกรู้ถึงกันธรรมเป็นเหตุให้ระลึกรู้ถึงกันหลักการอยู่ร่วมกัน (Saraniyadhamma : states of conciliation ; virtues for fraternal living) สารณียธรรมที่ใช้คือ

1. เมตตาทายกรรม หมายถึง ตั้งเมตตาทายกรรมในเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือช่วยเหลือกิจธุระของผู้ร่วมหมู่คณะด้วยความเต็มใจแสดงกิริยาอาการสุภาพเคารพนับถือกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง
2. เมตตาวจีกรรม หมายถึง ตั้งเมตตาวจีกรรมในเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งต่อหน้าและลับหลังคือช่วยบอกแจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์สั่งสอนแนะนำตักเตือนด้วยความหวังดีกล่าววาจาสุภาพแสดงความเคารพนับถือกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง
3. เมตตาตามโนกรรม หมายถึง ตั้งเมตตาตามโนกรรมในเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งต่อหน้าและลับหลังคือตั้งจิตปรารถนาดีคิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กันมองกันในแง่ดีมีสีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสต่อกัน
4. สาธารณโภคีหรืออับปฏิวิภัตโตคิ หมายถึง ได้ของสิ่งใดมาก็แบ่งปันกันคือเมื่อได้สิ่งใดมาโดยชอบธรรมแม้เป็นของเล็กของน้อยก็ไม่หวงไว้ผู้เดียวนำมาแบ่งปันเฉลี่ยแจกจ่ายให้ได้มีส่วนร่วมใช้สอยบริโภคทั่วกัน
5. สีลสามัญญตา หมายถึง มีศีลบริสุทธิ์เสมอกันกับเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลายทั้งต่อหน้าและลับหลังคือมีความประพฤติสุจริตดีงามถูกต้องตามระเบียบวินัยไม่ทำตนให้เป็นที่น่ารังเกียจของหมู่คณะ
6. ทิฏฐิสามัญญตา หมายถึง มีทิฏฐิต่างเสมอกันกับเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลายทั้งต่อหน้าและลับหลังคือมีความเห็นชอบร่วมกันในข้อที่เป็นหลักการสำคัญที่จะนำไปสู่ความหลุดพ้นสิ้นทุกข์หรือขจัดปัญหา

8.8 แรงสนับสนุนทางสังคมจากประชาชน

ประชาชนหรือคนในชุมชนเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาเนื่องจากคนในชุมชนเป็นเจ้าของชุมชนการพัฒนาที่จะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนคนในชุมชนต้องให้ความร่วมมือการพัฒนาชุมชนเป็นขบวนการที่มุ่งส่งเสริมความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้นโดยความร่วมมือของประชาชนและควรจะเป็นความคิดริเริ่มของประชาชนเองด้วยแต่ถ้าประชาชนไม่รู้จักริเริ่มก็ให้ใช้เทคนิคกระตุ้นเตือนให้ความคิดริเริ่มขึ้นทั้งนี้เพื่อให้ขบวนการนี้ได้รับการตอบสนองจากประชาชนด้วยความกระตือรือร้นอย่างจริงจัง (สุวิทย์ ยี่งวรพันธ์, 2521: 56)

พระสงฆ์ที่เข้าไปมีบทบาทในการพัฒนาชุมชนจำต้องได้รับความร่วมมือจากประชาชนในการพัฒนาทั้งในส่วนของร่างกายและงบประมาณและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาที่สำคัญ (ดิเรก ฤกษ์ห่วย, 2527: 73) คือ

1. การวิเคราะห์ปัญหาความต้องการของชุมชนหรือของกลุ่ม
2. การกำหนดแนวทางการดำเนินการให้บรรลุผลในการแก้ปัญหาหรือบรรลุเป้าหมาย
3. การระดมทรัพยากรทั้งในและนอกชุมชน
4. การปฏิบัติการณ์ตามแผนที่กำหนดไว้

5. การควบคุมติดตามและการประเมินผล

6. การจัดสรรผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นอย่างยุติธรรม

นอกจากการให้ความร่วมแรงร่วมใจร่วมมือแล้วการได้รับการยอมรับนับถือในตัวพระสงฆ์ของประชาชนเนื่องจากในสังคมนั้นประชาชนจะนับถือพระสงฆ์เป็นพื้นฐานอยู่แล้ว แต่นั่นก็ขึ้นอยู่กับการปฏิบัติตัวของพระสงฆ์เองที่จะทำให้ประชาชนเกิดความศรัทธาเคารพนับถือการให้ความเชื่อถือความศรัทธานี้จะนำไปสู่การร่วมมือและเป็นปัจจัยนำไปสู่การได้รับการสนับสนุนทางด้านวัตถุต่างๆ

จากที่กล่าวมาข้างต้นนี้ พอสรุปได้ว่า พระสงฆ์เป็นสถาบันหนึ่งที่จะต้องปฏิบัติงานเพื่อประโยชน์สุขแก่ประชาชนในชุมชน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงใช้แนวทางการแบ่งประเภทแรงสนับสนุนจากคณะสงฆ์ของทอยส์ (Thoits) เพราะแรงสนับสนุนจากคณะสงฆ์เป็นตัวแปรที่มีความสำคัญเกี่ยวกับกิจกรรมของบุคคลหรือมนุษย์อาจกล่าวได้ว่าการได้รับการช่วยเหลือสนับสนุนดูแล ในด้านการสนับสนุนด้านอารมณ์ ด้านการสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร และด้านการสนับสนุน วัสดุ อุปกรณ์ สิ่งของและปัจจัย จากบุคคลอื่น ๆ แล้ว จะทำให้พระสงฆ์ทำหน้าที่ของตนและของส่วนรวมได้อย่างเหมาะสม ตลอดถึงบรรลุจุดมุ่งหมายตามที่ตนต้องการ

8.9 งานวิจัยเกี่ยวกับแรงสนับสนุนจากคณะสงฆ์กับบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน

พระมหาสอนประจันทร์ เสียงเย็น (2548 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการปฏิบัติตามบทบาทในการพัฒนาจิตใจประชาชนของพระสังฆาธิการในจังหวัดมุกดาหาร โดยใช้กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเป็นพระสังฆาธิการในจังหวัดมุกดาหาร จำนวน 175 รูป ผลการศึกษาพบว่า แรงสนับสนุนทางสังคมจากคณะสงฆ์ อยู่ในระดับปานกลาง และยังพบว่า อิทธิบาท 4 และความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตน แรงสนับสนุนทางสังคมจากหน่วยงานของรัฐ แรงสนับสนุนทางสังคมจากคณะสงฆ์ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับ การปฏิบัติตามบทบาทในการพัฒนาจิตใจประชาชน ของพระสังฆาธิการในจังหวัดมุกดาหาร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

พระมหาอดิเรก สีตวานุกูล (2551:บทคัดย่อ) ได้ศึกษาพฤติกรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ในการส่งเสริมให้นักเรียนปฏิบัติตามหลักศีล 5 โดยใช้กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเป็นพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 14 จำนวน 280 รูป ผลการศึกษาพบว่า การได้รับการสนับสนุนจากคณะสงฆ์ต้นสังกัด อยู่ในระดับปานกลาง และยังพบว่า ความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตน ความตระหนักถึงบทบาทในการส่งเสริมให้นักเรียนปฏิบัติตามหลักศีล 5 การได้รับการสนับสนุนจากกรมการศาสนา การได้รับการสนับสนุนจากคณะสงฆ์ต้นสังกัด และการได้รับการสนับสนุนจากสถานศึกษา มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมส่งเสริมให้นักเรียนปฏิบัติตามหลักศีล 5 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

พระมหานราธิป แก้วประสิทธิ์ (2544:บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัจจัยทางจิตวิทยาและสังคมที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจอุปสมบทเป็นพระภิกษุของสามเณร ในเขตภาคกลาง โดยใช้กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเป็นสามเณรอายุระหว่าง 13-20 ปี ที่จำพรรษาอยู่ตามวัดในเขตภาคกลางจำนวน 384 รูป ใน

ส่วนของตัวแปรที่เป็นแรงสนับสนุนทางสังคม ผลการศึกษาพบว่า แรงสนับสนุนทางสังคมจาก พระสงฆ์ แรงสนับสนุนสังคมจากครอบครัว และแรงสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อนสามเณร มีความสัมพันธ์ทางบวกกับ ความตั้งใจอุปสมบทเป็นภิกษุของสามเณร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01

พระมหาประสิทธิ์ สระทอง (2548 :บทคัดย่อ) ได้ศึกษาบทบาทการพัฒนาคุณภาพชีวิต ประชาชนของพระสงฆ์ในอำเภอปรางค์กู๋ จังหวัดศรีสะเกษ โดยใช้กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเป็นเจ้า อาวาส รองเจ้าอาวาสหรือผู้ช่วยเจ้าอาวาส และพระสงฆ์ จำนวน 205 รูป ผลการศึกษาพบว่า ความ การได้รับแรงสนับสนุนทางสังคม อยู่ในระดับปานกลาง และยังพบว่า ความเชื่อในประสิทธิภาพ แห่งตน ความตระหนักในบทบาทของพระสงฆ์ สัมพันธภาพกับชุมชน และการได้รับแรงสนับสนุน ทางสังคม มีความสัมพันธ์ทางบวกกับบทบาทการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนของพระสงฆ์ในอำเภอ ปรางค์กู๋ จังหวัดศรีสะเกษ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากการศึกษางานวิจัยข้างต้น สรุปได้ว่า แรงสนับสนุนทางคณะสงฆ์มีอิทธิพลต่อพฤติกรรม และการปฏิบัติงานของตน การที่พระสงฆ์มีบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมกรอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ ประชาชน ได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือ และสนับสนุนจากบุคลากร ภายในหน่วยงานและหน่วยงานภายนอก ในด้านอารมณ์งบประมาณ และข้อมูลข่าวสาร ดังนั้น แรงสนับสนุนจากคณะสงฆ์น่าจะมีความสัมพันธ์กับ บทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมกรอยู่ร่วมกันใน สังคมแก่ประชาชน ของพระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม

9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคลกับบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมกรอยู่ร่วมกันใน สังคมแก่ประชาชน

9.1 งานวิจัยเกี่ยวกับอายุพรรษา

พระมหาสอนประจันต์ เสียงเย็น (2548:112) ได้ศึกษาการปฏิบัติตามบทบาทในการพัฒนา จิตใจประชาชนของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดมุกดาหาร จำนวน 175 รูป พบว่า พระสังฆาธิการใน จังหวัดมุกดาหารที่มีพรรษาต่างกัน มีการปฏิบัติตามบทบาทในการพัฒนาจิตใจประชาชนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

พระมหาชาครติ บำเพ็ญ (2549: 102) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานในเครือข่ายองค์การพระผู้นำ พัฒนาแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง ของพระสงฆ์นักพัฒนา จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดอำนาจเจริญ จำนวน 162 รูป พบว่า พระสงฆ์นักพัฒนาที่มีอายุแตกต่างกัน มีการปฏิบัติปฏิบัติงานในเครือข่าย องค์การพระผู้นำพัฒนาแผ่นดินธรรม แผ่นดินทองแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

พระมหาศุภณัฐ ลอมโฮม (2549 : 120) ได้ศึกษาการให้การปรึกษาแนะนำชุมชนของพระ สังฆาธิการในจังหวัดนครปฐม จำนวน 164 รูป พบว่า พระสังฆาธิการในจังหวัดนครปฐมที่มีอายุ ต่างกัน มีการให้การปรึกษาแนะนำชุมชนไม่แตกต่างกัน

ผ่องพรรณ ทวีสมบุญ (2537 :บทคัดย่อ) ได้ศึกษา “การศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมกร พัฒนาสังคมของพระสงฆ์ในชุมชนที่รัฐให้การพัฒนาต่างกัน” โดยศึกษากลุ่มตัวอย่างที่เป็นพระสงฆ์ จำนวน 141 รูป จาก 72 วัด 62 หมู่บ้าน ในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง พบว่า พระสงฆ์ที่มี

จำนวนพระสงฆ์มาก มีการศึกษาสูงและมีทัศนคติที่ดีมากต่อการพัฒนาชุมชนมีพฤติกรรมการพัฒนา ด้านวัตถุประสงค์ว่าผู้ที่มีพระภิกษุสงฆ์น้อย มีการศึกษาต่ำและมีทัศนคติที่ด้อยต่อการพัฒนาชุมชน ซึ่งผลนี้พบ ในกลุ่มรวมในกลุ่มพระสงฆ์ที่มีอายุมาก ถ้ามีพระสงฆ์มากหรือมีการศึกษาสูงและมีทัศนคติที่ดีมากต่อการพัฒนาชุมชน เป็นผู้ที่มีพฤติกรรมการพัฒนาด้านจิตใจและด้านวัตถุประสงค์ว่าพระสงฆ์อายุมากที่มี ลักษณะตรงกันข้าม นอกจากนี้ เจ้าอาวาสและพระสงฆ์ที่มีการศึกษาทางโลกสูง มีพฤติกรรมการ พัฒนาชุมชนด้านจิตใจมากกว่าพระลูกวัดและพระสงฆ์ที่มีการศึกษาทางโลกต่ำ ผลนี้พบในกลุ่มรวมใน กลุ่มพระสงฆ์ที่มีอายุมาก

พระมหาภุชญา นันทเพชร (2540 : 134) ได้ศึกษา “ทัศนคติของพระสงฆ์ต่อบทบาทการพัฒนาสังคม” พบว่า พระสงฆ์ที่มีพระภิกษุสงฆ์ต่างกัน มีทัศนคติต่อบทบาทในการพัฒนาสังคมในด้านสังคม สงเคราะห์แตกต่างกัน กล่าวคือ พระสงฆ์ที่มีพระภิกษุสงฆ์น้อย คือ 1-5 พระสงฆ์มีทัศนคติเห็นด้วยต่อบทบาท ของพระสงฆ์ในด้านสังคมสงเคราะห์ มากกว่าพระสงฆ์ที่มีพระภิกษุสงฆ์ 6-10 พระสงฆ์และ 11 พระสงฆ์ขึ้นไป พระมหาประสิทธิ์ สระทอง(2549 : 103) ได้ศึกษาบทบาทการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน ของพระสงฆ์ในอำเภอปราจีนบุรี จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 205 รูป พบว่า พระสงฆ์ในอำเภอปราจีนบุรี จังหวัดศรีสะเกษ ที่มีอายุต่างกัน มีบทบาทการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนของพระสงฆ์ไม่แตกต่างกัน

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่า พระสงฆ์ที่มี อายุ พระภิกษุสงฆ์ ต่างกัน จะมีบทบาท การส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน ของพระสงฆ์ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ จังหวัดนครปฐม แตกต่างกันอย่าง

9.2 งานวิจัยเกี่ยวกับระดับการศึกษาแผนกธรรม

พระมหาสอนประจันต์ เสียงเย็น (2548 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการปฏิบัติตามบทบาทในการ พัฒนาจิตใจประชาชนของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดมุกดาหาร จำนวน 175 รูป พบว่า พระสังฆาธิ การที่มีระดับการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ต่างกัน มีการปฏิบัติตามบทบาทในการพัฒนาจิตใจ ประชาชนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

พระมนตรี ยางธิสาร (2546 : 78) ได้ศึกษา ความคิดเห็นของครูพระสอนศีลธรรมเกี่ยวกับการ ปฏิบัติงานสอนในโรงเรียน เขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ครูพระสอนศีลธรรม ที่มีระดับการศึกษาพระ ปริยัติธรรมแผนกบาลี ต่างกัน มีการปฏิบัติงานสอนในโรงเรียนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05

ดำรง พลโภชน (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาการใช้วิธีการเผยแผ่พุทธศาสนา ของเจ้าอาวาสในจังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า เจ้าอาวาสในจังหวัดร้อยเอ็ดที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรม แตกต่างกัน ใช้วิธีการเผยแผ่พุทธศาสนา โดยใช้วิธีการแสดงธรรมเทศนา การฝึกกรรมฐานและการ แสดงโอวาทกถา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

พระมหาประสิทธิ์ สระทอง(2549 : 104) ได้ศึกษาบทบาทการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน ของพระสงฆ์ในอำเภอปราจีนบุรี จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 205 รูป พบว่า พระสงฆ์ในอำเภอปราจีนบุรี จังหวัดศรีสะเกษ ที่มีระดับการศึกษาแผนกบาลีต่างกัน มีบทบาทการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน ของพระสงฆ์ไม่แตกต่างกัน

บรรจง สุวรรณศรี (2546 : 215) ได้ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการดำเนินงานศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด จังหวัดเลย พบว่า พระสงฆ์ที่มีระดับการศึกษาศาสนศึกษาเปรียญตรี (ประโยค 1-2 และ ป.ธ. 3) และเปรียญโท (ป.ธ. 4-6) มีระดับการปฏิบัติมากในทุกๆ ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านบุคลากร ด้านความสัมพันธ์กับชุมชน ด้านประชาสัมพันธ์และด้านอาคารสถานที่

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พอสรุปได้ว่า พระสงฆ์ที่มีระดับการศึกษาแผนกธรรมต่างกัน น่าจะมีบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน ของพระสงฆ์ในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม แตกต่างกันด้วย

9.3 งานวิจัยเกี่ยวกับระดับการศึกษาแผนกสามัญ

ดำรง พลโภชน์ (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาการใช้วิธีการเผยแผ่พุทธศาสนาของเจ้าอาวาสในจังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า เจ้าอาวาสในจังหวัดร้อยเอ็ดที่มีวุฒิการศึกษาทางโลกแตกต่างกัน ใช้วิธีการเผยแผ่พุทธศาสนา โดยใช้วิธีการฝึกอบรมฐาน การใช้สื่อต่างๆ และการจัดกิจกรรมต่าง ๆ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผ่องพรรณ ทวีสมบูรณ์ (2537 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา การศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมการพัฒนาสังคม ของพระสงฆ์ในชุมชนที่รัฐให้การพัฒนาต่างกัน โดยศึกษากลุ่มพระสงฆ์ตัวอย่าง จำนวน 141 รูป จาก 72 วัด 62 หมู่บ้าน ในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง พบว่า เจ้าอาวาสและพระสงฆ์ที่มีการศึกษาทางโลกสูง มีพฤติกรรมการพัฒนาด้านจิตใจมากกว่าพระลูกวัดและพระสงฆ์ที่มีการศึกษาทางโลกต่ำ

พระครูสมุห์ชัชวาล ชำมณี (2544 : 219) ได้ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนบริเวณชายแดนไทย-ลาว จังหวัดเลย พบว่า พระสงฆ์ที่มีระดับการศึกษาสามัญแตกต่างกันมีบทบาทในการพัฒนาชุมชน ด้านการศึกษา ด้านการสาธารณสุข ด้านครอบครัว ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมือง การปกครองและด้านวัฒนธรรมไม่แตกต่างกัน

พระมหาสอนประจันต์ เสียงเย็น (2548 : 116) ได้ศึกษาการปฏิบัติตามบทบาทในการพัฒนาจิตใจประชาชนของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดมุกดาหาร พบว่า พระสังฆาธิการที่มีระดับการศึกษาฝ่ายสามัญศึกษาแตกต่างกัน มีการปฏิบัติตามบทบาทในการพัฒนาจิตใจประชาชนแตกต่างกัน

พระมหาประสิทธิ์ สระทอง (2549 : 104) ได้ศึกษาบทบาทการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนของพระสงฆ์ในอำเภอปรางค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า พระสงฆ์ในอำเภอปรางค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษที่มีระดับการศึกษาแผนกสามัญต่างกัน มีบทบาทการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนของพระสงฆ์ไม่แตกต่างกัน

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พอสรุปได้ว่า พระสงฆ์ที่มีระดับการศึกษาแผนกสามัญต่างกัน จะมีบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน ของพระสงฆ์ในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม แตกต่างกันด้วย

9.4 งานวิจัยเกี่ยวกับประสบการณ์การสอนในสถานศึกษา

พระมนตรี ยางธิสาร (2546: 79) ได้ศึกษา ความคิดเห็นของครูพระสอนศีลธรรมเกี่ยวกับการปฏิบัติงานสอนในโรงเรียน เขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ครูพระสอนศีลธรรม ที่มีประสบการณ์ในการสอน ต่างกัน มีการปฏิบัติงานสอนในโรงเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

พิทักษ์ เรืองนุ่น (2540: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัญหาและความต้องการในการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนดนตรี และนาฏศิลป์ในโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดสงขลา ใน 5 ด้าน คือ ด้านหลักสูตร ด้านการพัฒนาการเรียนการสอน ด้านสื่อการสอน ด้านการวัดผลและการประเมินผล และด้านการสนับสนุนของผู้บริหาร พบว่า ครูที่มีประสบการณ์ในการสอนต่างกัน มีปัญหาในภาพรวมไม่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีปัญหาแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยครูที่มีประสบการณ์ต่ำกว่า 5 ปี มีปัญหา มากกว่าครูที่มีประสบการณ์ 5 ปีขึ้นไป

พระมหาอดิเรก สีตวานุกูล (2551 : 105) ได้ศึกษา พฤติกรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ในการส่งเสริมให้นักเรียนปฏิบัติตามหลักศีล 5 ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 14 ผลการวิจัยพบว่า พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ที่มีประสบการณ์ในการสอนต่างกัน มีพฤติกรรมในการส่งเสริมให้นักเรียนปฏิบัติตามหลักศีล 5 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พอสรุปได้ว่า พระสงฆ์ที่มี ประสบการณ์การสอนในสถานศึกษา ต่างกัน จะมีบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการณ์อยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน ของพระสงฆ์ในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม แตกต่างกันด้วย

9.5 งานวิจัยเกี่ยวกับตำแหน่งทางคณะสงฆ์

พระมหาประสิทธิ์ สระทอง (2548 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาบทบาทการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนของพระสงฆ์ในอำเภอปรางค์กู๋ จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า พระสงฆ์ในอำเภอปรางค์กู๋ จังหวัดศรีสะเกษ ที่มีตำแหน่งทางคณะสงฆ์ ต่างกัน มีบทบาทการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนของพระสงฆ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ดำรง พลโภชน (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาการใช้วิธีการเผยแผ่พุทธศาสนาของเจ้าอาวาสในจังหวัดร้อยเอ็ด” พบว่า เจ้าอาวาสในจังหวัดร้อยเอ็ดที่มีประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสแตกต่างกัน ใช้วิธีการเผยแผ่พุทธศาสนาโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายวิธี พบว่า ใช้วิธีการแสดงธรรมเทศนา การแสดงโอวาทกถาและการจัดกิจกรรมต่างๆ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พอสรุปได้ว่า พระสงฆ์ที่มีตำแหน่งทางคณะสงฆ์ ต่างกัน จะมีบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการณ์อยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน ของพระสงฆ์ในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม แตกต่างกันด้วย

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคล กับบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการณ์อยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน พอสรุปได้ว่า พระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม ที่มี อายุพรรษา ระดับการศึกษาแผนกธรรม ระดับการศึกษาแผนกสามัญ ประสบการณ์การสอนใน

สถานศึกษา และตำแหน่งทางคณะสงฆ์ จะมีบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน แตกต่างกันด้วย นอกจากนี้ยังพบอีกว่า ความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตน ความตระหนักถึงบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน สัมพันธภาพกับชุมชน แรงสนับสนุนจากคณะสงฆ์ บทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน ของพระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม มีความสัมพันธ์กัน ดังแสดงในกรอบแนวคิดการวิจัยไว้ดังนี้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ตัวแปรต้น ตัวแปรตาม

แผนภูมิที่ 4 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) เพื่อศึกษาบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมความร่วมมือกันในกลุ่มประชาชน ของพระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม เป็นหน่วยของการวิเคราะห์ (Unit of analysis) ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ได้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. ตัวแปรที่ศึกษา
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล
6. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้แก่ พระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม ประกอบด้วยพระสงฆ์ระดับ เจ้าอาวาส รักษาการแทนเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส และพระสงฆ์ที่มีพรรษาตั้งแต่ 5 พรรษาขึ้นไป จำนวน 1,156 รูป ในปี พ.ศ. 2558 (สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครปฐม, 2558)

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ พระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม ประกอบด้วยพระสงฆ์ระดับ เจ้าอาวาส รักษาการแทนเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส และพระสงฆ์ที่มีพรรษาตั้งแต่ 5 พรรษาขึ้นไป จำนวน 298 รูปโดยคำนวณจากสูตรของ ยามาเน่ (Yamane 1988, อ้างถึงใน พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2543: 285) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 โดยกำหนดค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมให้เกิดขึ้นได้ร้อยละ 5 และสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) ตามสัดส่วนประชากรจำแนกตามแต่ละอำเภอสูตรของยามาเน่

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

เมื่อ n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง
N = จำนวนประชากร
e = ค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมให้เกิดขึ้นได้มีค่าเท่ากับ .05

แทนค่าในสูตร

$$n = \frac{1,156}{1 + (1,156 (0.05)^2)} = 297.17$$

ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 298 รูป มีรายละเอียดดังนี้
 ตารางที่ 1 แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามแต่ละอำเภอ ของพระสงฆ์เขตการ
 ปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม

ลำดับที่	อำเภอ	จำนวนประชากร (รูป)	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง(รูป)
1	เมืองนครปฐม	223	57
2	กำแพงแสน	190	49
3	ดอนตูม	177	45
4	สามพราน	170	44
5	นครชัยศรี	210	54
6	บางเลน	112	29
7	พุทธมณฑล	74	20
รวม		1,156	298

2. ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีดังนี้

ตอนที่ 1 ตัวแปรต้น ได้แก่

ข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่

1. อายุพรรษา หมายถึง จำนวนพรรษาที่พระสงฆ์ได้เข้ามาจำพรรษา จนถึงปัจจุบัน โดยแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่

1. 5 ถึง 10 พรรษา
2. 11 ถึง 20 พรรษา
3. 21 พรรษาขึ้นไป

2. ระดับการศึกษาแผนกธรรม หมายถึง ระดับการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีที่พระสงฆ์ศึกษาจบแล้วในชั้นสูงสุด แบ่งออกเป็น 2 ระดับ ได้แก่

1. เป็นเปรียญธรรม
2. ไม่เป็นเปรียญธรรม

3. ระดับการศึกษาแผนกสามัญ หมายถึง ระดับการศึกษาแผนกสามัญที่พระสงฆ์ศึกษาจบแล้วในชั้นสูงสุด แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่

1. ต่ำกว่าปริญญาตรี
2. ปริญญาตรี
3. สูงกว่าปริญญาตรี

4. ประสบการณ์การสอนในสถานศึกษา หมายถึง การเข้าไปสอนในสถานศึกษาของพระสงฆ์ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

1. มีประสบการณ์การสอนในสถานศึกษา
 2. ไม่มีประสบการณ์การสอนในสถานศึกษา
5. ตำแหน่งทางคณะสงฆ์ หมายถึง การเป็นพระสังฆาธิการของพระสงฆ์ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

1. เป็นพระสังฆาธิการ
2. ไม่เป็นพระสังฆาธิการ

ตัวแปรตาม ได้แก่ บทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการณ์อยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน
ตอนที่ 2 ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่

1. ความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตน
2. ความตระหนักถึงบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการณ์อยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน
3. สัมพันธภาพกับชุมชน
4. แรงสนับสนุนจากคณะสงฆ์
5. บทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการณ์อยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามจำนวน 1 ชุด ที่ให้กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ให้ข้อมูลแบ่งออกเป็น 6 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ พรรษา ระดับการศึกษาแผนกธรรม ระดับการศึกษาแผนกสามัญ ประสบการณ์การสอนในสถานศึกษา และตำแหน่งทางคณะสงฆ์ ลักษณะคำถามเป็นแบบกำหนดตัวเลือก จำนวน 5 ข้อ

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตน ผู้วิจัยได้สร้างและพัฒนาเครื่องมือตามนิยามศัพท์และการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตน ซึ่งมีข้อความทั้งหมด จำนวน 12 ข้อ ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ ดังนี้

มากที่สุด หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยกับข้อความนั้น มากที่สุด

มาก หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยกับข้อความนั้น มาก

ปานกลาง หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยกับข้อความนั้น ปานกลาง

น้อย หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยกับข้อความนั้น น้อย

น้อยที่สุด หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยกับข้อความนั้น น้อยที่สุด

ให้ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกตอบเพียง 1 ตัวเลือก ข้อความที่แสดงว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตน จะได้คะแนนจาก 1 ถึง 5 สำหรับคำตอบน้อยที่สุดจนถึงมากที่สุด ตามลำดับ ผู้ที่ได้คะแนนมากจะมีความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตน สูงกว่าผู้ที่ได้คะแนนน้อย

เกณฑ์ในการประเมินระดับความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตน ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์วิเคราะห์ข้อมูลตามเกณฑ์ของเบสท์ (Best, 1981:179-182) ดังนี้

การแปลความหมายคะแนนของความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตน จะได้เกณฑ์ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.49 หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตนอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ค่าเฉลี่ย 1.50-2.49 หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตนอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 2.50-3.49 หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตนอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 3.50-4.49 หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตนอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 4.50-5.00 หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตนอยู่ในระดับมากที่สุด

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับความตระหนักถึงบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน ผู้วิจัยสร้างและพัฒนาตามนิยามศัพท์และการทบทวนวรรณกรรม มีข้อความทั้งหมด จำนวน 15 ข้อ ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ ดังนี้

มากที่สุด หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถาม เห็นด้วยกับข้อความนั้นมากที่สุด

มาก หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถาม เห็นด้วยกับข้อความนั้นมาก

ปานกลาง หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถาม เห็นด้วยกับข้อความนั้นปานกลาง

น้อย หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถาม เห็นด้วยกับข้อความนั้นน้อย

น้อยที่สุด หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถาม เห็นด้วยกับข้อความนั้นน้อยที่สุด

ให้ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกตอบเพียง 1 ตัวเลือก ข้อความที่แสดงว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความตระหนักถึงบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชนจะได้คะแนนจาก

1 ถึง 5 สำหรับคำตอบน้อยที่สุดจนถึงมากที่สุดตามลำดับ ผู้ที่ได้คะแนนมากจะมีความตระหนักถึงบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมกรการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน สูงกว่าผู้ที่ได้คะแนนน้อย

เกณฑ์ในการประเมินระดับความตระหนักถึงบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมกรการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์วิเคราะห์ข้อมูลตามเกณฑ์ของเบสท์ (Best, 1981:179-182) ดังนี้

การแปลความหมายคะแนนของความตระหนักถึงบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมกรการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน จะได้เกณฑ์ดังนี้

- ค่าเฉลี่ย 1.00-1.49 หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามมีความตระหนักถึงบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมกรการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชนอยู่ในระดับน้อยที่สุด
- ค่าเฉลี่ย 1.50-2.49 หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามมีความตระหนักถึงบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมกรการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชนอยู่ในระดับน้อย
- ค่าเฉลี่ย 2.50-3.49 หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามมีความตระหนักถึงบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมกรการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชนอยู่ในระดับปานกลาง
- ค่าเฉลี่ย 3.50-4.49 หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามมีความตระหนักถึงบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมกรการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชนอยู่ในระดับมาก
- ค่าเฉลี่ย 4.50-5.00 หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามมีความตระหนักถึงบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมกรการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชนอยู่ในระดับมากที่สุด

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับสัมพันธภาพกับชุมชน ผู้วิจัยสร้างและพัฒนาตามนิยามศัพท์และการทบทวนวรรณกรรม มีข้อความทั้งหมด จำนวน 14 ข้อ ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ ดังนี้

มากที่สุด หมายถึง	ผู้ตอบแบบสอบถามปฏิบัติตามข้อความนั้นมากที่สุด
มาก หมายถึง	ผู้ตอบแบบสอบถามปฏิบัติตามข้อความนั้นมาก
ปานกลาง หมายถึง	ผู้ตอบแบบสอบถามปฏิบัติตามข้อความนั้นปานกลาง
น้อย หมายถึง	ผู้ตอบแบบสอบถามปฏิบัติตามข้อความนั้นน้อย
น้อยที่สุด หมายถึง	ผู้ตอบแบบสอบถามปฏิบัติตามข้อความนั้นน้อยที่สุด

ให้ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกตอบเพียง 1 ตัวเลือก ข้อความที่แสดงว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีสัมพันธภาพกับชุมชนจะได้คะแนนจาก 1 ถึง 5 สำหรับคำตอบน้อยที่สุดจนถึงมากที่สุดตามลำดับ ผู้ที่ได้คะแนนมากจะมีสัมพันธภาพกับชุมชน สูงกว่าผู้ที่ได้คะแนนน้อย

เกณฑ์ในการประเมินระดับความสัมพันธ์ภาพ กับชุมชนผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์วิเคราะห์ข้อมูลตามเกณฑ์ของเบสท์ (Best, 1981:179-182) ดังนี้

การแปลความหมายคะแนนของความสัมพันธ์ภาพ กับชุมชนจะได้เกณฑ์ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.49 หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามมีสัมพันธภาพกับชุมชนอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ค่าเฉลี่ย 1.50-2.49 หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามมีสัมพันธภาพกับชุมชนอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 2.50-3.49 หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามมีสัมพันธภาพกับชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 3.50-4.49 หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามมีสัมพันธภาพกับชุมชนอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 4.50-5.00 หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามมีสัมพันธภาพกับชุมชนอยู่ในระดับมากที่สุด

ส่วนที่ 5 แบบสอบถามเกี่ยวกับแรงสนับสนุนจากคณะสงฆ์ ผู้วิจัยสร้างและพัฒนาตามนิยามศัพท์และการทบทวนวรรณกรรม มีข้อมูลคำถามทั้งหมด จำนวน 16 ข้อ ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ ดังนี้

มากที่สุด หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงของผู้ตอบแบบสอบถามมากที่สุด

มาก หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงของผู้ตอบแบบสอบถามมาก

ปานกลาง หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงของผู้ตอบแบบสอบถามปานกลาง

น้อย หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงของผู้ตอบแบบสอบถามน้อย

น้อยที่สุด หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงของผู้ตอบแบบสอบถามน้อยที่สุด

ให้ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกตอบเพียง 1 ตัวเลือก ข้อความที่แสดงว่าผู้ตอบแบบสอบถามได้รับแรงสนับสนุนจากคณะสงฆ์ จะได้คะแนนจาก 1 ถึง 5 สำหรับคำตอบน้อยที่สุดจนถึงมากที่สุด ตามลำดับ ผู้ที่ได้คะแนนมากจะได้รับแรงสนับสนุนจากคณะสงฆ์ สูงกว่าผู้ที่ได้คะแนนน้อย เกณฑ์ในการประเมินระดับแรงสนับสนุนจากคณะสงฆ์ ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์วิเคราะห์ข้อมูล ตามเกณฑ์ของเบสท์ (Best, 1981:179-182) ดังนี้

การแปลความหมายคะแนนของแรงสนับสนุนจากคณะสงฆ์ จะได้เกณฑ์ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.49 หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถาม สงฆ์อยู่ในระดับน้อยที่สุด	ได้รับแรงสนับสนุนจากคณะ
ค่าเฉลี่ย 1.50-2.49 หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถาม สงฆ์อยู่ในระดับน้อย	ได้รับแรงสนับสนุนจากคณะ
ค่าเฉลี่ย 2.50-3.49 หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถาม สงฆ์อยู่ในระดับปานกลาง	ได้รับแรงสนับสนุนจากคณะ
ค่าเฉลี่ย 3.50-4.49 หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถาม สงฆ์อยู่ในระดับมาก	ได้รับแรงสนับสนุนจากคณะ
ค่าเฉลี่ย 4.50-5.00 หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถาม สงฆ์อยู่ในระดับมากที่สุด	ได้รับแรงสนับสนุนจากคณะ

ส่วนที่ 6 แบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน ผู้วิจัยสร้างและพัฒนาตามนิยามศัพท์และการทบทวนวรรณกรรม มีข้อความทั้งหมดจำนวน 46 ข้อ แบ่งเป็น 2 ด้าน คือ

1. ด้านการอบรมสั่งสอน

2. ด้านสาธารณะสงเคราะห์

ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณ (Rating Scale) มี 5 ระดับ ดังนี้

มากที่สุด หมายถึง	ผู้ตอบแบบสอบถามปฏิบัติตามข้อความนั้นมากที่สุด
มาก หมายถึง	ผู้ตอบแบบสอบถามปฏิบัติตามข้อความนั้นมาก
ปานกลาง หมายถึง	ผู้ตอบแบบสอบถามปฏิบัติตามข้อความนั้นปานกลาง
น้อย หมายถึง	ผู้ตอบแบบสอบถามปฏิบัติตามข้อความนั้นน้อย
น้อยที่สุด หมายถึง	ผู้ตอบแบบสอบถามปฏิบัติตามข้อความนั้นน้อยที่สุด

ให้ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกตอบเพียง 1 ตัวเลือก ข้อความที่แสดงถึงบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมกรอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน จะได้คะแนนจาก 1 ถึง 5 สำหรับคำตอบน้อยที่สุดจนถึงมากที่สุดตามลำดับ ผู้ที่ได้คะแนนมากจะเป็นผู้ที่มีบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมกรอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน สูงกว่าผู้ที่ได้คะแนนน้อย

เกณฑ์ในการประเมินระดับบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมกรอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์วิเคราะห์ข้อมูลตามเกณฑ์ของเบสต์ (Best, 1981:179-182) ดังนี้

การแปลความหมายคะแนนของบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมกรอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชนจะได้เกณฑ์ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.49 หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามมีบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมกรอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ค่าเฉลี่ย 1.50-2.49 หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามมีบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมกรอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน อยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 2.50-3.49 หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามมีบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมกรอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน อยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 3.50-4.49 หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามมีบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมกรอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน อยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 4.50-5.00 หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามมีบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมกรอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน อยู่ในระดับมากที่สุด

4. การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการสร้างและพัฒนาเครื่องมือโดยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยและเอกสารต่างๆที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างนิยามศัพท์และแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม ที่เกี่ยวกับความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตน ความตระหนักถึง

- บทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน สัมพันธภาพกับชุมชน
 แรงแสนับสนุนจากคณะสงฆ์ และบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน
2. สร้างข้อคำถามของแบบสอบถามที่มีเนื้อหาครอบคลุมตามนิยามศัพท์ของตัวแปร
 3. ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถามโดยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ และผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา ความชัดเจน ความครบถ้วนของเนื้อหาและการใช้ภาษาของแบบสอบถามโดยพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์ของการวิจัย โดยวิธีการ IOC (Index of Item Objective Congruence) นำผลคะแนนที่ได้จากผู้ทรงคุณวุฒิมาคำนวณหาค่า IOC เลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ .50 ขึ้นไป แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขก่อนนำเครื่องมือไปทดลองใช้ (Try - out)
 4. หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นและปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้ว ไปทดลองใช้กับพระสงฆ์ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 รูป
 5. หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม ดังนี้

5.1 แบบสอบถามเกี่ยวกับความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตน ความตระหนักถึงบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน สัมพันธภาพ กับชุมชน แรงแสนสนับสนุนจากคณะสงฆ์ และบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ได้ผลดังนี้

- 5.1.1 แบบสอบถามความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตน มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .959
- 5.1.2 แบบสอบถามความตระหนักถึงบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .934
- 5.1.3 แบบสอบถามสัมพันธภาพกับชุมชน มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .967
- 5.1.4 แบบสอบถามแรงแสนสนับสนุนจากคณะสงฆ์ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .981
- 5.1.5 แบบสอบถามบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .981

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยทำหนังสือถึงคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร เพื่อทำหนังสือขอความร่วมมือไปยังเจ้าคณะจังหวัดนครปฐม ทั้งฝ่ายมหานิกาย และฝ่ายธรรมยุต เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูล

จากพระสงฆ์ที่มีบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชนโดยใช้แบบสอบถาม

2. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้ผ่านการพัฒนา และปรับปรุงจนมีคุณภาพในระดับที่ยอมรับได้ ไปดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยก่อนเริ่มเก็บข้อมูลผู้วิจัยได้ชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ขั้นตอน และวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องครบถ้วน

3. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 298 ฉบับ ได้แบบสอบถามที่ พระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม ตอบแล้วครบถ้วน สมบูรณ์จำนวน 298 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 นำข้อมูลที่ได้มาจัดระเบียบ ลงรหัส และทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีทางสถิติ

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาจัดระเบียบ ลงรหัส และทำ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติในการวิจัย ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ อายุพรรษา ระดับ การศึกษาแผนกธรรม ระดับการศึกษาแผนกสามัญ ประสพการณ์การสอนในสถานศึกษา ตำแหน่ง ทางคณะสงฆ์ โดยการใช้ความถี่ และร้อยละ (%)

2. การวิเคราะห์ระดับ ความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตน ความตระหนักถึงบทบาทการ ส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน สัมพันธภาพกับชุมชน แรงสนับสนุนจาก คณะสงฆ์ และบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน ของพระสงฆ์เขต การปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม โดยใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

3. การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกัน ในสังคมแก่ประชาชนของพระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม โดยจำแนกตามข้อมูล ส่วนบุคคล ได้แก่ ระดับการศึกษาแผนกธรรม ประสพการณ์การสอนในสถานศึกษา และตำแหน่ง ทางคณะสงฆ์ โดยใช้การทดสอบค่าที (t-test)

4. การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกัน ในสังคมแก่ประชาชนของพระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม โดยจำแนกตามข้อมูล ส่วนบุคคล ได้แก่ อายุพรรษา ระดับการศึกษาแผนกสามัญ โดยใช้วิเคราะห์ความแปรปรวนแบบ ทางเดียว (One-way ANOVA)

5. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ได้แก่ บทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชนของพระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม ความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตน ความตระหนักถึงบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน สัมพันธภาพกับชุมชน และแรงสนับสนุนจากคณะสงฆ์ โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient)

บทที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชนของพระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม” ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของพระสงฆ์ ในจังหวัดนครปฐม ในปี พ.ศ. 2559 จำนวน 298 รูป มาวิเคราะห์และนำเสนอผลการวิเคราะห์ โดยใช้ตารางประกอบคำบรรยาย จำแนกเป็น 5 ตอนดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ อายุพรรษา ระดับการศึกษาแผนกธรรม ระดับการศึกษาแผนกสามัญ ประสบการณ์การสอนในสถานศึกษา ตำแหน่งทางคณะสงฆ์ โดยการใช้ความถี่ และร้อยละ (%)

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ระดับ ความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตน ความตระหนักถึงบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน สัมพันธภาพกับชุมชน แรงสนับสนุนจากคณะสงฆ์ และบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน ของพระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม โดยใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชนของพระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม โดยจำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ ระดับการศึกษาแผนกธรรม ประสบการณ์การสอนในสถานศึกษา และตำแหน่งทางคณะสงฆ์ โดยใช้การทดสอบค่าที (t-test)

ตอนที่ 4 การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชนของพระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม โดยจำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ อายุพรรษา ระดับการศึกษาแผนกสามัญ โดยใช้วิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way ANOVA)

ตอนที่ 5 การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ได้แก่ บทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชนของพระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม ความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตน ความตระหนักถึงบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน สัมพันธภาพกับชุมชน และแรงสนับสนุนจากคณะสงฆ์ โดยการใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient)

สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้สัญลักษณ์ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

Y	หมายถึง	บทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน
X ₁	หมายถึง	ความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตน
X ₂	หมายถึง	ความตระหนักถึงบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน
X ₃	หมายถึง	สัมพันธภาพกับชุมชน
X ₄	หมายถึง	แรงสนับสนุนจากคณะสงฆ์
n	หมายถึง	จำนวนของกลุ่มตัวอย่าง
\bar{X}	หมายถึง	ค่าเฉลี่ย (mean)
S.D.	หมายถึง	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
F	หมายถึง	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาใน F-distribution
t	หมายถึง	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาใน t- distribution
r	หมายถึง	ค่าสัมประสิทธิ์สหพันธ์
df	หมายถึง	องศาอิสระ (Degree of Squares)
SS	หมายถึง	ผลรวมของกำลังสองของค่าเบี่ยงเบน (Sun of Square)
MS	หมายถึง	ค่าเฉลี่ยของค่าเบี่ยงเบนกำลังสอง (Mean Square)
Sig	หมายถึง	แสดงถึงความมีนัยสำคัญทางสถิติ (Significance)
*	หมายถึง	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของพระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 298 รูป จำแนกตาม อายุพรรษา ระดับการศึกษาแพทยกรรม ระดับการศึกษาแผนกสามัญ ประสบการณ์การสอนในสถานศึกษา และตำแหน่งทางคณะสงฆ์ โดยแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ดังรายละเอียด ในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามอายุพรรษา ระดับการศึกษาแพทยกรรม ระดับการศึกษาแผนกสามัญ ประสบการณ์การสอนในสถานศึกษา และตำแหน่งทางคณะสงฆ์

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
อายุพรรษา		
1. 5 ถึง 10 พรรษา	159	53.3
2. 11 ถึง 20 พรรษา	78	26.2
3. 21 พรรษาขึ้นไป	61	20.5
รวม	298	100.0
ระดับการศึกษาแพทยกรรม		
1. เป็นเปรียญธรรม	82	27.5
2. ไม่เป็นเปรียญธรรม	216	72.5
รวม	298	100.0
ระดับการศึกษาแผนกสามัญ		
1. ต่ำกว่าปริญญาตรี	180	60.4
2. ปริญญาตรี	73	24.5
3. สูงกว่าปริญญาตรี	45	15.1
รวม	298	100.0
ประสบการณ์การสอนในสถานศึกษา		
1. มีประสบการณ์การสอนในสถานศึกษา	147	49.3
2. ไม่มีประสบการณ์การสอนในสถานศึกษา	151	50.7
รวม	298	100.0
ตำแหน่งทางคณะสงฆ์		
1. เป็นพระสังฆาธิการ	65	21.8
2. ไม่เป็นพระสังฆาธิการ	233	78.2
รวม	298	100.0

จากตารางที่ 2 พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่มีอายุพรรษาระหว่าง 5 ถึง 10 พรรษา จำนวน 159 รูป คิดเป็นร้อยละ 53.3 ระดับการศึกษาแพทยกรรม ไม่เป็นเปรียญธรรม จำนวน 216 รูป คิดเป็นร้อยละ 72.5 ระดับการศึกษาแผนกสามัญ ต่ำกว่าปริญญาตรี 180 รูป คิดเป็นร้อยละ 60.4 ประสบการณ์การสอนในสถานศึกษา ไม่มีประสบการณ์การสอนในสถานศึกษา จำนวน 151 รูป คิดเป็นร้อยละ 50.7 ตำแหน่งทางคณะสงฆ์ ไม่เป็นพระสังฆาธิการ จำนวน 233 รูป คิดเป็นร้อยละ 78.2

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ระดับ ความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตน ความตระหนักถึงบทบาท การส่งเสริมพฤติกรรมความร่วมมือกันในสังคมแก่ประชาชน สัมพันธภาพกับชุมชน แรงสนับสนุนจาก คณะสงฆ์ และบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมความร่วมมือกันในสังคมแก่ประชาชน ของพระสงฆ์เขต การปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม โดยใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

2.1 การวิเคราะห์ระดับ ความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตน ความตระหนักถึงบทบาทการ ส่งเสริมพฤติกรรมความร่วมมือกันในสังคมแก่ประชาชน สัมพันธภาพกับชุมชน แรงสนับสนุนจาก คณะสงฆ์ และบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมความร่วมมือกันในสังคมแก่ประชาชน ของพระสงฆ์เขต การปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม โดยใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ดังรายละเอียดในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับ ความเชื่อในประสิทธิภาพ แห่งตน(X_1) ความตระหนักถึงบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมความร่วมมือกันในสังคมแก่ประชาชน (X_2) สัมพันธภาพกับชุมชน (X_3) แรงสนับสนุนจากคณะสงฆ์ (X_4) และ บทบาทการส่งเสริม พฤติกรรมความร่วมมือกันในสังคมแก่ประชาชน(Y) ของกลุ่มตัวอย่าง

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา	\bar{X}	S.D.	ค่าระดับ
1. ความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตน (X_1)	3.6298	.8306	มาก
2. ความตระหนักถึงบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรม การความร่วมมือกันในสังคมแก่ประชาชน (X_2)	3.8456	.7493	มาก
3. สัมพันธภาพกับชุมชน (X_3)	3.6534	.8231	มาก
4. แรงสนับสนุนจากคณะสงฆ์ (X_4)	3.3647	.9461	ปานกลาง
5. บทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมความร่วมมือใน สังคมแก่ประชาชน (Y)	3.7043	.7637	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความตระหนักถึงบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมความร่วมมือกันในสังคมแก่ประชาชน บทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมความร่วมมือกันในสังคมแก่ประชาชน สัมพันธภาพกับชุมชน และ ความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.8456$, $\bar{X} = 3.7043$, $\bar{X} = 3.6534$, $\bar{X} = 3.6298$ ตามลำดับ) และ แรงสนับสนุนจากคณะสงฆ์ อยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{X} = 3.3647$)

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์เปรียบเทียบบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมความร่วมมือกันในสังคม แก่ประชาชนของพระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม โดยจำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ ระดับการศึกษาแผนกธรรม ประสบการณ์การสอนในสถานศึกษา และตำแหน่งทาง คณะสงฆ์ โดยใช้การทดสอบค่าที่ (t-test) ดังรายละเอียดในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงการเปรียบเทียบบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน
ของพระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม จำแนกตามระดับการศึกษา
แผนกธรรม

ระดับการศึกษาแผนกธรรม	n	\bar{X}	S.D.	t
เป็นเปรียญธรรม	82	3.9173	.6559	3.006*
ไม่เป็นเปรียญธรรม	216	3.6234	.7873	

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 พบว่า พระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม ที่มีระดับ
การศึกษาแผนกธรรมต่างกัน มีบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน
แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่พระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัด
นครปฐมที่เป็นเปรียญธรรม มีบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน
มากกว่า พระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐมที่ไม่เป็นเปรียญธรรม

ตารางที่ 5 แสดงการเปรียบเทียบบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน
ของพระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม จำแนกตามประสบการณ์การ
สอนในสถานศึกษา

ประสบการณ์การสอนในสถานศึกษา	n	\bar{X}	S.D.	t
มีประสบการณ์การสอนในสถานศึกษา	147	3.8673	.6402	3.728*
ไม่มีประสบการณ์การสอนในสถานศึกษา	151	3.5455	.8394	

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 5 พบว่า พระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม ที่มีประสบการณ์
การสอนในสถานศึกษาต่างกัน มีบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน
แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่พระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัด
นครปฐมที่มีประสบการณ์การสอนในสถานศึกษา มีบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันใน
สังคมแก่ประชาชน มากกว่า พระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐมที่ไม่มีประสบการณ์
การสอนในสถานศึกษา

ตารางที่ 6 แสดงการเปรียบเทียบบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน
ของพระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม จำแนกตามตำแหน่งทางคณะสงฆ์

ตำแหน่งทางคณะสงฆ์	n	\bar{X}	S.D.	t
เป็นพระสังฆาธิการ	65	4.0047	.6711	3.660*
ไม่เป็นพระสังฆาธิการ	233	3.6205	.7682	

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 6 พบว่า พระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม ที่มีตำแหน่งทาง
คณะสงฆ์ต่างกัน มีบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชนแตกต่างกัน

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่พระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐมที่เป็นพระสังฆาธิการ มีบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน มากกว่าพระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐมที่ไม่เป็นพระสังฆาธิการ

ตอนที่ 4 การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชนของพระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม โดยจำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ อายุพรรษา ระดับการศึกษาแผนกสามัญ โดยใช้วิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way ANOVA)

4.1 การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชนของพระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม โดยจำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ อายุพรรษา ระดับการศึกษาแผนกสามัญ ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way ANOVA) และถ้าหากพบความแตกต่างจะทำการทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ้ (Scheffe') ดังรายละเอียดตามตารางที่ 7-11 ตารางที่ 7 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าระดับบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชนของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตาม อายุพรรษา

อายุพรรษา	n	\bar{X}	S.D.	ระดับ
5 ถึง 10 พรรษา	159	3.6438	.7591	มาก
11 ถึง 20 พรรษา	78	3.6845	.8230	มาก
21 พรรษาขึ้นไป	61	3.8870	.6755	มาก

จากตารางที่ 7 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุพรรษาต่างกัน แต่ละกลุ่มมีบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชนของพระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐมอยู่ในระดับมาก โดยที่พระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐมที่มีอายุพรรษา 21 พรรษาขึ้นไปมีบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน สูงที่สุด ($\bar{X} = 3.8870$) รองลงมาได้แก่ พระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐมที่มีอายุพรรษา 11 ถึง 20 พรรษา ($\bar{X} = 3.6845$) และพระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐมที่มีอายุพรรษา 5 ถึง 10 พรรษา ($\bar{X} = 3.6438$) ตามลำดับ

ตารางที่ 8 แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชนของพระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม จำแนกตามอายุพรรษา

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	2.649	1.324	2.290
ภายในกลุ่ม	295	170.606	.578	
รวม	297	173.255		

จากตารางที่ 8 พบว่าพระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม ที่มีอายุพรรษาต่างกัน มีบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน ไม่แตกต่างกัน ตารางที่ 9 แสดงการเปรียบเทียบบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชนของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับการศึกษาแผนกสามัญ

ระดับการศึกษาแผนกสามัญ	n	\bar{X}	S.D.	ระดับ
ต่ำกว่าปริญญาตรี	180	3.5769	.7991	มาก
ปริญญาตรี	73	3.8303	.6259	มาก
สูงกว่าปริญญาตรี	45	4.0092	.7144	มาก

จากตารางที่ 9 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาแผนกสามัญต่างกัน แต่ละกลุ่มมีบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน อยู่ในระดับมาก โดยที่พระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐมที่มีระดับการศึกษาแผนกสามัญสูงกว่าปริญญาตรีมีบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน สูงที่สุด ($\bar{X} = 4.0092$) รองลงมาได้แก่ที่มีระดับการศึกษาแผนกสามัญปริญญาตรี ($\bar{X} = 3.8303$) และที่มีระดับการศึกษาแผนกสามัญต่ำกว่าปริญญาตรี ($\bar{X} = 3.5769$) ตามลำดับ

ตารางที่ 10 แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชนของพระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม จำแนกตามระดับการศึกษาแผนกสามัญ

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	8.261	4.130	7.385*
ภายในกลุ่ม	295	164.994	.559	
รวม	297	173.255		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 10 พบว่า พระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม ที่มีระดับการศึกษาแผนกสามัญต่างกัน มีบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงทำการเปรียบเทียบความแตกต่าง ของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีของเชฟฟ์ (Scheffe') ดังตารางที่ 11

ตารางที่ 11 แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ของบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชนของพระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม ที่มีระดับการศึกษาแผนกสามัญต่างกัน ด้วยวิธีของเชฟเฟ้ (Scheffe')

ระดับการศึกษาแผนกสามัญ	ต่ำกว่าปริญญาตรี ($\bar{X} = 3.5769$)	ปริญญาตรี ($\bar{X} = 3.8303$)	สูงกว่าปริญญาตรี ($\bar{X} = 4.0092$)
ต่ำกว่าปริญญาตรี ($\bar{X} = 3.5769$)	-	-	-
ปริญญาตรี ($\bar{X} = 3.8303$)	.2533	-	-
สูงกว่าปริญญาตรี ($\bar{X} = 4.0092$)	.4322*	.1789	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 11 พบว่า พระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม ที่มีระดับการศึกษาแผนกสามัญที่ต่างกัน มีบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่พระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐมที่มีระดับการศึกษาแผนกสามัญสูงกว่าปริญญาตรี มีบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชนสูงกว่า พระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐมที่มีระดับการศึกษาแผนกสามัญต่ำกว่าปริญญาตรี ($\bar{X} = 4.0092$ และ $\bar{X} = 3.5769$ ตามลำดับ) ส่วนคู่อื่นไม่แตกต่างกัน

ตอนที่ 5 การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ได้แก่ บทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชนของพระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม ความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตน ความตระหนักถึงบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน สัมพันธภาพกับชุมชน และแรงสนับสนุนจากคณะสงฆ์ โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient) ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ระหว่าง ความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตน ความตระหนักถึงบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน สัมพันธภาพกับชุมชน แรงสนับสนุนจากคณะสงฆ์ และ บทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชนพระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม ดังรายละเอียดในตารางที่ 12

ตารางที่ 12 แสดงการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตน (X_1) ความตระหนักถึงบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมกรอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ ประชาชน (X_2) สัมพันธภาพกับชุมชน (X_3) แรงสนับสนุนจากคณะสงฆ์ (X_4) และบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมกรอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน (Y)

ตัวแปร	X_1	X_2	X_3	X_4	Y
X_1	1.000				
X_2	.782**	1.000			
X_3	.786**	.698**	1.000		
X_4	.626**	.514**	.704**	1.000	
Y	.741**	.729**	.823**	.715**	1.000

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 12 เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ ระหว่างตัวแปรความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตน ความตระหนักถึงบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมกรอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน (X_2) สัมพันธภาพกับชุมชน (X_3) แรงสนับสนุนจากคณะสงฆ์ (X_4) กับบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมกรอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน (Y) พบว่า มีความสัมพันธ์กัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r=.741$, $.729$, $.823$, และ $.715$ ตามลำดับ) โดยที่สัมพันธภาพกับชุมชน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมกรอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน มากที่สุด ($r=.823$)

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตน (X_1) ความตระหนักถึงบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมกรอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน (X_2) สัมพันธภาพกับชุมชน (X_3) และแรงสนับสนุนจากคณะสงฆ์ (X_4) พบว่า ความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตน (X_1) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับ ความตระหนักถึงบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมกรอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน (X_2) สัมพันธภาพกับชุมชน (X_3) และแรงสนับสนุนจากคณะสงฆ์ (X_4) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r= .782$, $.786$, และ $.626$ ตามลำดับ) ความตระหนักถึงบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมกรอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน (X_2) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับ สัมพันธภาพกับชุมชน (X_3) และแรงสนับสนุนจากคณะสงฆ์ (X_4) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r=.698$, และ $.514$ ตามลำดับ) สัมพันธภาพกับชุมชน (X_3) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับ แรงสนับสนุนจากคณะสงฆ์ (X_4) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r=.704$)

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “บทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชนของ พระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม” ครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) เพื่อศึกษา ระดับบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน ความเชื่อในประสิทธิภาพ แห่งตน ความตระหนักถึงบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน สัมพันธภาพกับชุมชน แรงสนับสนุนจากคณะสงฆ์ ของพระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัด นครปฐม 2) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน ของพระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม ที่มี อายุพรรษา ระดับการศึกษาแผนกธรรม ระดับการศึกษาแผนกสามัญ ประสบการณ์การสอนในสถานศึกษา ตำแหน่งทางคณะสงฆ์ แตกต่างกัน 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตน ความตระหนักถึง บทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน สัมพันธภาพกับชุมชน แรงสนับสนุนจากคณะสงฆ์ และบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน ของพระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นพระสงฆ์ในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัด นครปฐม ประกอบด้วยพระสงฆ์ระดับ เจ้าอาวาส ผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วย เจ้าอาวาส และพระสงฆ์ที่มีพรรษาตั้งแต่ 5 พรรษาขึ้นไป จำนวน 298 รูป และสุ่มตัวอย่างโดยวิธีการ สุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามสัดส่วนประชากรแต่ละอำเภอ

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วย 6 ส่วน ได้แก่ แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล แบบสอบถามเกี่ยวกับความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตน แบบสอบถามเกี่ยวกับความตระหนักถึงบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ ประชาชน แบบสอบถามเกี่ยวกับสัมพันธภาพกับชุมชน แบบสอบถามเกี่ยวกับแรงสนับสนุนจากคณะ สงฆ์ และแบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชนของ พระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลใช้สถิติการแจกแจงความถี่ และร้อยละ (%) การวิเคราะห์ระดับตัวแปรอิสระและตัวแปรตามใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.) การวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างกลุ่มใช้การทดสอบค่าที (t-test) และการ ทดสอบความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) การวิเคราะห์ตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์ กันโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient)

สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 298 รูป พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่มีอายุพรศาระหว่าง 5 ถึง 10 พรรษา จำนวน 159 รูป คิดเป็นร้อยละ 53.3 ระดับการศึกษา แผนกธรรม ไม่เป็นเปรียญธรรม จำนวน 216 รูป คิดเป็นร้อยละ 72.5 ระดับการศึกษาแผนกสามัญ ต่ำกว่าปริญญาตรี 180 รูป คิดเป็นร้อยละ 60.4 ประสบการณ์การสอนในสถานศึกษา ไม่มี ประสบการณ์การสอนในสถานศึกษา จำนวน 151 รูป คิดเป็นร้อยละ 50.7 ตำแหน่งทางคณะสงฆ์ ไม่เป็นพระสังฆาธิการ จำนวน 233 รูป คิดเป็นร้อยละ 78.2

2. การวิเคราะห์ระดับ ความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตน ความตระหนักถึงบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมกรอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน สัมพันธภาพกับชุมชน แรงสนับสนุนจากคณะสงฆ์ และบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมกรอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน ของพระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม พบว่า ความตระหนักถึงบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมกรอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน บทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมกรอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน สัมพันธภาพกับชุมชน และ ความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.8456$, $\bar{X} = 3.7043$, $\bar{X} = 3.6534$, $\bar{X} = 3.6298$ ตามลำดับ) และ แรงสนับสนุนจากคณะสงฆ์ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.3647$)

3. การวิเคราะห์เปรียบเทียบบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมกรอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชนของพระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม ที่มีอายุพรรษา ระดับการศึกษา แผนกธรรม ระดับการศึกษาแผนกสามัญ ประสบการณ์การสอนในสถานศึกษา และตำแหน่งทางคณะสงฆ์ ต่างกัน พบว่า

3.1 พระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐมที่มีอายุพรรษาต่างกัน มีบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมกรอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน ไม่แตกต่างกัน

3.2 พระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐมที่มีระดับการศึกษาแผนกธรรมที่ต่างกัน มีบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมกรอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยพระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐมที่เป็นเปรียญธรรม ($\bar{X} = 3.9173$) มีบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมกรอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน มากกว่าพระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐมที่ไม่เป็นเปรียญธรรม ($\bar{X} = 3.6234$)

3.3 พระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม ที่มีระดับการศึกษาแผนกสามัญที่แตกต่าง มีบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมกรอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่พระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐมที่มีระดับการศึกษาแผนกสามัญสูงกว่าปริญญาตรี มีบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมกรอยู่ร่วมกันในสังคมแก่

ประชาชนสูงกว่า พระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐมที่มีระดับการศึกษาแผนกสามัญ
ต่ำปริญญาตรี ($\bar{X} = 4.0092$ และ $\bar{X} = 3.5769$ ตามลำดับ)

3.4 พระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐมที่มีประสบการณ์การสอนใน
สถานศึกษาต่างกัน มีบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชนแตกต่างกัน
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยพระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐมที่มี
ประสบการณ์การสอนในสถานศึกษา ($\bar{X} = 3.8673$) มีบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันใน
สังคมแก่ประชาชน มากกว่า พระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐมที่ไม่มีประสบการณ์
การสอนในสถานศึกษา ($\bar{X} = 3.5455$)

3.5 พระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐมที่มีตำแหน่งทางคณะสงฆ์ต่างกัน
มีบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทาง
สถิติที่ระดับ .05 โดยพระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐมที่มีตำแหน่งทางคณะสงฆ์
($\bar{X} = 4.0047$) มีบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน มากกว่า พระสงฆ์
เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐมที่ไม่มีตำแหน่งทางคณะสงฆ์ ($\bar{X} = 3.6205$)

4. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์สหสัมพันธ์ ระหว่าง ความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตน
ความตระหนักถึงบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน สัมพันธภาพกับ
ชุมชน แรงสนับสนุนจากคณะสงฆ์ กับบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่
ประชาชนของพระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์ พบว่า มีความสัมพันธ์กัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
ที่ระดับ .01 ($r = .741, .729, .823$, และ $.715$ ตามลำดับ) โดยที่สัมพันธ์ภาพกับชุมชน มีความสัมพันธ์
ทางบวกกับบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน มากที่สุด ($r = .823$)

การอภิปรายผลการวิจัย

จากการสรุปผลการวิจัยสามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1.1 การวิเคราะห์ระดับความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตนของพระสงฆ์เขตการปกครองคณะ
สงฆ์จังหวัดนครปฐม พบว่า พระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐมมีความเชื่อใน
ประสิทธิภาพแห่งตนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.6298$) แสดงว่าพระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์
จังหวัดนครปฐมรับรู้ว่าคุณภาพตนเองมีความรู้ความสามารถในบทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์ที่ควรปฏิบัติต่อ
ประชาชนในชุมชน มีความมุ่งมั่นที่จะทำงานนั้นให้สำเร็จ โดยไม่เกิดความวิตกกังวล และพระสงฆ์บาง
รูปก็ขอมาหลายพรรษาได้มีโอกาสได้ศึกษาเล่าเรียน หลักธรรมคำสั่งสอนในทางพระพุทธศาสนาทั้ง
นักธรรมและภาษาบาลีเป็นอย่างดี ก็จะแสดงความสามารถของตนเองออกมาด้วยการเทศนาธรรม
การแนะนำสั่งสอน และการอบรม เป็นต้น ประกอบกับพระสงฆ์บางรูปนอกจากได้ศึกษานักธรรมและ
ภาษาบาลีแล้ว และยังได้ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมในทางฝ่ายโลกอีกด้วย เมื่อพระสงฆ์มีความเชื่อใน
ประสิทธิภาพแห่งตนสูง จึงทำให้พระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม มีความมั่นใจใน

ความรู้ความสามารถของตนเองที่จะส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชนให้ปฏิบัติตามหลักสังคหวัตถุ 4 ดังจะเห็นได้จากการตอบแบบสอบถามเป็นรายข้อ พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก เช่น ข้อที่ 12 ว่า ท่านมีความมุ่งมั่นส่งเสริมให้ประชาชนเสียสละสิ่งของช่วยเหลือผู้อื่นในยามทุกข์ยากได้ ($\bar{X} = 3.70$) ข้อที่ 3 ว่า ท่านมีความมุ่งมั่นในการอบรมสั่งสอนให้ประชาชนพูดจาสุภาพต่อผู้อื่นได้ ($\bar{X} = 3.69$) ข้อที่ 1 ว่า ท่านเชื่อว่าท่านมีความรู้ที่จะอบรมสั่งสอนให้ประชาชนเสียสละสิ่งของในการให้ทานได้ ($\bar{X} = 3.67$) ทั้งนี้เนื่องมาจากพระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐมท่านมีความมุ่งมั่นและเชื่อว่าตนเองมีความรู้ความสามารถในการที่จะอบรมสั่งสอนให้ประชาชนทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น โดยมีความเชื่อว่าตนเองมีความสามารถในระดับมาก ในการที่จะส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชนอย่างสงบสุขได้ เพราะความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตนนั้นมีผลต่อการกระทำของบุคคลดังแนวคิดของแบนดูรา (Bandura 1977, อ้างถึงใน พระมหาประสิทธิ์ สระทอง, 2548: 119) ที่ได้สรุปไว้ว่า ความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตนมีผลต่อการกระทำของบุคคล โดยบุคคลสองคนจะมีความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตนแตกต่างกัน ในคนเดียวกันก็เช่นกัน ถ้าตระหนักในความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตนแต่ละสถานการณ์แตกต่างกัน ก็อาจแสดงพฤติกรรมที่ต่างกันได้ ประสิทธิภาพของคนเรานั้นไม่ตายตัว สามารถยืดหยุ่นได้ตามสถานการณ์ สิ่งที่กำหนดประสิทธิภาพของการแสดงออก จึงขึ้นอยู่กับการตระหนักในความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตนต่อสถานการณ์นั้นๆ ถ้าบุคคลมีความเชื่อว่าตนมีประสิทธิภาพ ก็จะแสดงประสิทธิภาพนั้นออกมา และจะมีความอดทนไม่ท้อถอยและจะประสบความสำเร็จในการปฏิบัติงาน รวมทั้งมีการปฏิบัติตามบทบาทของตนอย่างเหมาะสม ซึ่งหนังสือพระไตรปิฎกได้แสดงหลักธรรมที่ว่าด้วยความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตนไว้ในหัวข้อว่า เวสาลีชกธรรม คือ ธรรมทำความกล้าหาญ 5 อย่าง (พระไตรปิฎก, 2539:144) ได้แก่ 1. สัทธา ไตร่ตรองแล้วปลงใจเชื่อคุณของความดี เห็นโทษของกรรมว่ามีจริง 2. ศีล กิริยามารยาทเรียบร้อย พูดจาไพเราะอ่อนหวานและอหยาศัยสงบเสถียร 3. พาหุสัจจะ สนใจศึกษาและหาความชำนาญในวิชาทุกแขนงอย่างกว้างขวาง 4. วิริยารัมภะ รักหน้าที่การงาน กระตือรือร้นบากบั่นจริงจัง หวังก้าวหน้า และ 5. ปัญญา ฉลาดและรอบรู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติเป็นอย่างดี การที่พระสงฆ์ประกอบด้วยธรรม 5 ข้อนี้แล้ว ย่อมจะมีความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตน ทำให้พระสงฆ์มีความเชื่อมั่นและกล้าหาญในตนเองที่จะปฏิบัติงานต่าง ๆ แม้ว่าจะอยู่ในสถานการณ์ที่ยากลำบากหรือไม่ก็ตาม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสอนประจันต์ เสียงเย็น (2548 :115) ได้ศึกษา การปฏิบัติตามบทบาทในการพัฒนาจิตใจประชาชนของพระสังฆาธิการในจังหวัดมุกดาหาร ผลการวิจัยพบว่า พระสังฆาธิการในจังหวัดมุกดาหาร มีความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตนโดยรวมอยู่ในระดับมาก ดังนั้น คณะสงฆ์ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ หรือหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม จึงควรสร้างความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตนให้เกิดแก่พระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐมที่มีบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชนให้ปฏิบัติตามหลักสังคหวัตถุ 4 เพื่อให้พระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐมมีความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตนมากขึ้น

1.2 การวิเคราะห์ระดับความตระหนักถึงบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรม การอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน พบว่า พระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐมมีความตระหนักถึงบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรม การอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.8456$) แสดงว่าพระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐมได้ตระหนักถึงบทบาทของตนเองและเห็นความสำคัญในบทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์ที่ควรปฏิบัติต่อประชาชนให้มีชีวิตที่ดีและอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีสุข ดังที่ทินพันธุ์ นาคะตะ (2529) ได้กล่าวว่า พระสงฆ์เป็นผู้ได้รับการเคารพยกย่องให้มีเกียรติที่สุดในสังคม ในฐานะเป็นผู้ที่ประพฤติปฏิบัติธรรมโดยเคร่งครัด เป็นตัวอย่างที่ดีในด้านศีลธรรมและจริยธรรมจากบุคคลทั่วไป จึงได้รับความเชื่อถือจากประชาชนมาก เป็นผู้ให้คำแนะนำช่วยเหลือในการแก้ไขปัญหาชีวิตประจำวันของประชาชนในชุมชนและยังเป็นครูสอนหนังสือมาแต่สมัยโบราณ เป็นที่พึ่งทางใจของประชาชน พระสงฆ์ได้อาศัยอาหารบิณฑบาตและปัจจัย 4 จากประชาชนเลี้ยงชีพ พระสงฆ์จึงได้ตอบแทนอุปการคุณประชาชน ด้วยการอบรมสั่งสอน เทศนาธรรม แนะนำให้ประชาชนทำความดี ละความชั่ว ทำบุญกุศลต่าง ๆ ดังนั้น พระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐมจึงได้มีความตระหนักถึงบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรม การอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน ดังปรากฏรายละเอียดในแบบสอบถามเป็นรายข้อ พบว่า ทั้ง 15 ข้อมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เช่น ข้อที่ 5 ว่า ท่านมีความตั้งใจจะอบรมสั่งสอนเพื่อให้ประชาชนช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจ ($\bar{X} = 3.96$) ข้อที่ 14 ว่า ท่านเห็นความสำคัญในบทบาทของการส่งเสริมให้ประชาชนประพฤติสิ่งที่ เป็นประโยชน์ต่อสังคม ($\bar{X} = 3.91$) ข้อที่ 10 ว่า ท่านสำนึกอยู่เสมอว่าท่านจะต้องมีส่วนในการส่งเสริมพฤติกรรม การอยู่ร่วมกันในสังคมตามหลักสังคหวัตถุ 4 แก่ประชาชน ($\bar{X} = 3.82$) ทั้งนี้เนื่องจากพระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐมมีความตั้งใจเห็นความสำคัญในบทบาทของตนและเกิดความตระหนักถึงภาระหน้าที่ของพระสงฆ์ที่ควรสงเคราะห์ประชาชน เช่น การเทศน์ การอบรมสั่งสอนประชาชน ทั้งในด้านหลักธรรม ตลอดจนมีส่วนร่วมในการส่งเสริมให้ประชาชนประกอบสัมมาอาชีพในทางที่สุจริต ซึ่งสอดคล้องกับ พระมหาอดิเรก สิตวานุกูล (2551 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา พฤติกรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ในการส่งเสริมให้นักเรียนปฏิบัติตามหลักศีล 5 ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 14 ผลการวิจัยพบว่า พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มีความตระหนักถึงบทบาทในการส่งเสริมให้นักเรียนปฏิบัติตามหลักศีล 5 อยู่ในระดับมาก

1.3 การวิเคราะห์ระดับสัมพันธภาพกับชุมชนของพระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐมพบว่า พระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐมมีสัมพันธภาพกับชุมชน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.6534$) แสดงว่าพระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐมมีสัมพันธภาพกับชุมชนเป็นอย่างดี เพราะชุมชนในจังหวัดนครปฐมเป็นเมืองวัด มีวัดใกล้ชุมชน มีกิจกรรมทำร่วมกับวัด โดยการแสดงออกทั้งทางกายและจิตใจอันส่งผลให้เกิดความเข้าอกเข้าใจระหว่างกันเพราะเมื่อพระสงฆ์ปฏิบัติสัมพันธ์อันดีกับประชาชนแล้ว ประชาชนย่อมให้ความไว้วางใจ มีความศรัทธาในตัวพระสงฆ์ เกิดความนับถือ รักใคร่ ชอบพอ มีความร่วมมือที่ดีต่อกัน ทำให้อยู่ร่วมกันในชุมชนอย่างมีความสุข ซึ่ง พระธรรม ปิฎก (ป.อ. ปยุตโต 2542) ได้กล่าวว่า หน้าที่ของพระสงฆ์ที่มีความเกี่ยวข้องกับประชาชนในชุมชน ด้วยการแสดงออกและการปฏิบัติตนของพระภิกษุ นอกจากมุ่งฝึกเพื่ออบรมตนเองแล้ว พึงคำนึงถึงประโยชน์ของตนและประชาชน อย่างน้อยที่สุดก็ในขั้นต้น จะต้องทำ

ให้คนที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับตนหรือคนที่ตนเข้าไปเกี่ยวข้อง มีจิตใจปลอดโปร่งเบิกบานผ่อนคลายด้วยข้อปฏิบัติทางวินัย ขึ้นต่อไป ถ้ามีความสามารถยิ่งกว่านั้น ก็พึงทำให้ประชาชนเจริญงอกงามด้วยศรัทธาศีล สุตะ จาคะ และปัญญา ด้วยการแนะนำสั่งสอนธรรม พระสงฆ์มีหน้าที่เพื่อประชาชนในชุมชน 2 ด้าน คือ หน้าที่ทางด้านวินัย ได้แก่ ทำจิตใจของประชาชนให้ผ่อนคลายด้วยศีลวัตร และหน้าที่ทางธรรม ได้แก่ นำเอาหลักธรรมความเป็นจริงความดีงาม ไปเผยแผ่ ปล่อยให้เขาเจริญยิ่งขึ้นไป และ สุรพลพยอมแย้ม (2548: 21) กล่าวว่า สัมพันธภาพเป็นพฤติกรรมหนึ่งที่บุคคลกระทำต่อกัน ถ้าทั้งสองฝ่ายยังไม่มีปฏิสัมพันธ์กัน (Interaction) สัมพันธภาพจะยังไม่เกิดขึ้นการที่บุคคลเข้าไปเกี่ยวข้องกัน (Contact) เป็นจุดเริ่มต้นของการมีสัมพันธภาพ ซึ่งความสัมพันธ์นั้นอาจเกิดขึ้นในด้านบวกหรือด้านลบก็ได้ แต่ส่วนใหญ่เมื่อพูดถึงสัมพันธภาพมักนึกถึงหรือแปลความไปในด้านบวกมากกว่า และพจนันเพชระบุรณิน (2522:8) กล่าวว่า ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์นั้นเกี่ยวกับการสร้างสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน เพื่อให้เกิดความรู้สึกที่ดี มีความพอใจรักใคร่ต่อกันอยากร่วมมือช่วยเหลือ และสนับสนุนซึ่งกันและกันด้วยความเต็มใจ รวมทั้งมีความจริงใจต่อกัน ดังปรากฏรายละเอียดในแบบสอบถามเป็นรายข้อ พบว่า ทั้ง 14 ข้อมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เช่น ข้อที่ 11 ว่า ท่านเป็นที่ ยอมรับนับถือจากประชาชนในชุมชนด้านทำกิจวัตรประจำวัน เช่น การออกบิณฑบาต ทุกเช้า การทำวัตร เข้า-เย็น เป็นต้น ($\bar{X} = 3.83$) ข้อที่ 1 ว่า ท่านสามารถปฏิบัติงานร่วมกับประชาชนภายในชุมชนได้เป็นอย่างดี ($\bar{X} = 3.80$) ข้อที่ 10 ว่า ท่านมีความสัมพันธ์อันดีกับชุมชนในการส่งเสริมให้ประชาชนมีวาจาสุภาพอ่อนหวาน ($\bar{X} = 3.70$) ทั้งนี้เนื่องมาจากพระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม มีสัมพันธภาพกับชุมชนมีชีวิตผูกพันอยู่กับชุมชน ความผูกพันนี้มีได้มีกำหนดไว้ในฝ่ายวินัยอย่างเดียวเท่านั้น แม้ในทางธรรมพระพุทธเจ้าก็ทรงตรัสสอนและเตือนพระสงฆ์ให้ระลึกลู่อยู่เสมอ เพื่อให้เกิดความสำนึกในการปฏิบัติหน้าที่และความรู้สึกรับผิดชอบของตน ซึ่งสอดคล้องกับ พระมหาชาคริต บำเพ็ญ (2549:บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานในเครือข่ายองค์การพระผู้นำพัฒนาแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง ของพระสงฆ์นักพัฒนา โดยใช้กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเป็นพระสงฆ์ในจังหวัดอุบลราชธานีและจังหวัดอำนาจเจริญ จำนวน 162 รูป ผลการศึกษาพบว่า ในส่วนของตัวแปรสัมพันธภาพของพระสงฆ์นักพัฒนาอยู่ในระดับมาก ดังนั้นจึงทำให้พระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐมที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีสัมพันธภาพที่ดีกับชุมชนอยู่ในระดับมาก

1.4 การวิเคราะห์ระดับแรงสนับสนุนจากคณะสงฆ์ของพระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐมพบว่า พระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐมมีแรงสนับสนุนจากคณะสงฆ์อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.3647$) แสดงว่า พระสงฆ์ระดับเจ้าคณะผู้ปกครองในจังหวัดนครปฐม มีบทบาทหน้าที่หลายอย่างที่จำเป็นต้องรับผิดชอบเป็นจำนวนมาก ทั้งด้านการบำรุงรักษาศาสนสมบัติของวัดดูแลพระสงฆ์สามเณรภายในวัดที่อาศัยอยู่ให้เป็นระเบียบเรียบร้อย ตามพระธรรมวินัย กฎ ข้อบังคับ คำสั่งของมหาเถรสมาคม อีกทั้งด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ เป็นต้น ดังนั้น คณะ

สงฆ์พระเถระผู้ใหญ่ที่มีบทบาทหน้าที่ในการให้การดูแลสนับสนุนพระสงฆ์ในการส่งเสริมพฤติกรรม การอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชนปฏิบัติตามหลักสังคหวัตถุ 4 เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านจะพบว่า ในด้านการสนับสนุนด้าน วัสดุ อุปกรณ์ สิ่งของและปัจจัยจากคณะสงฆ์ อยู่ในระดับปานกลาง ดังปรากฏรายละเอียดในแบบสอบถามเป็นรายข้อมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง เช่น ข้อที่ 12 ว่า ท่านได้รับการสนับสนุนปัจจัย ในการส่งเสริมให้ประชาชนแบ่งปันสิ่งของช่วยเหลือผู้อื่นในยามทุกข์ ยากจากคณะสงฆ์พระเถระผู้ใหญ่ หรือเพื่อนสหธรรมิก ($\bar{X} = 3.28$) ข้อที่ 15 ว่า ท่านได้รับการสนับสนุนในเรื่องวัสดุต่างๆ เช่น ป้ายไวเนล กระดาษ เครื่องปริ้นเตอร์ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการ สร้างความสามัคคีภายในชุมชนแก่ประชาชนจากคณะสงฆ์พระเถระผู้ใหญ่ หรือเพื่อนสหธรรมิก ($\bar{X} = 3.12$) ข้อที่ 14 ว่า ท่านได้รับการสนับสนุนด้านยานพาหนะเพื่ออำนวยความสะดวกในการจัด กิจกรรมส่งเสริมให้ประชาชนประพฤติสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมจากคณะสงฆ์พระเถระผู้ใหญ่ หรือ เพื่อนสหธรรมิก ($\bar{X} = 3.10$) ทั้งนี้เนื่องมาจาก พระเถระผู้ปกครองให้การสนับสนุนด้าน งบประมาณน้อย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าพระเถระผู้ปกครองส่วนใหญ่จะบริหารจัดการงบประมาณของแต่ละวัดเอง ต้องจัดสรรงบประมาณไปในด้านอื่น ๆ เช่น ด้านการศึกษา ด้านการสาธารณูปการ ด้าน การสงเคราะห์ เป็นต้น และส่วนมากจะไม่ได้รับงบประมาณจากคณะสงฆ์ เพราะทางคณะสงฆ์เองก็มี งบประมาณส่วนกลางน้อย จึงไม่สามารถให้การสนับสนุนทุกวัดได้ทั่วถึง ถ้าหากพระสงฆ์เขตการ ปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐมได้รับการสนับสนุนจากคณะสงฆ์ในเรื่องเหล่านี้เป็นอย่างดีแล้ว คาดว่าจะเป็นการให้กำลังใจแก่พระสงฆ์เพิ่มมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ พระมหาศุภณัฐ ลอมโฮม (2549: 125) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การให้การปรึกษาแนะนำชุมชนของพระสังฆาธิการในจังหวัด นครปฐม ผลการศึกษาพบว่า ในส่วนของตัวแปรการได้รับการสนับสนุนการปฏิบัติงานในภาพรวมอยู่ใน ระดับปานกลาง

2. การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกัน ในสังคมแก่ประชาชนของพระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม โดยจำแนกตามอายุ พรรษา ระดับการศึกษาแผนกธรรม ระดับการศึกษาแผนกสามัญ ประสบการณ์การสอนใน สถานศึกษา และตำแหน่งทางคณะสงฆ์

2.1 จากสมมติฐานในการวิจัยข้อ 1 ที่ ว่า พระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม ที่มีอายุพรรษา ต่างกัน มีบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน แตกต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม มีบทบาทการ ส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชนไม่แตกต่างกัน ผลการวิจัยไม่สอดคล้องกับ สมมติฐานที่ตั้งไว้ อธิบายว่า การเข้ามาบวชในบวรพระพุทธศาสนาของพระสงฆ์เขตการปกครองคณะ สงฆ์จังหวัดนครปฐมทุกรูป ทางเจ้าคณะผู้ปกครองพระเถระผู้ใหญ่ ก็จะปลูกฝังให้มีชีวิตความเป็นอยู่ แบบสมณะ มัคน้อย มีความสามัคคีกันในหมู่คณะ ให้ศึกษาเล่าเรียนนันทกรรมและภาษาบาลี ซึ่งเป็น

หลักธรรมคำสั่งสอนในทางพระพุทธศาสนา เมื่อพระสงฆ์ศึกษาเล่าเรียน ประพฤติปฏิบัติ จนเกิดความชำนาญ จึงได้นำหลักธรรมคำสั่งสอนที่ได้ศึกษาเล่าเรียน นำไปเผยแผ่แก่ประชาชน ดังนั้น อายุพรรษาของพระสงฆ์จึงไม่มีผลทำให้พระสงฆ์มีบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชนไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณาถึงแต่ระดับของอายุพรรษาแล้ว พบว่า พระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐมที่มีอายุพรรษา 21 พรรษาขึ้นไปมีบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน สูงกว่า พระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม ที่มีอายุพรรษาระหว่าง 11 ถึง 20 พรรษา และระหว่าง 5 ถึง 10 พรรษา ทั้งนี้เป็นเพราะพระสงฆ์ที่มีอายุพรรษามากอาจจะมีประสบการณ์ในการทำงานด้านเผยแผ่หลักธรรมคำสั่งสอนในทางพระพุทธศาสนา เช่น การเทศน์ การอบรม การบรรยายธรรม มากกว่าพระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐมที่มีอายุพรรษาน้อย จึงทำให้ท่านมีความรู้ความสามรถมั่นใจและกล้าตัดสินใจในบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน ฉะนั้นพระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐมที่มีอายุพรรษา 21 พรรษาขึ้นไป จึงมีบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชนมากกว่าพระสงฆ์ที่มีอายุพรรษาในกลุ่มอื่น ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของพระมหาชุมพร วรรณภาพ (2556 : 86) พบว่า พระสังฆาธิการในจังหวัดร้อยเอ็ดที่มีอายุต่างกันมีบทบาทในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับผลการศึกษาของพระมหาภุชญา นันทเพชร (2540: 134) ที่พบว่า ระหว่างกลุ่มอายุกับทัศนคติต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม พบว่า พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีทัศนคติต่อบทบาทในการพัฒนาสังคม (ในภาพรวม) ไม่แตกต่างกัน และมีทัศนคติต่อบทบาทในด้านต่าง ๆ ไม่แตกต่างกัน

2.2 จากสมมติฐานในการวิจัยข้อ 2 ที่ว่า พระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐมที่มีระดับการศึกษาแผนกธรรม ต่างกัน มีบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน แตกต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม มีบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดย พระสงฆ์ เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม ที่มีระดับการศึกษาแผนกธรรมที่เป็นเปรียญธรรม ($\bar{X} = 3.9173$) มีบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชนมากกว่า พระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐมที่ไม่เป็นเปรียญธรรม ($\bar{X} = 3.6234$) อธิบายได้ว่า พระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐมที่เป็นเปรียญธรรมมีแนวโน้มที่จะส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชนสูงด้วย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากพระสงฆ์ที่ได้ศึกษาเล่าเรียนภาษาอื่นเป็นรากเหง้าของพระพุทธศาสนา ย่อมมีความแตกฉาน มีความรอบรู้ทั้งอรรถและพยัญชนะมีความเชื่อมั่นกล้าตัดสินใจที่จะแสดงออกตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย และมีความถนัดในเรื่องของการเทศน์ การอบรม และการบรรยายธรรม เข้าใจหลักธรรมคำสั่งสอนในทางพระพุทธศาสนามากขึ้น การที่จะอบรมสั่งสอน และสงเคราะห์ประชาชนอย่างเต็มกำลังความสามารถ และเข้าใจได้ดีกว่าพระสงฆ์ที่ไม่เป็นเปรียญธรรม

จึงทำให้พระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐมที่มีระดับการศึกษาแผนกธรรมแตกต่างกัน มีบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชนแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมนตรี ยางธิสาร (2546 :78) ได้ศึกษา ความคิดเห็นของครูพระสอนศีลธรรม เกี่ยวกับการปฏิบัติงานสอนในโรงเรียนเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ครูพระสอนศีลธรรม ที่มีระดับการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีต่างกัน มีการปฏิบัติงานสอนในโรงเรียน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.3 จากสมมติฐานในการวิจัยข้อ 3 ที่ว่า พระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐมที่มีระดับการศึกษาแผนกสามัญ ต่างกัน มีบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน แตกต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม มีบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดย พระสงฆ์ เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม ที่มีระดับการศึกษา แผนกสามัญ สูงกว่าปริญญาตรี ($\bar{X} = 4.0092$) และ พระสงฆ์ เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม ที่มีระดับการศึกษา แผนกสามัญ ปริญญาตรี ($\bar{X} = 3.8303$) มีบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชนมากกว่าพระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐมที่มีระดับการศึกษาแผนกสามัญต่ำกว่าปริญญาตรี ($\bar{X} = 3.5769$) นอกนั้นไม่พบความแตกต่าง ซึ่งอาจเป็นเพราะว่า พระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐมที่มีระดับการศึกษาแผนกสามัญสูงกว่าปริญญาตรีโดยมากจะมีอายุและพรรษามาก มีประสบการณ์ มีความรู้ความสามารถและเทคนิคหลากหลาย เชื่อมมั่นในประสิทธิภาพแห่งตนในการแสดงออกด้วยทักษะการสื่อสารที่ชำนาญ มีความผูกพันกับชุมชนเป็นที่ยอมรับจากประชาชนในชุมชน และพระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐมที่มีระดับการศึกษาแผนกสามัญปริญญาตรีส่วนใหญ่กล้าคิดกล้าแสดงออก เพราะมีความรู้ในด้านคุณวุฒิ เป็นที่ยอมรับจากคณะสงฆ์ จึงมีโอกาสได้ร่วมงานกับพระเถระผู้ใหญ่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เช่น การอบรมสั่งสอน การเทศน์ การบรรยายธรรม และการสอนในสถานศึกษา มากกว่า พระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐมที่มีระดับการศึกษาแผนกสามัญต่ำกว่าปริญญาตรี ซึ่งอาจจะมีภาระในการศึกษาเล่าเรียนอยู่ ดังนั้น พระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐมที่มีระดับการศึกษาแผนกสามัญต่างกัน มีบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชนแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาชาคริต บำเพ็ญ (2549:บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานในเครือข่ายองค์การพระผู้นำพัฒนาแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง ของพระสงฆ์นักพัฒนา พบว่า พระสงฆ์นักพัฒนาที่มีระดับการศึกษาแผนกสามัญแตกต่างกัน มีการปฏิบัติงานในเครือข่ายองค์การพระผู้นำพัฒนาแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.4 จากสมมติฐานในการวิจัยข้อ 4 ที่ว่า พระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐมที่มีประสบการณ์การสอนในสถานศึกษา ต่างกัน มีบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน แตกต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัด

นครปฐม มีบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมกรอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยพระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐมที่มีประสบการณ์การสอนในสถานศึกษา ($\bar{X} = 3.8673$) มีบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมกรอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชนมากกว่า พระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐมที่ไม่มีประสบการณ์การสอนในสถานศึกษา ($\bar{X} = 3.5455$) อธิบายได้ว่า พระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐมที่มีประสบการณ์การสอนในสถานศึกษาได้ฝึกหัดการสอนในสถานศึกษามีความรู้ มีแนวทาง กล้าแสดงออก มีทักษะในการสอนและมีประสบการณ์เพิ่มมากขึ้น จนเกิดความชำนาญส่งผลให้เกิดความมั่นใจ มีความกล้าที่จะส่งเสริมพฤติกรรมกรอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน อีกทั้งพระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐมที่มีประสบการณ์การสอนในสถานศึกษาได้มีเวทีในการฝึกประสบการณ์การสอน ย่อมได้รับความรู้และโอกาสเพิ่มเติมมากขึ้น และยังมีโอกาสได้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน พัฒนาสื่อการเรียนการสอนมากขึ้นด้วย จึงทำให้พระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐมที่มีประสบการณ์การสอนในสถานศึกษา มีบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมกรอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน สูงกว่า พระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐมที่ไม่มีประสบการณ์การสอนในสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาอดิเรก สัตวราญกุล (2551: บทคัดย่อ) ได้ศึกษา พฤติกรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ในการส่งเสริมให้นักเรียนปฏิบัติตามหลักศีล 5 ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 14 ผลการวิจัยพบว่า พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ที่มีประสบการณ์ในการสอนต่างกัน มีพฤติกรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ในการส่งเสริมให้นักเรียนปฏิบัติตามหลักศีล 5 แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และงานวิจัยของ พระมนตรี ยางธิสาร (2546:79) ได้ศึกษา ความคิดเห็นของครูพระสอนศีลธรรมเกี่ยวกับการปฏิบัติงานสอนในโรงเรียน เขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ครูพระสอนศีลธรรม ที่มีประสบการณ์ในการสอน ต่างกัน มีการปฏิบัติงานสอนในโรงเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.5 จากสมมติฐานในการวิจัยข้อ 5 ที่ว่า พระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐมที่มีตำแหน่งทางคณะสงฆ์ ต่างกัน มีบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมกรอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน แตกต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม มีบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมกรอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยพระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม ที่เป็นพระสังฆาธิการ ($\bar{X} = 4.0047$) มีบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมกรอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน มากกว่า พระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐมที่ไม่เป็นพระสังฆาธิการ ($\bar{X} = 3.6205$) อธิบายได้ว่า พระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐมที่เป็นพระสังฆาธิการ ส่วนมากจะเป็นพระสงฆ์ระดับเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส ซึ่งเป็นผู้มีหน้าที่ในการเทศนาสั่งสอน แนะนำ ช่วยเหลือ แก้ไขปัญหาชีวิตประจำวันของประชาชนให้ดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขโดยตรง อีกทั้งประชาชนได้ให้ความเคารพศรัทธาเลื่อมใสต่อพระสงฆ์ที่มีตำแหน่งทางคณะสงฆ์ในระดับเจ้า

อวาตส รองเจ้าอวาตสและผู้ช่วยเจ้าอวาตส และนอกจากนี้ประชาชนก็ยังมีเชื่อมั่นในความรู้อของ พระสงฆ์ที่มีตำแหน่งเป็นเจ้าอวาตส และรองเจ้าอวาตสหรือผู้ช่วยเจ้าอวาตส มากกว่าพระสงฆ์ทั่วไปอีกด้วย จึงทำให้พระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐมที่เป็นพระสังฆาธิการ มีบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมกรอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชนมากกว่า พระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์ จังหวัดนครปฐมที่ไม่เป็นพระสังฆาธิการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาศุภณัฐ ลอมโฮม (2549:บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการให้การปรึกษาและแนะนำชุมชนของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครปฐม พบว่า พระสังฆาธิการในจังหวัดนครปฐมที่มีตำแหน่งการปกครองคณะสงฆ์แตกต่างกัน มีการให้การปรึกษาและแนะนำชุมชนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง ความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตน ความตระหนักถึง บทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมกรอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน สัมพันธภาพกับชุมชน และแรงสนับสนุนจากคณะสงฆ์ และบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมกรอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชนของ พระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม

ผลการวิจัยพบว่า สัมพันธภาพกับชุมชน ความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตน ความตระหนักถึง บทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมกรอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน และแรงสนับสนุนจากคณะสงฆ์ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมกรอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชนของ พระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งผลการศึกษาค้นนี้สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ โดยสามารถอภิปรายได้ดังนี้

สัมพันธภาพกับชุมชน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมกรอยู่ ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชนของพระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .01 ($r=.823$) สามารถอธิบายได้ว่า เมื่อพระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัด นครปฐมมีสัมพันธภาพที่ดีกับชุมชน ก็จะมีบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมกรอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ ประชาชนได้มากด้วย ทั้งนี้เนื่องมาจาก พระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม มี สัมพันธภาพกับชุมชนอันดี ทั้งทางกายและจิตใจ อันส่งผลให้เกิดความเข้าใจใจระหว่างกัน เพราะ เมื่อพระสงฆ์มีปฏิสัมพันธ์อันดีกับประชาชนแล้ว ประชาชนย่อมให้ความไว้วางใจ มีความศรัทธาแก่ พระสงฆ์ เกิดความเคารพนับถือ รักใคร่ ชอบพอ มีความร่วมมือที่ดีต่อกัน ทำให้ พระสงฆ์ ได้สร้าง บทบาทของตนต่อ ชุมชน ในทางสร้างสรรค์ ในฐานะผู้นำ ทางสติปัญญา ซึ่งสุรพล พยอมแย้ม (2548:25-26) ได้กล่าวไว้ว่า กระบวนการเกิดสัมพันธภาพอันประกอบไปด้วย 1. การเข้าไปเกี่ยวข้อง สัมพันธ์ (Contact) การเข้าไปเกี่ยวข้องนั้นใช้กระบวนการสื่อสารที่ส่งผลให้เกิดการรับรู้ระหว่างกัน และต่อเนื่องเป็นความรู้สึก เป็นอารมณ์ เป็นความคิด เป็นความเชื่อ ก่อนที่จะเป็นการกระทำออกมา 2. การสร้างความคุ้นเคยให้เกิดขึ้น (Familiarity) การสร้างความคุ้นเคยด้วยการมีปฏิสัมพันธ์ให้มาก ขึ้นและการทำในหลายๆ โอกาส จนรู้จักกันและเข้าใจกันและกัน จึงถือว่าเริ่มมีสัมพันธภาพที่ดี ระหว่างกันแล้ว 3. การให้รางวัลพฤติกรรม (Reward) ทุกครั้งที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน แต่ละฝ่ายควร

พอใจหรือได้รับรางวัลจากการกระทำนั้น ๆ รางวัลที่ได้อาจเป็นวัตถุสิ่งของหรือเป็นรางวัลน้ำใจ เช่น คำชม การยิ้ม หรือการให้กำลังใจ อื่น ๆ ซึ่งถ้าหากไม่ได้รับ การสร้างสัมพันธ์ภาพคงจะงักหรือยุติลง ในที่สุด 4. การรู้สึกชอบหรือพอใจ (Liking) ถ้าฝ่ายใดยังไม่ชอบหรือยังไม่พอใจกับสิ่งที่เกิดขึ้น ถึงแม้ว่าจะได้รับรางวัลตามที่ต้องการ ได้มีปฏิสัมพันธ์บ่อยครั้งจนคุ้นเคยกัน แต่ภายในจิตใจยังไม่รู้สึก ชอบหรือพอใจบุคคลนั้น ก็ยังถือว่าสัมพันธ์ภาพที่ติระหว่างกันยังไม่เกิดขึ้น นอกจากนี้ พจนี เพชรบุรณิน (2522: 8) อ้างถึงใน พระมหาชาคริต บำเพ็ญ (2549: 113) ได้กล่าวว่า ความสัมพันธ์ ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์นั้น เกี่ยวกับการสร้างสัมพันธ์ที่ติระหว่างกัน เพื่อให้เกิดความรู้สึกที่ดี มีความ พื่อใจรักใคร่ต่อกัน อยากร่วมมือช่วยเหลือ และสนับสนุนซึ่งกันและกันด้วยความเต็มใจ รวมทั้งมีความ จริ่งใจต่อกัน นอกจากนี้แล้วสัมพันธ์ภาพยังมีความสำคัญต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ซึ่งถ้าใน หน่วยงานหรือองค์การมีสัมพันธ์ภาพที่ดี ก็ย่อมสามารถปฏิบัติงานให้บรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพได้ ดังที่ พระมหาประยุทธ์ ปยุตโต (2513:10) ได้กล่าวว่า อันที่จริง ภาระกิจในการสงเคราะห์ชุมชน ใน ด้านสติปัญญาหรือจิตใจนั้น ว่าตามอุดมคติของพุทธศาสนาแล้ว ไม่ได้หมายเอาหน้าที่ที่เกิดจากข้อ ผูกพันในการตอบแทน แต่หมายถึงหน้าที่ที่เกิดจากคุณธรรม คือความกรุณา คิดจะช่วยเหลือผู้อื่นให้ พ้นจากความทุกข์ ให้มีชีวิตที่ปลอดโปร่งเป็นสุข หน้าที่ทางสังคมของพระสงฆ์เกิดขึ้นเพราะความ ผูกพันในด้านความเป็นอยู่นี้เป็นสำคัญส่วนหนึ่ง นอกจากนี้ เมื่อกล่าวในแง่คุณธรรม พระสงฆ์ก็ย่อม มีหน้าที่ที่จะต้องช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ด้วยอาศัยเมตตาและกรุณาธรรมของตน พระพุทธเจ้าตรัสสอนหน้าที่นี้ ตั้งแต่ทรงเริ่มประกาศพระศาสนาทีเดียว ซึ่งสอดคล้องกับ การศึกษา ของพระมหาชุมพร วรรณภาพ (2556:90) ที่พบว่า สัมพันธ์ภาพกับชุมชนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับ บทบาทในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนของพระสังฆาธิการในจังหวัดร้อยเอ็ด อย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r=.736$)

ความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรม การอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชนของพระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม อย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r=.741$) ทั้งนี้อธิบายได้ว่า พระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัด นครปฐมมีความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตนมาก ก็จะมีแนวโน้มที่ปฏิบัติศาสนกิจทางพระศาสนาใน บทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชนให้ปฏิบัติตามหลักสังคหวัตถุ 4 มาก ทั้งนี้เพราะความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตนนั้นมีผลต่อการกระทำของบุคคล ดังแนวคิดของแบน ดูรา (Bandura 1994:43 ,อ้างถึงใน พระมหาประสิทธิ์ สระทอง ,2548:107) ได้กล่าวไว้ว่า การ ตระหนักในความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตนของบุคคลพัฒนามาจากปัจจัยหลัก 4 ประการ คือ 1. ความสำเร็จในการกระทำ เป็นประสบการณ์ตรง จึงมีผลต่อการตระหนักในความเชื่อในประสิทธิภาพ แห่งตนของบุคคลอย่างมาก 2. การได้เห็นประสบการณ์ของผู้อื่น เป็นสิ่งแนะนำหรือต้นแบบที่บุคคล นำมาพิจารณาประสิทธิภาพของตน 3. การชักจูงด้วยคำพูด เป็นการรับเอาคำแนะนำชักจูงจากผู้อื่น มาเป็นข้อมูล เมื่อพิจารณาประสิทธิภาพของตน ทำให้บุคคลเกิดความเชื่อมั่นว่าตนมีประสิทธิภาพ ที่ จะกระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งให้ประสบความสำเร็จได้ และ 4. การกระตุ้นอารมณ์ บุคคลจะ

รับรู้ว่าคุณตื่นตื่นมีความวิตกกังวล หรือความกล้าจากอาการกระตุ้นของร่างกายในสภาวะที่ร่างกายถูกกระตุ้นมากจะทำให้การทำงานได้ผลไม่ดี หากบุคคลรับรู้ว่าคุณมีความวิตกกังวลในระดับสูงบุคคลจะตระหนักในความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตนเองต่อการทำงานนั้นระดับต่ำ แต่ให้การปลุกเร้าความรู้สึกลอยๆจะทำด้วยตนเองด้วยความสำนึกในตนเองอย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาสอนประจันต์ เสียงเย็น (2548 : 108-109) ที่พบว่า ความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตนเองมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติตามบทบาทในการพัฒนาจิตใจประชาชนของพระสังฆาธิการในจังหวัดมุกดาหาร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r=.472$)

ความตระหนักถึงบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมกรอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมกรอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r=.729$) สามารถอธิบายได้ว่า เมื่อพระสงฆ์มีความตระหนักถึงบทบาทของพระสงฆ์มาก ก็ส่งผลต่อบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมกรอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน ได้มากขึ้น เพราะท่านเห็นความสำคัญในบทบาทหน้าที่ของตนเอง มีความตั้งใจมีความรับผิดชอบและสำนึกอยู่เสมอว่าจะต้องมีส่วนร่วมในการส่งเสริมพฤติกรรมกรอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน ซึ่งจากผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ได้ตระหนักถึงบทบาทของพระสงฆ์อยู่ในระดับมาก ดังข้อคำถาม ข้อที่ 10 ว่า ท่านสำนึกอยู่เสมอว่าท่านจะต้องมีส่วนร่วมในการส่งเสริมพฤติกรรมกรอยู่ร่วมกันในสังคมตามหลักสังคหวัตถุ 4 แก่ประชาชน ($\bar{X}=3.82$) ข้อที่ 6 ว่า ท่านมีความตั้งใจทำงานเพื่อให้ประชาชนประพฤติดินให้มีคุณค่าสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ ($\bar{X}=3.81$) ข้อที่ 8 ว่า ท่านมีความรับผิดชอบในหน้าที่ ที่จะอบรมสั่งสอนให้ประชาชนปฏิบัติตนอย่างเท่าเทียมกับผู้อื่น ($\bar{X}=3.71$) เป็นต้น ดังที่ Koffka (1978:212) ได้กล่าวไว้ว่า ความตระหนักเป็นเหมือนกับความสำนึกซึ่งเป็นสภาวะทางจิต เกี่ยวกับความรู้สึก ความคิด และความปรารถนาต่างๆ ที่เกิดจากการรับรู้ และประสบการณ์ต่าง ๆ แล้วมีการประเมินค่า คำนึงถึงความสำคัญที่ตนมีต่อสิ่งนั้น ๆ นอกจากนี้ เสน่ห์ พบพาน (2528:14) ได้สรุปความตระหนักว่า เป็นการแสดงออกมาซึ่งความรู้สึก ความสำนึก ความคิดเห็นหรือการรับรู้ต่อเหตุการณ์หนึ่ง ด้วยการพูด การเขียนหรืออื่นๆ โดยอาศัยระยะเวลาหรือประสบการณ์หรือสภาพแวดล้อมในสังคมเป็นสิ่งช่วยในการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมนั้น ๆ คือเมื่อมีสิ่งเร้ามากกระตุ้นจึงเกิดความตระหนัก ดังนั้น การที่พระสงฆ์มีความตระหนักมาก ก็จะส่งผลให้พระสงฆ์ได้มีบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมกรอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชนมากขึ้นด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาอดิเรก สีตวานุกูล (2551:123) ที่พบว่า ความตระหนักถึงบทบาทในการส่งเสริมให้นักเรียนปฏิบัติตามหลักศีล 5 มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมกรส่งเสริมให้นักเรียนปฏิบัติตามหลักศีล 5 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r=.504$)

แรงสนับสนุนจากคณะสงฆ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมกรอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชนของพระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r=.715$) สามารถอธิบายได้ว่า พระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัด

นครปฐมได้รับแรงสนับสนุนจากคณะสงฆ์ในด้านอารมณ์ ด้าน ข้อมูลข่าวสาร และด้านวัสดุ อุปกรณ์ สิ่งของและปัจจัย มาก ก็ส่งผลต่อบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมความร่วมมือกันในสังคมแก่ ประชาชนสูงขึ้น เพราะเมื่อพระสงฆ์ได้รับการสนับสนุนสิ่งเหล่านี้แล้ว ก็จะเป็นการเสริมแรงเพิ่มความ มั่นใจ มีกำลังใจรู้สึกอึดใจ ภาคภูมิใจ และมีความเพียรพยายามเพิ่มมากขึ้น การได้รับการยกย่องและ เห็นคุณค่า และการสนับสนุนด้านต่าง ๆ มีผลทำให้พระสงฆ์สามารถปฏิบัติหน้าที่ในการส่งเสริม พฤติกรรมความร่วมมือกันในสังคมแก่ประชาชนมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับที่ ไวส์ (Weiss 1974 ,อ้างถึง ใน พระมหาศุภณัฐ ลอมโสม, 2549:136) ได้กล่าวว่า การได้รับการสนับสนุนทางสังคมมีผลให้บุคคล รู้สึกอึดใจ หรือพึงพอใจต่อความต้องการซึ่งเกิดจากสัมพันธภาพระหว่างบุคคลในสังคม ซึ่ง ประกอบด้วยความรักใคร่ผูกพัน ใกล้ชิดสนิทสนม การรับรู้ที่ตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม การได้รับการ อบรมเลี้ยงดู การได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่น การได้รับการยอมรับว่ามีคุณค่า และการได้รับความ ช่วยเหลือในด้านต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับของพระมหาชาคริต บำเพ็ญ (2549 :114) ที่พบว่า การ สนับสนุนด้านทุนทรัพย์ วัสดุ อุปกรณ์ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติงานในเครือข่ายองค์การ พระผู้นำพัฒนาแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01($r=.832$) ดังนั้น การที่ พระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม หากได้รับแรงสนับสนุนจากคณะสงฆ์ ในด้าน อารมณ์ ด้านข้อมูลข่าวสารและด้านวัสดุ อุปกรณ์ สิ่งของและปัจจัย อย่างพอเพียงแล้ว ก็จะทำให้ พระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐมที่มีบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมความร่วมมือกันใน สังคมแก่ประชาชนให้ปฏิบัติตามหลักสังคหวัตถุ 4 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากผลการวิจัย

1.1 จากผลการวิจัยพบว่า สัมพันธภาพกับชุมชน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับบทบาทการ ส่งเสริมพฤติกรรมความร่วมมือกันในสังคมแก่ประชาชนของพระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัด นครปฐม ดังนั้น คณะสงฆ์ เจ้าคณะผู้ปกครอง สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม และสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด ควรจัดกิจกรรมที่จะส่งเสริมให้พระสงฆ์มี สัมพันธภาพกับชุมชนให้มาก กระตุ้นให้พระสงฆ์มีความรู้สึกรักที่เป็นห่วงเป็นใยต่อชุมชนที่จำพรรษา โดยการสร้างความตระหนักให้เกิดขึ้นกับพระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐมให้เห็น ความสำคัญและเข้าใจบทบาทของตนเองในการที่จะส่งเสริมพฤติกรรมความร่วมมือกันในสังคมแก่ ประชาชน โดยการจัดโครงการต่าง ๆ เช่น โครงการพระนักเทศน์ พระธรรมสัญญา และพระธรรม จาริก เพื่อที่พระสงฆ์จะได้พบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับประชาชนมากยิ่งขึ้น และประชาสัมพันธ์ส่งเสริมให้เพื่อนพระสงฆ์ที่มีบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมความร่วมมือกันในสังคม แก่ประชาชนได้มาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ปลุกฝังให้พระสงฆ์มีความรู้สึกรักและห่วงใยต่อชุมชนที่ให การอุปการะคุณด้วยอาหารบิณฑบาตต่อพระสงฆ์ตลอดมา เพื่อก่อให้เกิดความมั่นใจมีแรงใจใน บทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมความร่วมมือกันในสังคมแก่ประชาชนสืบไป

1.2 จากผลการวิจัยพบว่า ความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับ บทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมกรอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชนของพระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เจ้าคณะผู้ปกครอง จึงควรมีการพัฒนาความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตนให้พระสงฆ์ เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับพระสงฆ์ โดยการถวายความรู้และจัดให้มีการฝึกความชำนาญในการเผยแผ่ หลักธรรม ทั้งด้านการเทศนาสั่งสอน และออกธรรมสัจจกร ฝึกให้พระสงฆ์ได้ลงปฏิบัติในสถานการณ์จริง เมื่อพระสงฆ์มีความมั่นใจและมีความชำนาญ ก็จะทำให้มีกำลังใจกำลังภายในบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมกรอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชนสืบต่อไป

1.3 จากผลการวิจัยพบว่า ความตระหนักถึงบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมกรอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมกรอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชนของพระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม ดังนั้น คณะสงฆ์ เจ้าคณะผู้ปกครอง สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กรมการศาสนา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรจัดโครงการเพื่อส่งเสริมสมรรถนะสร้างความตระหนักในบทบาทของพระสงฆ์ให้แก่พระสงฆ์ เพื่อพระสงฆ์จะได้เกิดความตระหนักกับบทบาทหน้าที่ที่ควรปฏิบัติให้สมกับสมณะสาธูป รับผิดชอบหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย เพื่อพระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐมจะได้ตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบที่พึงมีต่อตนเองและบุคคลอื่น และพระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐมจะได้ปฏิบัติงานพระศาสนาในด้านบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมกรอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชนอันดีงามสืบไป

1.4 จากผลการวิจัยพบว่า แรงสนับสนุนจากคณะสงฆ์ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมกรอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชนของพระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม ดังนั้น คณะสงฆ์ เจ้าคณะผู้ปกครอง สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ควรให้การสนับสนุนในด้านต่าง ๆ เช่น การให้กำลังใจ การให้ข้อมูลข่าวสาร วัสดุอุปกรณ์ การถวายนิยัตยภัต และการถวายความรู้และทักษะที่จำเป็นต่อบทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์ เป็นต้น ซึ่งจะช่วยสนับสนุนให้พระสงฆ์มีกำลังใจ พร้อมทั้งจะปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทหน้าที่นั้น ๆ ด้วยความขยันหมั่นเพียร และควรให้มีการประเมินการปฏิบัติด้วย เพื่อให้พระสงฆ์ได้รู้ถึงข้อดีข้อเสียในการปฏิบัติ และนำข้อมูลมาเป็นแนวทางในการแก้ไข ปรับปรุงการปฏิบัติให้มีประสิทธิภาพและให้ได้ผลดียิ่งขึ้น พระสงฆ์ที่มีอำนาจหน้าที่ในการปกครองคณะสงฆ์ตามระดับชั้น ได้แก่ เจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะจังหวัด และเจ้าคณะภาค ควรมีการติดตามการปฏิบัติงานของพระสงฆ์ เพื่อให้บทบาทนั้นมีการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องดีงามสืบไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยในเชิงคุณภาพ โดยวิธีการสังเกตพฤติกรรมและสัมภาษณ์แบบเจาะลึกหรือเฉพาะกรณี เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความละเอียดมากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมกรอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชนของพระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม

นั้น อาจมีวิธีการที่แตกต่างกันไป เพื่อจะได้รู้แนวทางและวิธีการปฏิบัติของพระสงฆ์แต่ละรูปให้ได้ดียิ่งขึ้น

2.2 ควรมีการศึกษาตัวแปรที่เป็นหลักธรรมในพระพุทธศาสนาตัวอื่น เช่น มงคลสูตร พรหม วิหาร ปฏิรูปเทส อปริหานิยธรรม เป็นต้น และตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชนของพระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัด นครปฐม ซึ่งแตกต่างจากที่ผู้วิจัยใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เช่น ความศรัทธาในพระพุทธศาสนา แรงสนับสนุนจากประชาชน แรงสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐ เป็นต้น

2.3 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน ในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดอื่นๆ เช่น พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน พระธรรมทูต พระธรรมจาริก พระนักศึกษา และสามเณร เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่หลากหลายและครอบคลุมกลุ่มประชากรที่มีหน้าที่ในการเป็นผู้นำส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมแก่ประชาชน เพื่อที่จะนำผลวิจัยไป ประเมินปรับปรุงข้อดีข้อเสียอย่างเหมาะสมต่อไป

รายงานการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2544). **หนังสือเรียนสาระการเรียนรู้พื้นฐาน พระพุทธศาสนา** ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กรรณิการ์ โอมน. (2526). “บทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาท้องถิ่น: ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการสหบาลข้าวหมูบ้านท่าสว่าง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์.” วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาวิชาการประชาสัมพันธ์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2554). **กรมการศาสนา. สำนักงานเลขาธิการกรม. พระพุทธศาสนา มรดกล้ำค่าของไทย** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.
- กฤษณี ก้องสมุทร. (2533). “การรับรู้บทบาทและการปฏิบัติงานอนามัยแม่และเด็กของหัวหน้าฝ่ายส่งเสริมสุขภาพโรงพยาบาลชุมชนในภาคกลาง.” วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตร มหาบัณฑิต สาธารณสุขศาสตร์ สาขาวิชาพยาบาลสาธารณสุข บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ขวัญใจ พิมพ์มล. (2543). “ปัจจัยทางจิตวิทยาที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันการเสพยาบ้าของนักเรียนหลักสูตรศิลปกรรมระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ศ.ปวช.).” วิทยานิพนธ์ ปริญญา มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย สาขาจิตวิทยาชุมชน มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- จริภา หงส์ตระกูล. (2535). “ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยพื้นฐานบางประการ อัตมโนทัศน์และความสามารถในการดูแลตนเองในผู้ป่วยไตวายเรื้อรังระยะสุดท้ายที่ได้รับการรักษาด้วยการขจัดของเสียทางเยื่อช่องท้องอย่างต่อเนื่อง.” วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตร มหาบัณฑิต สาขาวิชาพยาบาลศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- จินตนา โปธานนท์. (2541). “ความตระหนักและการประเมินคุณค่าแม่น้ำปิงของผู้อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่.” วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการมนุษย์และสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- จันทร์ฉาย ปันแก้ว. (2546). “การปฏิบัติบทบาทหัวหน้าหอผู้ป่วยตามการรับรู้ของหัวหน้าหอผู้ป่วยและพยาบาลประจำการโรงพยาบาล จังหวัดกำแพงเพชร.” วิทยานิพนธ์ปริญญา พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพยาบาล มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- เจียมพงษ์ วงศ์ธรรม. (2519). “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม.” วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาชุมชน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จำนง อติวัฒน์สิทธิ์. (2545). **สังคมวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย.
- เฉลิม อุตกฤษฎ์. (2521). “การศึกษาบทบาทพระภิกษุในการพัฒนาชุมชน.” วิทยานิพนธ์สังคม
สงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชวาล แพรัตกุล. (2526). **เทคนิคการวัดผล**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช.
- ชาติชาย หล้าแหล่ง. (2545). “ผลของการให้แรงสนับสนุนทางสังคมด้วยกิจกรรมของกลุ่มตาลโตนด
ต่อภาวะซึมเศร้าความตระหนักในคุณค่าแห่งตน การกระทำพฤติกรรมไปสู่จุดมุ่งหมาย
แห่งชีวิต และสัมพันธภาพระหว่างบุคคลผู้ติดเชื่อเอชไอวี.” วิทยานิพนธ์ปริญญา
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาชุมชน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2543). “**ความหมายและแนวคิดการพัฒนาพฤติกรรมเด็ก**.” ในเอกสารการ
สอนชุดวิชาการพัฒนาพฤติกรรมเด็ก หน่วยที่ 1 สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 23. นนทบุรี: สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ชำเลื่อง วุฒิจันทร์. (2526). **การพัฒนากิจกรรมคณะสงฆ์และการพระศาสนาเพื่อความมั่นคง
แห่งชาติ**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.
- ฐิติพัฒน์ สงบกาย. (2533). “ผลของการกำกับตนเองต่อความคาดหวังเกี่ยวกับความสามารถของ
ตนเองและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่
5.” วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเอกจิตวิทยาการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิตยา สุวรรณะชญ. (2527). **สังคมวิทยา**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- ณัฐพร ชินบุตร. (2547). “การรับรู้ในบทบาทหน้าที่และความต้องการในการพัฒนาตนเองของ
คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น.”
วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ณัฐพงษ์ สังข์กลิ่นหอม. (2551). **ความหมายและความสำคัญของพระสงฆ์**. เข้าถึงเมื่อ 8 มิถุนายน,
2558. เข้าถึงได้จาก <https://sites.google.com/site>.
- ดำรง พลโภชน์. (2544). “การศึกษาการใช้วิธีการเผยแพร่พุทธศาสนาของเจ้าอาวาสในจังหวัด
ร้อยเอ็ด.” วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.

ดิเรก ฤกษ์ห่วย. (2527). **การพัฒนาชนบท:เน้นหลักการพัฒนาสังคมและแนวความคิดความ
จำเป็นพื้นฐาน.** สำนักส่งเสริมและฝึกอบรม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

เดโช สวานานนท์. (2518). **จิตวิทยาสังคม.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

ทินพันธุ์ นาคะตะ. (2529). **พระพุทธศาสนากับสังคมไทย.** กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์ .

ธรรมบุญ เฟื่องทอง. (2540). **วิวัฒนาการและโครงสร้างเกี่ยวกับสังคม.** เข้าถึงเมื่อ 20 กรกฎาคม,
2558. เข้าถึงได้จาก <https://www.google.co.th/url>.

นงเยาว์ ปิฎกธรัตน์. (2532). “บทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้าน.”
ปริญญาานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสารมิตร์

นฤมล ศรีทานนท์ และคณะ. (2541). “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการส่งเสริมสุขภาพจิตนักเรียนของครู
มัธยมในเขตเมืองอุบลราชธานี.” กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

นพพร การถัก. (2535). “ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยคัดสรร การรับรู้บทบาทกับการปฏิบัติงานของ
หัวหน้าฝ่ายการพยาบาล โรงพยาบาลชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.”
วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสาธารณสุขศาสตร์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.

นภาพร คุณแสน. (2556). **ปัญหาความขัดแย้งในสังคมไทย.** เข้าถึงเมื่อ 3 พฤศจิกายน , 2558
เข้าถึงได้จากhttp://krukheao1.blogspot.com/2013/03/blogpost_24.html.

นาฏระวี บุญธรรม. (2557). **คณะกรรมการชุมชน 25 มกรา จังหวัดนครปฐม**
สัมภาษณ์ 13 กุมภาพันธ์.

นิตย์ ประจงแต่ง. (2548). “บทบาทการนิเทศภายในของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต2.” วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรีลพบุรี.

บรรจง สุวรรณศรี. (2546). “บทบาทของพระสงฆ์ในการดำเนินงานศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด
จังหวัดเลย.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาไทยศึกษาเพื่อการพัฒนา
สำนักงานบัณฑิตศึกษา สถาบันราชภัฏเลย.

บุญตา ไล่เลิศ. (2550). “บทบาทของผู้บริหารในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3.” วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.

- บุญธรรม กิจปริดาบริสุทธิ. (2535). **การวัดและประเมินผลการเรียนการสอน**. กรุงเทพฯ : สามเจริญพานิช.
- บุญเยี่ยม ตระกูลวงษ์. (2528). **หลักและกระบวนการฝึกปฏิบัติงานสาธารณสุขในการฝึกปฏิบัติงานสาธารณสุข**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ประภาเพ็ญ สุวรรณ. (2526). **ทัศนคติ: การวัดการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมอนามัย**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- ประสาธ อิศรปริดา. (2523). **จิตวิทยาการเรียนรู้กับการสอน**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์กราฟิควอร์ค.
- ประเวศ วะสี. (2539). **พระสงฆ์กับการรู้เท่าทันสังคม**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: หมอชาวบ้าน.
- ปรีชา สุวังบุตร. (2547). **ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านความรู้**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ผ่องพรรณ ทวีสมบุญ. (2537). “การศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมการพัฒนาสังคม ของพระสงฆ์ในชุมชนที่รัฐให้การพัฒนาต่างกัน.” วิทยานิพนธ์พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการพัฒนาสังคม บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ฝน แสงสิงแก้ว. (2526). “มนุษย์สัมพันธ์.” วารสารแนะแนว 5, 11 (พฤษภาคม 2526):26-30.
- พจน์ เพชรบุรณิน. (2522). **การสร้างสัมพันธ์ภาพและกำลังขวัญของบุคคล**. กรุงเทพมหานคร: สรรพกรสาราน.
- พรอุษา ประสงค์วรรณ. (2556). “การศึกษาชุมชนต้นแบบต่างศาสนาที่อยู่ร่วมกันอย่างสันติในแขวงวัดกัลป์ยาณ์ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร.” วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการพัฒนาสังคม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูสมุห์ชัชวาล ชำมณี. (2544). “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนบริเวณชายแดนไทย-ลาว จังหวัดเลย.” ปริญญาโทศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาสำนักงานบัณฑิตศึกษา สถาบันราชภัฏเลย.
- พระครูสุนทรธรรมโสภณ.(2550). **ความหมายของพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน**.
เข้าถึงเมื่อ 8 กุมภาพันธ์, 2558
เข้าถึงได้จาก <https://www.gotoknow.org/posts/300502>.

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). (2548). **พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์ ชุด คำวัด**, วัดราชโอรสาราม กรุงเทพมหานคร เข้าถึงเมื่อ 16 กุมภาพันธ์, 2558 เข้าถึงได้จาก <http://th.wikipedia.org/wiki/สังคหวัดฤๅ>.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) (2542). **พุทธธรรม**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระบุญเลิศ ต้นทอง. (2543). “การศึกษาบทบาทพระธรรมจาริกในการพัฒนาสังคมชาวเขาในพื้นที่ภาคเหนือ.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่ และการศึกษาต่อเนื่อง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2550). **ธรรมบุญชีวิต**. พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์พระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2559). **ประมวลธรรม**. พจนานุกรมพุทธศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 34 .กรุงเทพมหานคร:โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมนตรี ยางอิสาร. (2546). “ความคิดเห็นของครูพระสอนศีลธรรมเกี่ยวกับการปฏิบัติงานสอนในโรงเรียนเขตกรุงเทพมหานคร.” วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการศึกษาผู้ใหญ่ภาควิชาการศึกษาผู้ใหญ่ คณะศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

พระมหากฤษฎา นันทเพชร. (2540). “ทัศนคติของพระสงฆ์ต่อบทบาทการพัฒนา.” วิทยานิพนธ์พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการพัฒนาสังคม บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

พระมหาชาคริต บำเพ็ญ. (2549). “ การปฏิบัติงานในเครือข่ายองค์การพระผู้นำพัฒนาแผ่นดินธรรม แผ่นดินทองของพระสงฆ์นักพัฒนา.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาชุมชน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

พระมหาชุมพร วรณภาพ. (2556). “บทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนในจังหวัดร้อย” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาชุมชน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

พระมหาชูศักดิ์ น้อยสันเทียะ. (2545). “ บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนบทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาชนบทศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.

พระมหาถวิล พลเดมา. (2546). “บทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาชุมชน: กรณีศึกษา พระครูสุธีปริยัติโยดม.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยศึกษาเพื่อการพัฒนา สำนักงานบัณฑิตศึกษา สถาบันราชภัฏเลย.

- พระมหานราธิป แก้วประสิทธิ์. (2544) . “ ปัจจัยทางจิตวิทยาและสังคมที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจ
อุปสมบทเป็นภิกษุของสามเณรในเขตภาคกลาง.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาชุมชน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พระมหาประยุทธ์ ปยุตโต. (2513) .“ **บทบาทของพระสงฆ์ในสังคมไทยปัจจุบัน.**” ใน บันทึกการ
สัมมนาเรื่องพุทธศาสนากับสังคมไทยปัจจุบัน,8-46. จัดโดยพุทธสมาคมแห่งประเทศไทย
ในพระบรมราชูปถัมภ์ร่วมกับสยามสมาคมในพระบรมราชูปถัมภ์, 9-11 สิงหาคม
2512. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท.
- พระมหาประสิทธิ์ สระทอง. (2548).“ บทบาทการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนของพระสงฆ์
ในอำเภอปรางค์กู๋ จังหวัดศรีสะเกษ.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาจิตวิทยาชุมชน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พระมหาพนมนคร มีราคา. (2549). “ การดำรงสมณเพศของสามเณร โรงเรียนมหาชิราลงกรณ์
ราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาชุมชน มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พระมหาวรุณี ศุภมณี. (2547). “ การปฏิบัติหน้าที่ต่อสังคมด้านการพัฒนาจริยธรรมของพระนิสิต
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.” วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมสงเคราะห์
ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมสงเคราะห์ บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พระมหาสุภณัฐ ลอมโฮม. (2549). “ การให้การปรึกษาแนะนำชุมชนของพระสังฆาธิการใน
จังหวัดนครปฐม” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาชุมชน
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พระมหาสอนประจันทร์ เสียงเย็น. (2548). “ การปฏิบัติตามบทบาทในการพัฒนาจิตใจประชาชน
ของพระสังฆาธิการในจังหวัดมุกดาหาร.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาชุมชน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พระมหาสุภา อุทโท. (2540). “ บทบาทของพระสงฆ์ไทยใน 2 ทศวรรษหน้า (2541-2560).”
วิทยานิพนธ์ปริญญาพัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พระมหาอดิเรก สัตวรานุกูล. (2551). “ พฤติกรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในการส่งเสริมให้
นักเรียนปฏิบัติตามหลักศีล 5.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาจิตวิทยาชุมชน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- พระมหาเจริณุ คำราช.(2546). “บทบาทพระสังฆาธิการในภาวะวิกฤติเศรษฐกิจ.” วิทยานิพนธ์
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยาการพัฒนาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- พระราชวรมณี (ประยุทธ์ ปยุตโต).(2527). **พระพุทธศาสนากับสังคมไทยปัจจุบัน**. กรุงเทพฯ:
สยามสมาคม.
- พระอธิการประทีป สุขเมธ.(2556). “หลักธรรมคำสอนสังคหวัตถุ 4 ของวัดรางเทียน ตำบลทุ่งคอก
อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี.” บัณฑิตวิทยาลัยวิทยาลัยทองสุข
- พระไพศาล วิสาโล.(2529). **พระพุทธศาสนากับคุณค่าร่วมสมัย**. กรุงเทพมหานคร:
มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- พิทักษ์ เรืองนุ่น.(2540). “ปัญหาและความต้องการในการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนดนตรี
และนาฏศิลป์ในโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดสงขลา.” วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต สาขาวิชาการประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- พูลทรัพย์ สิทธิพรณ.(2532). “บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนากับการเข้าร่วมโครงการแผ่นดินธรรม
แผ่นดินทอง ของชาวบ้านห้วยยาง จังหวัดอุดรธานี” วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร
มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ไพบุลย์ ช่างเรียน.(2516). **สารานุกรมศัพท์ทางสังคมวิทยา**. กรุงเทพฯ: แพร่พิทยา.
- ไพรัช เจียมบรรจง.(2523). **จิตวิทยาสังคม**. กรุงเทพฯ: แพร่พิทยา.
- พิน ดอกบัว.(2549). **ศาสนาเปรียบเทียบ**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : บริษัทบูรพาสาส์น.
- ภัทรพร สิริกาญจน.(2536) . **หน้าที่ของพระสงฆ์ตามพุทธบัญญัติ : แนวคิดและบทบาท
ของพระคำเขียน สุวณฺโณ ในการพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันไทยคดี
ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- มณีบุช ไพรดี.(2552). “ การนำหลักสังคหวัตถุ 4 ไปประยุกต์ใช้เพื่อสร้างความผูกพันต่อองค์กรของ
พนักงานบริษัทพรอพเพอร์ตี้แคร์ เซอร์วิสเอส(ประเทศไทย).” วิทยานิพนธ์พุทธ
ศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.(2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย เล่มที่ 4, 13, 20, และ 21, 23, 24 และ 25**, กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

- มาณี ไชยธีรานุกัฒศิริและคณะ.(2541). “บทบาทพระสงฆ์ในยุคโลกาภิวัตน์การศึกษาในภาคกลาง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. นครปฐม: คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- มาโนช ตันชวณิชย์. (2529). รายงานการวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาสังคมชนบทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.” กรุงเทพมหานคร: สำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- รสสุคนธ์ พิไชยแพทย์. (2543). การรับรู้บทบาทในการเป็นมารดา การได้รับแรงสนับสนุนทางสังคม ผลลัพธ์ในการตั้งครรถ์ กับความสามารถในการดูแลตนเองหลังคลอดและดูแลบุตรของหญิงหลังคลอดที่ติดเชื้อเอชไอวี. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร: นามมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์
- รัชนีกร เศรษฐ์. (2526). สังคมวิทยาชนบท. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- ลักขณา สริวัฒน์. (2544). จิตวิทยาในชีวิตประจำวัน. กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พรีนติ้งเฮ้าส์.
- วิจิตร อวาทกุล. (2537). เทคนิคมนุษยสัมพันธ์. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2525). พัฒนาหลักสูตรและการสอนมิติใหม่. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์รุ่งเรือง.
- ศูนย์การเฝ้าระวังและเตือนภัยทางสังคม สำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.(2556). ผลการสำรวจสถานการณ์ความรุนแรงในภาพรวม 76 จังหวัด. เข้าถึงเมื่อ 11 เมษายน, 2557 เข้าถึงได้จาก http://www.msociety.go.th/vewt_news.php?id=11400
- สงวนศรี วิรัชชัย. (2527). จิตวิทยาสังคมเพื่อการศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ศึกษาพร.
- สมชาย สุรชาติ. (2530). “ บทบาทของพระสงฆ์ไทยในการส่งเสริมการใช้สมุนไพรเพื่อการพึ่งตนเองของชาวชนบท: ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดอุบลราชธานี.” วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศาสนาเปรียบเทียบ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สมบูรณ์ สุขสำราญ. (2530). การพัฒนาชนบทตามแนวพุทธวิธี ศึกษากรณี : พระสงฆ์กับนักพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพิมพ์สวย จำกัด.
- สมพร เทพสิทธิ์า. (2538). ตัวอย่างความสำเร็จของการพัฒนาชนบท: หมู่บ้านแผ่นดินธรรมแผ่นดินทองที่ได้รับรางวัลที่ 1 . กรุงเทพฯ: สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย.

- สมโภชน์ เอี่ยมสุภาชิต. (2543). **ทฤษฎีและเทคนิคการปรับพฤติกรรม**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สายใจ อางองค์. (2545). “การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับบุคลิกภาพการเข้าสังคมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3.” ปรียญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวัดผลการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สาวิตรี ชำนาญพุดชา. (2549). **ประโยชน์ของสังคหวัตถุ 4**. เข้าถึงเมื่อ 11 ธันวาคม, 2558 เข้าถึงได้จาก <https://www.gotoknow.org/posts/167399>.
- สินธร คำเหมือน. (2550). “บทบาทผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทฤษฎีของครูและผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1.” มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- สุจินต์ บริหารวณาเขตต์. (2553). **ธรรมในชีวิตประจำวันสังคหวัตถุ 4**. เข้าถึงเมื่อ 18 ธันวาคม, 2558 เข้าถึงได้จาก <http://www.watkoh.com/forum/showthread.php>.
- สุทธิศรี ตระกูลสิทธิโชค. (2535). “แรงสนับสนุนทางสังคม ความเชื่อในอำนาจภายใน-ภายนอกตน ด้านสุขภาพ และความสามารถในการดูแลตนเองของผู้สูงอายุ.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาพยาบาลศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุภาพร มากแจ้ง. (2548). **รายงานผลการสังเคราะห์งานวิจัยรูปแบบและกระบวนการจัดการศึกษาและการเผยแพร่ศาสนาธรรม กรณีศึกษา 9 วัด**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุภาพรรณ ฦ บางช้าง. (2527). **การประยุกต์หลักพุทธธรรมใช้ในการพัฒนาชาวนบพ**. กรุงเทพมหานคร :โครงการเผยแพร่ผลงานวิจัยฝ่ายวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรพล พยอมแย้ม.(2548). “**พระสงฆ์บทบาททางจิตวิทยาชุมชน**.” เอกสารประกอบการบรรยาย ในโครงการอบรม เรื่องพระสงฆ์กับการพัฒนาสุขภาพอนามัยที่ดีของประชาชนของคณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร 2 พฤษภาคม. (อัดสำเนา).
- สุวิทย์ ยิ่งวรพันธุ์. (2521). **พัฒนาชนบทในประเทศไทย**. พระนคร: โรงพิมพ์อักษรสาสน์.
- เสน่ห์ พบพาน. (2528). “ปัจจัยที่มีผลต่อความตระหนักเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมของประชาชนอำเภอนครหลวง : ศึกษากรณีกิจการอุตสาหกรรมในเขตเกษตรกรรม.” วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาวิทยลัย สาขาวิชาสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.

แสง จันทร์งาม. (2530). **พุทธศาสนากับสังคมไทย**: ในสังคมศาสตร์ปริทัศน์ ปีที่ 6 ฉบับที่3.

แสง โพธิ์บางหวาย. (2545). “ปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่าในวัดป่า กรณีศึกษา: วัดพระพุทธราย ตำบลหนองปลาไหล อำเภอมือง จังหวัดสระบุรี.” วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร ทรัพยากรป่าไม้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2543). **การพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555-2559**. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2558). **ข้อมูลพื้นฐานทางพระพุทธศาสนา ประจำปี 2558** ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ.

สำนักงานพัฒนาการประชาสัมพันธ์. (2556). **ปัญหาของสังคมไทยในปัจจุบัน**.

เข้าถึงเมื่อ 22 กรกฎาคม, 2558

เข้าถึงได้จากhttp://hq.prd.go.th/PRTechnicalDM/ewt_news.php?nid=1619.

สำนักงานเลขาธิการเจ้าคณะจังหวัดนครปฐม. (2557). “**บัญชีรายนามพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส ในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม**.” พลศจิกายน. (อัดสำเนา).

สำเร็จ กล้าหาญ. (2549). “**สภาพการปฏิบัติงานตามบทบาทของคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี เขต 3**.” มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.

อนันต์ วิริยะพินิจ. (2525). **บทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อริยา ลิ่มสุวัฒน์. (2526). “**บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนบพไทย พ.ศ. 2500-2520**.” วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาษาต่างประเทศ

Best, John W. **Research in Education**. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice Hall, 1981.

Cobb, S. "Social Support as Moderate of Life stress." **Psychosomatic Medicine** 38 (September-October 1976) :300-314.

Pender, Nola J. **Health promotion in nursing practice**. Norwalk, Com: Appleton and Lange,1987.

Pilisuk, M. "Delivery of Social Support: The Social Innovation." **American Journal Orthopsychiatry** 52 (January 1982):20.

ชื่อคัมภีร์พระไตรปิฎก

อักษรย่อชื่อคัมภีร์พระไตรปิฎกฉบับหลวงเล่มที่ 4 , 20,23,24,25, กรุงเทพมหานคร : โดยชื่อ
อักษรย่อชื่อคัมภีร์ ตามระบบการอ้างเล่ม/ชื่อ/หน้า ตัวอย่างเช่น อัง.อัฐก. 23/144/222 คือ
อังคุดตินิกาย อัฐกนิบาต เล่มที่ 23 ข้อที่ 144 หน้าที่ 222

อักษรย่อชื่อคัมภีร์พระไตรปิฎก

ชื่อคัมภีร์พระไตรปิฎก

อัง. เอก.

อังคุดตินิกาย เอกนิบาต

อัง. อัฐก.

อังคุดตินิกาย อัฐกนิบาต

อัง. ทสก.

อังคุดตินิกาย ทสกนิบาต

ชุ. อิติ.

ชุททินิกาย อิติวุตตก

วิ. มหา.

วินัยปิฎก มหาวิคค

หมายเหตุ: วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ไม่ได้ค้นคว้าอ้างอิงจากพระไตรปิฎกครบทุกเล่ม จึงได้นำอักษร
ย่อมาลงไว้เฉพาะที่นำมาอ้างอิงเท่านั้น

ภาคผนวก ข
แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง

บทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมกรอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน
ของพระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามชุดนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาชุมชน ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร เรื่อง บทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมกรอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน ของพระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม

2. แบบสอบถามนี้ไม่มีคำตอบข้อใดถูกหรือผิด และ ไม่มีผลกระทบใด ๆ ต่อผู้ตอบแบบสอบถาม ดังนั้นจึงขอได้โปรดตอบแบบสอบถามนี้ให้ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุดทุกข้อ ข้อมูลที่ได้จากท่านผู้วิจัยจะเก็บไว้เป็นความลับ

3. แบบสอบถามนี้แบ่งออกเป็น 6 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมกรอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตน

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับความตระหนักถึงบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมกรอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน

ส่วนที่ 5 แบบสอบถามเกี่ยวกับสัมพันธภาพกับชุมชน

ส่วนที่ 6 แบบสอบถามเกี่ยวกับแรงสนับสนุนจากคณะสงฆ์

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้ตอบแบบสอบถามทุกท่านที่กรุณาสละเวลาและให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามในครั้งนี้

พระมหาโชคทอง นนท์ศิริ

ผู้วิจัย

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยศิลปากร

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม
 คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่าง หน้าข้อความที่ตรงกับความเป็นจริงของท่าน

1. อายุพรรษา

- 5 ถึง 10 พรรษา 11 ถึง 20 พรรษา

2. รัชชาขึ้นไป

2. ระดับการศึกษาแผนกธรรม

- เป็นเปรียญธรรม
 ไม่เป็นเปรียญธรรม

3. ระดับการศึกษาแผนกสามัญ

- ต่ำกว่าปริญญาตรี
 ปริญญาตรี
 สูงปริญญาตรี

4. ประสบการณ์การสอนในสถานศึกษา

- มีประสบการณ์การสอนในสถานศึกษา
 ไม่ประสบการณ์การสอนในสถานศึกษา

5. ตำแหน่งทางคณะสงฆ์

- เป็นพระสังฆาธิการ
 ไม่พระสังฆาธิการ

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับ บทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมกรอยู่ร่วมกันในสังคมแก่
ประชาชน

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงของท่านเพียงคำตอบเดียวเท่านั้น

มากที่สุด หมายถึง	ผู้ตอบแบบสอบถามปฏิบัติตามข้อความนั้นมากที่สุด
มาก หมายถึง	ผู้ตอบแบบสอบถามปฏิบัติตามข้อความนั้นมาก
ปานกลาง หมายถึง	ผู้ตอบแบบสอบถามปฏิบัติตามข้อความนั้นปานกลาง
น้อย หมายถึง	ผู้ตอบแบบสอบถามปฏิบัติตามข้อความนั้นน้อย
น้อยที่สุด หมายถึง	ผู้ตอบแบบสอบถามปฏิบัติตามข้อความนั้นน้อยที่สุด

บทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมกรอยู่ ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน	ระดับการส่งเสริมพฤติกรรมกรอยู่ร่วมกันในสังคม แก่ประชาชน				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านการอบรมสั่งสอน					
1. ท่านเทศนาหรือสั่งสอนให้ประชาชนรู้จัก ให้ทาน เช่น ทำบุญตักบาตร บริจาคสิ่งของ เป็นต้น					
2. ท่านอบรมหรือสั่งสอนให้ประชาชนรู้จัก เสียสละแบ่งปันสิ่งของแก่ผู้อื่น					
3. ท่านให้คำแนะนำปรึกษาแก่ประชาชนให้ ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการอยู่ร่วมกันในสังคม					
4. ท่านเทศนาหรือสั่งสอนให้ประชาชนปฏิบัติ ตนเหมาะสมกับผู้อื่น เช่น การให้เกียรติซึ่งกัน และกัน เป็นต้น					
5. ท่านอบรมหรือสั่งสอนให้ประชาชน แบ่งปันสิ่งของให้ผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน					
6. ท่านเทศนาหรือสั่งสอนให้ประชาชนพูดจา อ่อนโยนต่อผู้อื่นเสมอ					
7. ท่านเทศนาหรือสั่งสอนให้ประชาชนพูดกับ ผู้อื่นด้วยวาจาที่เหมาะสมกับกาลเทศะ เช่น พูดให้เกียรติผู้อื่นในที่สาธารณะ เป็นต้น					

บทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการณ์อยู่ ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน	ระดับการส่งเสริมพฤติกรรมการณ์อยู่ร่วมกันในสังคม แก่ประชาชน				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
8. ท่านให้คำปรึกษาหรือชี้แนะแนวทางให้ ประชาชนพบกับผู้อื่นด้วยความจริงใจ					
9. ท่านให้คำปรึกษาหรือชี้แนะแนวทางให้ ประชาชนพูดในสิ่งที่ เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น					
10. ท่านอบรมหรือสั่งสอนให้ประชาชน ปรารถนาให้ผู้อื่นมีสุข					
11. ท่านจัดกิจกรรมให้ประชาชนพูดให้เกิด มิตรสัมพันธ์สามัคคีต่อผู้อื่น					
12. ท่านจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ประชาชน เป็นผู้ที่มีวาจา สุภาพ เป็นที่รักต่อผู้อื่น					
13. ท่านเทศนาหรือสั่งสอนให้ประชาชน ประพฤติสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม					
14. ท่านเทศนาหรือสั่งสอนให้ประชาชน ช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน					
15. ท่านให้คำปรึกษาหรือชี้แนะแนวทางให้ ประชาชนจัดกิจกรรมจิตอาสาช่วยเหลือ ผู้ตก ทุกข์ได้ยาก					
16. ท่านให้คำปรึกษาหรือชี้แนะแนวทางให้ ประชาชนช่วยเหลือผู้อื่นในเวลาตกทุกข์ได้ ยาก					
17. ท่านจัดโครงการให้ประชาชน ได้บำเพ็ญ ประโยชน์ต่อส่วนร่วม					
18. ท่านแนะนำให้ประชาชนช่วยเหลือผู้อื่น ในเวลาตกทุกข์ได้ยากด้วยความเต็มใจโดยไม่ หวังผลตอบแทน					

บทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน	ระดับการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคม แก่ประชาชน				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
19. ท่านเทศนาหรือสั่งสอนให้ประชาชนให้ไม่ เอาวัดเอาเปรียบผู้อื่น					
20. ท่านเทศนาหรือสั่งสอนให้ประชาชน ปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างเสมอภาคกัน					
21. ท่านให้คำปรึกษาหรือชี้แนะแนวทางให้ ประชาชนวางตนเสมอต้นเสมอปลายกับผู้อื่น					
22. ท่านให้คำปรึกษาหรือชี้แนะแนวทางให้ ประชาชนไม่วางตัวเหนือผู้อื่น					
23. ท่านจัดกิจกรรมให้ประชาชนวางตนได้ เหมาะสมแก่ฐานะภาวะบุคคล เหตุการณ์ และสิ่งแวดล้อม เช่น การให้ความเคารพผู้ที่มี อายุมากกว่า การให้เกียรติซึ่งกันและกัน					
24. ท่านเทศนาหรือสั่งสอนให้ประชาชนไม่ วางตนข่มผู้อื่น					
25. ท่านจัดกิจกรรมหรือโครงการให้ ประชาชนรู้จักการเสียสละสิ่งของแก่ผู้อื่น					
ด้านการสาธารณะสงเคราะห์					
1. ท่านให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนใน ด้านการใช้อาคารสถานที่ภายในวัดเพื่อจัด โครงการที่ส่งเสริม เช่น การจัดโครงการสร้าง ความปรองดองสมานฉันท์					
2. ท่านให้การสนับสนุนห้องประชุมแก่ ประชาชนในการจัดกิจกรรมสร้างความ สามัคคีในชุมชน					
3. ท่านให้การสนับสนุน หนังสือสวดมนต์ แก่ ประชาชนในการศึกษาและมาปฏิบัติธรรม ร่วมกันภายในวัด					

บทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการณ์อยู่ ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน	ระดับการส่งเสริมพฤติกรรมการณ์อยู่ร่วมกันในสังคม แก่ประชาชน				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
4. ท่านให้ความร่วมมือด้านอุปกรณ์ต่างๆ แก่ ประชาชนในการจัดกิจกรรมการอยู่ร่วมกันใน สังคมอย่างสันติสุข					
5. ท่านให้ความร่วมมือกับสถานศึกษาในด้าน อาคารสถานที่ภายในวัดเพื่อจัดกิจกรรม ส่งเสริมการอยู่ร่วมกันในสังคม เช่น ศาลา การเปรียญ ห้องประชุม เป็นต้น					
6. ท่านอำนวยความสะดวก ให้แก่ประชาชน ในการใช้อุปกรณ์จัดกิจกรรมการสร้างความ สามัคคีในชุมชน เช่น เครื่องเสียง โต๊ะ เก้าอี้ ห้องประชุม					
7. ท่านพูดจาไพเราะกับประชาชนเวลามาขอ ใช้สถานที่จัดโครงการสร้างความปรองดอง สมานฉันท์					
8. ท่านพูดสิ่งที่ เป็นประโยชน์เพื่อส่งเสริมให้ ประชาชนอยู่ร่วมกันในชุมชนอย่างมีความสุข เช่น พูดเรื่องความสามัคคี พูดเรื่องการเมือง เบียดเบียนผู้อื่น เป็นต้น					
9. ท่านพูดด้วยความจริงใจกับประชาชนเมื่อ ประชาชนต้องการให้ช่วยเหลือเรื่องสถานที่ใน การจัดโครงการสร้างความปรองดอง สมานฉันท์					
10. ท่านเว้นจากการพูดเท็จ พูดส่อเสียด พูด คำหยาบ พูดเพื่อเจ้า กับประชาชนเวลามี กิจกรรมสร้างความสามัคคีภายในวัด					
11. ท่านร่วมมือกับสถานศึกษาในการจัด โครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ ภายในวัด					

บทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการณ์อยู่ ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน	ระดับการส่งเสริมพฤติกรรมการณ์อยู่ร่วมกันในสังคม แก่ประชาชน				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
12. ท่านช่วยเหลือประชาชนในด้านอาคาร สถานที่ เพื่อ จัดกิจกรรมการอยู่ร่วมกันใน สังคม เช่น ห้องประชุม ศาลาการเปรียญ					
13. ท่านสนับสนุนให้ชุมชนจัดโครงการสร้าง ความปรองดองสมานฉันท์ภายในวัด เพื่อเป็น ประโยชน์แก่ประชาชน เช่น ห้องประชุม ศาลาการเปรียญ					
14. ท่านสงเคราะห์อาคารสถานที่เพื่อเป็น ประโยชน์ในการจัดกิจกรรมการสร้างความ สามัคคีภายในชุมชน					
15. ท่านให้ความเกื้อกูล อุปกรณ์ต่างๆ เช่น ไม้กวาด ที่โยชยะ ในการทำความสะอาด วัดแก่ประชาชน					
16. ท่านให้ความร่วมมือด้านอาคารสถานที่ กับประชาชนในการจัดกิจกรรมการอยู่ ร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ในสังคม เช่น ห้อง ประชุม ศาลาการเปรียญ					
17. ท่านปฏิบัติตนกับประชาชนอย่างเท่า เทียมกันเมื่อมาขอใช้อาคาร สถานที่ ภายใน วัดเพื่อจัดโครงการสร้างความปรองดอง สมานฉันท์					
18.ท่านให้ความร่วมมือกับประชาชน ในการ จัดกิจกรรมสร้างความสามัคคีในหมู่คณะ เช่น ห้องประชุม ศาลาการเปรียญ					
19. ท่านให้ความ เท่าเทียมกัน แก่ประชาชน ที่มาขอความช่วยเหลือด้านอาคารสถานที่ ใน การจัดกิจกรรมการอยู่ร่วมกันภายในชุมชน					

บทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมกรอยู่ ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน	ระดับการส่งเสริมพฤติกรรมกรอยู่ร่วมกันในสังคม แก่ประชาชน				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
20. ท่านอำนวยความสะดวกด้านห้องประชุม ให้กับ ชุมชน เพื่อเป็นประโยชน์ในการ จัด โครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ แก่ ประชาชน					
21. ท่านให้ความช่วยเหลือร่วมมือด้าน อุปกรณ์ต่างๆ กับประชาชนในการจัด กิจกรรมการอยู่ร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ใน สังคม เช่น เครื่องเสียง ไมโครโฟน					

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตน

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงของท่านเพียงคำตอบเดียวเท่านั้น

มากที่สุด หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยกับข้อความนั้น มากที่สุด

มาก หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยกับข้อความนั้น มาก

ปานกลาง หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยกับข้อความนั้น ปานกลาง

น้อย หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยกับข้อความนั้น น้อย

น้อยที่สุด หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยกับข้อความนั้น น้อยที่สุด

ความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตน	ระดับความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตน				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1.ท่านเชื่อว่าท่านมีความรู้ที่จะอบรมสั่งสอน ให้ประชาชนเสียสละสิ่งของการให้ท่านได้					
2.ท่านมีความสามารถที่จะปฏิบัติหน้าที่อบรม สั่งสอนให้ประชาชนบริจาคสิ่งของให้ผู้อื่นได้					
3.ท่านมีความมุ่งมั่นในการอบรมสั่งสอนให้ ประชาชนพูดจาสุภาพต่อผู้อื่นได้					
4. ท่านเชื่อว่าท่านมีความสามารถที่จะอบรม สั่งสอนให้ประชาชนทำตนให้เป็นประโยชน์ ต่อสังคมได้					
5. ท่านแน่ใจว่าท่านมีความรู้ความสามารถ ส่งเสริมให้ประชาชนไม่เอาर्डเอาเปรียบผู้อื่น					

ความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตน	ระดับความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตน				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
6. ท่านแน่ใจว่าท่านจะส่งเสริมให้ประชาชนไม่วางตนข่มผู้อื่นได้					
7. ท่านกล้าคิดกล้าตัดสินใจแนะนำให้ประชาชนมีความเสมอภาคกับผู้อื่น					
8. ท่านมีความรู้ที่จะอบรมสั่งสอนให้ประชาชนปฏิบัติตามหลักสังคหวัตถุ 4 ได้					
9. ท่านสามารถส่งเสริมพฤติกรรมกรอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชนให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายได้					
10. ท่านมีความสามารถส่งเสริมให้ประชาชนเกิดความเข้าใจและตระหนักในหลักธรรมหรือสังคหวัตถุ 4 ได้					
11. ท่านมั่นใจที่จะส่งเสริมให้ประชาชนพูดในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นได้					
12. ท่านมีความมุ่งมั่นส่งเสริมให้ประชาชนเสียสละสิ่งของช่วยเหลือผู้อื่นในยามทุกข์ยากได้					

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับความตระหนักถึงบทบาท การส่งเสริมพฤติกรรมกรอยู่
ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงของท่านเพียงคำตอบเดียวเท่านั้น

มากที่สุด หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นกับข้อความ
นั้นในระดับมากที่สุด

มาก หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นกับข้อความ
นั้นในระดับมาก

ปานกลาง หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นกับข้อความ
นั้นในระดับปานกลาง

น้อย หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นกับข้อความ
นั้นในระดับน้อย

น้อยที่สุด หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นกับข้อความ
นั้นในระดับน้อยที่สุด

ความตระหนักถึงบทบาท พฤติกรรมกรอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ ประชาชน	การส่งเสริม	ระดับความตระหนักถึงบทบาทของพระสงฆ์				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ท่านสำนึกอยู่เสมอว่าท่านจะต้องมีส่วนใน การอบรมสั่งสอนให้ประชาชนบริจาคลังของ ให้ท่านแก่ผู้กำลังลำบาก						
2. ท่านเห็นความสำคัญในการส่งเสริมให้ ประชาชนรู้จักเสียสละแบ่งปันสิ่งของแก่ผู้อื่น						
3. ท่านสำนึกอยู่เสมอว่าท่านเห็นความสำคัญ ในการส่งเสริมให้ประชาชนพูดในสิ่งที่						
4. ท่านให้ความสำคัญในบทบาทหน้าที่ของ ท่านในการส่งเสริมให้ประชาชนเป็นผู้ที่มี						
5. ท่านมีความตั้งใจจะอบรมสั่งสอนเพื่อให้ ประชาชนช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจ						
6. ท่านมีความตั้งใจทำงานเพื่อให้ประชาชน ประพฤตินให้มีคุณค่าสามารถอยู่ร่วมกับ ผู้อื่นในสังคมได้						
7. ท่านมีความละเอียดรอบคอบที่จะอบรมสั่ง สอนให้ประชาชนไม่เอาัดเอาเปรียบผู้อื่น						

ความตระหนักถึงบทบาท การส่งเสริม พฤติกรรมกรอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ ประชาชน	ระดับความตระหนักถึงบทบาทของพระสงฆ์				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
8. ท่านมีความรับผิดชอบในหน้าที่ที่จะอบรม สั่งสอนให้ประชาชนปฏิบัติตนอย่างเท่าเทียม กับผู้อื่น					
9. ท่านเห็นความสำคัญของบทบาทหน้าที่ใน การส่งเสริมให้ประชาชนปฏิบัติตนได้ เหมาะสมกับผู้อื่นได้					
10. ท่านสำนึกอยู่เสมอว่าท่านจะต้องมีส่วน ในการส่งเสริมพฤติกรรมกรอยู่ร่วมกันใน สังคมตามหลักสังคหวัตถุ 4 แก่ประชาชน					
11. ท่านเห็นความสำคัญใน การส่งเสริมให้ ประชาชนไม่เอาัดเอาเปรียบผู้อื่น					
12. ท่านมีความตั้งใจในการส่งเสริม ให้ ประชาชนพูดด้วยความจริงใจกับผู้อื่น					
13. ท่านตั้งใจจะอบรมสั่งสอนเพื่อให้ ประชาชนปฏิบัติตามหลักสังคหวัตถุ 4					
14. ท่านเห็นความสำคัญในบทบาท ของการ ส่งเสริมให้ประชาชนประพฤติสิ่งที่เป็น ประโยชน์ต่อสังคม					
15.ท่านสำนึกอยู่เสมอว่าท่านจะต้องมีส่วนใน การส่งเสริมให้ประชาชนไม่ให้วางตนข่มผู้อื่น					

ส่วนที่ 5 แบบสอบถามเกี่ยวกับสัมพันธภาพกับชุมชน

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงของท่านเพียงคำตอบเดียวเท่านั้น	
มากที่สุด หมายถึง	ผู้ตอบแบบสอบถามปฏิบัติตามข้อความนั้นมากที่สุด
มาก หมายถึง	ผู้ตอบแบบสอบถามปฏิบัติตามข้อความนั้นมาก
ปานกลาง หมายถึง	ผู้ตอบแบบสอบถามปฏิบัติตามข้อความนั้นปานกลาง
น้อย หมายถึง	ผู้ตอบแบบสอบถามปฏิบัติตามข้อความนั้นน้อย
น้อยที่สุด หมายถึง	ผู้ตอบแบบสอบถามปฏิบัติตามข้อความนั้นน้อยที่สุด

สัมพันธภาพกับชุมชน	ระดับสัมพันธภาพกับชุมชน				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ท่านสามารถปฏิบัติงานร่วมกับประชาชนภายในชุมชนได้เป็นอย่างดี					
2. ท่านเป็นที่ยอมรับนับถือจากประชาชนในชุมชน					
3. ท่านมีปฏิสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับประชาชนในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน					
4. ท่านมีความคุ้นเคยกับประชาชนในชุมชนในการส่งเสริมให้ประชาชนพูดแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น					
5. ท่านเป็นที่เคารพนับถือจากประชาชนสามารถอบรมสั่งสอนให้ประพฤติสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมได้					
6. ท่านมีความสัมพันธ์อันดีกับประชาชนในการส่งเสริมให้ไม่เอาัดเอาเปรียบผู้อื่น					
7. ท่านกับประชาชนร่วมมือกันทำกิจกรรมทั้งในชุมชนและนอกชุมชนได้เป็นอย่างดี					
8. ท่านกับประชาชนมีความเข้าใจระหว่างกันในการทำกิจกรรมส่งเสริมการอยู่ร่วมกันในสังคมตามหลักสังคหวัตถุ 4					
9. ท่านเป็นที่ยอมรับนับถือในชุมชนสามารถส่งเสริมให้ประชาชนแบ่งปันสิ่งของช่วยเหลือผู้อื่นในยามทุกข์ยาก					
10. ท่านมีความสัมพันธ์อันดีกับชุมชนในการส่งเสริมให้ประชาชนมีวาจาสุภาพอ่อนหวาน					
11. ท่านเป็นที่ยอมรับนับถือจากประชาชนในชุมชนด้านทำกิจวัตรประจำวัน เช่น การออกบิณฑบาตทุกเช้า การทำวัตรเช้า-เย็น เป็นต้น					
12. ท่านกับประชาชนร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนตามหลักสังคหวัตถุ 4					

สัมพันธภาพกับชุมชน	ระดับสัมพันธภาพกับชุมชน				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
13. ท่านสามารถปฏิบัติงานร่วมกับชุมชนในการส่งเสริมให้ประชาชนช่วยเหลือผู้อื่น					
14. ท่านมีความสัมพันธ์อันดีกับชุมชนในการส่งเสริมให้ประชาชนเข้าใจซึ่งกันและกัน					

ส่วนที่ 6 แบบสอบถามเกี่ยวกับแรงสนับสนุนจากคณะสงฆ์

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงของท่านเพียงคำตอบเดียวเท่านั้น

มากที่สุด หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงของผู้ตอบแบบสอบถาม

มากที่สุด

มาก หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงของผู้ตอบแบบสอบถาม

มาก

ปานกลาง หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงของผู้ตอบแบบสอบถาม

ปานกลาง

น้อย หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงของผู้ตอบแบบสอบถาม

น้อย

น้อยที่สุด หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงของผู้ตอบแบบสอบถาม

น้อยที่สุด

การได้รับแรงสนับสนุนจากคณะสงฆ์	ระดับการได้รับแรงสนับสนุนจากคณะสงฆ์				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
การสนับสนุนด้านอารมณ์					
1. ท่านได้รับกำลังใจในการส่งเสริมให้ประชาชนช่วยเหลือซึ่งกันและกันในยามทุกข์ยาก จากคณะสงฆ์พระเถระผู้ใหญ่หรือเพื่อนสหธรรมิก					
2. ท่านได้รับการชื่นชม ในการส่งเสริมให้ประชาชนพูดในสิ่งที่เป็นประโยชน์กับผู้อื่นจากคณะสงฆ์พระเถระผู้ใหญ่หรือเพื่อนสหธรรมิก					

การได้รับแรงสนับสนุนจากคณะสงฆ์	ระดับการได้รับแรงสนับสนุนจากคณะสงฆ์				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
3. ท่านได้รับการเอาใจใส่ ในการแนะนำ ให้ประชาชนแบ่งปันสิ่งของแก่ผู้อื่นจาก คณะสงฆ์พระเถระผู้ใหญ่ หรือเพื่อน					
4. ท่านได้รับการให้ความสนใจ ในการ ส่งเสริมให้ประชาชนพูดด้วยความจริงใจ กับผู้อื่นจากคณะสงฆ์พระเถระผู้ใหญ่ หรือเพื่อนสหธรรมิก					
5. ท่านได้รับให้กำลังใจ จากคณะสงฆ์พระ เถระผู้ใหญ่ หรือเพื่อนสหธรรมิก ในการ ส่งเสริมให้ประชาชนไม่ว่างตนข่มผู้อื่น					
6. ท่านได้รับความช่วยเหลือในการอบรม สั่งสอนให้ประชาชนไม่เอาัดเอาเปรียบ ผู้อื่นจากคณะสงฆ์หรือเพื่อนสหธรรมิก					
7. ท่านได้รับความร่วมมือ ในการแนะนำ ให้ประชาชนปฏิบัติตนเสมอภาคกับผู้อื่น จากคณะสงฆ์หรือเพื่อนสหธรรมิก					
การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร					
1. ท่านได้รับข้อมูลข่าวสารในการส่งเสริม ให้ประชาชนแบ่งปันสิ่งของช่วยเหลือผู้อื่น ในยามทุกข์ยากจากคณะสงฆ์พระเถระ ผู้ใหญ่ หรือเพื่อนสหธรรมิกเป็นอย่างดี					
2. ท่านได้รับการแนะแนวทางในการ ส่งเสริมให้ประชาชนพูดในสิ่งที่เป็น ประโยชน์กับผู้อื่นจากคณะสงฆ์พระเถระ ผู้ใหญ่ หรือเพื่อนสหธรรมิก					
3. ท่านได้รับการอบรมให้ความรู้ในการ ส่งเสริมให้ประชาชนพูดด้วยความจริงใจ กับผู้อื่นจากคณะสงฆ์พระเถระผู้ใหญ่ หรือเพื่อนสหธรรมิก					

การได้รับแรงสนับสนุนจากคณะสงฆ์	ระดับการได้รับแรงสนับสนุนจากคณะสงฆ์				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
4. คณะสงฆ์พระเถระผู้ใหญ่ หรือเพื่อน สหธรรมิก ช่วยหาแนวทางในการส่งเสริม ให้ประชาชนไม่เอา رأดเอาเปรียบผู้อื่น ให้กับท่าน					
การสนับสนุนด้าน วัสดุ อุปกรณ์ สิ่งของ และปัจจัย					
1. ท่านได้รับการสนับสนุนปัจจัย ในการ ส่งเสริมให้ประชาชนแบ่งปันสิ่งของ ช่วยเหลือผู้อื่นในยามทุกข์ยากจากคณะ สงฆ์พระเถระผู้ใหญ่ หรือเพื่อนสหธรรมิก					
2. ท่านได้รับการสนับสนุนในเรื่องอุปกรณ์ เครื่องมือต่าง ๆ เช่น เครื่องเสียง คอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊ก เครื่องปริ้นเตอร์ ใน การส่งเสริมให้ประชาชนพูดจาสุภาพ อ่อนหวานกับผู้อื่นจากคณะสงฆ์เถระ ผู้ใหญ่ หรือเพื่อนสหธรรมิก					
3. ท่านได้รับการสนับสนุนด้าน ยานพาหนะเพื่ออำนวยความสะดวกใน การจัดกิจกรรมส่งเสริมให้ประชาชน ประพฤติสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม จากคณะสงฆ์เถระผู้ใหญ่ หรือเพื่อน สหธรรมิก					
4. ท่านได้รับการสนับสนุนในเรื่องวัสดุ ต่างๆ เช่น ป้ายไวนิล กระจาดาช เครื่องปริ้น เตอร์ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการสร้าง ความสามัคคีภายในชุมชนแก่ประชาชน จากคณะสงฆ์เถระผู้ใหญ่ หรือเพื่อน สหธรรมิก					

การได้รับแรงสนับสนุนจากคณะสงฆ์	ระดับการได้รับแรงสนับสนุนจากคณะสงฆ์				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
5.ท่านได้รับการสนับสนุน วัสดุ อุปกรณ์ ในการส่งเสริมให้ประชาชนไม่เอาโรคเอาเปรียบผู้อื่น จากคณะสงฆ์พระเถระผู้ใหญ่ หรือเพื่อนสหธรรมิก					

ภาคผนวก ค

ค่าเฉลี่ยของแบบสอบถามจำแนกเป็นรายข้อ

ตารางที่ 13 ค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อของ บทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่
ประชาชน

บทบาทในการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	(S.D.)	ระดับ
ด้านการอบรมสั่งสอน			
1. ท่านเทศนาหรือสั่งสอนให้ประชาชนรู้จักให้ทาน เช่น ทำบุญ ตักบาตร บริจาคสิ่งของ เป็นต้น	3.69	1.018	มาก
2. ท่านอบรมหรือสั่งสอนให้ประชาชนรู้จักเสียสละแบ่งปันสิ่งของแก่ผู้อื่น	3.66	.955	มาก
3. ท่านให้คำแนะนำปรึกษาแก่ประชาชนให้ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการอยู่ร่วมกันในสังคม	3.55	1.015	มาก
4. ท่านเทศนาหรือสั่งสอนให้ประชาชนปฏิบัติตนเหมาะสมกับผู้อื่น เช่น การให้เกียรติซึ่งกันและกัน เป็นต้น	3.74	.975	มาก
5. ท่านอบรมหรือสั่งสอนให้ประชาชนแบ่งปันสิ่งของให้ผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน	3.75	1.019	มาก
6. ท่านเทศนาหรือสั่งสอนให้ประชาชนพูดจาอ่อนโยนต่อผู้อื่นเสมอ	3.69	1.028	มาก
7. ท่านเทศนาหรือสั่งสอนให้ประชาชนพูดกับผู้อื่นด้วยวาจาที่เหมาะสมกับกาลเทศะ เช่น พูดให้เกียรติผู้อื่นในที่สาธารณะ เป็นต้น	3.76	.986	มาก
8. ท่านให้คำปรึกษาหรือชี้แนะแนวทางให้ประชาชนพูดกับผู้อื่นด้วยความจริงใจ	3.80	1.008	มาก
9. ท่านให้คำปรึกษาหรือชี้แนะแนวทางให้ประชาชนพูดในสิ่งที่ เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น	3.73	.972	มาก
10. ท่านอบรมหรือสั่งสอนให้ประชาชนปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข	3.73	.929	มาก
11. ท่านจัดกิจกรรมให้ประชาชนพูดให้เกิดไมตรีสัมพันธ์สามัคคีต่อผู้อื่น	3.50	1.077	มาก
12. ท่านจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ประชาชนเป็นผู้ที่มีวาจา สุภาพเป็นที่รักต่อผู้อื่น	3.48	1.095	ปาน
13. ท่านเทศนาหรือสั่งสอนให้ประชาชนประพฤติสิ่งที่ เป็นประโยชน์ต่อสังคม	3.74	.933	มาก
14. ท่านเทศนาหรือสั่งสอนให้ประชาชนช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน	3.68	.992	มาก
15. ท่านให้คำปรึกษาหรือชี้แนะแนวทางให้ประชาชนจัด กิจกรรมจิตอาสาช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยาก	3.56	1.037	มาก

ตารางที่ 13 ค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อของ บทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคม
แก่ประชาชน (ต่อ)

บทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	(S.D.)	ระดับ
16. ท่านให้คำปรึกษาหรือชี้แนะแนวทางให้ประชาชนช่วยเหลือผู้อื่นในเวลาตกทุกข์ได้ยาก	3.63	.983	มาก
17. ท่านจัดโครงการให้ประชาชนได้บำเพ็ญประโยชน์ต่อส่วน	3.47	1.146	ปานกลาง
18. ท่านแนะนำให้ประชาชนช่วยเหลือผู้อื่นในเวลาตกทุกข์ได้ยากด้วยความเต็มใจโดยไม่หวังผลตอบแทน	3.72	.995	มาก
19. ท่านเทศนาหรือสั่งสอนให้ประชาชนให้ไม่เอาใจเอาเปรียบผู้อื่น	3.79	1.005	มาก
20. ท่านเทศนาหรือสั่งสอนให้ประชาชนปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างเสมอภาคกัน	3.76	1.007	มาก
21. ท่านให้คำปรึกษาหรือชี้แนะแนวทางให้ประชาชนวางตนเสมอต้นเสมอปลายกับผู้อื่น	3.72	.994	มาก
22. ท่านให้คำปรึกษาหรือชี้แนะแนวทางให้ประชาชนไม่วางตัวเหนือผู้อื่น	3.67	1.027	มาก
23. ท่านจัดกิจกรรมให้ประชาชนวางตนได้เหมาะสมแก่ฐานะภาวะบุคคล เหตุการณ์และสิ่งแวดล้อม เช่น การให้ความเคารพผู้ที่มีอายุมากกว่า การให้เกียรติซึ่งกันและกัน เป็นต้น	3.64	1.074	มาก
24. ท่านเทศนาหรือสั่งสอนให้ประชาชนไม่วางตนข่มผู้อื่น	3.66	1.020	มาก
25. ท่านจัดกิจกรรมหรือโครงการให้ประชาชนรู้จักการเสียสละสิ่งของแก่ผู้อื่น	3.57	1.071	มาก
ด้านการสาธารณะสงเคราะห์			
1. ท่านให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนในด้านการใช้อาคารสถานที่ภายในวัดเพื่อจัดโครงการที่ส่งเสริม เช่น การจัดโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์	3.64	1.067	มาก
2. ท่านให้การสนับสนุนห้องประชุมแก่ประชาชนในการจัดกิจกรรมสร้างความสามัคคีในชุมชน	3.61	1.099	มาก
3. ท่านให้การสนับสนุน หนังสือสวดมนต์ แก่ประชาชนในการศึกษาและมาปฏิบัติธรรมร่วมกันภายในวัด	3.73	.980	มาก
4. ท่านให้ความร่วมมือด้านอุปกรณ์ต่างๆ แก่ประชาชนในการจัดกิจกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข	3.68	1.065	มาก

ตารางที่ 13 ค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อของ บทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่
ประชาชน (ต่อ)

บทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ ประชาชน	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	(S.D.)	ระดับ
5. ท่านให้ความร่วมมือกับสถานศึกษาในด้านอาคารสถานที่ ภายในวัดเพื่อจัดกิจกรรมส่งเสริมการอยู่ร่วมกันในสังคม เช่น ศาลาการเปรียญ เป็นต้น	3.72	1.051	มาก
6. ท่านอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชน ในการใช้อุปกรณ์จัด กิจกรรมสร้างความสามัคคีในชุมชน เช่น เครื่องเสียง โต๊ะ เก้าอี้ ห้องประชุม	3.75	1.028	มาก
7. ท่านพูดจาไพเราะกับประชาชนเวลามาขอใช้สถานที่จัด โครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์	3.86	.912	มาก
8. ท่านพูดสิ่งที่เป็นประโยชน์เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนอยู่ร่วมกัน ในชุมชนอย่างมีความสุข เช่น พูดเรื่องความสามัคคี พูดเรื่องการ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น เป็นต้น	3.85	.930	มาก
9. ท่านพูดด้วยความจริงใจกับประชาชนเมื่อประชาชนต้องการให้ ช่วยเหลือเรื่องสถานที่ในการจัดโครงการสร้างความปรองดอง สมานฉันท์	3.86	.913	มาก
10. ท่านเว้นจากการพูดเท็จ พูดส่อเสียด พูดคำหยาบ พูดเพื่อเจ้า กับประชาชนเวลามีกิจกรรมสร้างความสามัคคีภายในวัด	3.89	.936	มาก
11. ท่านร่วมมือกับสถานศึกษาในการจัดโครงการสร้างความ ปรองดองสมานฉันท์ภายในวัด	3.72	1.014	มาก
12. ท่านช่วยเหลือประชาชนในด้านอาคารสถานที่เพื่อจัด กิจกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคม เช่น ห้องประชุม ศาลาการ เปรียญ	3.73	.993	มาก
13. ท่านสนับสนุนให้ชุมชนจัดโครงการสร้างความปรองดอง สมานฉันท์ภายในวัดเพื่อเป็นประโยชน์แก่ประชาชน เช่น ห้อง ประชุม ศาลาการเปรียญ	3.74	1.006	มาก
14. ท่านสงเคราะห์อาคารสถานที่เพื่อเป็นประโยชน์ในการจัด กิจกรรมการสร้างความสามัคคีภายในชุมชน	3.64	1.032	มาก
15. ท่านให้ความเกื้อกูล อุปกรณ์ต่างๆ เช่น ไม้กวาด ที่โยกขยะ ในการทำความสะอาดวัดแก่ประชาชน	3.74	1.014	มาก

ตารางที่ 13 ค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อของ บทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่
ประชาชน (ต่อ)

บทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ ประชาชน	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	(S.D.)	ระดับ
16. ท่านให้ความร่วมมือด้านอาคารสถานที่กับประชาชนในการ จัดกิจกรรมการอยู่ร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ในสังคม เช่น ห้อง ประชุม ศาลาการเปรียญ	3.64	.979	มาก
17. ท่านปฏิบัติตนกับประชาชนอย่างเท่าเทียมกันเมื่อมาขอใช้ อาคาร สถานที่ ภายในวัดเพื่อจัดโครงการสร้างความปรองดอง สมานฉันท์	3.76	.952	มาก
18. ท่านให้ความร่วมมือกับประชาชนในการจัดกิจกรรมสร้าง ความสามัคคีในหมู่คณะ เช่น ห้องประชุม ศาลาการเปรียญ	3.77	.981	มาก
19. ท่านให้ความเท่าเทียมกันแก่ประชาชนที่มาขอความ ช่วยเหลือด้านอาคารสถานที่ในการจัดกิจกรรมการอยู่ร่วมกัน ภายในชุมชน	3.86	.930	มาก
20. ท่านอำนวยความสะดวกด้านห้องประชุมให้กับชุมชนเพื่อเป็น ประโยชน์ในการจัดโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์แก่ ประชาชน	3.77	.990	มาก
21. ท่านให้ความช่วยเหลือร่วมมือด้านอุปกรณ์ต่างๆ กับ ประชาชนในการจัดกิจกรรมการอยู่ร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ใน สังคม เช่น เครื่องเสียง ไมโครโฟน	3.75	1.024	มาก

ตารางที่ 14 ค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อของความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตน

ความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตน	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	(S.D.)	ระดับ
1. ท่านเชื่อว่าท่านมีความรู้ที่จะอบรมสั่งสอนให้ประชาชนเสียสละ สิ่งของในการให้ทานได้	3.67	.935	มาก
2. ท่านมีความสามารถที่จะปฏิบัติหน้าที่อบรมสั่งสอนให้ ประชาชนบริจาคสิ่งของให้ผู้อื่นได้	3.58	.915	มาก
3. ท่านมีความมุ่งมั่นในการอบรมสั่งสอนให้ประชาชนพุดจาสุภาพ ต่อผู้อื่นได้	3.69	.880	มาก
4. ท่านเชื่อว่าท่านมีความสามารถที่จะอบรมสั่งสอนให้ประชาชน ทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมได้	3.63	.945	มาก
5. ท่านแน่ใจว่าท่านมีความรู้ความสามารถส่งเสริมให้ประชาชน ไม่เอาัดเอาเปรียบผู้อื่น	3.63	.994	มาก

ตารางที่ 14 ค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อของความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตน (ต่อ)

ความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตน	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	(S.D.)	ระดับ
6. ท่านแน่ใจว่าท่านจะส่งเสริมให้ประชาชนไม่วางตนข่มผู้อื่นได้	3.61	1.013	มาก
7. ท่านกล้าคิดกล้าตัดสินใจแนะนำให้ประชาชนมีความเสมอภาคกับผู้อื่น	3.66	.986	มาก
8. ท่านมีความรู้ที่จะอบรมสั่งสอนให้ประชาชนปฏิบัติตามหลักสังคหวัตถุ 4 ได้	3.57	.969	มาก
9. ท่านสามารถส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชนให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายได้	3.57	1.000	มาก
10. ท่านมีความสามารถส่งเสริมให้ประชาชนเกิดความเข้าใจและตระหนักในหลักธรรมหรือสังคหวัตถุ 4 ได้	3.60	.987	มาก
11. ท่านมั่นใจที่จะส่งเสริมให้ประชาชนพูดในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นได้	3.64	.972	มาก
12. ท่านมีความมุ่งมั่นส่งเสริมให้ประชาชนเสียสละสิ่งของช่วยเหลือผู้อื่นในยามทุกข์ยากได้	3.70	.982	มาก

ตารางที่ 15 ค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อของ ความตระหนักถึงบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน

ความตระหนักถึงบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ประชาชน	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	(S.D.)	ระดับ
1. ท่านสำนึกอยู่เสมอว่าท่านจะต้องมีส่วนในการอบรมสั่งสอนให้ประชาชนบริจาคสิ่งของให้ท่านแก่ผู้กำลังลำบาก	3.92	.874	มาก
2. ท่านเห็นความสำคัญในการส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักเสียสละแบ่งปันสิ่งของแก่ผู้อื่น	3.90	.845	มาก
3. ท่านสำนึกอยู่เสมอว่าท่านเห็นความสำคัญในการส่งเสริมให้ประชาชนพูดในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น	3.90	.848	มาก
4. ท่านให้ความสำคัญในบทบาทหน้าที่ของท่านในการส่งเสริมให้ประชาชนเป็นผู้ที่มีวาจาไพเราะกับผู้อื่น	3.81	.871	มาก
5. ท่านมีความตั้งใจจะอบรมสั่งสอนเพื่อให้ประชาชนช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจ	3.96	1.841	มาก
6. ท่านมีความตั้งใจทำงานเพื่อให้ประชาชนประพฤติดนให้มีคุณค่าสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้	3.81	.873	มาก
7. ท่านมีความละเอียดรอบคอบที่จะอบรมสั่งสอนให้ประชาชนไม่เอาไรต์เอาเปรียบผู้อื่น	3.70	.926	มาก

ตารางที่ 15 ค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อของ ความตระหนักถึงบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมกรอยู่ร่วมกัน
ในสังคมแก่ประชาชน(ต่อ)

8. ท่านมีความรับผิดชอบในหน้าที่ที่จะอบรมสั่งสอนให้ประชาชนปฏิบัติตนอย่างเท่าเทียมกับผู้อื่น	3.71	.966	มาก
9. ท่านเห็นความสำคัญของบทบาทหน้าที่ในการส่งเสริมให้ประชาชนปฏิบัติตนได้เหมาะสมกับผู้อื่นได้	3.74	.958	มาก
10. ท่านสำนึกอยู่เสมอว่าท่านจะต้องมีส่วนในการส่งเสริมพฤติกรรมกรอยู่ร่วมกันในสังคมตามหลักสังคหวัตถุ 4 แก่ประชาชน	3.82	.947	มาก
11. ท่านเห็นความสำคัญในการส่งเสริมให้ประชาชนไม่เอาใจเอาเปรียบผู้อื่น	3.89	.920	มาก
12. ท่านมีความตั้งใจในการส่งเสริมให้ประชาชนพูดด้วยความจริงใจกับผู้อื่น	3.93	.900	มาก
13.ท่านตั้งใจจะอบรมสั่งสอนเพื่อให้ประชาชนปฏิบัติตามหลักสังคหวัตถุ 4	3.82	.958	มาก
14. ท่านเห็นความสำคัญในบทบาทของการส่งเสริมให้ประชาชนประพฤติสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม	3.91	.881	มาก
15.ท่านสำนึกอยู่เสมอว่าท่านจะต้องมีส่วนในการส่งเสริมให้ประชาชนไม่ไหวงตนข่มผู้อื่น	3.87	.899	มาก

ตารางที่ 16 ค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อของสัมพันธภาพกับชุมชน

สัมพันธภาพกับชุมชน	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	(S.D.)	ระดับ
1. ท่านสามารถปฏิบัติงานร่วมกับประชาชนภายในชุมชนได้เป็นอย่างดี	3.80	.887	มาก
2. ท่านเป็นที่ยอมรับนับถือจากประชาชนในชุมชน	3.63	.953	มาก
3. ท่านมีปฏิสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันกับประชาชนในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน	3.66	.923	มาก
4. ท่านมีความคุ้นเคยกับประชาชนในชุมชนในการส่งเสริมให้ประชาชนพูดแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น	3.64	.951	มาก
5.ท่านเป็นที่เคารพนับถือจากประชาชนสามารถอบรมสั่งสอนให้ประพฤติสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมได้	3.61	.975	มาก
6. ท่านมีความสัมพันธ์อันดีกับประชาชนในการส่งเสริมให้ไม่เอาใจเอาเปรียบผู้อื่น	3.63	.963	มาก
7. ท่านกับประชาชนร่วมมือกันทำกิจกรรมทั้งในชุมชนและนอกชุมชนได้เป็นอย่างดี	3.60	1.017	มาก

ตารางที่ 16 ค่าเฉลี่ยเป็นรายชื่อของสัมพันธภาพกับชุมชน (ต่อ)

สัมพันธภาพกับชุมชน	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	(S.D.)	ระดับ
8. ท่านกับประชาชนมีความเข้าใจระหว่างกันในการทำกิจกรรมส่งเสริมการอยู่ร่วมกันในสังคมตามหลักสังคหวัตถุ 4	3.55	.998	มาก
9. ท่านเป็นที่ยอมรับนับถือในชุมชนสามารถส่งเสริมให้ประชาชนแบ่งปันสิ่งของช่วยเหลือผู้อื่นในยามทุกข์ยาก	3.61	1.036	มาก
10. ท่านมีความสัมพันธ์อันดีกับชุมชนในการส่งเสริมให้ประชาชนมีวาจาสุภาพอ่อนหวาน	3.70	.961	มาก
11. ท่านเป็นที่ยอมรับนับถือจากประชาชนในชุมชนด้านทำกิจวัตรประจำวัน เช่น การออกบิณฑบาตทุกเช้า การทำวัตรเช้า-เย็น เป็นต้น	3.83	.930	มาก
12. ท่านกับประชาชนร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนตามหลักสังคหวัตถุ 4	3.60	.991	มาก
13. ท่านสามารถปฏิบัติงานร่วมกับชุมชนในการส่งเสริมให้ประชาชนช่วยเหลือผู้อื่น	3.66	.944	มาก
14. ท่านมีความสัมพันธ์อันดีกับชุมชนในการส่งเสริมให้ประชาชนเข้าใจซึ่งกันและกัน	3.63	.980	มาก

ตารางที่ 17 ค่าเฉลี่ยเป็นรายชื่อแรงสนับสนุนจากคณะสงฆ์

แรงสนับสนุนจากคณะสงฆ์	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	(S.D.)	ระดับ
การสนับสนุนด้านอารมณ์			
1. ท่านได้รับกำลังใจในการส่งเสริมให้ประชาชนช่วยเหลือซึ่งกันและกันในยามทุกข์ยาก จากคณะสงฆ์พระเถระผู้ใหญ่ หรือเพื่อนสหธรรมิก	3.58	1.087	มาก
2. ท่านได้รับการชื่นชม ในการส่งเสริมให้ประชาชนพูดในสิ่งที่เป็นประโยชน์กับผู้อื่นจากคณะสงฆ์พระเถระผู้ใหญ่ หรือเพื่อนสหธรรมิก	3.50	1.068	มาก
3. ท่านได้รับการเอาใจใส่ ในการแนะนำให้ประชาชนแบ่งปันสิ่งของแก่ผู้อื่นจากคณะสงฆ์พระเถระผู้ใหญ่ หรือเพื่อนสหธรรมิก	3.53	1.116	มาก

ตารางที่ 17 ค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อแรงสนับสนุนจากคณะสงฆ์ (ต่อ)

แรงสนับสนุนจากคณะสงฆ์	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	(S.D.)	ระดับ
4. ท่านได้รับการให้ความสนใจ ในการส่งเสริมให้ประชาชน พุดด้วยความจริงใจกับผู้อื่นจากคณะสงฆ์พระเถระผู้ใหญ่	3.45	1.057	ปานกลาง
5. ท่านได้รับให้กำลังใจ จากคณะสงฆ์พระเถระผู้ใหญ่ หรือ เพื่อนสหธรรมิก ในการส่งเสริมให้ประชาชนไม่ว่างตนข่มผู้อื่น	3.41	1.057	ปานกลาง
6. ท่านได้รับความช่วยเหลือในการอบรมสั่งสอนให้ประชาชน ไม่เอาจัดเอาเปรียบผู้อื่นจากคณะสงฆ์หรือเพื่อนสหธรรมิก	3.42	1.042	ปานกลาง
7. ท่านได้รับความร่วมมือ ในการแนะนำให้ประชาชนปฏิบัติ ตนเสมอภาคกับผู้อื่นจากคณะสงฆ์หรือเพื่อนสหธรรมิก	3.42	1.074	ปานกลาง
การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร			
1. ท่านได้รับข้อมูลข่าวสารในการส่งเสริมให้ประชาชน แบ่งปันสิ่งของช่วยเหลือผู้อื่นในยามทุกข์ยากจากคณะสงฆ์ พระเถระผู้ใหญ่ หรือเพื่อนสหธรรมิกเป็นอย่างดี	3.43	1.087	ปานกลาง
2. ท่านได้รับการแนะแนวทางในการส่งเสริมให้ประชาชน พุดในสิ่งที่ เป็นประโยชน์กับผู้อื่นจากคณะสงฆ์พระเถระผู้ใหญ่ หรือเพื่อนสหธรรมิก	3.42	1.058	ปานกลาง
3. ท่านได้รับการอบรมให้ความรู้ในการส่งเสริมให้ประชาชน พุดด้วยความจริงใจกับผู้อื่นจากคณะสงฆ์พระเถระผู้ใหญ่ หรือเพื่อนสหธรรมิก	3.45	1.082	ปานกลาง
4. คณะสงฆ์พระเถระผู้ใหญ่ หรือเพื่อนสหธรรมิก ช่วยหา แนวทางในการส่งเสริมให้ประชาชนไม่เอาจัดเอาเปรียบผู้อื่น ให้กับท่าน	3.47	1.089	ปานกลาง

ตารางที่ 17 ค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อแรงสนับสนุนจากคณะสงฆ์ (ต่อ)

แรงสนับสนุนจากคณะสงฆ์	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	(S.D.)	ระดับ
การสนับสนุนด้าน วัสดุ อุปกรณ์ สิ่งของและปัจจัย 1. ท่านได้รับการสนับสนุนปัจจัย ในการส่งเสริมให้ประชาชน แบ่งปันสิ่งของช่วยเหลือผู้อื่นในยามทุกข์ยากจากคณะสงฆ์พระ เถระผู้ใหญ่ หรือเพื่อนสหธรรมิก	3.28	1.184	ปานกลาง
2. ท่านได้รับการสนับสนุนในเรื่องอุปกรณ์ เครื่องมือต่าง ๆ เช่น เครื่องเสียง คอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊ก เครื่องปริ้นเตอร์ ในการ ส่งเสริมให้ประชาชนพุดจาสุภาพอ่อนหวานกับผู้อื่นจากคณะ สงฆ์เถระผู้ใหญ่ หรือเพื่อนสหธรรมิก	3.10	1.163	ปานกลาง
3. ท่านได้รับการสนับสนุนด้านยานพาหนะเพื่ออำนวยความสะดวก สะดวกในการจัดกิจกรรมส่งเสริมให้ประชาชนประพฤติสิ่งที่ เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมจากคณะสงฆ์เถระผู้ใหญ่ หรือเพื่อน สหธรรมิก	3.10	1.202	ปานกลาง
4. ท่านได้รับการสนับสนุนในเรื่องวัสดุต่างๆ เช่น ป้ายไวนิล กระดาษ เครื่องปริ้นเตอร์ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการสร้าง ความสามัคคีภายในชุมชนแก่ประชาชนจากคณะสงฆ์เถระ ผู้ใหญ่ หรือเพื่อนสหธรรมิก	3.12	1.198	ปานกลาง
5. ท่านได้รับการสนับสนุน วัสดุ อุปกรณ์ ในการส่งเสริมให้ ประชาชนไม่เอาวัดเอาเปรียบผู้อื่น จากคณะสงฆ์พระเถระ ผู้ใหญ่ หรือเพื่อนสหธรรมิก	3.15	1.232	ปานกลาง